JANE AUSTEN

Epistolar

Lady Susan

Editura Univers

clu

Clasicii

Literaturii Universale

Coperta colecției *Vasile Socoliuc*

Toate drepturile asupra acestei versiuni
sînt rezervate Editurii UNIVERS

Jane Austen

EPISTOLAR

Lady Susan

Traducere, prefaţă şi note de VIRGIL LEFTER

Bucureşti, 1991

Editura Univers

FARMECUL EPISTOLARULUI ANODIN

„IMPERSONALITATEA" marii arte, postulată de Iris Murdoch în densul eseu filozofic „Suveranitatea Binelui", acea superbă detaşare a creatorului de propria sa operă ce devine un soi de sublimată expresie a tainicei sale identităţi, în care Viaţa şi Natura primează, personalitatea exprimîndu-se aluziv, nu face decît să sporească şi mai mult firească, umana noastră sete de a cunoaşte cît mai adînc fiinţa vie a marilor artişti. Jane Austen, discretă şi reticentă din fire (trăsături accentuate de o mentalitate specifică timpului şi cultivate printr-o aleasă educaţie) manifesta ea însăşi, spre sfîrşitul vieţii, un interes puternic faţă de George Crabbe, poet preferat, despre a cărui existenţă dorea să ştie cît mai multe lucruri. Fiinţa vie, prezenţa sa umană nemijlocită, în ciuda transparenţei operei, nu-i erau indiferente. Aceeaşi nealterată fascinaţie o exercită asupra posterităţii fragila şi delicata siluetă a „Domnişoarei Jane Austen" a cărei personalitate este cu atît mai incitantă cu cît aparent anodina ei existenţă s-a scurs în cea mai mare parte într-o atmosferă domestică de un firesc anonimat. „O cunoaştem pe Jane Austen din cîteva vorbe spuse despre ea, din cîteva scrisori şi din cărţile ei", ne avertizează Virginia Woolf.[1] Surse desigur precare dar care nu ne împiedică totuşi să descoperim în dantelăria acestui filigran contururile sigure ale unui pilduitor portret. Dar, în fond, ce ne spun aceste „cîteva cuvinte" ce ne-au parvenit asemeni unui involuntar mesaj transmis din epocă ? Mărturiile ne vorbesc despre o fiinţă de o rară modestie şi reticenţă (îşi publică romanele sub semnul unui deplin anonimat — „By a Lady" se scrie în subtitlu — ceea ce reprezintă o convenţie de epocă, dar nu numai atît), o creatură pe care din întregul ei comportament, din întreaga ei atitudine o putem numi introvertită (trăsătură ce, vom vedea mai tîrziu, este

[1] Virginia Woolf : *Eseuri*, în româneşte de Petru Creţia, Editura Univers, 1972.

doar aparentă). Jane Austen nu este tipul de artist ce se dezvăluie în operă, dar fiecare din romanele sale pornește de la un fapt trăit aievea. Viața de zi cu zi, de care am zice că este complet detașată, căci se cufundă în lumea ei unică, o lume imaginară, cloazonată, pe care o contemplă cu ochii minții, deși privirile îi sînt mereu treze iar spiritul de observație atent, îndreptat spre lumea reală, spre Cartea Naturii de care nu se desparte nici o clipă, o stimulează, declanșîndu-i instinctul creației, iar rîndurile sale sînt, grație unei dialectici subtile, o expresie a propriului ei suflet, a propriei ei personalități. Jane Austen are o fire vioaie și plină de spontaneitate și, tocmai de aceea, modelată de spiritul augustan ale cărui reverberații se vor face simțite pînă tîrziu, în secolul al XVIII-lea, este înzestrată cu o marcată propensiune spre echilibru. Se vrea, de altfel, cu obstinație, programatic aproape, atît în operă cît și în viața de toate zilele, o ființă bine temperată. Trăiește într-o atmosferă de deplină armonie familială a cărei tandrețe și duioșie își vor pune pecetea pe substanța întregii ei opere. Ieșirea în lume și-o face la 16 ani, după uzanțele timpului, iar amintirile contemporanilor ne-o zugrăvesc, în genere, ca fiind grațioasă, îngrijită la chip și înfățișare, chipeșă, înzestrată cu o voce melodioasă și caldă. O adolescentă de o perfectă finețe, rafinată, întru totul pe măsura exigențelor și canoanelor epocii (fără a se lăsa alterată de ele), pasionată de dans, iubind conversația și cunoscînd ca nimeni altul bunele maniere.[1] Unele amintiri insinuează și o notă de frivolitate pe care am pune-o, mai degrabă, pe seama unor cleveteli malițioase și care, oricum, nu-și găsesc acoperirea în realitate. Jane este la această vîrstă timidă, dar are din belșug spirit de observație și, mai ales, trădează, ca o exemplară fiică a secolului al XVIII-lea ce este, nu puține accente de extravaganță ce reprezintă în fond, de ce să n-o spunem, expresia unei neînfrînate exuberanțe juvenile. La 15 ani, înainte de a-și face „ieșirea în lume", pe care o cunoaște totuși perfect căci recluziunea mediului familial nu-i împiedică funcționarea sensibilelor antene îndreptate spre în afară, Jane Austen avea deja o bogată experiență artistică. „Perfecțiunea mozartiană" (David Cecil) a operei ulterioare se întemeiază pe o uriașă și se-

[1] „Între manierele frumoase și bunul simț există o legătură atît de strînsă încît încercarea de a le despărți se dovedește zadarnică" — George Savile, Marchiz de Halifax (1633—1695), citat după David Cecil: „A Portrait of Jane Austen", Constable, London, 1978.

veră ucenicie scriitoricească. Apariția tîrzie a romanelor sale (începute de timpuriu dar rescrise și cizelate de-a lungul anilor, gîndite, începute și chiar puse pe hîrtie în secolul al XVIII-lea, reluate și publicate la începutul secolului al XIX-lea, în plin romantism) a fost precedată de zecile de pagini, de încercările din copilărie, adolescență și tinerețe ce i-au asigurat astfel o exemplară disciplină artistică. „Aș fi preferat să citesc mai mult în loc să scriu atîta", avea să mărturisească, mai tîrziu, Jane Austen, deși, la drept vorbind, această trainică și obstinată trudă a primilor ani i-a exersat și împlinit cum nu se putea mai bine geniul nativ.

„Încîntătoare dar inflexibilă, iubită acasă dar temută printre străini, cu limba ascuțită dar cu inima bună" (Virginia Woolf) — cum pare a se contura contradictoriul portret al autoarei din mărturiile contemporanilor — Jane Austen evoluează, de fapt, de la o sclipitoare exuberanță juvenilă spre o tulburătoare gravitate, spre o celebrare generoasă a purității și adevărului sentimentelor, spre acea acceptare a „rațiunilor inimii" ce par, în fine, să primeze, în pofida unei inflexibile cumpăniri, în fața „rațiunilor minții".[1]

Mărturiile contemporane sînt, fără îndoială, prețioase, deși niciunde glasul autentic al artistei, vocea „dulcei Jane", nu răsună mai limpede decît în paginile corespondenței sale. Ingenuă și surîzătoare în fața spectacolului vieții — ceea ce nu exclude însă o adîncă înțelepciune de moralist, clădită pe o cunoaștere intimă a firii umane — animată de o pasionată dragoste față de tot ce-i viu, Jane Austen își învăluie ființa rînd într-o castă seninătate, într-o lumină pură de un farmec și o semnificație aparte. Miriadele de amănunte se constituie astfel într-un epistolar cu un timbru de o rafinată intelectualitate, cu tandre efuziuni și umor subțire. Din minuțioase notații de jurnal sui generis, ținut cu grijă dar fără o pedantă metodă — ba chiar dimpotrivă — se țese o fină canava de epocă cu întîmplări banale ce se convertesc în fapte de artă. Ele par a spulbera acuzațiile de atemporalitate (nu lipsite de temei pînă la un punct) ce planează asupra creației autoarei. Căci trebuie spus cu toată convingerea că această „anodină" corespondență de familie dovedește tocmai o viețuire puternică în atmosfera culturală și socială a timpului. Privit din

[1] În sensul acesta, romanul postum „Persuasiune" ni se pare destul de grăitor.

acest unghi, epistolarul poate fi considerat o eboşă a romanelor, el ne furnizează materialul brut al existenţei şi creaţiei marii artiste, reverberînd glasul său intim, inconfundabil.

* * *

Corespondenţa lui Jane Austen debutează la 21 de ani. Vor fi existat, de bună seamă, şi scrisori anterioare acestei vîrste a maturităţii, ele au fost însă arse de sora Cassandra dintr-un sentiment de reticenţă, lăsînd astfel pete albe pe harta unei existenţe şi aşa destul de discrete şi lipsite de ostentaţie. Dar atîtea cîte sînt, ce ne mărturisesc în limbajul lor unic scrisorile acestui epistolar ? Ce se petrece oare în această lume a cărei vrajă ne cuprinde cu fiece pagină pe care o răsfoim ?

Luăm parte la baluri (un adevărat ritual de epocă) şi descoperim că Jane Austen este o maestră în arta comportamentului galant, mentor nedisputat al celor din jurul său, fapt pentru care se simţea tare mîndră. Sfioasă foarte, după cum mărturiseşte singură, îşi relatează cu umor şi jovialitate unica idilă pe care ne-o revelează epistolarul. S-ar zice că aceasta efemeră iubire de tinereţe n-a fost decît o glumă, deşi întrezărim aici o uşoară melancolie, ba poate chiar o adîncă suferinţă sufletească, atent disimulată. Căci nu se înfăţişează oare Jane Austen, ea însăşi, cu ochii împăienjeniţi de lacrimi, în vreme ce, ţinînd pana în mînă, evocă ultimele clipe ale acestei iubiri ? Şi totuşi tînăra este fericită de a nu-şi fi făcut speranţe false. Este în această scurtă notaţie mai mult decît o dovadă de onestitate, descoperim aici una din trăsăturile esenţiale ale marii artiste — fuga de autoamăgiri, neîncrederea în primele impresii şi iluzii de care a încercat să se dezbare o viaţă întreagă. Numai că la această vîrstă viaţa este prea frumoasă iar suferinţele pălesc chiar şi în faţa modestelor nimicuri ce ne-nconjoară. Comentariile favorabile pe marginea unei scrisori o flatează şi ţine să spună răspicat — glasul scriitoarei răsună limpede — că nu scrie pentru recompense pecuniare ci numai şi numai de dragul faimei. Vanitate de artist ? O, nu, am zice, dimpotrivă — devoţiune şi emulaţie întru exigenţele adevăratei arte. Resemnată în privinţa curtezanilor de ocazie (epistolarul trece zigzagat de la o problemă la alta, fără ifose sau false pretenţii, urmărindu-şi propriile reguli insolite, pline de farmec), Jane Austen vorbeşte despre ei cu umor ba chiar şi cu o uşoară

malițiozitate, din care nu lipsește însă și o undă de melancolie. Și iat-o acum pe autoarea epistolarului într-o dimineață de toamnă, frămîntată de îndoieli și cufundată în meditații din pricina unei problematice deplasări la Londra, în compania fratelui Frank. Numai că micile mizerii și riscuri pe care le-ar putea întîmpina, rătăcind singură prin nesuferitul oraș (se desprindea totdeauna cu mare greutate din spațiul securizant al mediului rural și avea oroare de zarva capitalei) devin prilej de glume și autopersiflare și simțim aici același etern elan tineresc grație căruia asperitățile vieții se domolesc și dispar ca prin farmec. Imaginația lucrează prodigios și tînăra născocește aventuri demne de pana lui Smollett, prin hățișurile dubioase ale unei Londre pestrițe. În tot acest iureș de baluri și ipotetice peripeții londoneze, iată și o scrisoare de condoleanțe adresată verișoarei Philadelphia Walter — caldă, înțelegătoare, avînd un ton de o mișcătoare și spiritualizată tandrețe. Aceeași înțeleaptă seninătate în fața bucuriilor și durerilor vieții, același ton ceremonios în spiritul vremii, dar nealterat nici o clipă de formalism, păstrîndu-și mereu vie nota de duioasă comprehensiune umană. Mîndră din fire, se sfiește să-și iscodească prietena (pe mai vîrstnica dar venerata Madam Lefroy) în privința „prietenului irlandez" ce-o părăsise de curînd și pe care s-ar părea că nu l-a uitat încă. Dar pentru a tempera o dată în plus această ipotetică melancolie se grăbește a ne mărturisi că rîndurile unui eventual pretendent, care dă dovadă mai degrabă de bun simț decît de dragoste, o satisfac pe deplin. Ne aflăm sub domnia absolută a rațiunii și bunului simț iar sentimentele, atîtea cîte sînt, și nu puține, sînt obligate să se resemneze în tăcere. Pentru ca după ce spectrul morții ce a planat din nou pentru o clipă asupra foii albe (boala de piept a unui tînăr îi va fi, probabil, acestuia fatală, meditează Jane Austen) aceeași adîncă intuire a firii umane, nu lipsită de o sclipitoare ironie, s-o facă să exclame că pentru cei ce au elogiat prea generoși nurii unei femei, apariția ei în carne și oase le va oferi, desigur, satisfacția unei dezamăgiri. Nota gravă se topește pe dată în văzduh și iat-o pe artistă în postura de gospodină („Cred că aceasta este principala mea calitate", va exclama ca mucalită), experimentînd și în acest domeniu, lansîndu-se chiar în cele mai năstrușnice combinații culinare. „Imaginația e totul", va afirma ea plină de subtilitate, conștientă de nebănuitele resurse umane în materie de autoamăgire (căci nu-i oare vremea frumoasă dacă o decretăm ca

afare ?). Şi apoi brusc, de la insolite inovaţii gastronomice („falcă de vacă umplută cu găluşte") se trece printr-un teribil plonjon la probleme mai serioase. Un artist nu realizează nimic dacă lucrează neglijent, notează tînăra noastră corespondentă, într-un răspicat credo artistic.

În acest ostrov de linişte şi pace care este Anglia rurală a sfîrşitului de secol al XVIII-lea, epistolele sînt aşteptate cu nerăbdare, ele reprezentînd un adevărat moment de graţie în atmosfera molcomă a vieţii domestice. Ce ingenuă sete de noutăţi şi inedit trădează această neostoită nerăbdare cu care este aşteptată poşta ! Miracolul maternităţii, transfigurarea femeii devenite mamă ce-şi recapătă de la o zi la alta forţele şi vitalitatea o fascinează pe Jane Austen. Şi apoi sumedenia de detalii referitoare la viaţa casnică, dînd farmec, culoare şi contur existenţei, aşa cum se desfăşoară ea în familia Austen — descrisă amănunţit cu graţioase şi nu mai puţin încîntătoare volute. Iată însă că nici măcar scrupulele gospodăreşti n-o pot împiedica să-şi satisfacă plăcerea unei lecturi. Căci acesta este universul mirabil în care Jane Austen se proiectează oricînd cu voluptate (să nu uităm nici rîndurile pline de devoţiune dedicate cărţii în mai toate romanele sale, dar mai ales în „Mîndrie şi prejudecată", unde domnul Bennet trăieşte într-o lume aparte, într-o benefică recluziune, cînd se află în biblioteca sa). Nu-şi face iluzii în privinţa unei cărţi ce-o citeşte, dar este şocată de sărăcia acţiunii, de stranietatea situaţiilor în care sînt puse personajele, de stilul dezlînat şi de incoerenţa întregului volum. Personajele n-au nici o noimă, par prezentate doar de dragul de a fi aduse în scenă, îi reproşează ea autorului şi astfel, din aceste sumare notaţii aflăm propriul ei crez artistic — riguros, ferm, dar mai ales lucid şi plin de responsabilitate faţă de meseria scrisului, în acest moment în care nu era încă o scriitoare consacrată ci doar un excelent uceniC ce se străduia să-şi amuze cu pana ei familia. Istovită o clipă de corvoada scrisului, artista ameninţă că va sista orice corespondenţă pînă ce-şi va recăpăta iarăşi respectul faţă de pană. Dar cum să renunţe la scris cînd veştile despre avansarea şi promovarea fraţilor săi ce fac carieră în marina britanică o exaltă ?

„Prefer oamenii mai puţin amabili căci mă scutesc de efortul de a-i iubi prea mult." Comoditate sentimentală sau măsură de autoapărare în urma unor devoţiuni frustrate ? Şi iarăşi balurile timpului, evocate cu haz şi duioşie, conferind acestor rînduri far-

mec și caldă intimitate. Nu scapă nici un dans, se declară o parteneră redutabilă pentru care evoluția avîntată sau lentă a perechilor pe pardoseala lucie a saloanelor constituie o reală voluptate. Plină de entuziasmul contagios al tinereții se destăinuie și afirmă că ar fi în stare să danseze săptămîni în șir, neîntrerupt, fără a simți nici cea mai mică oboseală. Ce ani de luminoasă și exuberantă vioiciune! Din care nu lipsesc, cum era și firesc, nici notele de ingenuă cochetărie. Între două baluri, preocupată de rezolvarea dilemelor create de o garderobă săracă (greu de înviorat cu mijloacele ei modeste) se consacră din toată inima unor acte de caritate. În însoritul, netulburatul univers al Angliei rurale mai există și umbre. Apoi, printre picături, bineînțeles, iar și iar, puzderie de amănunte domestice — cotețe de găini ce-i așteaptă sosirea, note de plată pentru rufărie etc., etc. —, existența vie, palpabilă, de o mișcătoare concreteță a unor ființe vii — lorzi, conți, oameni obișnuiți sau pur și simplu cunoștințe întîmplătoare. În fine, călătoria și mutarea la Bath, întîmpinată ca orice călătorie, cu entuziasmul setei de nou și necunoscut, cu zeci de amănunte care mai de care mai pitorești și evocatoare: drumeaguri lesne de străbătut sau năpădite de noroi, caii de schimb, apoi popasuri la han, festinuri cu homari și neasemuite plăcinte cu brînză, ba chiar și o făptură insolită — o tentă de bizar și macabru (foarte în spiritul epocii) — un personaj înveșmîntat din cap pînă-n picioare în negru, de parcă și-ar fi dat el însuși obștescul sfîrșit. Nu lipsesc nici întîmplările neprevăzute — se pierde o ladă de voiaj iar poștalionul — cîtă poezie pentru noi cei de astăzi în acest amănunt — n-o poate aduce la timp la destinație. Drumeții s-au instalat, în fine, și din fereastra locuinței Jane contemplă o priveliște încîntătoare.

Epistolarul își deapănă mai departe povestea. Detașîndu-se, într-un fel, de stilul la modă (ce abundă în descrieri) și convinsă că arta de a scrie epistole de calitate înseamnă a fi în stare să-ți pui gîndurile pe hîrtie întocmai cum ai vorbi (ca un reflex, ca o prelungire a artei conversației, ajunsă la o maximă strălucire printre contemporani) se grăbește să ia pana în mînă pentru a nu uita o frază de început ce i se pare excelentă. Își simte mintea ca un stup de gînduri și idei ce s-ar cuveni împărtășite, dar captivată și de nenumărate detalii anodine — incidente ale vieții cotidiene — ce dau un colorit aparte acestei cronici de epocă neobișnuite — un accident de vînătoare, mobilierul unei camere,

dispute între vecini cu privire la delimitarea şi rosturile unei plantaţii, ipotetice căsătorii, cadouri, metraje cumpărate la preţuri convenabile, ustensile de bărbierit, o riglă de desen ruptă în două şi cîte şi mai cîte — material brut a cărui existenţă banală oferă oricînd potenţialitatea faptului de artă. Şi dintr-o dată, în această lume tihnită, înfiptă perfect în rosturile sale, nespus de raţională şi echilibrată, în care pînă şi epistola unui tînăr căsătorit este elogiată căci, ponderat, junele nu-şi copleşeşte consoarta cu epitete „angelice", o intruziune iraţională, izbucnirea unei vijelii — o vîntoasă puternică ce tulbură totul şi distruge grădina. Prilej de înţeleaptă meditaţie şi cumpănită resemnare la gîndul că ravagiile ce au lovit natura au cruţat, lăsînd nevătămată, fiinţa umană. O aparentă suspendare în timp, o plutire în atemporal s-ar putea zice — viaţa se derulează monoton, fără nimic demn de a fi comunicat celor scumpi sufletului autoarei, între graniţele ferm delimitate ale acestei lumi aureolate de o calmă împăcare, dincolo de care s-ar zice că nimic nu mai există şi nimic nu se petrece. Şi totuşi faptul brutal nu lipseşte. La capturarea unei nave franceze, fratele Frank se vede silit s-o incendieze. Războaiele napoleoniene sînt o realitate vie (nu susţine oare Jane că din sălile de bal lipsesc „bărbaţii de ispravă", nu constată ea oare că, datorită inflaţiei, preţul zahărului creşte) în care membrii familiei Austen sînt implicaţi chiar dacă nu doresc aceasta. În pofida tuturor acestor lucruri, în pofida chiar a faptului că Jane va fi fost tulburată, de bună seamă, aflînd de soarta crudă a primului soţ al Elizei (Contele de Feuilliade fusese ghilotinat în timpul Revoluţiei Franceze) există totuşi şi statornice certitudini — pasiunea lecturii — mereu această neostoită pasiune — rivalizînd poate doar cu voluptatea conversaţiei şi, bineînţeles, plăcerea observaţiei ce-o face să fie veşnic atentă, lucidă, gata să înmagazineze totul cu fidelitate. Dar există şi aici, cum este şi firesc, momente de detaşare. Viaţa se scurge ca într-un roman căci corespondenţa lui Jane Austen este în fond, aşa cum am mai spus-o, un soi de pilduitoare eboşă a cărţilor sale, lipsită poate doar de adînc grăitoarele tensiuni ale operei. Noianul de amănunte, aparent insignifiante, dau pentru o clipă senzaţia de halucinantă realitate, aidoma operelor marilor maeştri ai penelului care reuşesc să insufle viaţă lucrurilor simple ce se adună pline de mişcătoare şi misterioasă umilitate în cadrul autonom al unei naturi statice. Într-o dimineaţă de iarnă, aşezată în faţa secreterului şi avînd

acel sentiment de confortabilă liniște ce i-l dau lucrurile ce-o înconjoară, Jane scrie. Și în această pace a căminului timpul începe să capete contur, oprit pentru o fracțiune de secundă din amorfa lui scurgere spre eternitate. Împreună cu autoarea descoperim farmecul amintirilor. Ce minunat din partea acelei doamne, va nota Jane pe hîrtie, că-și mai aduce aminte de surorile Jane și Cassandra, de pe vremea cînd erau amîndouă niște fetișcane fermecătoare! Numai că efuziunile sentimentale n-au ce căuta aici și se vor spulbera pe dată. Mai importante sînt acum veștile ce-i parvin despre prețul alimentelor. Dar să fim bine înțeleși, această preocupare nu trădează meschinărie sau mercantilism căci, de fapt, ne aflăm încă în plină campanie napoleoniană, este iminent un război cu America și Anglia trece, ea însăși, printr-o feroce inflație. Viața trebuie totuși trăită cu toate micile ei plăceri și bucurii. Jane petrece o vacanță la Lyme, se scaldă în mare, descrie baluri fastuoase — ce miriade de detalii evocatoare — seara pe străzile stațiunii Bath, la întoarcerea de la o partidă de cărți, lămpașul devine de neprețuit, dar dacă apare luna e de prisos. Iată astfel că sîntem deja martorii unui involuntar efect de ecleraj romantic.

Timpul se precipită grăbit și dramele încep să se facă simțite. Pastorul George Austen, tatăl scriitoarei, moare. În două scrisori purtînd pecetea stilului epocii — grave, de o nobilă și firească simplitate, ce amintesc de atticismul celebrelor corespondențe lăsate posterității de către mari maeștri ai acestui gen cum ar fi Cowper și Horace Walpole, Jane își anunță fratele de săvîrșirea tristului eveniment. Dar dincolo de această scriitură de epocă, cîtă încărcătură emoțională, cîtă înduioșătoare și resemnată înțelepciune în fața forțelor implacabile ale destinului, cîtă încredere în viața eternă a spiritului!

Timpul, obsedantul timp, își face tot mai des simțită prezența. Biata Doamnă S., o ființă neputincioasă în toate și nedorită de nimeni, ce nu-și găsește niciunde locul! Oare odată cu trecerea anilor vom ajunge și noi ca ea, se întreabă, dusă pe gînduri, Jane Austen. Trece însă cu bine peste această descumpănire de o clipă de vreme ce o întreagă galerie de ființe vii cere imperios să prindă o nouă viață în graiul cuvintelor. Ființe chipeșe și exuberante, indivizi inteligenți sau stupizi, copii, adolescenți, tineri, bătrîni, domnișoare — tandri și afectuoși — defilează dinaintea noastră, personaje seducătoare, grație pur și simplu pregnan-

telor lor prezente umane, însufleţite de pana măiastră a autoarei. Ba plină de sîrg şi entuziasm, în faţa unui personaj înzestrat cu o bună doză de bun-simţ, Jane Austen renunţă la orice ranchiună şi este gata să-l simpatizeze din toată inima. Lumea vie a realităţii se întîlneşte, pentru a cîta oară, cu universul de ficţiuni al cărţii. Citeşte „Alphonsine" (roman de Doamna de Genlis) ce-o deranjează datorită unor libertăţi ce compromit „o pană atît de pură" (nu este vorba aici de pruderia victoriană ce nu fusese inventată încă ci de o rigoare estetică ce nu accepta licenţiozitatea şi prostul gust). Alte cărţi le reciteşte cu plăcere şi asta din simplul motiv că, aidoma spectacolului vieţii, ele o amuză copios. Dar să revenim la nevinovatele noastre îndeletniciri şi distracţii de epocă. Jane însăşi îşi învaţă nepoţii să joace „speculaţie" iar fratele Frank patinează pe oglinda heleşteului îngheţat şi, dintr-o dată, din paginile epistolarului prinde contur o fină şi savuroasă gravură de epocă, amintindu-ne, printr-un original proces de proiectare în timp, de membrii Clubului Pickwick, de la fel de jovialul şi seninul univers dickensian.

Pretutindeni în lumea lui Jane Austen se prefiră o dulce lumină aurie şi o blîndă concordie, ceea ce n-o împiedică totuşi să privească cu luciditate realităţile vieţii. Este astfel convinsă că noii săi prieteni din Southampton nu-i vor călca prea des pragul şi afirmă acest lucru cu calm, absolut netulburată, căci ştie că ei trăiesc în stil mare şi deci nu vor admite în cercul lor nişte oameni cu resurse modeste, cum sînt reprezentanţii familiei Austen. Şi iarăşi lupta cu diurnul, cu monotonia. Îi scrie Cassandrei că n-are nimic important a-i comunica, dar ce aură de taină, cîtă vitalitate reuşeşte să confere aparentelor banalităţi ce ies de sub pana sa !

Grădinăritul se dovedeşte şi el a fi o delectabilă îndeletnicire iar noul şi destoinicul grădinar se supune întru totul gustului stăpînei sale. Animată de spiritul ei livresc ce n-o părăseşte nici o clipă, Jane Austen nu admite ca din mica ei grădină să lipsească laburnumul auriu şi siringaşii de ivoriu — amintirea versului poetului preferat (W. Cowper) făcînd imperioasă această fragedă prezenţă vegetală. În vîrtejul acestor absorbante preocupări gospodăreşti, ţine totuşi să-şi împărtăşească iar şi iar impresiile de lectură. Găseşte că romanul „Clementine" este insuportabil ; comportamentul personajelor i se pare nefiresc, situaţiile neverosimil de dificile îi repugnă şi astfel, prin negaţie, se conturează pregnant arta poetică a scriitoarei. De altfel poemele romantice

(„Marmion" de W. Scott, de pildă) n-o încîntă de fel şi recunoaşte deschis acest lucru.

O prezenţă nouă începe acum să populeze tot mai insistent epistolarul. Sînt copiii. Tandri, calde şi ingenue făpturi pe care afectuoasă, generoasă şi înţelegătoare, dar cu aceeaşi mereu prezentă luciditate, îi place să le urmărească, dornică să le pătrundă inefabilul proces de formare, cu o neobosită curiozitate. Iată însă că aripa cernită a morţii va plana din nou asupra familiei Austen. Elizabeth, soţia fratelui Edward se stinge în plină tinereţe. Jane Austen începe astfel să-şi joace cu devoţiune rolul de iubitoare mătuşă. Îşi consolează şi se străduie să-şi amuze micii nepoţi rămaşi orfani. Se înţelege cu ei perfect, se apropie de sufletul lor căci reuşeşte să le intuiască firea şi le pătrunde tainele cele mai adînci. Şi cîte jocuri se pricepe să născocească ! Îi observă, le ghiceşte psihologia ca nimeni altul din familie şi treptat, treptat devine mătuşa preferată, rol pe care şi-l asumă cu o mişcătoare bucurie (de altfel, o scurtă scenă din „Mîndrie şi prejudecată" — o scenă cu copii — dovedeşte cunoaşterea desăvîrşită a universului infantil — este o adevărată tuşă de maestru ce dă episodului perfecţiune — copiii o întîmpină cu entuziasm pe Elizabeth Bennet, dar sfioşi, nu îndrăznesc să se apropie de ea).

Ajunşi în primăvara anului 1809, o scrisoare adresată unui editor marchează o etapă nouă în viaţa lui Jane Austen. Ucenicia literară a încetat — ferm, limpede, auzim vocea inconfundabilă a scriitoarei. Din această clipă viaţa de zi cu zi se va îngemăna, se va confunda tot mai mult cu viaţa şi universul creaţiei. Din această clipă, Jane Austen trăieşte cu adevărat într-o lume dublă.[1] Împreună cu sora Cassandra şi cu mama ei se vor muta în căsuţa de la Chawton. Aici, în acest mic paradis domestic, cu nobila sa atmosferă de seninătate arcadiană, începe perioada marilor creaţii şi împliniri artistice. Din această clipă nu numai epistolarul ci şi propria ei operă se vor inspira din viaţa anodină, din faptele împărtăşite de alţii sau din resursele inepuizabile ale propriei ei fantezii. Un ton nou răzbate acum din epistolar, o atmosferă gravă dar nu lipsită de seninătate se instăpîneşte acum pe fiecare rînd ce iese de sub pana scriitoarei. Balurile, exuberanţa tinereţii, frenezia cochetăriei sînt de domeniul trecutului. De-acum va sta tihnită într-un cotlon şi, netulburată de forfota sălilor de bal, va contempla spectacolul fremătător al celor din

[1] Jane Aiken Hodge : „Only A Novel — the Double Life of Jane Austen", Fawcett, 1973.

jur, va savura deliciile conversației și, din cînd în cînd, se va delecta cu un pahar de vin roșu. Dar mai presus de toate, se va amuza, se va distra la culme privind cu ochii larg deschiși și plină de înțelegere comedia umană. Eroina s-a maturizat, trăiește vîrsta marilor revelații. De-acum încolo, întreaga sa ființă, toate resursele sale fizice, sufletești și emoționale vor fi consacrate numai operei — copiilor săi spirituali adorați. Și totuși această mare înțelepciune, această cunoaștere adîncă a sufletului uman [1] n-o împing spre scepticism, izolare sau mizantropie. „Prefer să mă aflu în compania unor ființe vii decît să le privesc chipurile zugrăvite pe pînză", va afirma Jane Austen fără nici un echivoc.

Din cînd în cînd dă o fugă pînă la Londra, pentru a-l vedea pe Henry, fratele ei preferat, face agreabile plimbări cu trăsura, tîrguiește, privește cu nesaț în jur, asistă la spectacole teatrale pe care le comentează fascinată (englezii îl au pe Shakespeare în sînge, nota ea, într-unul din romanele sale), privește portretele maeștrilor penelului expuse în galerii (căutîndu-și și avînd senzația că întîlnește chipurile propriilor ei eroi), asistă la serata Elizei (noua soție a fratelui Henry), prilej de a zugrăvi un minuțios și fastuos tablou de epocă (în fond, o remarcabilă pagină de roman), dar mai presus de toate, urmărește fascinată, iar și iar, spectacolul vieții și se amuză.

Dacă va fi existat o mare decepție în viața lui Jane Austen [2], ea nu a reușit totuși să-i altereze ființa, dar o va fi făcut mai detașată într-un fel de toate cele, îi va fi conferit pacea și liniștea lăuntrică a celor ce renunță la împlinirea vieții personale și care, printr-un generos proces de compensație, își găsesc rostul în contemplarea spectacolului vieții pe care-l urmăresc cu surîsul înțeleptului pe buze, implacabili prin acuitatea spiritului de obser-

[1] Pentru Sheridan, „Mîndrie și prejudecată" se situează printre „cărțile cele mai inteligente" pe care le-a citit ; Walter Scott elogia „adevărul descrierilor și sentimentelor" din paginile lui Jane Austen.

[2] În toate cărțile sale găsim momente de tensiune ce se rezolvă prin revelații, ce spulberă autoamăgirea și iluziile ; asistăm la dezvăluirea a ceea ce se ascunde în spatele aparențelor (de altfel, *„bunul simț"*, celebrat de Jane Austen în întreaga ei operă, semnifica pentru spiritul augustan capacitatea de a face deosebire între „aparență" și „realitate", cf. F. W. Bateson „A Guide to English Literature", Longmans, 1967) ; unii exegeți merg pînă acolo încît văd în romanele scriitoarei niște autentice drame ale cunoașterii, cf. Tony Tanner, *„Introducere" la ediția Penguin*, 1934, a romanului „Mîndrie și prejudecată".

vație, dar niciodată malițioși, cinici sau lipsiți de comprehensiune. Este o înnobilare ce o dăruiește sufletului conștiința propriei sale suferințe.

Pentru Jane Austen, principala sa preocupare va fi de-acum încolo „pruncul ce-l alăptează la piept" — cum își va numi opera și pe care este în firea lucrurilor să nu-l poată uita niciodată. Operele publicate încep să se succeadă ritmic („Rațiune și sensibilitate", 1811 ; „Mîndrie și prejudecată", 1813 ; „Mansfield Park", 1814 ; „Emma", 1816) și odată cu ele celebritatea de care este conștientă și pe care și-o asumă cu modestie, dar, în același timp, cu nedisimulată satisfacție. De pretutindeni îi sosesc ecouri cu privire la receptarea operei și pretutindeni, dar mai ales în cercul familiei, schimbă impresii, cere informații și, cu mare rigurozitate („există garduri vii în Northamptonshire") se documentează pentru scrierea noilor romane. Căci are acribia și obsesia adevărului artistic mai presus de toate. Nu-și identifica ea oare, în timpul peregrinărilor prin marile galerii londoneze propriile personaje în portretele anonime, zugrăvite de maeștrii celebri ai timpului ? În aceste momente de maximă trăire în universul ficțiunii, există și clipe de o delicată gingășie. Într-o epocă în care grădinăritul ajunge la rangul de mare artă, Jane găsește răgazul necesar s-o informeze pe sora Cassandra despre micile miracole ale firii — liliecii sînt în floare, castanii sălbatici sînt gata să înflorească și ei, scrie ea entuziasmată. Face visătoare turul Londrei într-o trăsură solitară și, deși savurează clipa, se simte totuși stînjenită. Mi se cuvine oare mie o asemenea cinste, se întreabă ea cu modestie ? Dar starea vremii (subiect preferat al oricărui englez) cum este ? Căci trebuie s-o spunem deschis, odată cu trecerea anilor, rigorile climei încep s-o preocupe din ce în ce mai mult. Este o întrebare ce se insinuează discret în mai toate însemnările ei de-acum încolo, punînd diafane pete de culoare pe canavaua sufletească a timpului. Cînd are răgazul necesar, Jane face lecturi cu glas tare din operele ei, în compania rudelor și a unor prieteni, prilej binevenit de adînci meditații asupra cărților sale. Nu este ea oare cel mai lucid și autorizat critic al propriei ei opere ? Ei bine, recunoaște astfel că stilul viu, epigramatic, al romanelor ar avea mult de cîștigat dacă, după gustul timpului, ar fi asezonat cu mici eseuri și comentarii despre Walter Scott, Napoleon etc. Observații întemeiate dar nu lipsite și de o nuanță de evidentă ironie la adresa convențiilor literare ale epocii față de care adoptă totdeauna o poziție polemică și cu care este de-a

pururi în răspăr. De altfel, se cuvine s-o spunem că a avut dintotdeauna simțul demnității actului creator [1], convinsă fiind de funcția revelatoare a artei (nu-i oare semnificativ faptul că Elizabeth Bennet își va da seama pentru prima dată de adevărata „înfățișare" morală a lui Darcy abia în clipa în care, vizitîndu-l reședința, are prilejul să-i vadă portretul ?).

Apoi, cum era și firesc, de altfel, în acest pestriț mozaic de gînduri, sentimente și idei, iar și iar, obsesia muncii de scriitor și a rigorilor sale. Lucrează la un nou roman — „Mansfield Park" — dar și aici persistă aceeași dorință de a-și popula lumea ficțiunii numai cu fapte și amănunte ce-și găsesc atestarea și justificarea în lumea reală. Aș putea, așadar, folosi în noul meu roman, numele unor vase pe care ai navigat în trecut ? îl va întreba, plină de seriozitate, Jane pe fratele Frances.

Dar iată că există și clipa minunată a reveriei. Jane ia pana în mînă într-o superbă dimineață de noiembrie (sîntem în 1813) — se află singură în cameră, în cămin arde un foc strașnic — și se pregătește să-și bea ceaiul (de bună seamă, Twining ce îmbină în delicatele sale amestecuri toate tainicele arome ale Orientului ; iar ceașca din care soarbe delicioasa licoare nu poate fi decît un Wedgwood, de culoare gri-azurie. O splendidă îngemănare — simbol al epocii —, clasicism și poezie romantică ce se îmbină atît de firesc în exercitarea unui banal gest cotidian). Este grijulie să nu se piardă în amănunte de prisos și-și deapănă cu metodă întîmplările zilei. Ai zice că ar putea savura „o eternitate" [2] ceaiul acesta, fără a se sinchisi de fel de aripa cernită a morții. Cît calm și ce pașnică seninătate ! Numai că timpul pîndește. Lectura „Corsarului" lui Byron îi este comunicată sorei Cassandra pe aceeași pagină cu veștile despre cîrpitul ciorapilor pentru a

[1] „...Cu toate că operele noastre au dăruit plăceri mai intense și mai autentice decît acelea ale oricăror altor bresle literare din întreaga lume, nici un alt gen de creație n-a fost atît de defăimat... Și ce citiți, Domnișoară ? Oh ! un biet roman, răspunde tînăra... cu o nepăsare prefăcută sau rușinată pentru moment — ...Nu-i decît o operă în care se prezintă cele mai grandioase forțe spirituale, în care cea mai adîncă cunoaștere a firii omenești, cea mai fericită descriere a feluritelor sale aspecte, cele mai vii efuziuni pline de spirit și de haz sînt comunicate lumii întregi într-un limbaj din cele mai alese" — Jane Austen : „Mănăstirea Northanger", în românește de Costache Popa, Editura Univers, 1976.

[2] „Despre teama de moarte", în volumul de eseuri „Table Talk Essays", de W. Hazlitt, Oxford University Press.

se relata apoi o nouă vizită la Londra, unde autoarea caută, cu aceeași adînc grăitoare confuzie de planuri între ficțiune și realitate (mai avem oare nevoie de o altă dovadă pentru a ne convinge cu cîtă intensitate trăiește acum Jane Austen în lumea ireal de adevărată a creației ?), personajele hilare ale unei parodii ce-și propune să ironizeze pitorescul extravagant al romanticilor epocii.

Anii ce-au trecut (să nu uităm totuși că Jane Austen nu are încă decît 39 de ani) aduc însă și alte satisfacții. Pentru cei ce au cunoscut nefericirea în dragoste există oare balsam mai binecuvîntat ca cel al prieteniei („Mănăstirea Northanger") ? Ei bine, Jane nu va duce lipsă de prieteni — prieteni tineri, plini de elan și voioșie (propriii ei nepoți — Fanny, Anna și James Edward) ce-o înconjoară cu simpatie și cărora, jucîndu-și cu devoțiune rolul de afectuoasă și generoasă mătușă, le este deopotrivă confidentă și sinceră sfătuitoare. Anna scrie un roman (familia Austen a fost dintotdeauna un cuib de intelectuali cu înclinații și preocupări artistice). Îl va abandona la moartea mătușii sale, dar această veleitate juvenilă ne oferă minunatul prilej de a cunoaște crezul artistic al marii scriitoare. Convingeri literare de sorginte clasică, realistă, căci pentru autoarea de la Chawton, scrierea unui roman înseamnă precizie, veridicitate, coerență și adevăr al vieții, dar nu mai puțină ironie și inepuizabilă savoare și subțirime a spiritului. Sfătuindu-și tînăra aspirantă întru ale scrisului, Jane Austen își va dezvălui crezul adînc, domeniul și universul de predilecție. Un grup de trei-patru familii și un sat — iată, după părerea ei, cadrul și personajele cu care se poate lucra excelent. Cu cîtă artă știe să-și „cuprindă obiectul" [1], ce știință desăvîrșită a eliminărilor ca la toți marii maeștri ai stilului, de altfel ! O operă realizată nu numai cu dăruire, dar și cu nespusă bucurie, căci Jane Austen mărturisește singură că toată această lume este o adevărată încîntare pentru ea. Este universul domestic, lumea riguros circumscrisă a satului englez, natura ce-i înaripează fantezia („Mansfield Park"), pătura superioară a claselor de mijloc pe care le-a cunoscut și înțeles ca nimeni altul (Londra și orașul, în genere, îi repugnă — nu este el oare locul tuturor relelor, va afirma Jane Austen, aidoma lui Cowper, mistuită asemenea poe-

[1] W. H. Pater : „Despre stil", în volumul „Eseuri literare", selecție, prefață, traducere și note de Virgil Nemoianu, Editura pentru Literatură Universală, 1966.

tului preferat, de aceeași tensiune între raționalismul iluminist și sentimentul romantic ?) A fost și va rămîne credincioasă neclintit acestei lumi și acestui mediu. De altfel, atunci cînd, ajunsă celebră, invitată fiind de către bibliotecarul Prințului Regent de a scrie un roman ce impunea abordarea unei alte lumi, cu inevitabile servituți în procesul creației, Jane Austen va refuza categoric. Fidelitate față de propriul ei univers și față de rigorile propriei sale creații, dar nu mai puțin spirit independent (nefasta experiență „curteană" a lui Frances Burney [1] trebuie că-i era, de bună seamă, cunoscută), rectitudine morală și o inflexibilă intransigență artistică.

Din aceste scrisori către tinerii nepoți să nu uităm rîndurile calde, spirituale, pline de o prietenească efuziune către James Edward (autorul „Amintirilor despre Jane Austen", pagini memorialistice ce au contribuit enorm în epoca victoriană la o mai bună cunoaștere a autoarei) din care nu lipsesc afirmații ce se cristalizează în tulburătoare profesiuni de credință. „Trudesc din greu pe mici plăcuțe de ivoriu cu un penel din cele mai fine", mărturisește Jane Austen. La adevărul acestei autodefiniri s-ar cuveni să adăugăm nu numai fidelitatea și clocința portretului, intuirea firii tainice a modelului (Walter Scott o va socoti pe romanciera de la Chawton mult superioară lui în această privință) ci și exactitatea cu care este surprinsă inefabila clipă de maturizare a personajelor principale [2] — punct din care tensiunea romanelor sale își găsește dezlegarea —, ca și intelectualitatea superioară, spiritul comic [3] și dramatic al romanelor. Căci nu sînt oare romanele lui Jane Austen niște desăvîrșite scene dialogate, niște piese complexe, îmbinînd drama (disimulată) cu comedia ?

Dacă scrisorile către frații Anne și James Edward ne dau dimensiunea crezului artistic al scriitoarei, epistolele către Fanny, năstrușnica, frivola și ingrata Fanny (nepoata preferată își va repudia ulterior mătușa), ne dezvăluie o altă fațetă a personalității sale și anume concepția lui Jane Austen cu privire la om, la rolul său, dar mai ales cu privire la esența alcătuirii sale. Nenumăratele

[1] Lord Macaulay ; „Madame D'Arblay", în volumul „Literary Essays", Nelson & Sons, Ltd.

[2] Exemplul cel mai elocvent în această privință este romanul „Emma".

[3] În cunoscutul său eseu „Despre ideea de comedie și utilizarea spiritului comic" (1897), George Meredith îi acordă lui Jane Austen locul ce i se cuvine.

idile și aventuri ale lui Fanny sînt un spectacol fascinant pe care mătușa Jane îl contemplă cu amuzament dar, deopotrivă, cu o gravă responsabilitate. Și o învață ceea ce pentru ea a reprezentat credința de căpătîi a unei existențe exemplare — că unirea a doi tineri este de neconceput fără sinceritate și adevărul sentimentului, că în fața adevărului autoamăgirea și falsele iluzii pălesc [1], că rațiunea este de fapt bunul nostru cel mai de preț. Aici ca și în întreaga ei operă, Jane Austen se dovedește credincioasă convingerii nestrămutate că numai concordia dintre rațiune și sensibilitate este de natură să-i dăruiască omului adevărata fericire.

Celebritatea nu i-a adus scriitoarei bogății, dar i-a dăruit în schimb o imensă bucurie sufletească. Anii i-au dăruit apoi multă înțelepciune, constată ca resemnată, pentru a adăuga imediat, nu fără o notă de autoironie, că femeile singure au o teribilă propensiune spre sărăcie. Și încet, încet, universul diurn începe să fie întunecat de spectrul bolii. Va mai fi frecventat amuzată cercul emigrației franceze (în urma Revoluției de la 1789), fermecată de rafinamentul și eleganța reprezentanților săi, dar credincioasă, ca întotdeauna, unui adînc patriotism în care nu descoperim nici o umbră deformatoare, afirmă că ar fi mai încîntată dacă nöii ei prieteni ar putea vorbi englezește. Sub aparența unei inofensive stări de slăbiciune, boala se face din ce în ce tot mai simțită. De data aceasta se dovedește a nu fi o înșelătoare iluzie. Jane are pe deplin conștiința tragică a faptului că la vîrsta ei o suferință trupească persistentă constituie un lux riscant, dar asta n-o împiedică să-și păstreze seninătatea neștirbită. Suferința transpare tot mai mult din fiece rînd al epistolarului. Este îngrijită cu atenție și devotament de toți cei dragi și astfel se face că nu-și pierde nici o clipă echilibrul. Momente de acalmie, atacuri mai violente, apoi o aparentă înfremare. Plimbări prin aer liber pentru a redescoperi grădina, primulele și anemonele, ulițele șerpuitoare, verdele proaspăt al pajiștilor și mult iubitele tufe de aluni. O ultimă scrisoare importantă către nepotul James

[1] Spre finele romanului „Mansfield Park", descoperindu-și sentimentele față de Fanny Price, Edmund Bertram își dă seama că Mary Crawford, de care aparent se îndrăgostise, nu fusese de fapt decît „o creație a imaginației sale".

Edward. Calmă, demnă, firească, plină de căldură, ba poate chiar şi de o undă de umor. Şi apoi tăcere. O tăcere adîncă, cotropitoare, dincolo de care se aude molcom susurul etern, blînd şi fermecător al operei.

* * *

„Prima mea întîlnire cu Jane Austen s-a petrecut, cum se cuvenea de altfel, la ţară, într-o casă din secolul al XVIII-lea. Era într-o fermecătoare seară de septembrie a cărei lumină pătrundea prin uşa larg deschisă spre parcul uriaş peste care se lăsase o uşoară ceaţă, cînd, în salonul spaţios, împodobit cu portretele unor doamne pudrate, înveşmîntate în haine niţeluş ponosite, şi ale unor gentlemani gravi ce mă fixau din cadrele agăţate pe pereţii tapetaţi cu mătase patinată de vreme, mama a deschis «Mîndrie şi prejudecată» şi a început să citească cu glas tare. Lectura a continuat şi în ziua următoare iar, în clipa cînd mama a închis cartea, eu mă aflam deja cuprins de vraja celei ce-o scrisese. Lucrul acesta s-a petrecut cu mulţi ani în urmă, dar vraja acelor pagini minunate mai dăinuie şi astăzi".[1]

Iată acum şi contactul, mai aproape de zilele noastre, pe care un personaj, de data aceasta fictiv[2], îl are cu opera lui Jane Austen. Este vorba de un tînăr ce pregăteşte un referat asupra romanului „Mansfield Park". Îl citeşte cu pasiune şi, pur şi simplu, nu-l poate lăsa din mînă. Ce va fi găsit oare în el încît reuşeşte să-l fascineze pînă într-atîta ? Fără îndoială şi acea năzuinţă spre adevăr, propensiunea spre diafan, acea specifică cunoaştere a „delicatului mister al relaţiilor umane". Să-l lăsăm însă pe cititor să descopere singur farmecul unic al cărţilor lui Jane Austen, răsfoindu-i paginile.

VIRGIL LEFTER

[1] David Cecil, *op. cit.*

[2] Iris Murdoch, „The Good Apprentice", Chatto & Windus, The Hogarth Press, 1985.

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

PREZENTUL „EPISTOLAR" cuprinde un mănunchi de 53 de scrisori reprezentative, selectate din corespondența lui Jane Austen. Materialul a fost împărțit în cinci capitole, în funcție de localitățile în care scriitoarea și-a petrecut cea mai mare parte a vieții : Cap. I *Steventon* (1796—1801), localitate în care Jane Austen se naște la 16 decembrie 1775 și unde își va petrece cei mai frumoși ani ai tinereții ; Cap. II *Bath* (1801—1805), stațiune balneară celebră, frecventată în secolul al XVIII-lea, cu precădere, de către „nobilimea rurală" și unde familia Austen se mută pentru o scurtă perioadă de timp ca urmare a dorinței pastorului George Austen, tatăl scriitoarei ; Cap. III *Southampton* (1807—1809), perioadă de tranziție, după moartea tatălui lui Jane Austen; Cap. IV *Chawton* (1809—1817), mică și fermecătoare localitate rurală, unde se afla una din reședințele (The Great House) lui Edward Knight, fratele lui Jane Austen. Anii petrecuți în căsuța de la Chawton (Chawton Cottage, aflată pe domeniul fratelui Edward) marchează nu numai cea mai calmă și senină perioadă din existența scriitoarei ci și apogeul creației sale, momentul marilor împliniri artistice ; Cap. V *Winchester* (1817), unde, deplasîndu-se pentru a primi îngrijire medicală, Jane Austen avea să dispară prematur la 18 iulie 1817.

Pentru a ușura înaintarea cititorului prin meandrele acestei corespondențe de epocă, considerăm necesar a oferi o serie de detalii documentare referitoare la acele „dramatis personae" — ființele vii ce dau sens, vigoare, vioiciune și culoare acestei „ficțiuni" sui generis. Întrucît Jane Austen provine dintr-o familie deosebit de numeroasă, o familie foarte unită, ale cărei afinități de sînge erau dublate de o duioasă afecțiune și de o puternică comuniune intelectuală, se cuvine să ne referim în primul rînd la rudele sale ce au constituit, de altfel, corespondenții predilecți sau principalii protagoniști ai epistolarului.

Familia lui Jane Austen : I Părinții : mama — Cassandra Austen (1739—1827), fiica pastorului Th. Leigh, „fellow" la „All Souls College" — Oxford ; tata — George Austen (1731—1805), supranumit „frumosul cleric", pastor, studii și apoi „fellow" la „St. John College", Oxford, este fiul unui medic sărac și rămîne orfan la vîrsta de 9 ani, va fi ajutat de către avocatul Francis Austen, unchiul său, pentru a-și face o carieră ; II Frații : James (1765—1819), preot, stabilit la Overton, apoi la Deane, căsătorit pentru a doua oară cu Mary Lloyd, sora celei mai bune prietene a lui Jane Austen, a avut trei copii : Edward (1767—1853), adoptat de o rudă îndepărtată foarte înstărită — Th. Knight, care l-a îndrăgit de mic copil, reședința familiei Knight, moștenită de către Edward se afla la Godmersham Park ; căsătorit cu Elizabeth Austen (1771—1808), născută Bridges, a avut 11 copii ; Henry (1771—1850), fratele favorit al lui Jane Austen, fire aventurieră, personaj fermecător, este, pe rînd, membru al Corpurilor de Miliție din Oxfordshire, bancher și preot, se căsătorește pentru a doua oară cu verișoara Eliza, contesă de Feuilliade ; Cassandra (1773—1845), logodită cu Thomas Fowle, cleric, mort de friguri galbene în Indiile de Vest ; Sir Francis (1774—1865), amiral, căsătorit cu Mary Gibson, a avut patru copii ; Charles (1779—1852), căpitan de marină, apoi amiral, căsătorit cu Fanny Palmer, a avut trei copii ; III Rude pe linie maternă : James Leigh Perrot, frate ; Jane Cooper, soră, căsătorită cu pastorul Edward Cooke ; Cassandra, verișoară, căsătorită cu pastorul Samuel Cooper ; pastorul Th. Leigh, văr, cu reședința la Adlestrop ; rude pe linie paternă : Philadelphia Hankock și fiica sa Eliza, căsătorită cu un nobil francez, conte de Feuilliade, executat în timpul Revoluției Franceze ; IV Nepoate și nepoți favoriți cu care Jane Austen a întreținut relații de strînsă prietenie și a corespondat : Fanny Knight, fiica fratelui Edward, fire aventurieră și nestatornică, nepoata preferată a lui Jane Austen ; James Edward Austen — Leigh, fiul fratelui James, cleric, autor al cunoscutului volum „Amintiri despre Jane Austen" (1871) ; Anna Lefroy, fiica fratelui James, desenatoare talentată, a realizat o serie de desene în care înfățișează cadrul natural în care a trăit familia Austen.

Înzestrați cu o reală vocație a prieteniei, reprezentanții familiei Austen întreține relații strînse cu o serie de vecini. Dintre cei mai apropiați prieteni ale căror nume apar ades în epistolar se cuvine să menționăm următoarele familii : Lefroy cu reședința la

Ashe („Madam Lefroy" ocupă un loc deosebit în existența scriitoarei : personaj de mare rafinament și cultură, nutrește o caldă prietenie pentru Jane Austen, în ciuda diferenței de vîrstă ce le desparte ; Jane Austen a venerat-o și își va aduce aminte cu duioșie de ea ; personaj foarte important pentru anii de formație ai autoarei) ; Bigg cu reședința la Manydown (familia are trei fete : Elizabeth, Catherine și Alethea) ; Digweed cu reședința la Steventon ; Chute cu reședința la The Vyne ; Heathcote cu reședința la Hursley ; Holder cu reședința la Laverstoke ; Terry cu reședința la Dummer ; Portal cu reședința la Freefolk ; Harwood cu reședința la Deane. Numeroase referiri vom găsi în epistolar și în legătură cu Domnul Papillon, pastor la Chawton. O serie de scrisori sînt adresate Marthei Lloyd, prietena cea mai apropiată a surorilor Jane și Cassandra Austen.

* * *

La realizarea traducerii epistolarului lui Jane Austen s-a folosit următoarea ediție : Jane Austen : „Letters, 1796—1817", Selected & Edited by R. W. Chapman, Oxford University Press, 1978. Pentru traducerea romanului epistolar „Lady Susan" (1793), ne-am slujit de „The Works of Jane Austen, Volume VI, Minor Works, Collected and edited from the manuscripts by R. W. Chapman, Oxford University Press."

Comentariile ce însoțesc textul epistolarului urmează de regulă comentariile ediției Oxford. De un real folos în elucidarea unor probleme ne-au fost însă și următoarele lucrări : David Cecil : „A Portrait of Jane Austen. Constable London : Jane Aiken Hodge : „The Double Life of Jane Austen", Fawcett Publications, 1973 ; „Jane Austen — The Critical Heritage", Edited by B. C. Southam, Routledge & Kegan Paul, 1969 ; „Dicționar al literaturii engleze", Coordonatori Ana Cartianu, Ioan Aurel Preda, Editura Științifică, 1970.

EPISTOLAR

1796 - 1817

I. STEVENTON (1796—1801)

1

Către Cassandra Austen

Sîmbătă, 9 ianuarie (1796)

Încep prin a-mi exprima speranţa că vei mai trăi încă 23 de ani, de-acum încolo. Ieri a fost şi ziua de naştere a Dlui Tom Lefroy, deci pot spune că aveţi amîndoi cam aceeaşi vîrstă.

După acest indispensabil preambul a sosit, în fine, momentul să te informez că ieri seară am fost la un bal minunat, unde am avut, totuşi, decepţia de a nu-l întîlni pe Charles Fowle, deşi aflasem că fusese invitat şi el.

În afară de noi, la balul dat de familia Harwood, mai erau prezente familiile Grant, St. John, Lady Rivers cu cele două fete şi fiul ei, Dl şi Dra Heathcote, Dna Lefevre, cei doi domni Watkins, Dl J. Portal, Dra Deane şi cele două domnişoare Ledgers, care şi-au făcut apariţia, însoţite de un cleric înalt al cărui nume Mary nu va fi în stare să-l ghicească niciciud.

Deşi eram trei persoane în trăsură, bunăvoinţa noastră a întrecut orice limită şi l-am luat şi pe James cu noi, căci progresele ce le-a făcut în ultimul timp în materie de dans merită a fi încurajate cu prisosinţă. Dra Heathcote este destul de drăguţă, dar nu-i, nici pe departe, atît de frumoasă cum mi-o închipuiam eu. Dl H. i-a acordat lui Elizabeth primul dans, după care n-a mai dansat decît cu ea, deşi trebuie să-ţi spun că ei nu ştiu cum să se poarte în astfel de împrejurări. Sper, totuşi, că vor profita de pe urma celor trei lecţii ce le-am dat eu în această privinţă şi lucrul acesta mă face să mă simt tare mîndră.

În drăguța și lunga scrisoare pe care tocmai am primit-o de la tine mă dojenești întruna că, sfioasă foarte, nu ți-am suflat o vorbă despre felul cum m-am purtat în lume, în compania prietenului meu irlandez. Ei bine, gîndește-te la tot ce poate fi mai extravagant și șocant și încearcă să-ți imaginezi apoi că ne vezi dansînd sau stînd alături unul de altul. Și totuși, nu voi mai avea prilejul să mă expun astfel în lume decît o singură dată, căci, după balul ce va avea loc vinerea viitoare la Ashe Park, prietenul meu pleacă din țară. Pot să te-asigur că este un tînăr frumos și plăcut, care se poartă ca un adevărat gentleman. Mai mult nu-ți pot spune despre el căci după ultimele trei baluri la care am fost împreună, n-am mai dat cu ochii de el și aceasta din pricină că cei de la Ashe Park s-au amuzat atît de tare pe seama atitudinii lui față de mine încît, pur și simplu, de rușine nici n-a călcat pe la Steventon iar, mai zilele trecute, cînd ne-am dus în vizită la Dna Lefroy, a dat bir cu fugiții.

Aseară, în drum spre casă, l-am lăsat pe Warren la Dean Gate. La ora asta se îndreaptă probabil spre Londra. Ți-a transmis toate cele de cuviință, iar cînd ne vom vedea mă voi face eu mesagerul sentimentelor sale. Astăzi, Henry pleacă la Harden, după care își va continua drumul mai departe pentru a-și lua titlul de Master. Ne vor lipsi teribil de mult acești doi tineri agreabili. Pînă marți, cînd va sosi familia Cooper, rămînem neconsolați. Musafirii vor rămîne la noi pînă lunea viitoare și e foarte probabil să meargă și Caroline cu mine la balul de la Ashe Park deși, dacă mă gîndesc mai bine, parcă văd că mă voi duce singură. La balul de aseară am dansat în două rînduri cu Warren și o singură dată cu Dl Charles Watkins. Spre marea mea surprindere am scăpat cu desăvîrșire de John Lyford, dar trebuie să știi că am luptat din răsputeri pentru asta. Cina a fost excelentă iar seara era luminată foarte frumos.

Ieri dimineață am primit vizita Dlui Benjamin Portal ai cărui ochi sînt mai frumoși ca oricînd. Ești așteptată de toți ai casei cu nerăbdare, dar, cum știu că nu poți sosi pînă la data cînd va avea loc balul de la Ashe Park, sînt mulțumită că nu le-am creat speranțe false.

Ieri, James a dansat cu Alethea, străduindu-se să pară grav şi important ca un curcan. Nu-mi spui nimic despre ciorapii de mătase, ca atare sînt încîntată că Charles nu mi-a cumpărat nici o pereche. Sincer să-ţi spun nu-mi pot permite aşa ceva. Toţi banii ce-i aveam i-am cheltuit pe mănuşi de mătase şi eşarfe roz. Regret că Charles nu a trecut pe la Manydown căci, cum te ştiu nerăbdătoare să afli cît mai multe despre prietenul meu, el ţi-ar fi putut satisface această dorinţă.

Henry n-a abandonat încă ideea de a intra în armată, dar, cum proiectul de a obţine un post de ofiţer-aghiotant din comitatul Oxford a eşuat, acum i-a intrat în cap că ar putea deveni locotenent-aghiotant în regimentul 86, înfiinţat de curînd şi care, după cum susţine el, va fi trimis la Capul Bunei Speranţe. În ceea ce mă priveşte, sper din toată inima că planul său va eşua şi de data aceasta ca de obicei. După ce am cîrpit cu grijă pălăriile de hîrtie, lucrate de mama, le-am făcut pe toate cadou ; nădăjduiesc că nu regreţi o asemenea pierdere.

Tocmai cînd terminasem de scris cele de mai sus, au sosit la noi în vizită Dl Tom Lefroy, împreună cu vărul său George. Acesta din urmă are acum un comportament ireproşabil ; în ceea ce-l priveşte pe primul nu i-aş găsi decît un singur cusur şi anume că, fiind dimineaţă, era îmbrăcat în haine de culoare deschisă. S-ar zice că este un mare admirator al lui Tom Jones [1] şi ca atare purta, dacă nu mă-nşel, veşminte asemănătoare cu ale eroului său cînd a fost rănit.

Duminică. Dat fiind că nu te reîntorci pînă pe data de 19, nu vei avea prilejul să te întîlneşti cu familia Cooper. Presupun că aceasta este şi dorinţa ta. De cîtva timp n-am mai primit nici o veste de la Charles. N-ar fi exclus ca vasul lor să fi pornit deja în larg căci vîntul le era prielnic. Doamne, ce nume caraghios are vasul lui Tom ! [2] Şi nici nu-i de mirare căci el singur l-a botezat şi doar ştim cu toţii ce gusturi are în această

[1] Personajul principal al romanului cu acelaşi titlu de Henry Fielding (1707—1754).

[2] R. W. Chapman opiniază că ar putea fi vorba despre Thomas Fowle, logodnicul Cassandrei, mort de friguri galbene, în 1797, în Indiile de Vest.

privință. M-a impresionat foarte mult cînd am auzit că familia Beach au pierdut-o pe fiica lor cea mică — sufăr cu atît mai mult cu cît semăna foarte bine cu mine.

Condoleanțe Drei M. pentru pierderile suferite, condoleanțe, de asemenea, Elizei pentru tot ce a cîștigat.

A ta pentru totdeauna,

J. A.

2

Către Cassandra Austen ; joi (14) ianuarie (1796)

Steventon : joi 14 ianuarie

Tocmai am primit scrisoarea ta și-a lui Mary pentru care vă mulțumesc la amîndouă foarte mult deși aș fi preferat să am vești mai bune de la voi. Am aflat de întorsătura nefavorabilă pe care au luat-o lucrurile așa că mi-am pierdut orice speranță de a te mai putea vedea marți.

Dacă nu vei reuși să te reîntorci miercuri, nu-ți vom putea trimite trăsura înainte de sîmbătă. În ceea ce mă privește nu țin morțiș să fiu prezentă la balul acela, așa că te asigur că nu fac nici un sacrificiu renunțînd la el ca să te pot vedea cu două zile mai devreme. Am aflat cu multă părere de rău de boala bietei Eliza. Nădăjduiesc că de la ultima scrisoare, Eliza a început să se simtă mai bine și vă doresc vouă celor ce o îngrijiți să rezistați eroic pînă la capăt. Charles e un om de nimic ! Cum de i-a trecut prin minte să comande ciorapii aceia ? Sper că se va căi toată viața din pricina asta !

Ieri ți-am trimis o scrisoare la Ibthorp care probabil n-o să-ți parvină nici la Kintbury. Nu era nici prea lungă nici prea inspirată așa că n-are nici o importanță dacă n-ai să intri în posesia ei. Îți scrisesem mai mult ca să te anunț că familia Cooper a sosit cu bine. Băiețelul seamănă leit cu doctorul Cooper și, după spusele lor, fetița va semăna negreșit cu Jane.

La petrecerea ce va avea loc mîine seară la Ashe Park vor fi prezenți Edward Cooper. James (fără el balul

n-are nici un haz), Buller, care acum stă la noi, şi, bineînţeles, cu. Aştept cu nerăbdare clipa aceasta căci în cursul serii nădăjduiesc că prietenul meu îmi va cere mîna. Dacă nu-mi promite însă că va renunţa la hainele sale de culoare albă, îl voi refuza categoric.

Mă simt foarte flatată de comentariile favorabile pe marginea ultimei mele epistole fiindcă vreau să ştii că eu nu scriu cu gîndul la vreo recompensă pecuniară ci numai de dragul faimei.

Edward a plecat să-şi petreacă ziua cu prietenul său, John Lyford, şi nu se întoarce decît mîine. Anna se află acum la noi ; a sosit cu trăsura pentru a sta o zi cu verişoarele ei, deşi nu prea se dă în vînt după ele. Singurul lucru ce pare s-o intereseze la acestea este vîrtelniţa Carolinei. Am aflat cu bucuric de la Mary că Domnul şi Doamna Fowle sînt mulţumiţi de tine. Sper că lucrurile vor merge tot aşa şi în continuare.

Faptul că-mi scrii despre Tom mi se pare o insolenţă ! Îţi imaginezi cumva că eu nu primesc veşti de la el ? Ultima scrisoare pe care mi-a trimis-o purta data de 8 şi mă informa că dacă vîntul va fi prielnic (cum se pare că a şi fost) duminică vor porni în larg. Acum ar trebui, aşadar, să fi ajuns în Barbados. Familia River se află încă la Manydown, iar mîine urmează să plece la Ashe. Dacă vremea era mai frumoasă, ieri m-aş fi dus la Domnişoara Biggs. Caroline, Anna şi cu mine am devorat nişte carne sărată. Pe cinstea mea, merita să ne vezi cu cîtă poftă înfulecam toate trei !

Comunică-i lui Mary că i-l cedez pe Domnul Heartley cu toate domeniile lui cu tot, pentru uzul şi beneficiul ei propriu, atît în prezent cît şi în viitor, ba mai mult că, odată cu el, îmi declin orice drepturi asupra tuturor admiratorilor mei, oriunde s-ar afla ei, că renunţ şi la sărutul pe care C. Powlett intenţionează să mi-l dea, că, în fine, fericita de mine, mă mulţumesc numai cu Tom Lefroy pe care nu dau doi bani. Şi ca o ultimă şi indubitabilă dovadă a indiferenţei pe care Warren o nutreşte faţă de mine, comunică-i lui Mary că el mi-a zugrăvit portretul gentlemanului de care-ţi vorbeam şi apoi mi l-a oferit fără măcar să suspine.

Vineri. A sosit, în fine, şi ziua ultimei mele întîlniri cu Tom Lefroy. La data cînd vei primi aceste rînduri, idila noastră va fi luat sfîrşit. În timp ce-ţi scriu, gîndul acesta trist îmi umple ochii de lacrimi. Ieri a fost pe la noi William Chute. Nu ştiu ce urmăreşte că este atît de amabil. Se aude că Tom Cooper ar urma să se însoare cu o fată din Lichfield. Astăzi, John Lyford şi sora lui îl vor aduce pe Edward acasă, vor lua dejunul cu noi, după care vom pleca cu toţii la Ashe. După cît s-ar părea, de data asta, ne vom trage partenerii la sorţi. Aştept cu multă nerăbdare rîndurile tale ca să ştiu cum se mai simte Eliza şi cînd te reîntorci acasă.

Cu multă dragoste etc., a ta cu afecţiune,
J. Austen

3

Către Cassandra Austen. Duminică 18 septembrie 1796

Rowling : diminică 18 sept.

Draga mea Cassandra,

Mi-am petrecut dimineaţa frămîntată de îndoieli, cufundată în meditaţii, făcînd planuri şi încercînd să găsesc o cale de a scăpa de dificultăţi căci odată cu răsăritul soarelui am avut parte de un eveniment la care nu mă aşteptam pînă marţea viitoare. Lui Frank i-a venit numirea pe vasul „Triton", unde-l va avea sub comanda lui pe căpitanul John Gore, şi ca atare trebuie să fie miercuri la Londra. Deşi mi-ar plăcea grozav să-l însoţesc, nu mă pot lăsa totuşi în voia hazardului căci s-ar putea foarte bine ca familia Pearson să nu fie acasă şi ca atare nu voi avea unde să stau. I-am scris D-rei P. vineri şi astăzi dimineaţă speram să primesc răspunsul ei. În cazul acesta totul ar fi fost simplu şi am fi putut pleca mîine împreună, aşa cum intenţionase, de altfel. Frank din prima clipă. În fine, acum va rămîne aici cu mine pînă miercuri. I-am scris din nou D-rei P., rugînd-o să-mi răspundă imediat. Marţi voi şti deci dacă mă vor putea

primi miercuri. În caz contrar, Edward mi-a promis, plin de amabilitate, că mă va duce el la Greenwich lunea viitoare — așa cum fixasem inițial. Dacă pînă marți nu primesc nici un răspuns înseamnă că Mary Pearson nu se afla acasă și va trebui să aștept pînă îmi scrie ea. Nu pot proceda altfel căci am invitat-o la Steventon și nu se cuvine să plec fără a-i spune măcar o vorbă în această privință.

Tata va fi, sper, acela care își va aduce, plin de bunăvoință, înapoi acasă fiica rătăcitoare. Altfel ajung să rătăcesc prin spitale, va trebui să trag la hanuri sau, mai știi, poate chiar să fac de gardă la Palatul St. James. Nu, hotărît lucru, oricîtă bunăvoință ar avea, Frank nu poate să vină cu mine la Steventon. De îndată ce ajung la Greenwich îți scriu imediat.

Aici sînt niște călduri îngrozitoare din care pricină eleganța noastră este pusă la grea încercare. Dacă D-ra Pearson vine cumva cu mine, să nu te-aștepți că ai să vezi o frumusețe. Nu corespunde nici pe departe primei impresii ce mi-am făcut-o despre ea. Mama va fi probabil foarte dezamăgită. Eu însumi o văd acum cu alți ochi. Mă bucur grozav că am avut ideea de a mă reîntoarce cu Frank. Revenirea lui Henry în Kent e puțin probabilă, așa că dacă m-aș bizui pe el ar însemna să ajung acasă la Sfîntul Așteaptă.

Inițial am vrut să-mi încerc norocul și s-o pornesc mîine dimineață la drum cu Frank ; cei de aici m-au împiedicat însă să fac pasul acesta pripit și, dacă mă gîndesc mai bine, au avut perfectă dreptate. Ce mă făceam dacă familia Pearson nu era acasă ? Mai mult ca sigur că aș fi încăput pe mîna unei cucoane grase care m-ar fi dat gata cu niscai bere.

Mary a adus pe lume un băiat. Mai stă încă în pat, dar atît mama cît și copilul se simt bine. Te las pe tine să ghicești la care Mary mă refer. Vreau să zic... Adieu, transmite-le tuturor dragostea mea. Dacă familia Lloyd se află la voi, fără D-ra P., fă tot posibilul și reține-i pînă la sosirea mea. Am scris îngrozitor. Sînt din ce în ce mai grăbită.

A ta pentru totdeauna,
J. Austen

„Triton"-ul este o fregată nouă ce a fost lansată de curînd la Deptford. Frank este foarte bucuros la gîndul că-l va avea pe căpitanul Gore sub comanda sa.

4

Către Philadelphia Walter. Duminică 8 aprilie (1798)

Steventon : duminică 8 aprilie

Draga mea verișoară,

Deoarece sora mea Cassandra nu se află acasă îmi revine mie datoria de a-ți exprima condoleanțele noastre sincere în legătură cu tristul eveniment pe care scrisoarea D-nei Humphry i l-a adus la cunoștință fratelui meu în dimineața aceasta.

Pierderea unui părinte atît de bun și afectuos reprezintă, fără îndoială, o mare suferință pentru toți copiii săi — cu atît mai mult pentru tine care, locuind permanent alături de dînsul, ai avut prilejul, în decursul timpului, de a-i cunoaște ca nimeni altul marile virtuți. Nu uita însă că în însuși motivul suferinței de astăzi îți vei găsi izvorul liniștii tale de mîine căci bunătatea ce-l făcea pe acest părinte atît de nepreţuit în lumea noastră îi va dărui binecuvîntarea și pacea în ceruri. Gîndul acesta ar trebui să reprezinte pentru tine, pentru mătușa ta ca și pentru întreaga familie și toți prietenii celui dispărut o dulce alinare. Consolați-vă apoi la gîndul că în ultima vreme, sărmanul, a avut atît de puține bucurii și că în clipa supremă a fost cruțat de dureri și suferințe. Știu, scumpa mea, că acum nu ești în măsură să-mi scrii nimic și nici nu-ți voi cere aceasta. De cum vei putea însă să iei pana în mînă, fără ca lucrul acesta să reprezinte pentru tine o suferință, scrie-mi negreșit. Sper ca rîndurile tale să nu-mi aducă despre voi veşti mai triste decît sînt de așteptat în astfel de clipe, Tatăl și mama mea mi se alătură, transmiţîndu-vă toate cele bune. Rămîn, draga mea verișoară, a ta cu afecțiune,

Jane Austen

5

Către Cassandra Austen. Sîmbătă 17 noiembrie 1798

Sîmbătă, 17 noiembrie 1798

Draga mea Cassandra,

Dacă ai citit cu atenţie sfîrşitul ultimei mele scrisori, vei fi avut probabil bucuria să afli, înainte chiar de primirea acestor rînduri, că mama n-a mai avut nici o criză iar D-ra Debary urmează să sosească. Mama e pe zi ce trece mai bine şi, în ciuda faptului că îşi recapătă cam greu puterile, sper că totul va merge bine. Ieri s-a sculat din pat şi a umblat prin casă mai bine de opt ore iar astăzi sper că va face la fel. Cam atît despre pacientul meu. Acum cîte ceva despre mine.

D-na Lefroy a venit, într-adevăr, miercurea trecută ca şi familia Hardwood, de altfel. Aceştia din urmă au avut amabilitatea să ne facă o vizită încă înainte de sosirea D-nei Lefroy cu care, în ciuda deselor intervenţii ale tatii şi ale lui James, am reuşit să rămîn totuşi suficientă vreme singură pentru a afla ce mă interesează. Trebuie să ştii că despre nepot [Tom Lefroy] nu a spus nimic iar despre prietenul ei de-abia dacă a suflat o vorbă. N-a menţionat nici măcar o dată numele nepotului iar eu, mîndră cum sînt, n-am încercat s-o iscodesc. Un pic mai tîrziu am aflat totuşi graţie tatei (care s-a arătat curios să ştie unde se află în prezent tînărul) că în drum spre Irlanda, nepotul s-a oprit la Londra, că a intrat în barou şi că intenţionează să practice avocatura. Printre altele, D-na Lefroy mi-a arătat o scrisoare primită de la prietenul ei acum cîteva săptămîni (ca răspuns la rîndurile ei prin care îi cerea acestuia să aibă grijă de nepotul D-nei Russel care se află la Cambridge) şi în care, spre sfîrşit, am citit următoarele : „Am aflat cu multă părere de rău de boala D-nei Austen. Mi-ar face deosebită plăcere să am prilejul de a cunoaşte mai bine această familie — în speranţa că astfel mă voi putea apropia mai mult de dînşii. Actualmente însă am puţine şans-

în această privinţă." Cît se poate de înţelept, nu-i aşa ? Spre deosebire de trecut, rîndurile acestea par mai puţin animate de dragoste, dînd mai degrabă dovadă de bunsimţ — ceea ce mă satisface pe deplin. În felul acesta, totul va merge perfect şi deznodămîntul va fi cît se poate de rezonabil. Este puţin probabil ca el să vină de Crăciun în Hampshire şi ca atare poţi fi sigură că indiferenţa noastră va deveni curînd reciprocă, excepţie făcînd doar de cazul în care consideraţia ce mi-a arătat-o — şi care s-ar zice că izvorăşte din faptul că n-a ştiut nimic despre mine la început — va spori şi mai mult din pricină că vom fi departe unul de altul.

D-na Lefroy n-a comentat nicicum scrisoarea şi n-a făcut nici un fel de aluzie referitoare la atitudinea lui faţă de mine. Considera poate că a spus destule în această privinţă. În timp ce se afla la Bath s-a văzut în două rînduri cu familia Mapleton. Christian se simte foarte rău. Boala de plămîni de care suferă îi va fi probabil fatală.

D-na Portman nu se bucură de prea multă trecere în Dorsetshire ; ca de obicei generoşii i-au elogiat într-atît frumuseţea încît apariţia ei le-a oferit tuturor satisfacţia unei dezamăgiri.

Mama îmi cere să-ţi scriu că sînt o gospodină desăvîrşită iar eu nu mă dau în lături să-i îndeplinesc dorinţa deoarece, vezi tu, cred că aceasta este principala mea calitate. Ca atare mă străduiesc întruna să gătesc numai ce-mi place. Oare nu-i asta principala virtute a unei gospodine ? Ieri am pregătit o tocăniţă cu carne de viţel iar mîine intenţionez să pregătesc una la fel de condimentată cu carne de oaie. În curînd o să tăiem un porc.

Săptămîna viitoare va avea loc un bal la Basingstoke. De cînd am renunţat însă la trăsură stau mai mult acasă.

Tata nutreşte faţă de D-ra Cuthbert aceeaşi vie afecţiune ca-n trecut şi te roagă să nu neglijezi a-i trimite veşti despre ea sau fratele ei, oricînd se va ivi prilejul. Tot pe această cale te informez că una din oile sale a fost vîndută măcelarului săptămîna trecută. Cîntărea douăzeci şi şapte de livre şi un sfert.

Acum două zile am fost cu tata la Deane s-o vedem pe Mary. Se chinuie, săraca, cu un reumatism cumplit de care ar fi bucuroasă să scape deşi, s-ar zice, că s-ar bucura şi mai tare să scape de copilul ei care o oboseşte la culme. A venit în fine şi doica. Chipul şi manierele acestei fiinţe sînt lipsite de orice farmec, dar cum cei de la Curstbourne au decretat că doică mai bună ca ea n-a existat vreodată, Mary speră că o va aprecia şi ea cu timpul.

Avem o vreme minunată. Dimineaţa devreme nu-i prea frumos, dar spre prînz este foarte plăcut să stai afară — cel puţin aşa gîndeşte lumea şi oare nu imaginaţia e totul ? De bună seamă, lui Edward vremea uscată îi prieşte cel mai bine. Eu n-am început încă să fac focul.

Nu ştiu dacă ţi-am scris că D-na Coulthard şi Anne au murit amîndouă la naştere. Lui Mary nu i-am suflat nici o vorbă despre asta. Harry St. John a îmbrăcat haina preoţească şi a ţinut o slujbă la Ashe. Se descurcă de minune.

Mă pasionează experimentele culinare. Astfel din cînd în cînd îmi place să mănînc falcă de vacă. Săptămîna viitoare am de gînd să pregătesc una umplută cu găluşte, imaginîndu-mi că iau masa la Godmersham. Nădăjduiesc că George [fiul lui Edward] este mulţumit de schiţele mele. Poate i-ar fi plăcut mai mult dacă ar fi fost mai puţin finisate — numai că un artist nu poate face nimic cînd lucrează neglijent. Sper că fiului cel mic al lui Edward îi merge bine.

Duminică. Tocmai am primit un bilet din partea lui James care-mi scrie că azi-noapte, la ora unsprezece, Mary a adus pe lume un băieţel de toată frumuseţea şi că lucrurile merg bine. Mama ne spusese că preferă să nu i se spună nimic pînă ce nu se va isprăvi totul. Ca atare, am avut grijă s-o ferim cît am putut de emoţii, deşi Jenny, pe care stăpîna ei o lăsase la noi, a fost trimisă acasă... Ieri am trecut pe la Betty Londe, care a întrebat în mod special despre tine şi mi-a mărturisit că-ţi duce lipsa deoarece obişnuiai s-o vizitezi adesea. A fost un reproş indirect la adresa mea. Recunosc că

are dreptate şi voi încerca să-mi repar greşeala. Cu prima scrisoare îi voi trimite lui George o nouă schiţă. Graţie lui Mary, lucrul acesta se va petrece probabil foarte curînd. Mama se simte în continuare bine.

A ta, J. A.

6

Către Cassandra Austen. Duminică, 25 noiembrie (1798)

Steventon, duminică, 25 noiembrie

Draga mea soră,

Aşteptam veşti de la tine în cursul acestei dimineţi, dar nu mi-a venit nici o scrisoare. Dacă în loc să-mi mulţumeşti mie pentru informaţiile ce ţi le dau despre copiii lui Mary, vei continua să-i scrii întruna lui James, n-am să mă mai obosesc nici eu să pun mîna pe pană. Sînt convinsă că nimeni nu aşteaptă rîndurile tale cu atîta nerăbdare cum le aştept eu şi-apoi nu cred că există cineva care să le merite în aceeaşi măsură ca mine.

În fine, după cé am fost suficient de răutăcioasă şi m-am descărcat cum trebuie, te anunţ că Mary este, în continuare, destul de bine, ca şi mama, de altfel.

Vineri am vizitat-o pe Mary. Deşi n-aş putea spune că marţi (cînd am mai trecut pe la ei) arăta rău, sînt pur şi simplu uluită de schimbarea ce s-a petrecut cu ea în numai trei zile. Arăta excelent, era bine dispusă şi vorbea cu mult mai multă însufleţire şi vioiciune decît Elizabeth, la data cînd a părăsit Godmersham. Copilul dormea, aşa că nu l-am putut vedea prea bine. Domnişoara Debary mi-a spus însă că are nişte ochi negri şi mari extrem de frumoşi. Sus-numita domnişoară arată tot aşa cum o ştii. Tocmai îşi împletea o rochie de lînă şi purta o pălărie „castron" cum zice doamna Birch. Şi cu asta ai aflat pe scurt toată istoria domnişoarei Debary!

Henry ţi-a scris, presupun, că şi-a rezolvat cu bine afacerile. Nu ştiu cine îi va oferi garanţiile de rigoare.

Domnul Mowell era dispus să-l ajute el în privinţa asta numai că proprietăţile sale din Oxford vor fi folosite în scopuri similare pentru colonel. Teribil de nostim, nu-i aşa ?

La noi în familie, în prezent, lucrurile nu stau prea bine. Dădaca a zăcut la pat aproape patru zile cu febră şi dureri de şale, din care pricină a trebuit să aducem în casă nişte femei cu ziua ceea ce a fost foarte neplăcut. Acum bolnava se simte mai bine, dar nu se poate apuca de treabă. Sînt convinsă că şi tu şi Edward veţi fi amîndoi uluiţi cînd veţi afla că dădaca Littlewart mă piaptănă şi-mi aranjează părul.

La balul de joi n-a fost prea multă lume, nici pe departe afluenţa şi atmosfera de la Oxford. Au venit 27 de persoane, dintre care numai şapte perechi. Prin amabilitatea scoţianului din Overton m-am descotorosit de nişte bani în schimbul a şase cămăşi şi patru perechi de ciorapi. Materialul nu-i de prima calitate, dar la preţul la care l-am luat nu mă puteam aştepta la mai mult, aşa că de ce m-aş plînge ? Află că m-a costat trei şilingi şi şase pence yardul. Ţesătura este mai fină ca cea de data trecută.

Am primit romanul „Fitz-Albini" ; tata l-a luat împotriva voinţei mele căci nu-mi face plăcere să ştiu că a cumpărat singura carte a lui Egerton [1] de care familia lui se simte ruşinată. Îţi poţi imagina totuşi că din pricina acestor scrupule n-am renunţat la lectură. Pînă acum nimeni din casă n-a reuşit să termine primul volum. Tata este dezamăgit, eu însă nu. În fond, nu mă aşteptam la ceva mai bun. Niciînd n-am întîlnit o carte al cărei conţinut să-şi trădeze într-atît autorul. S-ar zice că fiece sentiment zugrăvit în paginile ei îi aparţine în exclusivitate lui Egerton. Acţiunea este săracă şi, pe deasupra, totul este relatat în chip straniu, dezlînat, fără ca lucrurile să se lege între ele. Cartea abundă în personaje ce par a fi aduse în scenă numai de dragul de a fi prezentate. Pînă acum n-am reuşit să-i recunosc decît pe doctor, pe doamna Hey şi pe domnul Oxenden care-i tratat cu destulă severitate.

[1] Samuel Egerton Brydges (1762—1837), bibliograf.

Spune-i lui Edward că tata e dispus să-i dea lui Seward 25 de şilingi pentru ultimul lot de oi şi că în schimbul acestei informaţii ar dori ca Edward să-i vîndă cîţiva porci.

Am cumpărat „O călătorie în Insulele Hebride" de Boswell [1] şi urmează să primim şi „Viaţa lui Johnson". De asemenea i-am lăsat bani lui Burdon ca să ne cumpere operele lui Cowper. [2] Domnul Clarke ar fi încîntat să afle acest lucru.

Apropo, i-am scris şi Doamnei Birch aşa că în curînd sper să aflu prin ea noutăţi despre fiinţele ce trăiesc în acea parte a lumii. I-am scris şi Doamnei E. Leigh. Doamna Heathcote a avut impolitetea să-mi trimită o epistolă plină de întrebări. Ca atare, actualmente sînt istovită de atîta corespondenţă şi dacă nu voi mai avea nimic nou să-ţi transmit despre Mary sau mama, o bună bucată de timp nu-ţi voi mai scrie. După o scurtă pauză s-ar putea însă să-mi recapăt stima ce-o nutresc faţă de pană. Întreabă-l pe micul Edward dacă pe frigul ăsta, Bob Brown umblă îmbrăcat tot subţire.

7

Către Cassandra Austen, luni 24 decembrie (1798)

Steventon, luni seara, 24 decembrie

Draga mea Cassandra,

Am veşti bune pentru tine şi ard de nărăbdare să ţi le comunic. Încep deci, mai devreme, această scrisoare, deşi o voi expedia tot ca de obicei.

Ca răspuns la cererea tatei am primit din partea Amiralului Gambier următoarele :

„Conform uzanţei de a-i trimite pe ofiţerii tineri la bordul vaselor mici, dată fiind experienţa lor şi posibili-

[1] James Boswell (1740—1795), memorialist, autorul celebrei „Vieţi a lui Samuel Johnson" (cu care a fost bun prieten) şi a unui „Jurnal de călătorie în Insulele Hebride".

[2] William Cowper (1731—1800), poet sentimentalist. În text, referire la amplul său poem „The Task" („Sarcina", 1787).

tatea ce li se oferă în aceste condiţii de a învăţa să-şi facă cum se cuvine datoria, fiul Dumneavoastră rămîne, în continuare, în echipajul navei „Scorpion" ; am comunicat, totuşi, Consiliului Amiralităţii dorinţa fiului Dumneavoastră de a funcţiona pe o fregată şi de îndată ce se va ivi o ocazie favorabilă iar persoana în cauză îşi va fi îndeplinit stagiul pe un vas mic, sper că această cerere va fi rezolvată. În privinţa fiului Dumneavoastră ce funcţionează pe nava «London», am plăcerea de a vă informa că promovarea sa va avea loc, probabil, în curînd deoarece lordul Spencer a avut amabilitatea să declare că schimburile ce intenţionează a le face în scurt timp îl vor viza şi pe fiul Dumneavoastră."

Ei ce zici ? Straşnic, nu-i aşa ? După o asemenea veste, pe cinstea mea, s-ar cuveni să nu mai pun mîna pe pană căci nu cred că ţi-aş mai putea scrie ceva care să te intereseze. În fine, sînt sigură că de data asta lucrurile se vor aranja şi nu-mi mai doresc decît să-i comunic celui în cauză, cu un ceas mai devreme, vestea cea bună. Tata i-a scris lui Daysh, rugîndu-l să ne anunţe, în măsura posibilităţilor, bineînţeles, data la care va fi expediată numirea. Iată deci că marea ta dorinţă devine realitate ! Doamne, ce fericite am mai fi amîndouă dacă lordul Spencer ar putea face ceva şi pentru biata Martha ! [1]

I-am comunicat şi lui Charles deliciile cu care ne-a regalat amiralul Gambier. Deşi bietul nostru frate nu se alege cu mai nimic din povestea asta, nădăjduiesc totuşi că speranţele ce i se dau îl vor consola. După cum scrie amiralul, s-ar zice că Charles este menţinut în mod deliberat la bordul vasului „Scorpion". Dar să lăsăm supoziţiile, la ce bun să-mi frămînt mintea cu ele — mie faptele îmi sînt de ajuns.

La 12 noiembrie, cînd îmi scriai că „Lordul St. Vincent" a fost trimis în Gibraltar, Frank nu primise de la noi nici un rînd de mai bine de zece săptămîni. Numirea îi va parveni însă mai repede căci documentele guvernamentale, expediate excelenţei sale la Lisabona, urmează ruta continentală unde nu există întîrzieri.

[1] S-ar părea că este vorba de un proiect matrimonial pus la cale de Jane Austen şi sora sa Cassandra, vizînd-o pe buna lor prietenă Martha Lloyd.

Azi dimineaţă cînd m-am întors de la Manydown, mama nu arăta mai rău de cum o lăsasem la plecare. Nu se împacă cu frigul, dar în privinţa asta n-avem ce face. Am petrecut în tihnă şi pace cîteva ceasuri minunate împreună cu Catherine. Domnişoara Blachford e foarte amabilă. Şi totuşi prefer oamenii mai puţin amabili căci mă scutesc de efortul de a-i iubi prea mult.

Catherine şi Domnişoara Blachford erau singure acasă. Am luat dejunul împreună după care am plecat la Worting, rugînd-o pe Doamna Clarke să ne slujească de însoţitoare la bal. La dînsa se aflau Lady Mildmay cu fiul ei cel mare, precum şi nişte necunoscuţi — Doamna şi Domnul Hoare, pe nume.

La balul nostru n-a fost prea multă lume, dar asta nu înseamnă că nu ne-am distrat bine. În sală se aflau treizeci şi unu de persoane. Din cele unsprezece femei prezente, numai cinci n-aveau parteneri. Ca să-ţi faci o idee despre gentlemanii care veniseră iată mai jos lista celor cu care am dansat : Domnul Wood, G. Lefroy, Rice, un oarecare Domn Butcher (înrudit cu familia Temple, nu însă din Regimentul 11 Dragoni, ci marinar de profesie), Domnul Temple (nu cel mai dezagreabil din familie), Domnul William Orde (văr cu Kingsklere), Domnul John Harkood şi Domnul Calland — acesta, ca de obicei, şi-a făcut apariţia cu pălăria în mînă şi nici una nici două se instala în spatele meu şi al lui Catherine ca să aibă cu cine schimba o vorbă şi, bineînţeles, ca să-l tachinăm că nu catadicseşte să danseze. Pînă la urmă, de gura noastră s-a dat pe brazdă. M-am bucurat foarte mult să-l văd după atîta vreme şi-ţi mărturisesc că el a reprezentat pentru mine spiritul tutelar şi flirtul serii. A întrebat şi de tine.

Din cele douăzeci de partide de dans n-am scăpat nici una şi nu m-am simţit nici o clipă obosită. Sînt încîntată că am reuşit să dansez atît de mult şi cu atîta plăcere ; judecînd după balurile de la Ashford, unde nu mă distram aproape deloc, nu mi-aş fi imaginat că sînt capabilă de o asemenea performanţă.

Dacă vremea este răcoroasă şi sala nu-i înţesată de perechi cred c-aş putea dansa, aşa fără întrerupere, chiar

și o săptămînă întreagă. Doamna Lefroy și-a exprimat deschis admirația față de pălăria mea cea neagră. Probabil că cei din sală mi-o admirau și ei în secret.

Marți. Îți mulțumesc pentru lunga ta scrisoare și ca s-o merit pe deplin îți trimit rîndurile de mai jos. Veștile tale mi-au făcut o imensă plăcere ; faptul că ai fost la un bal, că ai dansat, că ai participat la un supeu cu Prințul [1] și că intenționezi să-ți cumperi o rochie de muselină mă încîntă la culme ! De îndată ce voi fi în stare, sînt hotărîtă cu însumi să-mi iau o rochie frumoasă. M-am plictisit pînă-ntr-atît de cele vechi încît de fiece dată cînd dau cu ochii de ele în șifonier mi se înroșesc obrajii de rușine. Oricum, n-o să mai suport multă vreme rochia asta oribilă — am să-mi fac din ea o fustă. Îți doresc un Crăciun vesel, dar numai atît — alte urări de sărbători nu-ți pot face !

Bietul Edward ! Ce trist că tocmai el, căruia soarta i-a oferit tot ce-și poate dori un om în viață, nu are parte de sănătate ! Sper însă că tot cortegiul acesta de suferințe abdominale, slăbiciuni și grețuri îl vor ajuta să-și revină la normal. Căci dacă tulburările lui nervoase au la origine o apăsare internă de care organismul se străduie să scape — și, de bună seamă, că așa s-ar părea că stau lucrurile — ei bine, atunci toate aceste tulburări reprezintă ele însele un remediu — ceea ce-i doresc cu toată sinceritatea căci puține ființe merită, poate, să se bucure de fericire deplină pe lumea asta ca Edward.

Nu reușesc să iau nici o hotărîre în legătură cu noua mea rochie ; ce păcat că nu ne putem cumpăra haine de gata ! Nădăjduiesc că marțea viitoare, cu prilejul botezului ce va avea loc la Deane, o voi întîlni acolo pe Martha — poate mă va ajuta ea cu ceva. Doresc să-mi spună altcineva ce trebuie să fac. În felul ăsta nu mă mai frămînt eu atîta.

Revin din nou la bucuria ce-am avut-o cînd am aflat că ai dansat la Ashford și că ai supat cu Prințul. Înțeleg perfect perplexitatea și tristețea Doamnei Cage. Ființa asta este animată de cele mai stranii și absurde sentimente care o împing să-și imagineze că s-ar fi simțit

[1] Este vorba de prințul William de Gloucester.

teribil de stînjenită, într-o asemenea societate. Sărmana, ţin, totuşi la ea, în ciuda stupidităţii de care dă dovadă.

De cum îl vezi pe Edward Bridges, transmite-i, te rog, complimente din partea „celeilalte Domnişoare Austen".

Insist să nu renunţi sub nici un motiv la ideea de a-ţi cumpăra o rochie nouă. În primul rînd că ai nevoie de ea şi-apoi, în interval de o săptămînă, vei intra în posesia a cinci lire şi ca atare îţi poţi permite luxul ăsta. Dacă-ţi intră în cap că nu-ţi poţi cumpăra rochia să ştii că mănînci bătaie !

Iată acum inventarul amănunţit al actelor mele de caritate faţă de cei săraci. Le-am dăruit lui Mary Hutchins, lui Mary Steevens precum şi cumetrelor Kew şi Staples cîte o pereche de ciorapi de lînă ; lui Hannah Staples i-am dăruit o cămaşă iar lui Betty Dawkins un şal. Valoarea acestor lucruri se ridică la aproximativ o jumătate de guinee. Cît priveşte familia Batty nu ştiu dacă ei ar fi dispuşi să primească ceva — pînă acum nu le-am oferit nimic.

M-au bucurat veştile bune despre Harriet Bridges ; se comportă de-acum ca o domnişoară de şaptesprezece ani. Admiră şi este admirată — aşa se şi cuvine, de altfel ! Surorile ei mai mari n-au avut parte de o asemenea tinereţe. Harriet îşi imaginează probabil că maiorul Elkington este tot atît de amabil ca şi Warren. Dacă aşa vede ea lucrurile, e foarte bine.

Astăzi urma să iau dejunul la Deane, este însă foarte frig şi s-ar părea că o să ningă. N-am ce face, trebuie să rămîn acasă. Vineri ne vin musafiri la masă : familia Digweed şi James. Vom alcătui o societate admirabilă deşi puţin cam tăcută. De cum primeşti scrisoarea, grăbeşte-te dacă vrei s-ajungi la timp — altfel pierzi o ocazie grozavă.

Consiliul Amiralităţii s-a cam săturat, cred, de cererile noastre căci aflu de la Charles că i-a scris şi el Lordului Spencer în legătură cu dorinţa lui de a fi numit pe o altă navă. Mă tem că Înălţimea sa o să se cam înfurie şi-o să dea ordin să ne facă la toţi de petrecanie.

Mama vrea să ştie dacă Edward a catadicsit să construiască cotețele de găini pe care le-au proiectat împre-

una. Sînt încîntată să aflu de la Martha că vor rămîne în continuare la Ibthorp ; mai mult ca sigur că ne vom întîlni la botez.

S-ar fi cuvenit să-ţi trimit o scrisoare mai lungă, dar, cum soarta nu-mi permite decît rareori să-i tratez pe oameni aşa cum merită... În fine, Dumnezeu să te binecuvînteze !

A ta cu afecţiune,
Jane Austen

Miercuri. Ieri a nins totuşi aşa că ne-am dus cu toţii la Deane. Ne-am întors acasă seara, pe la ora nouă. Am călătorit cu trăsura şi nu mi-a fost prea frig.

8

Către Cassandra Austen, vineri 28 decembrie, 1798

Draga mea Cassandra,

Lui Frank i s-a îndeplinit dorinţa ! Ieri a fost ridicat la rangul de comandant, fiind numit pe nava „Petterel Sloop", aflată în prezent în Gibraltar. Vestea cea bună ne-a sosit ieri de la Daysh, confirmată o dată în plus de epistola deosebit de caldă primită de la Domnul Mathew care ne-a trimis totodată şi o copie a scrisorii Amiralului Gambier către General. N-aveam nici un motiv să ne mai îndoim de reuşita lui Frank. În fine, dacă ai vărsat cele cîteva lacrimi de bucurie, firesti în astfel de împrejurări, află, în continuare, că „Indiana House" a luat în considerare petiţia Căpitanului Austen — vestea asta ne-a parvenit tot de la Daysh — şi că Locotenentul Charles John Austen a fost numit pe fregata „Tamer" — ştirea asta ne-a fost comunicată de Amiral. N-am reuşit să aflu unde se găseşte în prezent sus-numita fregată, dar sper din toată inima că, indiferent de situaţie, Charles o să poată trece pe acasă.

După cum vezi, aceste rînduri cuprind numai veşti bune. Trimite-i tatei o notă despre banii cheltuiţi pentru scrisori şi spălatul rufăriei şi, în schimb, vei primi o

trată în valoarea sumei respective, cuprinzînd însă și renta lui Edward precum și banii tăi pentru semestrul următor. Dacă nu-ți cumperi o rochie de muselină, acum cînd nu-ți vor lipsi banii iar Frank ți-a făcut așa o bucurie, află că eu una nu te voi ierta niciodată.

Doamna Lefroy tocmai mi-a trimis vorbă că Lady Dorchester intenționează să mă invite la balul ce va avea loc pe 8 ianuarie, prilej de modeste satisfacții pentru mine, în comparație cu cele ce ți-am scris în rîndurile de mai sus, dar pe care nu-l consider totuși o calamitate.

În clipa asta nu mă simt în stare să-ți mai scriu nimic, dar, cum ți-am scris îndeajuns pentru a te face fericită, pot încheia, mărturisindu-ți liniștită că rămîn a ta afectuoasă,

Jane

Steventon, vineri 28 dec.

9

Către Cassandra Austen, vineri 17 mai (1799)

Queen's Square nr. 13, vineri 17 mai

Mult iubita mea soră,

Ieri călătoria noastră a decurs excelent. N-a intervenit nimic de natură să ne stîrnească îngrijorarea sau să ne întîrzie plecarea. Drumurile au fost foarte bune, caii la înălțime, în fine, am ajuns cu bine la Devizes în jur de ora patru. Probabil că John ți-a spus cum ne-am organizat la plecarea din Andover — află că nu s-a schimbat nimic în această privință. La Devizes, camerele și masa au fost excelente. Ne-am delectat cu homari — m-am gîndit tot timpul la tine — și plăcinte cu brînză. Copiii le-au mîncat cu atita plăcere încît o să-și amintească mereu de orășelul acesta.

Iată-ne, în fine, la Bath ; am ajuns aici în jurul orei unu și am avut deja timpul necesar să vizităm casa și să ne aranjăm camerele. Totul este minunat ! Biata Elizabeth a

călătorit ca vai de lume ; tot drumul de la Devizes pînă aici a plouat întruna, așa că Bath-ul ne-a întîmpinat sumbru și întunecat la fel ca anul trecut, în noiembrie. Ah, cîte lucruri n-aș avea să-ți spun, scumpa mea, zeci de amănunte, unul mai lipsit de importanță decît altul — dar cum nu știu, zău, cu ce să încep mai întîi — las totul baltă și chiar în clipa asta mă duc să mănînc și eu cu copiii.

În drum spre Bath ne-am oprit o clipă la Paragon. Eram însă cu toții așa de uzi și murdari că ne-a fost imposibil să coborîm din trăsură. Am reușit totuși să stăm de vorbă cu Frank care ne-a spus că stăpînul său se simte foarte rău, deși în noaptea trecută dormise ceva mai bine. Tot acolo ne-am întîlnit cu Doamna Foley și cu Doamna Dowdeswell ce-și etala, ca de obicei, șalul ei galben. Cînd să trecem de Kingsdown Hill ne-a ieșit în cale un domn ce călătorea într-o șaretă. L-am recunoscut imediat dintr-o privire pe doctorul Hall. Numai că de data aceasta, doctorul Hall era îmbrăcat în negru din cap pînă-n picioare încît s-ar fi zis că i-a murit mamă, soție, ba poate chiar că-și dăduse obștescul sfîrșit el însuși. În fine, cam acestea-s cunoștințele pe care am avut onoarea să le întîlnim pînă acum.

S-ar părea că voi avea multă bătaie de cap din pricina lăzii mele de voiaj. De-altfel, cu două ore în urmă m-am enervat grozav cînd am aflat că, fiind prea grea, n-a putut fi încărcată în trăsura cu care au venit de la Devizes, Rebecca și Thomas. Ca atare, singura mea speranță rămîne s-o pot aduce cu poștalionul. Am aflat în cele din urmă că din nefericire pînă mîine nu sosește nici un poștalion aici. S-ar zice că totu-i în ordine, deși nu poți ști niciodată ce încurcături se mai pot ivi. Scrisoarea lui Mary am pus-o eu însumi la poșta din Andover.

Sîntem foarte mulțumiți de casă ; camerele sînt mari — exact cum ne-așteptam. Doamna Bromley este o femeie grasă și poartă doliu iar pe scări se zbenguie toată ziua o pisicuță neagră ca tuciul. Elizabeth s-a instalat în salon ; inițial ea voia să-i cedeze mamei această cameră, dar cum acolo nu ar fi avut pat iar scările pînă la apartamentul de sus sînt lesne de urcat sau, în fine, poate

din pricină că mama se simte mai bine decît la Paragon şi nu-i mai pasă de două etaje — s-a stabilit să locuim noi sus unde avem două camere măricele, cu totul la-ndemînă, plus două cuverturi murdare. Eu m-am instalat în prima cameră care-i cam tot atît de mare ca dormitorul nostru iar mama stă alături. Paturile sînt mari şi confortabile ca cele de la Steventon. În camera mea se află un scrin foarte drăguţ şi o mică vitrină cu rafturi dese, atît de dese de parcă ar fi dulap de bucătărie, nu vitrină.

Spune-i lui Mary că azi dimineaţă, la hanul din Devizes lucrau doi tîmplari, dar, cum nu ştiam dacă sînt sau nu rude cu Doamna Fowle, n-am intrat cu ei în vorbă.

Sper să am o după-amiază liniştită. La sosirea noastră, toată lumea era cu umbrelele deschise — acum ploaia a stat şi străzile încep să se usuce. Mama nu pare să se simtă rău din pricina drumului, ca şi noi toţi de altfel, cu excepţia lui Edward care era foarte obosit aseară iar de dimineaţă avea un aer cam mohorît. Nădăjduiesc că agitîndu-se cu oamenii pe care-i va trimite să ne aducă ceaiul, cafeaua şi zahărul de care avem nevoie, ba, deplasîndu-se el însuşi să guste prăjiturile cu brînză pentru micul dejun, se va simţi mai bine.

Ziarul de ieri publică o listă nesfîrşită cu numele celor sosiţi în staţiune. Pentru moment — nici un motiv deci să ne temem de solitudine absolută. Unde mai pui că în Sydney Gardens se serveşte în fiecare dimineaţă dejun şi, ca atare, n-o să pierim nici de foame.

Elizabeth tocmai a primit veşti bune despre cei trei băieţi ai ei. Sper că nu-ţi vezi capul de griji şi te simţi bine. Îmi fardez ochii cu uşurinţă. Sînt încîntată de felul cum ne simţim aici. Este mult mai plăcut ca la Paragon iar priveliştea ce mi-o oferă fereastra din salon — de unde-ţi scriu acum — ,e plină de pitoresc. Cît vezi cu ochii numai şirul lung de case de pe latura stîngă a lui Brock Street printre care se întrezăresc trei delicaţi plopi lombarzi ce cresc în grădina ultimului imobil din Queen's Parade.

Sînt nerăbdătoare să aflu ce soartă a avut rochia mea cea bună, deşi am impresia că vor mai trece cîteva zile

pînă ce Frances o să reuşească să-mi aducă lada de voiaj. Pînă atunci primeşte mulţumiri pentru că te-ai ocupat de rochie şi ai avut grijă să-mi alegi ciorapii de mătase.

A ta cu multă afecţiune.

Jane

Tuturor multă dragoste din partea noastră.

10

Către Cassandra Austen, sîmbătă 1 nov. 1800

Steventon, sîmbătă 1 nov.

Draga mea Cassandra,

Deşi, de cînd ai plecat din Londra, n-am primit nici un rînd de la tine, sînt totuşi convinsă că mi-ai scris ; de bună seamă, nu tu ci poşta poartă toată vina pentru această întîrziere. Am primit, în fine, veşti de la Frank ; este vorba de o scrisoare adresată ţie care a sosit ieri ; intenţionez să ţi-o trimit de îndată ce-o voi putea franca — adică în cel mult o zi-două. Între timp sper că vei fi încîntată să afli că pe 8 iulie nava „Petterell" a părăsit Insula Cipru împreună cu escadronul egiptean. Au sosit aici, venind din Jaffa, pentru a-şi procura alimentele de trebuinţă, după care, în interval de o zi, două, se vor îndrepta spre Alexandria unde vor aştepta propunerile Angliei cu privire la evacuarea Egiptului. În rest scrisoarea respectă stilul de compoziţie ce este la modă astăzi — abundă deci în descrieri ; cu privire la promovarea sa, Frank nu ştie nimic iar în privinţa capturilor de război nu poartă nici o vină. A sosit şi epistola ta. Am primit-o, de fapt, în vreme ce scriam cele de mai sus şi sînt bucuroasă că mi-a parvenit după ce am luat pana în mînă căci fraza de început o aveam încă de ieri în minte şi cred că este cît se poate de bună. Mă amuză cum te dezlănţui împotriva rochiilor noastre, dar lucrul acesta nu mă descurajează de fel. Săptămîna viitoare o voi duce pe-a mea la croitoreasă şi cu cît mă uit la ea cu atît îmi place mai mult. Pelerina mi-a sosit marţi. E adevărat că

m-aşteptam la ceva frumos, dar trebuie să ştii că dantela îmi întrece toate aşteptările. Este mult prea frumoasă pentru a fi purtată, atît de frumoasă încît nici nu-ţi vine s-o priveşti. Articolele de sticlărie ne-au sosit ieri cu bine şi sîntem foarte mulţumiţi de ele. Paharele de vin sînt mult mai mici decît îmi închipuisem, dar probabil că aşa trebuie să fie. Noi nu-ţi găsim nici un cusur, poate vei ajunge totuşi singură la concluzia că uneori nu eşti prea promptă în îndeplinirea comisioanelor noastre. Mama a a fost cam iritată că nu te-ai putut duce la Domnul Penlington. A avut grijă însă să-i scrie personal aşa că totu-i în regulă. Mary este, bineînţeles, dezamăgită din pricina medalionului ei, dar este încîntată că secreterul se află în siguranţă la Basingstoke. Mulţumeşte-i lui Edward pentru această ispravă în numele ei etc., etc. şi, dat fiind că ştiai prea bine cît şi-au dorit obiectul cu pricina, sper că expresiile de gratitudine ce le vei folosi nu te vor face să te simţi stînjenită. La balul nostru de joi seară te-ai gîndit cumva ? Ţi-ai imaginat, de bună seamă, că voi fi şi eu acolo ? Ei bine, nu te-ai înşelat de fel ! Într-adevăr, n-am pierdut ocazia !

Miercuri dimineaţă se stabilise că voi merge la bal împreună cu Mary şi cu Doamna Harwood, dar la scurt timp după ce luasem această hotărîre mi-a sosit o invitaţie deosebit de amabilă din partea doamnei Bramston care mi-a scris, probabil, de îndată ce a aflat de bal. La urma urmelor, puteam foarte bine să mă deplasez acolo şi cu Doamna Lefroy. Prezenţă întreită, pe cinstea mea ! Nu ştiu dacă se mai putea compara cineva cu mine ! Am luat masa şi am dormit peste noapte la Deane. Charlotte mi-a aranjat părul şi, deşi nu arătam prea grozav, nu s-a găsit nimeni care să mă critice. Ca atare am fost încîntată de succesul meu. Balul a fost plăcut, ba aş zice mai degrabă reuşit căci în sală se aflau şaptesprezece perechi, în total şaizeci de persoane, dacă-i punem la socoteală şi pe cei stingheri. Nu lipseau, bineînţeles, familiile Portsmouth, Dorchester, Bolton, Portal şi Clerk, precum şi alte persoane mai modeste şi toţi cei obişnuiţi în astfel de împrejurări. Bărbaţi erau, în general, puţini, dar şi mai puţini cei vrednici de laudă. Din zece dansuri am

dansat nouă — cinci cu Stephenterry, T. Chute şi James Digweed iar patru cu Catherine. Erau cîteva doamne ce formau un grup, dar n-aş spune că se simţeau la fel de bine ca grupul nostru. Am aflat că Domnul Peters, care nu era prezent în sală, îi acordă tot mai multă atenţie Domnişoarei Lyford. În rest nimic nou. Nu puţini au fost cei care m-au întrebat despre tine iar acum toată lumea ştie. sper, că te afli în Kent, ceea ce pentru multe familii pare să fi constituit o adevărată surpriză. Aş zice că nimeni dintre cei prezenţi nu s-a interesat cu atîta insistenţă de tine ca Lordul Portsmouth. Şi-a amintit întruna de tine, m-a întrebat de cîtă vreme eşti plecată, ba mai mult, m-a rugat „să-ţi transmit cele cuvenite din partea lui cu prima ocazie cînd îţi voi scrie". Lady Portsmouth avea o rochie nouă iar Lady Bolton purta o perucă ce-i venea foarte bine. Domnişoarele Terry erau toate trei prezente, dar fără Anne, spre marea mea decepţie. Nădăjduiesc că biata fată nu s-a frămîntat la fel ca mine din pricina felului cum avea să arate în seara aceea. Domnul Terry este foarte bolnav. În numele lui Edward i-am transmis Domnului Chute amabilităţile de rigoare iar acesta, la rîndul său, mi-a răspuns, întrecîndu-se în politeţuri, declarînd, totodată, că dacă ar fi ştiut că fratele meu se află la Steventon ar fi venit negreşit să-i mulţumească personal pentru gentileţea de care a dat dovadă la vînătoare.

Am primit veşti de la Charles. Îţi voi trimite cîte o jumătate de duzină de cămăşi, pe măsură ce vor fi gata. Primul pachet îl voi expedia săptămîna viitoare. „Endymion" aşteaptă să primească ordinul de a ridica ancora, ceea ce ar putea foarte bine să mai dureze o lună. Dacă n-ar fi avut ghinion, Domnul Coulthard s-ar fi întîlnit mai mult ca sigur cu un oaspete neaşteptat la Chawton, numai că Charles, care pornise într-acolo şi străbătuse aproape jumătate din drum din dorinţa de a petrece o zi cu Edward, a făcut cale întoarsă, dîndu-şi seama că avea mult mai mult de mers decît îşi închipuise

şi-apoi atît el cît şi calul erau frînţi de oboseală. Regret grozav această întîmplare, cu atît mai mult cu cît Domnul Coulthard ar fi avut prilejul şi bucuria să-şi vadă în acelaşi timp doi prieteni, căci amicul său, Shipley, se afla şi el la Chawton.

Domnişoara Harwood se află încă la Bath şi-mi scrie că nicicînd nu s-a simţit mai fericită şi bine cu sănătatea. Joseph a decedat săptămîna trecută iar tata l-a înmormîntat joi. La Ashe se află acum o domnişoară surdă. Din pricina acestei domnişoare Fonnereau, aşa o cheamă, Doamna Lefroy nu s-a putut deplasa la Worting sau Basingstoke în absenţa Domnului Lefroy. Mama este încîntată la gîndul că va trebui să confecţioneze rochiţe pentru păpuşa pe care Molly i-a dăruit-o lui Anna. Despre tata n-aş putea spune că se află într-o stare de spirit demnă de invidiat — s-ar părea că veniturile fermei s-au ridicat anul trecut la numai trei sute de lire. Luni, James şi Mary s-au dus la Ibthrop unde au rămas o noapte. După spusele lor, Doamna Lloyd arăta foarte prost. Martha a fost recent la Kintbury iar acum se află probabil acasă. Camerista ce-i fusese promisă lui Mary s-a angajat în altă parte. Familia Debary continuă să fie teribil de afectată de dispariţia unchiului lor pe care, spun ei acum, obişnuiau să-l viziteze foarte des la Londra. Transmite tuturor dragostea mea. Mă bucur că George se gîndeşte la mine.

A ta cu multă afecţiune,

J. A.

Sînt tare nefericită. Recitind scrisoarea ta îmi dau seama că nu era cazul să-ţi mai scriu şi eu despre Charles. La ce bun să-ţi comunic un lucru pe care-l ştiai deja. Sînt convinsă că-ţi închipui cît sînt de afectată !

La bal mi-am pus rochia ta favorită şi mi-am legat părul cu o bentiţă de muselină de aceeaşi culoare, tivită cu o panglică de la Doamna Cooper. De asemenea mi-am pus în păr un pieptene micuţ.

11

Către Cassandra Austen, sîmbătă 8 noiembrie 1800

Steventon, sîmbătă seara — 8 nov.

Draga mea Cassandra,

Tocmai am terminat primul volum din „Les Veillées du Chateau“ [1] şi consider că este momentul potrivit să încep scrisoarea destinată ţie căci mintea mi-e plină de idei ce merită a fi împărtăşite. Îţi mulţumesc pentru promptitudinea cu care mi-ai răspuns la ultimele mele scrisori, dar mai ales, îţi mulţumesc pentru relatarea aventurii lui Charlotte Graham şi a verişoarei tale Harriet Bailey care ne-au amuzat grozav atît pe mama cît şi pe mine. Dacă mai poţi afla cumva noi amănunte despre această interesantă afacere, sper să mi le comunici şi mie. În fine, am pentru tine două mesaje de transmis ; lasă-mă să mă descotorosesc de ele cît mai curînd ca după aceea să-ţi pot scrie în voie. Mary avea de gînd să-ţi pună cîteva rînduri în scrisoarea Domnului Chute, dar a uitat cu desăvîrşire — oricum îţi va scrie foarte curînd ; tata doreşte ca Edward să-i trimită în viitoarea ta scrisoare o notiţă asupra preţului la care a ajuns hameiul. Mesele au sosit şi toată lumea este mulţumită. Oricît ar fi de greu de imaginat sînt întru totul pe gustul nostru, ba mai mult, în pofida tuturor aşteptărilor ne-am înţeles perfect asupra modului de aranjare a lor în cameră. Tăblia lor este cum nu se poate mai netedă ; cele două măsuţe puse una lîngă alta formează o singură masă ce se pretează la cele mai diverse întrebuinţări ; cît despre piesa din mijloc, ei bine, placa de cristal i se potriveşte de minune. Poţi pune pe ea orice vrei şi totuşi îşi păstrează neştirbit aspectul. În fine, am acoperit ambele măsuţe cu nişte şervete verzi şi, aşa împodobite cum sînt, îţi transmit cele mai calde sentimente de dragoste. Masa extensibilă am aşezat-o lîngă bufet. Mama este încîntată că-şi poate ţine banii şi hîrtiile sub cheie. Masa cea mică pe care o ştii dintotdeauna lîngă bufet se

[1] „Povestiri de la castel“ (1784) de Doamna de Genlis (1746—1830).

află acum în dormitorul nostru cel mai bun. Mai avem nevoie doar de un bufet mic. Piesa cu pricina nu este gata aşa că n-a sosit încă. Am sporovăit destul pe tema asta. — este cazul să trec acum la un subiect de o cu totul altă natură. Contele Harwood a creat din nou neplăceri familiei, oferind prilej de discuţie vecinilor. De data aceasta însă el este cel năpăstuit şi nu poartă nici o vină. Cu aproximativ zece zile în urmă, în vreme ce se afla în camera gărzilor, la Marcou, şi meşterea ceva la trăgaciul pistolului său, s-a împuşcat din greşeală în coapsă. Doi tineri chirurgi scoţieni ce se aflau pe insulă s-au oferit imediat să-i extragă glonţul, dar el i-a refuzat şi, în consecinţă, a fost transportat în starea în care se afla, cu o şalupă, la Spitalul Haslar din Gosport, unde glonţul i-a fost extras. Acum se află tot acolo şi sper că-i merge bine. Chirurgul spitalului a scris familiei despre cele întîmplate iar John Harwood s-a deplasat imediat la faţa locului, însoţit de James care dorea în felul acesta să poată comunica cît mai curînd Doamnei şi Domnului Harwood cum îi merge pacientului, dat fiind că aceştia din urmă erau teribil de neliniştiţi. Doamna, mai ales, suferea cumplit. Ei au plecat special acolo marţi iar James a revenit a doua zi, aducînd veşti destul de bune pentru a linişti familia, deşi va trece probabil multă vreme pînă ce Doamna Harwood va reuşi să-şi revină din şocul pe care l-a avut. Oricum, un lucru e sigur şi anume că totul a fost un simplu accident, după cum declară contele însuşi şi o confirmă, o dată în plus, direcţia în care glonţul a pătruns în picior. Faptul acesta nu poate decît să-i consoleze pe cei de la Deane. Este limpede — o astfel de rană nu putea rezulta în urma unui duel. În prezent pacientului îi merge bine, dar chirurgul încă nu a afirmat că ar fi în afară de orice pericol. Aseară s-a întors şi John Harwood, dar probabil va pleca din nou la cel suferind. În scurtul răstimp cît s-a aflat la Gosport, James n-a prea fost în stare să facă mare lucru pentru a da ochii cu Charles. A intrat totuşi în sala mare a hotelului unde, în chiar seara sosirii lui, se dădea un bal. Oare unde în altă parte te-ai fi putut aştepta să-l întîlneşti pe Charles ? Şi totuşi, am plăcerea

să-ţi comunic că el nu se afla acolo, dat fiind că majoritatea oamenilor nu prea erau de neam ales şi apoi din sală lipseau fetele frumoase. Regret că nu-ţi pot satisface dorinţa de a nu purta rochia mea cea nouă, dar trebuie să ştii că am făcut-o tocmai cu gîndul de a o purta cît mai mult. Va trebui să înveţi să o accepţi tu însuţi. Dacă nu mă prinde cu voi fi aceea care voi avea de suferit aşa că nu văd de ce mi-aş face probleme. Nu-i mare lucru, spune-ţi întruna că este frumoasă şi cu timpul vei ajunge să crezi că aşa şi este.

Ieri am fost extrem de ocupată. Mary m-a dus pe ploaie la Basingstoke şi tot pe ploaie ne-am întors înapoi. Ba la venire ploua şi mai tare. De cum am sosit la Deane, am găsit o invitaţie aşa că am pornit-o din nou la drum cu poştalionul spre Ashe Park unde urma să cinăm tête-à-tête cu Domnul Holder, Domnul Gauntlett şi James Digweed. Tête-à-tête-ul nostru a fost însă crud afectat de absenţa ultimilor doi. Am petrecut o seară foarte liniştită. Lui Mary i s-a părut foarte plicticoasă — mie însă extrem de plăcută. Cînd vorbeam cu toţii, cînd ne cufundam în tăcere. Eu am spus cîteva lucruri amuzante iar Domnul Holder a făcut nişte calambururi nitel cam deocheate. Am primit din partea Domnului Buller o scrisoare plină de afecţiune ; mă temeam că o să mă intoxice cu fericirea lui şi dragostea ce i-o poartă soţiei, dar n-a fost chiar aşa. Îşi numeşte consoarta Anna — simplu, fără nici un fel de alte zorzoane angelice, ceea ce mă face să-l respect şi să-i doresc din tot sufletul fericire, ba mai mult, pe întreg parcursul scrisorii pare copleşit, mai degrabă, de sentimentele ce le nutreşte faţă de noi decît faţă de ea ceea ce, la urma urmelor, nu poate deranja în fond pe nimeni. Ne invită insistent să venim cu toţii la Colyton iar tata îşi face planuri serioase în această privinţă pentru vara viitoare. S-ar putea ca astfel, proiectul nostru de a ne petrece vacanţa la Dawlish să se realizeze mai lesne. Buller doreşte să-i scriu din nou spre a-i oferi noi amănunte despre întreaga familie. Domnul Hearthcote a avut un uşor accident mai zilele trecute, în vreme ce se afla la vînătoare ; coborînd de pe cal pentru a ocoli un gard viu a fost lovit la picior sau poate la gleznă — în fine, nu ştiu sigur — şi nu-i

exclus să se fi ales cu o fractură. Harris pe care-l ştii cît este de bolnav nu se simte bine. Mîna i-a sîngerat din nou. În ultima vreme doctorul Little Hales se află mereu lîngă el. Martha a acceptat invitaţia lui Mary pentru balul pe care-l va da Lordul Portsmouth. Acesta nu şi-a trimis încă propriile invitaţii, dar asta n-are nici o importanţă. Martha vine negreşit şi balul va avea oricum loc. Sînt de părere că atîta vreme cît mama ei nu se afla acasă este încă prea devreme să mă întorc cu ea. Acum cîteva zile Domnul Holder i-a spus lui William Portal că Edward s-a arătat nemulţumit de faptul că din pricina extinderii plantaţiei acestuia, pe o anumită porţiune a crîngului de copaci, poteca a rămas prea îngustă. William Portal a examinat imediat situaţia şi, recunoscînd că aşa stau lucrurile, a promis că va lua măsurile de cuviinţă. Ar vrea să evite scoaterea arbuştilor plantaţi de curînd, dar, dacă nu va reuşi să lărgească poteca pe latura cealaltă, nu va ezita să sacrifice puieţii plantaţi de curînd. Acum cînd închei aceste rînduri este duminică dimineaţă.

A ta pentru totdeauna cu afecţiune,
J. Austen

Sîmbătă seara. În prima parte a acestei zile asupra noastră s-a abătut o vîntoasă cumplită ce ne-a distrus aproape toţi copacii. Mă aflam singură în sufragerie cînd am tresărit deodată la auzul unei bufnituri neobişnuite. La scurt interval, zgomotul s-a repetat din nou. Atunci m-am îndreptat spre fereastră şi, de-abia ajunsă acolo, am văzut cum unul din cei doi platani la care ţineam atît de mult se prăbuşea, biruit de furtună. Celălalt, care zăcea deja la pămînt, doborît probabil de prima dezlănţuire a vîntoasei, se afla mai aproape de eleşteu şi, în cădere, se prăbuşise peste perdeaua de castani şi de brazi dinspre miazăzi, zdrobind sub greutatea lui un molid, rupînd vîrful altuia şi frîngînd crengile celor doi copaci din margine. Dar asta nu-i totul. Unul din cei doi platani uriaşi de pe latura stîngă a ceea ce eu numesc „Aleea platanilor" a căzut şi el, armindeanul cu giruetă în vîrf a fost frînt în două şi, ceea ce regret cel mai mult, cei trei platani ce constituiau o adevărată

podoabă pentru pajiștea lui Hall au fost și ei atinși de furtună. Doi s-au prăbușit iar al treilea de-abia se mai ține. Și totuși sînt fericită să adaug că în afară de ravagiile pe care furtuna le-a făcut în rîndul copacilor atît la noi cît și prin împrejurimi nu s-a mai întîmplat nimic rău. În tristețea noastră există deci o consolare.

Ți-ai petrecut timpul plăcut, avînd parte de tihnă, cum mă așteptam, de altfel. Am văzut și am admirat cu toții scrisoarea lui Fanny către mătușa ei. Vinerea trecută, „Endymion" a plecat în croazieră.

Este adevărat, sper, că Edward Taylor urmează să se căsătorească cu verișoara sa, Charlotte. În acest caz, acei splendizi ochi negri vor împodobi o nouă generație, cel puțin, la fel de frumoasă ca și pînă acum.

Ziarul Domnului Holder ne aduce la cunoștință că prin luna august, căpitanul Austen împreună cu nava „Petterell" s-au dovedit extrem de activi, apărînd un vas turcesc (silit să se refugieze într-un port din Cipru, datorită vremii nefavorabile) împotriva francezilor. El a fost silit totuși să incendieze nave. Sper că vei găsi relatarea acestui caz în ziarul „The Sun".

12

Către Martha Lloyd, miercuri 12 noiembrie (1800)

Steventon, miercuri seara, 12 noiembrie

Draga mea Martha,

Am primit rîndurile tale de-abia după ce Charlotte a plecat de la Deane. Altfel ți-aș fi trimis prin ea răspunsul meu și n-aș mai fi fost pusă în situația să știrbesc eleganța noii tale rochii pentru balul de la Hurstbourn, cu trei penny cît valorează o scrisoare. Mă bucur că dorești să mă-ntîlnești cît mai curînd la Ibthrop și, la rîndul meu, doresc din tot sufletul același lucru. Aș zice că în această privință sîntem demne amîndouă de toată stima și că abnegația noastră este deopotrivă de puternică. În fine, după această recunoaștere a virtuții ce ne caracterizează, voi lăsa baltă elogiile și voi trece la fapte. Sper să sosesc la tine peste aproximativ două săptămîni. De fapt, două

două motive mă împiedică să nu vin mai devreme. În primul rînd, doresc să-mi aranjez vizita în așa fel încît să pot petrece cîteva zile cu tine, după sosirea mamei tale, profitînd de ocazia de a o vedea și pe dînsa și, în al doilea rînd, sper că astfel voi avea mai multe șanse să te iau cu mine la întoarcere. Promisiunea ta în această privință nu a fost categorică, dar, dacă voința ta nu ne va sta în cale, vom face amîndouă tot ce ne stă în putință pentru a-ți înfrînge scrupulele.

Sper că săptămîna viitoare ne vom putea întîlni pentru a discuta această problemă pînă ce ni se va face lehamite de însăși ideea vizitei mele, înainte chiar ca ea să înceapă. Ne-au sosit invitațiile pentru data de 19 ; sînt redactate atît de ciudat încît nu știu ce să cred.

Sper că Mary ți-a povestit de nefericitul accident al bietului conte ; s-ar părea că nu-i merge prea bine ; ultimele scrisori ne-au adus vești tot mai proaste despre starea lui. Din epistola de azi dimineață reieșea că medicul se teme că starea de violentă agitație a pacientului a produs o vătămare evidentă a osului care se afla, din prima clipă, într-o stare atît de gravă încît orice iritare sau mișcare bruscă avea să ducă mai mult ca sigur la o fractură. Astăzi, John Harwood a plecat din nou la Gosport. Două familii prietene cu noi se află în prezent într-o situație îngrijorătoare ; în ciuda faptului că rîndurile primite azi dimineață de la Catherine lăsau să se înțeleagă că la Manydown lucrurile ar merge spre bine, avem totuși puține motive să fim prea optimiști. Domnul Heathcote însă, care și-a fracturat glezna, are sărmanul generozitatea să se simtă mai bine. La urma urmelor, ar fi îngrozitor să te vezi silit să porți de grijă la trei persoane deodată !

Astăzi, Mary a primit vești de la Cassandra ; în prezent se află la familia Cope unde a plecat împreună cu Edward și Elizabeth pentru două-trei zile. Faptul că-mi ceri cărți mă mîhnește cumplit ; nu știu ce carte aș putea aduce cu mine și-apoi nu văd la ce ne-ar putea folosi cărțile ! Eu vin la tine ca să stăm de vorbă nu ca să citesc sau să ascult lecturi ! Asta pot face și acasă. De altfel, înmagazinez cît mai multe fapte și știri pe care să le revărs asupra ta, dovedindu-mă că sînt un interlocutor activ

în timpul conversației noastre. Citesc cu asiduitate „Istoria Angliei" [1], pe care ți-o voi povesti în ce manieră vrei — fie dezlînat și searbăd, fie organizîndu-mi recitalul aidoma istoricilor ce-și împart materialul în șapte părți și anume : probleme militare și civile, religie, constituție, cultură și cărturari, arte și științe, comerț, monedă și navigație, în fine, moravuri și maniere, astfel încît fiece seară a săptămînii să-și aibă subiectul ei. Tema de vineri — comerț, monedă și navigație — ți se va părea, probabil, cea mai anostă, în seara următoare însă îți vei lua revanșa. Dacă la bogatul meu repertoriu mai vii și tu cu repetarea gramaticii franceze iar Doamna Stent va povesti entuziasmată niscai nimicuri despre cocoși și găini, nu văd ce ne mai trebuie. Rămas bun și pe curînd. Marți urmează să dejunezi la noi pentru a te putea întîlni cu James Digweed pe care știu că vrei să-l vezi înainte de plecarea lui din Kent. Îți transmitem cu toții dragostea noastră.

A ta cu multă afecțiune,

J. A.

La Portsmouth se relatează că Sir T. Williams urmează să se căsătorească. Povestea asta am mai auzit-o de zeci de ori pînă acum. De data asta însă, Charles este înclinat să dea crezare zvonurilor căci personajul apare tot mai rar la bord și a început să arate ca un adevărat îndrăgostit.

Joi Azi dimineață, familia Harwood a primit vești mult mai bune, iar Charles, de la care tocmai mi-a venit o scrisoare, a fost asigurat de către chirurgul spitalului că rana merge foarte bine.

13

Către Cassandra Austen, duminică 30 noiembrie, 1800

Ibthrop, duminică 30 nov

Draga mea Cassandra,

Miercuri aștepți o scrisoare de la mine, nu-i așa ? În ceea ce mă privește, sînt convinsă de asta. Altfel, n-aș

[1] „Istoria Marii Britanii" de Robert Henry (1718—1790).

catadicsi să iau pana în mînă căci cele trei zile şi jumătate ce s-au scurs de la ultima mea epistolă nu mi-au oferit subiecte nici măcar pentru a putea umple o pagină. Precum Doamna Hastings însă, „nu mă pierd cu firea", iar tu, întocmai ca Maria cea fidelă, presimţi, desigur, că fericitul eveniment nu se va lăsa mult aşteptat. Am sosit aici joi, la ora trei şi un sfert fix, conform ceasului din Sherewsbury, lucru pe care ţi-l pot spune cu certitudine căci odinioară, Doamna Stent a locuit la Shrewsbury, dacă nu cumva la Tewksbury. Simt că sînt un oaspete binevenit, ceea ce-mi face plăcere şi-n plus am bucuria de a-mi petrece foarte agreabil timpul. Martha arăta foarte bine şi vrea să afle din gura mea că a început să se îngraşe ; din păcate, complezenţa mea are o limită — tot ce pot face este să cred ceea ce afirmă ea însăşi în această privinţă. Doamna Stent este gata să ne ţină companie cît poftim, ba parcă citeodată chiar se întrece cu firea, deşi uneori am dori să stea cu noi cît mai mult căci drumurile sînt aşa de murdare şi înfundate încît pînă şi nişte drumeţi neobosiţi ca Martha şi cu mine au ajuns să renunţe la plimbări şi-şi petrec împreună vremea din zori şi pînă-n noapte, avînd drept unic subiect de discuţie doar cîteva biete cărţi şi toalete. Trei domnişoare, reprezentînd familia Debary ne-au făcut o vizită a doua zi după sosirea mea ; eu n-am reuşit să le întorc vizita.

Drumul de la Ibthrop la parohie este infinit mai murdar şi impracticabil decît drumul de la parohie la Ibthrop ceea ce aici pare un lucru foarte firesc. La plecarea mea, mama se simţea foarte bine, ca atare i-am poruncit să se simtă tot aşa şi la întoarcere. Am călătorit bine şi destul de plăcut. Am stat o oră la Andover unde, cea mai mare parte a timpului m-am întreţinut cu Domnii Painter şi Pridding ; am rezervat totuşi două ore Doamnei Poore şi mamei sale pe care m-am bucurat să le găsesc sănătoase şi bine dispuse. Mama mi-a pus mult prea multe întrebări pentru scurtul interval de timp ce l-am avut la dispoziţie ; cît priveşte fiica, aş zice că era extrem de grasă, deşi, la drept vorbind, nu sînt sigură de asta — putea la urma urmelor să fie chiar foarte slabă căci, în vreme ce am stat de vorbă cu ele, am uitat să-mi exercit aşa cum

se cuvine simțul observației iar acum, oricît m-aș concentra asupra acestei probleme mă simt în mare parte neputincioasă.

Nu erau acasă decît băieții cei mici ; am urcat mult lăudata scară și am pătruns în salonul elegant care, dacă nu mă înșel, este în prezent camera Doamnei Harrison. Pe scurt, am făcut tot ce un om înzestrat cu resurse excepționale își putea permite să facă într-un interval de timp atît de scurt. Nenumărații reprezentanți ai familiei Debary o cunosc cu toții foarte bine pe acea Lady ce urmează să se căsătorească cu Sir Thomas, ca și pe familia ei, de altfel. Îi absolv pe toți de orice păcat căci descrierea ce i-au făcut-o susnumitei Lady este favorabilă. Doamna Wapshire este văduvă, are mai mulți copii — atît băieți cît și fete — dispune de o avere frumoasă și o casă în Salisbury, unde ca domnișoară a fost considerată, ani de-a rîndul, drept o adevărată frumusețe. În prezent are 27-28 de ani și, deși încă frumoasă, nu mai este nici pe departe ce-a fost. Asta poate să însemne totuși mai mult decît frumusețea în floare a unei fete de 17 ani ; în plus, se spune despre ea că dintotdeauna s-a remarcat printr-un comportament decent, ridicîndu-se cu mult peste nivelul general al domnișoarelor de oraș ceea ce bineînțeles, a reușit s-o facă foarte nepopulară printre ele. Sper că toate acestea reprezintă purul adevăr, astfel încît viitoarele mele scrisori să fie scutite de eventuale informații contradictorii în legătură cu Sir Thomas Williams și Domnișoara Wapshire. Aș dori să fiu sigură că numele ei cel mic este Emma, deși fiind vorba de cea mai mare dintre surori, lucrul acesta este îndoielnic. Oricum, la Salisbury toată lumea consideră căsătoria drept sigură și foarte apropiată. Martha îți transmite multă dragoste și ar fi fericită să primească aici o scrisoare de la tine — adrosată ei sau mie — lucrul acesta n-are nici o importanță. Este încîntată de rochia mea și-mi cere insistent să-ți scriu că, dacă m-ai vedea numai cinci minute îmbrăcată cu ea, te-ai hotărî imediat să-ți faci și tu una. Ți-am scris asta numai datorită ei și totuși, în vreme ce așterneam rîndurile pe hîrtie, mă îmbujorasem toată. O bună parte din banii și timpul de care am dispus la Andover au fost consacrați cumpărării unui material fin

de bumbac imprimat pentru Edward — fapt ce mi-a oferit prilejul să fac două constatări foarte plăcute — în primul rînd că mă pot felicita pentru un dar atît de generos şi, în al doilea rînd, că la preţul de patru şilingi şi şase pence yardul (lăţimea de un yard şi jumătate) se poate cumpăra un material de o asemenea calitate. Martha mi-a promis că va veni la întoarcere cu mine, plănuim să sosim fulger la Whitechurch, patinînd pe un gheţuş straşnic iar acolo să ne urcăm val-vîrtej într-un poştalion şi să ne continuăm drumul mai departe. Dacă încă n-ai aflat că Domnişoara Dawes s-a căsătorit acum două luni, îţi voi scrie mai pe larg în următoarea scrisoare. Nu uita te rog, să te duci la balul de la Canterbury. Dacă n-o vei face vei fi vrednică de tot dispreţul meu. Apropo, aici nu va avea loc nici un bal deoarece Delmar a pierdut atît de mult iarna trecută încît anul acesta a refuzat să-şi mai pună sala la dispoziţie. Mi-am însărcinat oamenii de încredere să-mi relateze cum va fi balul de la Basingstoke ; mi-am instalat pretutindeni iscoadele — Domnişoara Bigg la Primărie, mama la Steventon — sperînd că din diversele observaţii culese să-mi formez o imagine de ansamblu cît mai fidelă.

Luni În clipa asta Martha a primit scrisoarea ta. Sper să nu cuprindă nimic de natură a impune un răspuns urgent — sîntem amîndouă la masă, aşa că n-avem timp nici s-o citim nici să-ţi scriem.

A ta pentru totdeauna,

J.A.

14

Către Cassandra Austen, sîmbătă 3 ianuarie 1808

Steventon, 3 ian.

Draga mea Cassandra,

Deoarece cred c-ai primit deja scrisoarea mea, consider potrivit să-ţi scriu din nou şi încep prin a-mi exprima convingerea — ce a devenit pentru mine un fel de

obsesie — că dimineaţa porţi ades o rochie albă de care nu te desparţi nici cînd mergi la vreo petrecere veselă.

Vizita pe care am făcut-o miercurea trecută la Ashe Park a fost aşa şi-aşa ; acolo m-am întîlnit cu Domnul Lefroy şi Tom Chute, am jucat cărţi, după care m-am întors acasă. În ziua următoare, James şi Mary au luat masa la noi iar seara, Henry a plecat la Londra cu poştalionul. În timpul vizitei a fost amabil ca de obicei, bucurîndu-se în continuare de aceeaşi apreciere din partea Doamnei Lloyd. Ieri am fost absolut singure, numai noi patru acasă — astăzi însă atmosfera s-a mai înviorat puţin prin faptul că Mary a condus-o pe Martha cu trăsura la Basingstoke, Martha urmînd apoi să ia masa la Deane. Mama aşteaptă cu nerăbdare să vină ziua cînd vom avea în casă două servitoare. Dintre toţi, numai tata nu ştie încă nimic în privinţa asta.

Plănuim să angajăm o bucătăreasă serioasă şi o cameristă tînără şi fluşturatică, dimpreună cu un rîndaş aşezat, de vîrstă mijlocie, care să îndeplinească dubla funcţie de soţ al bucătăresei şi iubit al cameristei. Bineînţeles, copiii se exclud şi de-o parte şi de alta. S-ar părea că ţii la John Bond mult mai mult decît merită. Regret că mă văd silită să-l prezint într-o lumină nefavorabilă, dar trebuie să-ţi mărturisesc că nu s-a sfiit să declare cu propria lui gură că oricînd îşi poate găsi un loc bun, ba mai mult că, în urmă cu cîţiva ani, un fermier oarecare, Paine, pe nume, iar fi propus să-l ia în slujba lui deîndată ce-l va putea părăsi pe tata. Am ajuns la concluzia că la Bath există trei zone în care am putea locui — Westgate Buildings, Charles Street şi zona acelor mici străduţe ce fac legătura între Laura Place şi Pulteney. St. Westgate Buildings, deşi se află în partea de jos a oraşului, are totuşi o poziţie destul de bună, străzile sînt largi şi priveliştea este frumoasă. Cu toate acestea, eu prefer Charles Street căci aici clădirile sînt mai noi şi vecinătatea cu terenurile Kingsmead nu poate fi decît plăcută. Îţi mai aminteşti, probabil, că Charles Street face legătura între Queen Square Chapel şi cele două străzi vecine cu Green Park. Este de presupus că preţul caselor din apropiere de Laura Place depăşeşte posibilităţile noastre. Gay Street se află prea sus, excepţie făcînd doar

prima casă de pe latura stîngă a colinei. Mama n-ar avea nimic împotrivă să locuim aici. Datorită unor deficienţe ale apartamentelor, casa aceasta poate fi închiriată la un preţ mai convenabil decît celelalte. Mai presus de toate însă, mama şi-ar dori să locuiască în casa situată pe colţ, în Queen Square Chapel şi care are vedere spre Prince's Street. N-a văzut-o însă decît pe dinafară şi ca atare nu ştie cu certitudine dacă merită sau nu să fie închiriată. Pe de altă parte, te asigură că va face tot ce-i stă în putinţă să evite Trim St., deşi nu ţi-ai exprimat încă, cum ne-aşteptam, temerile în această privinţă. E limpede că Doamna Perrot ar vrea să locuim în Axford Buildings, dar cum nici unuia dintre noi nu-i place acea parte a oraşului sperăm să evităm acest lucru. Asta fiind situaţia, va trebui să discuţi împreună cu Edward ce-i de făcut. Aşteptăm părerea voastră cu deosebit interes.

În ceea ce priveşte tablourile noastre, sînt de părere că pînza înfăţişînd o luptă, cele două portrete precum şi celelalte lucrări vechi, înfăţişînd diverse scene religioase etc., ce se află în casă, trebuie să-i fie date lui James. Desenele tale vor rămîne tot ale tale ca şi pînă acum, ca şi cele două picturi pe metal ce-ţi stau la dispoziţie.

Mama spune că gravurile franţuzeşti cu teme rustice din dormitorul nostru cel mare au fost oferite de Edward celor două cumnate ale sale. Ştii ceva în sensul ăsta ? Mama i-a scris mătuşii şi aşteptăm cu toţii nerăbdători răspunsul ei. Cum am putea oare renunţa la vizita ce urmează s-o facem în luna mai la Paragon ? Deplasarea ta mi se pare indispensabilă şi ca atare nu vreau să rămîn nici cu mai prejos. Nu există nici aici, nici în altă parte vreun loc unde să doresc să locuiesc şi, deşi, cheltuielile pentru două persoane sînt mai mari decît pentru una singură, mă voi strădui să reduc cît mai mult diferenţa de bani, stricîndu-mi stomacul cu brioşii din Bath. Cît priveşte deranjul pe care-l implică găzduirea noastră, fie că-i vorba de o persoană, fie să-i vorba de două, tot una-i. Potrivit unui prim plan ar urma să plecăm noi două împreună cu mama la Bath, tata urmînd să vină şi el peste aproximativ două săptămîni. Am promis că în

drum, ne vom opri cîteva zile la Ibthrop. Ne vom întîlni apoi cu toţii la Bath, înainte de a pleca mai departe la mare. În general, acest prim plan mi se pare destul de bun. Mama şi tata, dîndu-şi seama amîndoi că în Bath este greu de găsit un pat ca al lor, au luat hotărîrea înţeleaptă de a-şi aduce cu ei propriul pat. Tot aşa vom proceda cu paturile noastre, ale servitorilor şi cel rezervat musafirilor. De altfel, acestea sînt singurele piese de mobilier ce merită expediate acolo. Nu cred că este cazul să luăm cu noi şi scaunele. Vom găsi, de bunăseamă, altele cu o formă mai potrivită nevoilor noastre, lucrate din lemn bun de brad şi lăcuite pentru a avea un aspect îngrijit ; pot spune cu mîndrie că in privinţa confortului necesar în orice casă, apartamentul nostru va fi unic nu numai în Bath dar şi în Bristol. La un moment dat înclinam să luăm cu noi bufetul, o masă extensibilă sau chiar şi alte piese de mobilier, dar pînă la urmă am ajuns la concluzia că deranjul şi riscurile pe care le comportă mutarea sînt mult mai mari decît cheltuielile pentru procurarea lor la faţa locului.

Scrie-mi, te rog, ce părere ai în această privinţă. Martha a promis că în martie ne vizitează iar. În prezent este mult mai bine dispusă.

Ajunsă la acest punct am sentimentul că am atins adevărata măestrie în arta epistolară — măestrie ce ar consta, după cum se spune dintotdeauna, în capacitatea de a te exprima în scris întocmai ca prin viu grai. De la început şi pînă acum am sporovăit cu o iuţeală uluitoare. Distracţiile de care ai avut parte de Crăciun sînt pur şi simplu surprinzătoare ; ele cred că ar fi reuşit s-o mulţumească chiar şi pe domnişoara Walter. Sper că cei zece şilingi cîştigaţi de Domnişoara Foote, vor face ca lucrurile să decurgă mult mai lesne între ea şi vărul ei. Aşadar, folosind delicatul limbaj al lui Coulson Wallop. Lady Bridges „a intrat la apă !“ Am aflat cu multă bucurie de norocul familiei Pearson. Este o înlesnire pe care ştiu c-o aşteptau cu nerăbdare de mai mulţi ani, încă de pe vremea cînd căpitanul Lockyer căzuse bolnav. Venitul le sporeşte astfel considerabil şi vor avea o locuinţă mai bună.

Mama susține că mobilarea casei în care ne vom muta la Bath nu ne va pune multe probleme — eu te las cu dragă inimă pe tine să te ocupi de treaba asta. Pe zi ce trece încep să mă obișnuiesc tot mai mult cu ideea că ne vom muta. Am locuit destul aici și-apoi balurile de la Basingstoke sînt în evident declin, în fine mutarea cu toată forfota și agitația ei nu-i lipsită de interes iar perspectiva de a ne petrece vacanțele la mare sau în Wales mă încîntă. Pentru o bucată de vreme ne vom bucura și noi de toate avantajele pentru care le invidiam adesea pe soțiile marinarilor și soldaților. Nu-i cazul să știe toată lumea că părăsind satul nu fac un sacrificiu prea mare — altfel sînt convinsă că cei de care mă despart mă vor privi cu mai puțină simpatie și interes. Legea de care se tot vorbește nu pare să alarmeze pe nimeni.

Tata face tot ce-i stă în putință să-și sporească veniturile prin majorarea cotei parohiale. Eu nu m-aș pierde cu firea nici dacă am reuși să cîștigăm șase sute de lire anual. În ce parte a orașului Bath ai de gînd să-ți instalezi albinele ? Aș zice că în South Parade este prea multă zăpușeală.

Luni Martha îți trimite multă dragoste și vorbește cu deosebită plăcere de zilele pe care le va petrece cu tine în martie, sperînd că la toamnă îi vom întoarce amîndouă vizita. S-ar putea ca pînă duminică să nu-ți mai scriu nimic.

A ta cu afecțiune,

J.A.

15

Către Cassandra Austen, marți 5 mai (1801)

Paragon, marți 5 mai

Draga mea Cassandra,

Am plăcerea să-ți scriu din camera mea la care se ajunge urcînd cîteva trepte și unde lucrurile ce mă înconjoară îmi dau un sentiment de confortabilă liniște.

Călătoria noastră pînă aici a fost lipsită de incidente sau alte întîmplări ; am schimbat caii la fiece stație de poștă și am plătit cele de cuviință la aproape toate barierele. Am avut o vreme minunată — praf n-a fost mai deloc. În fine, cale de aproape trei mile, abia am schimbat o vorbă, așa că aș putea zice că am călătorit extrem de plăcut.

Între Luggershall și Everley am mîncat copios, dîndu-ne apoi seama ce multe provizii luasem cu noi. În ciuda eforturilor n-am reușit să consumăm mai mult de a douăzecea parte din friptura de vită. Castraveții vor constitui probabil un cadou binevenit deoarece unchiul mi-a mărturisit că nu de mult s-a interesat de prețul lor și a aflat că se vînd cu un șiling bucata.

De la Devizes am călătorit într-o trăsură foarte elegantă ; arăta de parcă ar fi aparținut unui gentleman — un gentleman ponosit, de bunăseamă. În ciuda acestui avantaj am ajuns totuși cu trei ore întîrziere la Paragon, trecîndu-i pragul exact la ora șapte și jumătate după ceasurile noastre.

Frank al cărui chip tuciuriu se zărea la fereastra de la intrare ne-a primit cu multă amabilitate, stăpînul și stăpîna sa tratîndu-ne și ei cu nu mai puțină cordialitate.

Arată amîndoi foarte bine, deşi mătuşa tuseşte îngrozitor. Am luat ceaiul de îndată ce am ajuns. Şi cu asta relatarea călătoriei noastre ia sfîrşit. La capătul drumului mama n-a dat nici un semn de oboseală.

Tu cum te simţi astăzi ? Sper că dormi mai bine — este şi firesc, de altfel, căci am început să dorm eu prost ; de la ora cinci, ba poate mai devreme chiar, n-am mai putut închide de loc ochii. Totul se datorează, cred, faptului că m-am îmbrăcat prea gors ; am simţit că asta îmi va îngreuna somnul, dar n-am avut curajul să scot nimic de pe mine. Deşi aici nu aveam deloc foc îmi este mai cald decît mi-era acasă unde în cămine ardea un foc straşnic.

Vestea cea bună se confirmă — Martha triumfă deci ! Minunat ! Unchiul şi mătuşa păreau foarte surprinşi că tu cu tata n-aţi sosit aici mai devreme.

Am oferit săpunul şi coşul şi au fost amîndouă primite cu plăcere. Un singur lucru a avut de suferit în timpul călătoriei noastre — la Devizes, în clipa cînd m-am urcat în trăsură am descoperit că rigla ta pentru desen se frînsese în două. Te rog să mă scuzi !

Va mai avea loc doar un singur bal, fixat pentru luna viitoare. Familia Chamberlayne se află încă aici. Am început să am o părere mai bună despre Doamna C. Dacă mă gîndesc mai bine, aş zice că, de fapt, este o femeie de caracter, căci îşi aminteşte de noi de pe vremea cînd ne aflam în Gloucestershire şi eram amîndouă nişte fetişcane fermecătoare.

Prima impresie pe care mi-a făcut-o Bath-ul pe vreme frumoasă a fost sub aşteptările mele. Aş zice că pe ploaie văd lucrurile cu mai multă claritate. Soarele se ascunsese şi de pe vîrful colinei Kingsdown totul se înfăţişa confuz, învăluit în aburi, fum şi umbră.

E posibil să închiriem o casă în Seymour Street sau prin împrejurimi. Unchiul şi mătuşa sînt de acord cu această alegere. M-am bucurat cînd am auzit pe unchiul spunînd că toate casele de pe New King Street sînt prea mici. Asta era, de fapt, şi părerea mea. De cum am intrat în sufragerie, m-a copleşit, ca de obicei, cu întrebări despre Frank şi Charles, despre intenţiile şi gîndurile lor. M-am străduit să-i ofer toate informaţiile posibile.

Sper că voi reuși totuși s-o tentez pe Doamna Lloyd să se stabilească la Bath. Carnea costă doar opt pence pfundul, untul doisprezece pence, iar brînza nouă pence și jumătate. Nu sufla nimic despre prețul exorbitant al peștelui — un somon s-a vîndut aici cu doi șilingi și nouă pence pfundul.

Plecarea ducesei de York se va solda probabil cu revenirea la prețuri mai rezonabile. Pînă atunci însă să nu sufli o vorbă despre prețul somonului.

Marți seara De dimineață m-am dus cu unchiul la tratament să-și bea al doilea pahar cu apă și, cu prilejul obișnuitei noastre plimbări, ne-am oprit în Green Park Buildings în fața a două case, dintre care una mi-a plăcut foarte mult. Am vizitat toate camerele la rînd, numai podul nu l-am văzut. Sufrageria are dimensiuni convenabile — exact așa cum ți-ai dori să fie — iar celelalte camere au o suprafață de aproximativ paisprezece picioare pătrate. Mi-a plăcut în mod deosebit apartamentul de deasupra salonului deoarece este împărțit în două. Încăperea mai mică adăpostește cele de trebuință pentru toaletă, dar la nevoie se poate instala acolo și un pat. Camera este orientată spre sud-est. Odăile de serviciu dau impresia că ar fi cam umede.

Miercuri Doamna Mussell a început să-mi lucreze rochia iar eu mă voi strădui să-ți explic care sînt intențiile ei. Partea de jos va fi amplă iar partea de sus va fi aidoma cu cea a rochiei lui Catherine Bigg... Mînecile nu prezintă nimic nou. Vor avea aceeași lărgime pînă la încheietura mîinii, manșeta fiind întocmai ca la una din rochiile Marthei, poate totuși ceva mai lungă. Corsajul va fi din același material. Asta-i tot ce-mi vine în minte și regret că n-am reușit să fiu prea explicită.

Mama și-a comandat o bonetă nouă iar eu i-am urmat exemplul. Vor fi amîndouă albe, tivite cu panglici de aceeași culoare. Boneta mea de paie este aidoma cu ce am văzut că se poartă aici — un pic mai elegantă poate. Sînt foarte la modă bonetele din muselină-batist, în genul celor purtate de Lady Bridges. Unele sînt destul de drăguțe. Pînă la sosirea ta însă mă voi abține să-mi fac și eu una.

De asemenea, se poartă foarte mult pelerinele din şifon negru. Peste două-trei zile, îţi voi scrie mai mult.

A ta pentru totdeauna,

J.A.

Doamna Lillingstone împreună cu familia Chamberlayne au fost la noi în vizită. Mama a fost impresionată văzînd cît de îmbătrîniţi arătau Domnul şi Doamna Chamberlayne. Eu personal n-am văzut-o decît pe Doamna Lillingstone. Mîine, Doamna Busby vine să ia ceaiul şi să joace cărţi cu noi. Vineri s-ar putea să ne ducem noi în vizită la familia Chamberlayne. Aseară ne-am plimbat pe marginea Canalului.

16

Către Cassandra Austen, marţi 12 mai (1801)

Paragon, marţi 12 mai

Draga mea Cassandra,

Mama a primit veşti de la Mary iar eu de la Frank. Ca atare ştim cum merg treburile noastre pe acolo. Sper că şi tu ai fost încunoştinţată, într-un fel sau altul, de toate acestea căci acum eu nu-s dispusă să transcriu nici una din aceste scrisori. Elizabeth ţi-a comunicat probabil că tata şi Frank, care şi-au amînat vizita la Kippington din pricina absenţei Domnului M. Austen, urmează să sosească astăzi la Godmersham. Între timp James a trecut pe la Ibthrop în primul rînd pentru a se interesa de sănătatea Doamnei Lloyd iar în al doilea rînd pentru a anticipa ştirile pe care le-ar putea primi de la mine în legătură cu vînzările. Şaizeci şi unu de guinee şi jumătate pentru trei vaci reprezintă într-un fel o consolare după ce-ai aflat cu stupoare că pentru mese nu s-au obţinut decît unsprezece guinee. Pentru pianofortele meu s-au dat opt guinee — cam atît cît mă aşteptam, de altfel. Ard de nerăbdare să aflu cît s-a încasat pe cărţi căci mi s-a spus că s-au vîndut bine.

Aventurile ce le-am avut de la ultima mea scrisoare nu-s prea numeroase, dar îți stau, oricum, la dispoziție. La Doamna Lillingstone n-am întîlnit nici o creatură, cu toate acestea ne-am descurcat peste așteptările noastre datorită, probabil, că-mi pusesem boneta cea nouă și arătam bine. Duminică am fost de două ori la biserică. După slujba de seară ne-am plimbat un pic pe Crescent Fields. Am fi stat poate mai mult dar era cam frig. Ieri dimineață am vizitat un imobil din Seymour St. care, după toate probabilitățile, se va libera în curînd. Mai multe persoane ne-au asigurat că rîul din apropiere nu afectează cu nimic casa așa că ne putem instala acolo fără grijă. Și totuși casa nu-i primitoare. Camera cea mare de la parter n-are mai mult de paisprezece picioare pătrate și este situată spre apus. Sper că aseară mi-ai făcut cinstea să te gîndești măcar un pic la toaleta mea și la balul la care am participat.

M-am străduit să mă îmbrac cît mai bine iar cei de acasă mi-au admirat cu toții rafinamentul. La ora nouă, unchiul, mătușa și cu mine am intrat în sală unde am luat-o imediat pe Domnișoara Winstone sub oblăduirea noastră. Pînă s-a servit ceaiul a fost o adevărată plictiseală. Numai că plictiseala n-a durat mult. În intervalul ăsta nu s-a dansat decît un dans la care s-au produs patru perechi. Ei bine, imaginează-ți patru perechi care dansează înconjurate de aproape o sută de persoane în Sala de Bal a orașului Bath. După ceai, atmosfera s-a mai înviorat. Încheierea sindrofiilor particulare a făcut ca numărul participanților să sporească astfel încît sala devenise dintr-o dată mică pentru așa mulți oameni. Cu cei prezenți acolo puteai organiza cinci ba chiar șase baluri la Basingstoke. Între timp am avut plăcerea să discut cu Domnul Evelyn și s-o privesc îndelung pe Domnișoara Twisleton. Am satisfacția să afirm că dintr-o sută de oameni eu reușesc s-o identific imediat pe femeia adulteră căci deși mi se spusese în repetate rînduri că alta ar fi creatura cu pricina, eu nu m-am înșelat asupra ei nici o clipă. Asemănarea cu Doamna Leigh mi-a fost cel mai prețios indiciu. Persoana în cauză nu-i chiar atît de drăguță cum m-așteptam — chipul îi este la fel de trufaș

ca al sorei şi n-are trăsături prea frumoase. În fine, era foarte fardată, dîndu-ţi impresia unui om liniştit pe care propria-i prostie nu-l stînjeneşte de fel, ba dimpotrivă. Domnişoara Badcock se afla şi ea în sală, împreună cu două tinere. A dispărut însă, văzîndu-se obligată să-şi caute soţul ce băuse cam mult. Eschivele lui şi perseverenţa cu care-l urmărea, ameţiţi de-a binelea amîndoi probabil, erau de tot hazul.

Sîmbătă familia Evelyn ne-a întors vizita. Mîine pleacă cu tata pentru zece zile în Gloucestershire la familia Dolphin. Cunoştinţa noastră, Domnul Woodward, s-a căsătorit de curînd cu o domnişoară Rowe, pe nume, plină de bani şi ahtiată după muzică.

Îţi mulţumesc pentru scrisoarea de sîmbătă. Este nu numai lungă dar şi foarte plăcută. Bănuiesc că ştii mai multe decît noi despre lucrurile vîndute. N-am aflat decît preţurile obţinute pentru vaci, şunci, fîn, hamei, mese precum şi pentru biroul şi scrinul tatei. Mary ne dă amănunte mai ales despre vînzările lor — firește este mai bine informată decît în privinţa noastră. Voi face negreşit comisionul promis Doamnei Lloyd şi-ţi voi scrie despre asta în scrisoarea următoare, neuitînd, bineînţeles, oroarea susnumitei doamne faţă de parfumul de mosc. Am fost în trei rînduri la famlia Mapleton ca să văd ce mai fac. Veştile despre Marianne sînt încurajatoare. Mi s-a spus că se simte mai bine. N-am reuşit să văd pe nici unul dintre ei. Fa suferă de o inflamaţie biliară. Îmi place foarte mult rochia mea de culoare închisă. Culoarea, lucrătura, totul mă încîntă. Am de gînd să-mi dau tot acum la făcut o rochie albă pentru eventualitatea că ne vom duce lunea viitoare la bal. Aceasta va fi de altfel ultimul bal.

Miercuri Aseară am fost iar la o reuniune stupidă. Dacă erau mai mulţi invitaţi atmosfera ar fi fost poate ceva mai suportabilă. În sală se aflau însă exact atîtea persoane cîte sînt necesare pentru a alcătui o masă de joc, plus alte şase personaje care priveau la cei din jur şi-şi spuneau unul altuia fleacuri. La cinci minute după ce şi-au făcut apariţia cei trei bătrînei, Tough pe nume, Lyfust, Doamna Busby şi Doamna Owen au început o partidă de whist împreună cu unchiul meu, Adam Stan-

hope urmînd să-l înlocuiască pe acesta la joc cînd îi venea rîndul. Oricît m-aş strădui nu pot continua să i găsesc agreabili pe oameni. O respect pe Doamna Chamberlayne pentru că-şi aranjează frumos părul, dar în afară de asta nu pot nutri faţă de ea nici un sentiment de tandreţe. Domnişoara Langley este o fetişcană banală, scundă, cu nas borcănat şi gură mare, purtînd o rochie la modă ce-i etalează tot pieptul. Adam Stanhope are aerul unui gentleman numai că picioarele îi sînt scurte şi haina cam lungă. Doamna Stanhope n-a putut veni. Probabil din pricină că avea o întîlnire particulară cu Domnul Chamberlayne pe care doream să-l văd mai mult decît pe toţi ceilalţi. Unchiul a început să se refacă. Singurul lucru ce mai aminteşte de beteşugul său este faptul că trebuie să meargă cu bastonul. Împreună cu el voi face îndelung plănuita noastră plimbare la Cassoon iar vineri le vom însoţi cu toţii pe Doamna Chamberlayne şi pe Doamna Langley la Weston. Mama a primit ieri o scrisoare de la tata. S-ar părea că proiectul W. Kent a fost abandonat. Scrie că intenţionează să petreacă două săptămîni la Godmersham şi apoi să revină la Londra.

A ta pentru totdeauna,

J.A.

Dacă am face abstracţie de o uşoară răceală, am putea spune că mama se simte foarte bine. De la sosirea noastră aici n-a mai avut nici inflamaţii nici alte suferinţe biliare.

17

Către Cassandra Austin, vineri 14 septembrie (1804)

Lyme, vineri 14 sept.

Draga mea Cassandra,

Mă folosesc de prima din aceste fine foi de hîrtie dungată pentru a-ţi mulţumi pentru scrisoarea ta din Weymouth şi pentru a-mi exprima speranţa că te afli deja la Ibthrop. Nădăjduiesc să aflu că ieri seară ai sosit acolo şi că miercuri vei fi la Blandford. Din tot ce-mi

scrii despre Weymouth, nimic nu mă şochează mai tare ca faptul că pe acolo nu-i gheţuş. Pentru toate celelalte nemulţumiri ale tale eram întrucîtva pregătită — aflasem ce decepţionată ai fost nereuşind să vezi marţi festivitatea îmbarcării familiei regale căci Domnul Crawford care ştia că ai sosit cu întîrziere la faţa locului avusese grijă să mă informeze amănunţit. Toate ca toate, dar la absenţa gheţuşului nu m-aşteptam ! După cîte văd, Weymouth este un loc de-a dreptul imposibil, neprezentînd nici un interes, demn de a fi frecventat numai de către locuitorii din Gloucester. Sînt extrem de bucuroasă că nu ne-am dus acolo, că Henry şi Eliza n-au găsit nici ei nimic atrăgător în acest loc pentru a împărtăşi o altă părere. Îmi închipui că scrisoarea mea ţi-a parvenit ieri la Andover şi ţi-a spulberat toate temerile în privinţa mea. Mă simt în continuare destul de bine şi ca o dovadă a acestui fapt, astăzi am făcut din nou baie în mare.

Era absolut necesar să am şi eu puţină febră şi o uşoară indispoziţie căci în cursul săptămînii lucrul acesta a constituit o adevărată modă la Lyme. Domnişoara Anna Cove a fost reţinută la pat două-trei zile iar mama-sa afirmă că dacă fiica ei a reuşit să scape de o boală gravă, lucrul acesta se datorează numai unui vomitiv prescris la timp de către doctorul Robinson. Domnişoara Bonham se află de cîteva zile sub îngrijirea Domnului Carpenter, suferind de o febră nervoasă. Deşi în prezent se simte suficient de bine pentru a ieşi din casă, este totuşi cam agitată şi nu frecventează încă nici sălile de spectacol nici balurile. Noi însă am fost cu toţii la bal atît miercuri cît şi seara trecută. S-ar cuveni să afirm (sau poate aşa va gîndi Martha) că Domnul Peter Debary a fost neglijat. În ambele seri, mama a luat potul la jocul de cărţi împărţindu-l în prima seară cu Le Chevalier, care a avut norocul să-l împartă apoi cu o altă persoană. Sper că va cîştiga mereu suficient de mult pentru a-şi putea permite să savureze cum se cuvine jocul de cărţi ce-i place atît de mult. A întrebat în mod special despre tine, neştiind, se pare, că eşti plecată. La data asta ne-am instalat deja, cum îţi imaginezi — sînt sigură, în noua noastră locuinţă şi totul merge ca de obicei. Servitoarea se comportă foarte bine şi nu ne face nici un fel de dificultăţi. Deşi

oficiile locuinței sînt de-a dreptul necorespunzătoare, totuși murdăria ce domnește în casă printre locatari, precum și proasta întreținere a imobilului ne deranjează mai mult decît orice. Pînă în prezent vremea a fost așa cum ne așteptam ; dacă nu va ploua nici de-acum încolo va fi foarte bine. Mă străduiesc cît îmi stă în putință să-ți aranjez camera, să fiu de folos casei și să mențin ordinea. Observ pe dată dacă sticla de apă este murdară și-i dau bucătăresei medicamente pe care ea le înghite pe loc. Nu mai țin minte dacă atunci cînd te ocupai tu de toate astea procedai la fel.

Aici bucuria vieții noastre este James. El reprezintă un soi de răsplată a unchiului Toby.[1] Ei bine, pantofii mamei n-au fost niciînd lustruiți ca acum iar placa de la intrare strălucește de-ți ia ochii. Omul ăsta servește excelent, e totdeauna la dispoziția ta cînd ai nevoie de el, este iute și tăcut, pe scurt, virtuțile sale depășesc cu mult numărul virtuților cardinale (de altfel virtuțile astea sînt atît de comune încît aproape că nu mai merită să le ai). Unde mai pui că, după cum am înțeles de la Jenny, este dispus să vină cu noi la Bath. Este înzestrat, bănuiesc, cu lăudabila sete de a călători care, în cazul lui James Selby,[2] era respinsă cu atîta tărie. Cred că dacă este atît de dezamăgit că nu și-a însoțit stăpînul, lucrul acesta se datorează, în parte, faptului că nu va vedea Londra.

În clipa asta, mama citește o scrisoare de la mătușa mea. Scrisoarea ta către Domnișoara Irvine, asupra căreia mama și-a aruncat ochii (lucru pe care, în locul tău, eu nu l-aș agrea) a stîrnit nedumeriri în legătură cu Charles și perspectivele lui. Întîmplarea face ca mama să-i fi scris anterior mătușii, fără nici o rezervă, bineînțeles, că lui Charles i s-a rezervat o goeletă (ceea ce în limbajul mătușii se numește fregată) în răsărit, în vreme ce, răspunzînd întrebării Domnișoarei Irvine în privința asta, tu ai fost mai puțin explicită și oricum te-ai exprimat cu mai multă prudență. Dar, în fine, n-are nici o impor-

[1] Personaj din romanul „Tristram Shandy" de Laurence Sterne (1713—1768).

[2] Personaj din romanul „Istoria lui Sir Charles Grandison" (1753) de Samuel Richardson (1689—1761).

tanță, lasă-le să-și bată mai departe singure capul pentru a afla adevărul. Dat fiind că pînă la urmă Charles va pleca totuși în Indiile de Răsărit, unchiul se va liniști iar mătușa se va putea agita în voie cu pregătirile ei. Ne scrie foarte mult despre căldurile cumplite de la ei ; la noi nici gînd de așa ceva. În ultimul timp, unchiul nu s-a simțit deloc bine ; intenționează totuși să se deplaseze la Scarlets, dacă nu cumva vor renunța din pricina informațiilor nefavorabile despre bucătar. Familia Cole și-a instalat placa nesuferită pe ușa noastră. S-ar părea că este vorba de obiectul acela de metal despre care au făcut atîta caz. Casa familiei Irvine este aproape gata ; am impresia că intenționează să se mute în ea marți ; mătușa susține că ar fi confortabilă și speră că bucătăria nu este friguroasă.

De la Charles n-am primit încă vești — ceea ce mă surprinde ; nu-i exclus ca adausuri ingenioase făcute de el în sensul cuvenit să determine această întîrziere. Le-am scris atît lui Butler cît și Domnului Pyne în legătură cu capacul spart : am aflat că aici a fost evaluat de Anning la cinci șilingi și, cum prețul acesta depășește cu mult valoarea întregului mobilier din apartament, am luat legătură cu proprietarul.

Balul de aseară a fost plăcut, dar deși era joi a venit puțină lume. Tata a stat liniștit pînă la nouă și jumătate (noi am sosit în sală în jur de ora opt) după care a plecat acasă cu James și un lămpaș, care cred că n-a fost aprins căci răsărise luna. Oricum lămpașul îi este uneori foarte util. Eu și mama am mai rămas o oră. La primele două dansuri nu m-a invitat nimeni, la următoarele l-am avut ca partener pe Domnul Crawford iar dacă aș fi stat mai mult aș fi putut dansa și cu Domnul Grandville (fiul Doamnei Grandville) pe care draga mea prietenă Domnișoara Armstrong, s-a oferit să mi-l prezinte, sau cu bărbatul cu înfățișare stranie pe care-l vedeam pentru prima dată și care m-a privit îndelung pînă ce, fără nici un fel de introducere sau prezentare, m-a întrebat dacă intenționez să dansez din nou. După cît era de degajat aș zice că este irlandez. Am impresia că se înrudește cu familia onorabilului Barnwall — fiu al unui viconte irlandez — oameni mîndri, cu alură extravagantă, exact ceea ce poate

trece drept distincție aici în Lyme. Doamna Fraser și familia Schuyler erau plecați — nu știu unde — de marțea trecută, pentru cîteva zile. La întoarcere, familia Schuyler ar urma să mai rămînă la Lyme pentru o scurtă perioadă de timp. Ieri dimineață — dimineața trecută, ar fi poate, mai corect scris — am făcut o vizită Domnișoarei Armstrong, fiind prezentată părinților ei. Ca și în cazul altor tinere, ea este mult mai fină și binecrescută decît părinții ei. În timpul vizitei Doamna Armstrong s-a îndeletnicit întruna cu cîrpitul unor ciorapi. Acasă n-am spus însă nimic despre toate astea pentru că avertismentul să nu slujească drept exemplu. După aceea m-am plimbat împreună cu Domnișoara Armstrong timp de o oră pe Cobb ; ființa aceasta are darul conversației deși conversația ei nu iese cu nimic din comun ; în plus, n-am remarcat la ea nici spirit nici inteligență ceea ce nu-nseamnă că n-are bun-simț sau ar fi lipsită de gust. De altfel, prin felul ei de a se purta cucerește pe oricine. În fine, s-ar părea că-și formează prea lesne o părere favorabilă despre cei cu care are de-a face. Așa, de pildă, a afirmat despre familia Downe că ar fi niște oameni foarte agreabili etc., etc. Pe Domnul și Doamna Manhood n-am reușit să-i văd. Mătușa îmi relata că Doamna Holder a revenit de la Cheltenham ceea ce înseamnă că sezonul ei de vară ia sfîrșit înainte ca al lor să înceapă. Din Madeira ne-au parvenit vești bune despre Hooper. De bună seamă Eliza îl va invidia. Nădăjduiesc că Martha găsește că arăți mai bine decît atunci cînd te-a văzut la Bath. Jenny mi-a făcut astăzi o coafură montantă, de genul celei pe care obișnuia să i-o facă Domnișoarei Lloyd și din pricina asta am fost amîndouă în culmea fericirii. Cred că n-are rost să-ți mai scriu cu cîtă nerăbdare aștept viitoarea ta epistolă pentru a afla cum le-ai găsit pe Doamna Lloyd și Martha. Transmite-i acesteia din urmă toate cele bune din partea noastră. Cît despre Domnișoara Lloyd, mă tem că este mai presus de astfel de lucruri.

A ta cu afecțiune,
J.A.

Miercuri Baia de mare a fost atît de plăcută în dimineața aceasta iar Molly a insistat așa de mult să profit de

fiece clipă încît am impresia că am cam exagerat urmîndu-i sfatul. Altfel nu-mi explic de ce spre mijlocul zilei m-am simţit atît de obosită. Pe viitor voi fi mai atentă iar mîine voi renunţa la baie. În după amiaza aceasta Jenny şi James au plecat în drumeţie spre Charmouth. Mă bucur că a avut această plăcere căci doresc să-l ştiu deopotrivă fericit şi liniştit. Poate citi, ca atare trebuie să-i procur nişte cărţi. Din păcate, volumul I din „Robinson Crusoe" l-a citit. Îmi rămîne totuşi ziarul familiei Pinckard şi voi avea grijă să i-l împrumut şi lui.

18

Către Francis Austen, luni 21 ianuarie 1805

Green Park Buildings, luni 21 ianuarie

Prea scumpul meu Frank,

Am a-ţi transmite veşti triste şi îţi mărturisesc cu toată sinceritatea că sufăr pentru tine, gîndindu-mă la şocul pe care-l vei avea. Regret că nu sînt în stare să te pregătesc mai bine pentru lovitura ce o vei primi, dar, după toate cele de mai sus, simt că începi să bănuieşti probabil ce s-a întîmplat.

Viaţa fericită şi plină de virtuţi a scumpului nostru părinte a luat sfîrşit printr-o moarte lipsită de suferinţe aşa cum i-au dorit copiii săi. Sîmbătă dimineaţă, tata s-a simţit rău ca de obicei, suferind de aceeaşi apăsare în cap, febră, tremurături puternice şi o foarte accentuată slăbiciune. I s-a aplicat imediat acelaşi tratament — luarea de sînge — ce se dovedise excelent în trecut, dar care, de data aceasta, n-a avut acelaşi efect. Atacul ce l-a lovit a fost mai violent ca altă dată şi, la început, tratamentul părea a nu-i oferi nici o alinare. Spre seară însă a început să se simtă mai bine, a avut o noapte acceptabilă — ieri dimineaţa era mult mai bine astfel încît s-a dat jos din pat, a luat micul dejun cu noi, ca de obicei, şi s-a plimbat apoi prin casă, sprijinindu-se în baston. Starea lui era

atît de bună încît la ora unu cînd Bowen a venit să-l vadă a afirmat, plin de convingere că bolnavului îi merge foarte bine. În cursul zilei însă, toate aceste semne încurajatoare au început treptat să dispară, febra a crescut mai mult ca oricînd şi la zece seara cînd Bowen a venit din nou la vizită, el a afirmat că starea părintelui nostru este extrem de gravă. Azi dimineaţă, la cinci, a revenit din nou şi la cererea sa a mai fost chemat un medic — doctorul Gibbs pe nume. Situaţia devenise însă fără nici o scăpare. Doctorul Gibbs a declarat că numai un miracol l-ar mai putea salva pe bolnav iar în jur de ora zece şi douăzeci, părintele nostru şi-a dat ultima suflare.

Oricît ar fi însă de grea lovitura ce am primit-o ne putem da totuşi seama cu toţii că avem suficiente motive de alinare. Astfel, pe lîngă meritele părintelui nostru de care eram cu toţii conştienţi, pe lîngă faptul că ştiam atît de bine că părintele nostru s-a pregătit fără încetare pentru trecerea în cealaltă lume — cîtă alinare la gîndul că n-a suferit aproape deloc, că nu şi-a dat seama de starea în care se află, că a fost scutit de durerea despărţirii de cei dragi că, într-un fel, flacăra vieţii i s-a stins în somn.

Mama suportă acest şoc cît se poate de bine ; de fapt se aştepta la el şi se consolează la gîndul că părintele nostru a fost scutit de o suferinţă prea lungă. Unchiul şi mătuşa au fost tot timpul alături de noi, înconjurîndu-ne cu nespusă dragoste şi bunătate. Mîine va sosi aici şi James căruia i s-a dat de veste urgent asupra celor întîmplate. Prezenţa lui va fi pentru noi un prilej de mare alinare.

Bineînţeles voi scrie imediat la Godmersham şi Brompton. Adieu, scumpul meu Frank ! Pierderea unui asemenea părinte reprezintă o suferinţă cumplită — numai nişte fiinţe lipsite de suflet ar putea rămîne nepăsătoare... Regret că n-am fost în stare să te pregătesc mai bine, dar nu mi-a stat în putinţă.

A ta, totdeauna cu afecţiune,

J.A.

19

Către Francisc Austen, marți 22 ianuarie (1805)

Green Park Buildings, marți seara 22 ianuarie

Prea scumpul meu Frank,

Ți-am scris ieri, dar scrisoarea ta către Cassandra, sosită astăzi dimineață, din care am aflat că acum te găsești, probabil, la Portsmouth, mă determină să pun din nou mîna pe pană, fiind din nefericire silită să-ți comunic neîntîrziat o veste extrem de tristă. Inima ta afectuoasă va suferi nespus și de aceea aș dori să reușesc să te pregătesc cît mai bine pentru ca șocul ce-l vei avea să fie cît mai mic. Tristul eveniment s-a produs însă brusc și tot așa va trebui să-ți comunic pe nepregătite și eu cele întîmplate. Minunatul nostru tată nu mai este. O suferință de numai patruzeci și opt de ore l-a răpus ieri dimineață, între orele zece și unsprezece. Febra de care suferea de aproape trei ani l-a cuprins din nou sîmbătă. Starea sa era mult mai gravă ca de obicei și tratamentul care altă dată îl liniștea imediat, de data aceasta părea a nu avea nici un efect. Și totuși, dimineața, părintele nostru a început să se simtă mai bine, atît de bine încît Bowen s-a arătat liniștit, dîndu-ne speranțe că în cîteva zile suferindul se va restabili. În cursul zilei însă situația a început să se înrăutățească treptat iar seara la zece, cînd a venit din nou la vizită, Bowen s-a arătat extrem de alarmat. Ieri dimineață a mai fost chemat un medic — la data aceea însă nu mai exista nici o scăpare. Doctorul Gibbs și Bowen au rămas la patul celui suferind pînă cînd acesta a căzut într-un somn adînc din care nu s-a mai trezit. Am convingerea că s-a făcut tot ce a fost posibil pentru salvarea părintelui nostru ! Dar cine s-ar fi așteptat oare la un asemenea sfîrșit cînd, cu numai două zile în urmă, tata se plimba prin cameră, sprijinindu-se în baston, ba chiar și citea ? Am avut totuși la dispoziție cîteva ore pregătitoare, timp în care, dîndu-ne seama că sfîrșitul este inevitabil, ne-am rugat cu toții, din adîncul sufletului, ca părintele nostru să-și dea ultima suflare fără suferințe. Imaginează-ți ce îngrozitor ar fi fost să-l vedem chinu-

îndu-se îndelung, zbătîndu-se ore în şir între viaţă şi moarte... Slavă Domnului, am fost cruţaţi de această nespusă durere ! De altfel, în afară de starea de confuzie şi nelinişte provocată de febra ridicată nu şi-a dat seama că se desparte de tot ce i-a fost scump, de soţia şi copiii pe care i-a adorat atît ! Tandreţea şi duioşia acestui părinte nu pot fi nicicum redate în cuvinte ! Mama este destul de bine ; suportă şocul cu tărie, dar mă tem că pînă la urmă, sănătatea ei se va resimţi de pe urma acestei încercări. James a fost anunţat urgent de cele întîmplate şi ieri dimineaţă la ora opt era alături de noi. Serviciul funebru va avea loc sîmbătă, la biserica Walcot. Trupul neînsufleţit al celui dispărut este de o mişcătoare seninătate. Chipul său este luminat de acelaşi zîmbet blînd ca întotdeauna. Mama este sfătuită ca, de îndată ce totul va lua sfîrşit, să se retragă la Steventon. Nu cred însă că va părăsi imediat Bath-ul. Casa ne stă la dispoziţie încă trei luni şi probabil că vom rămîne aici pînă la sfîrşit. Cu toţii îţi transmitem multă dragoste iar eu rămîn a ta cu afecţiune.

J.A.

20

Către Cassandra Austen, duminică 21 aprilie (1805)

Gay Street, duminică seara, 21 aprilie

Draga mea Cassandra,

Îţi sînt foarte recunoscătoare că mi-ai scris din nou atît de curînd ; epistola ta de ieri mi-a oferit o neaşteptată plăcere.

Biata Doamna Stent ! i-a fost scris, sărmana, să nu-şi găsească niciunde locul ! Se cuvine totuşi s-o privim cu milă şi îngăduinţă căci odată cu trecerea anilor s-ar putea să ajungem şi noi în situaţia ei — neputincioşi în toate şi nedoriţi de nimeni !

Cînd vei dispune de timpul necesar să vii la noi, vom fi extrem de bucuroşi să te vedem, deşi, la drept vorbind,

nu cred să ni se îndeplinească această dorință mai înainte de 10 sau 11 mai.

Amănuntele despre starea Marthei sînt mulțumitoare, așa că de-acum încolo nu ne vom mai teme de eventualitatea unor vești proaste. Dacă s-a dus astăzi la biserică, bănuiesc că a trecut printr-o grea încercare sufletească. Nădăjduiesc totuși că nu va mai avea parte de astfel de suferințe. James n-o avea el ștofă de „om de afaceri", ca „om de litere" este însă, de bunăseamă neprețuit, înlesnindu-ți, cum nu se poate mai bine legătura cu Poșta din Newbury. Ai ghicit ! La concert mi-am pus mînecile de crep. Le-am montat special la rochie pentru această ocazie. De asemenea, mi-am pus boneta de mătase, împodobită cu flori, dar nu cred că arătam cine știe ce. Mătușa pare grăbită să-mi cumpere o pălărie numai că nu prea se îndură să-mi dea banii. „Dacă dorești cumva să te duci la matineul de la Sydney Gardenssau la vreo altă petrecere, spune-mi și Perrot îți va lua imediat un bilet", așa mă-mbia ea întruna. Fi bine, voi refuza o astfel de ofertă ! Ca atare, singurul serviciu ce-l voi avea de pe urma ei va fi neputința de a merge undeva cînd, poate, ar merita s-o fac.

Ieri am avut o zi foarte plină. Cred că s-ar cuveni să spun lucrul acesta mai degrabă despre picioarele și încălțările mele căci am umblat pe jos aproape toată ziua. Imediat după ora unu, am plecat spre Sydney Gardens unde am stat pînă la patru. După dejun m-am dus pe jos la Weston. Dimineața m-am întreținut cu familia Cook. În grupul nostru se mai aflau George și Mary, Domnul și Domnișoara Bendish, două personaje ce fuseseră cu noi la concert, și cea mai tînără dintre Domnișoarele Whitby — nu însă Julia, cu care nu ne mai vedem, fiind foarte bolnavă, ci Mary. Domnișoara Mary Whitby s-a făcut și ea de-acum mare. Are un ten minunat și purta, bineînțeles, un imens șal pătrat, de muselină. Deși n-am menționat în mod special și numele meu printre cei prezenți, eram totuși și eu acolo iar vărul meu George a avut amabilitatea ca, între două animate nimicuri adresate Domnișoarei Bendish, să-mi spună și mie cîteva vorbe de bun-simț. Ei bine, această Domnișoară Bendish,

care este tînără şi destul de chipeşă, are maniere graţioase, replică promtă şi inteligentă, mi-a amintit, într-un fel, de vechea noastră cunoştinţă, Lucy Lefroy. Dar ce să-ţi mai spun, a fost o monstruoasă risipă de stupidităţi şi extravaganţe, s-au debitat fel de fel de banalităţi şi doar foarte, foarte rar cîte-o vorbă de spirit. În fine, tot ce s-ar putea încadra, de bine de rău, în această ultimă categorie a fost rostit de vărul meu George pe care îl simpatizez foarte mult. Despre Domnul Bendish nu s-ar putea spune altceva decît că este un tînăr înalt. Mai zilele trecute m-am întîlnit cu Domnul F. Bonham care, în loc de salut, m-a întîmpinat cu aceste cuvinte : „Iată deci, Domnişoară Austen, că vărul dumneavoastră a sosit ! Ei ce ziceţi ?“ Seara m-am întîlnit cu Domnişoara Armstrong, împreună cu care m-am plimbat îndelung. Alaltăieri a trecut pe la mine şi m-a mustrat cu blîndeţe pe motiv că de cînd se află la Bath sau, în fine, în ultima vreme, mi-aş fi schimbat atitudinea faţă de ea. Nefericita de mine ! Nu-s domnă decît de adm nestări de acest fel şi-am ajuns să mi se atragă atenţia că manierele mele lasă de dorit ! Domnişoara cu pricina era însă aşa bine dispusă şi în tot ce spunea era atîta logică încît am iertat-o pe loc şi ca dovadă a acestui fapt am acceptat să ieşim împreună la plimbare. În fond este o fată foarte plăcută şi ca atare nădăjduiesc să o simpatizez la fel de mult ca şi pînă acum. Trebuie să-ţi mai spun apoi că dorinţa ei puternică de a avea pe cineva care să-i ţină companie acasă, fapt pentru care orice nouă cunoştinţă cît de cît acceptabilă este privită de ea cu toată consideraţia, o face să merite, o dată în plus, întreaga mea atenţie.

În dimineaţa aceasta am fost la Domnişoara Irvine ; în prezent nu-mi stă în putinţă s-o vizitez seara. Voi avea însă grijă să-mi îndeplinesc obligaţia de îndată ce va fi posibil. Marţi vom avea musafiri. Mintea mea ageră a sesizat dintr-o dată că dacă mama nu poate ieşi seara, asta nu înseamnă că nu-şi poate primi prietenii acasă şi că, totodată, n-ar fi nici o nenorocire dacă am amîna vizita promisă familiei Chamberlayne. În consecinţă, azi dimineaţă, i-am invitat la noi. Doamna Chamberlayne a propus ziua de marţi şi cred mai mult ca sigur că vor veni.

Asta ne determină să renunţăm la gîndul de a-i chema pe Doamna şi Domnul L.P. să facă cunoştinţă cu ei, căci Doamna L.P. s-a scuzat că nu se simte prea bine şi doreşte să stea liniştită în casă. Mama ei va fi însă cu noi şi ne va binedispune, ca de obicei, pe toţi. Bickerton a venit acasă cu prilejul vacanţei de Paşte iar mîine se întoarce înapoi la şcoală. Este un băiat tare dulce — atît comportamentul cît şi înfăţişarea sa sînt fermecătoare. S-ar zice că-i la fel de afectuos şi atent cu cei din jur ca Fulwar-William, care, nici n-ai crede, a împlinit deja 14 ani.

Timpul trece, n-avem ce face ! În fine, de fiecare dată cînd mă întîlnesc cu Bickerton, băiatul mă întîmpină cu una şi aceeaşi întrebare : „Aţi mai primit veşti de la Domnişoara Cassandra ?“ Da, da chiar aşa spune : „Domnişoara Cassandra !“

Din cîte am aflat, Familia este foarte mulţumită de Bath deşi pare copleşită de frigul sau căldura excesivă de aici — după cum este cazul. Ca întotdeauna sînt preocupaţi de profesorii şi profesoarele lor. Vor avea curînd una nouă. Amelia va lua deci lecţii cu o oarecare Domnişoară Sharpe. Cu aşa minunaţi prieteni n-ar fi exclus să dau de bucluc ! Domnişoara Blackford tocmai a sosit. Dacă familia Buller ar mai fi rămas m-ar fi încurcat cumplit. Familia Cook am impresia că părăseşte Bathul săptămîna viitoare iar vărul meu va pleca probabil înaintea lor.

Ziarele anunţă căsătoria Pastorului Edward Bather — paroh undeva prin Shropshire — cu o anume domnişoară Emma Halifax. Imfamul ! Nu-i demn nici măcar de camerista Domnişoarei Emma Halifax ! Domnul Hampson se află aici, ceea ce cred că o va interesa pe Martha. L-am întîlnit mai zilele trecute, dimineaţa, în vreme ce se îndrepta spre Green Park Buildings (sau cel puţin aşa mi-a spus el). L-am crezut pe cuvînt că a uitat numărul casei noastre din Gay Street şi i l-am dat. Nu-i exclus să-l fi uitat din nou căci pînă acum nu ne-a vizitat încă. Domnişoara Stanhope şi-a închiriat casa începînd cu mijlocul verii, aşa că vom scăpa de ea. A avut noroc căci la marginea oraşului sînt foarte multe case libere. Doamna Elliot va pleca şi ea în jur de Sfîntul Mihai. Mă întreb

dacă Domnul Saunders, prietenul Domnului Hampson, se rudeşte cumva cu faimosul Saunders ale cărui scrisori au fost publicate de curînd. Sînt perfect de acord cu tine că este curată nebunie să mai ascundem, în continuare, tovărăşia noastră cu Martha. Ori de cîte ori mi s-au pus întrebări în această privinţă, am răspuns de fiecare dată cu toată sinceritatea şi i-am trimis vorbă chiar lui Frank care navighează pe apele Mediteranei, cum stau lucrurile. Cred că toate cunoştinţele noastre apropiate sînt pregătite în acest sens. Nu-mi imaginez că Martha n-ar fi prevăzut acelaşi lucru. Cînd îţi voi scrie că azi dimineaţă am făcut o vizită unei contese sînt convinsă că vei spune imediat că este vorba de Lady Roden. Numai că lucrurile nu stau chiar aşa... Este vorba de Lady Leven, mama lui Lady Balgonie. Primind prin familia Mackay un mesaj din partea Lordului Leven şi a soţiei sale, în care aceştia îşi exprimă dorinţa de a ne avea ca oaspeţi, am considerat că n-am greşi dacă le-am face o vizită. Sper că n-am mers prea departe căci, oricum, prietenii şi admiratorii lui Charles trebuie trataţi cum se cuvine. Contele şi soţia lui par nişte oameni aleşi, la locul lor şi foarte civilizaţi. Pe Charles l-au copleşit cu laude. De cum am ajuns la ei, am fost conduşi într-un salon în care nu se afla nimeni, apoi imediat şi-a făcut apariţia excelenţa sa, care nu ştia cine sîntem şi şi-a cerut pe loc scuze pentru eroarea valetului, după care a turnat o minciună, el însuşi, afirmînd că Lady Leven nu se află acasă. Lordul este un bărbat înalt, cu alură de gentleman, poartă ochelari şi nu prea aude bine. După zece minute petrecute împreună, ne-am retras şi în vreme ce ieşeam pe uşă ne-am întîlnit nas în nas cu Lady Leven care venea din sufragerie. Ei bine, a trebuit să ne întoarcem înapoi şi să facem, cum s-ar zice, o nouă vizită. Contesa este o femeie impunătoare, cu trăsături frumoase. Ne-a fost dat astfel să auzim din nou numeroase elogii la adresa lui Charles. Amfitrionii noştri îl stimează atît de mult pe Charles şi se simt amîndoi pînă-ntratît de îndatoraţi faţă de el încît doresc ca Lordul Balgonie să-l viziteze de îndată ce se va însănătoşi. Tînărul se simte mult mai bine şi s-a dus pentru un control medical la Penzance. De faţă s-a aflat şi o foarte drăgălaşă Lady Marianne, cu care am dat mîna şi care a

fost întrebată, cît era de mică, dacă-şi mai aminteşte de Domnul Austen.

Luni. Parohia lui Cooke pare să fie exact ce-i trebuie lui Isaac, dacă, bineînţeles, intenţionează să îmbrace din nou haina preoţească şi acceptă să-şi schimbe locul. Acolo va avea pămînt bun, o slujnică destoinică şi bănuiesc că nu va fi iritat de faptul că din cînd în cînd va trebui să ia hapuri. Singurul lucru asupra căruia am dubii este Domnul Cooke însuşi. Nu este el oare un stăpîn dezagreabil şi capricios, mai ales cînd vine vorba de întreţinerea grădinii ? Doamna Mant nu i-a plătit mamei restul de bani. Şi-a cerut totuşi scuze, promiţînd că-şi va achita datoria curînd.

Nu de mult mi-ai scris că Tom Chute a căzut de pe cal. Înainte de a-l compătimi vreau să ştiu însă cum s-au petrecut exact lucrurile căci sînt convinsă că este vorba de o urmare a faptului că a intrat iar în rîndul clericilor şi că a căzut, probabil, în vreme ce se ducea sau venea de la slujbă.

Marţi. Nu prea mai am ce să adaug. Unchiul şi mătusa au luat aseară ceaiul cu noi, deşi eu nu doream acest lucru. N-am încotro şi va trebui să-i invit şi astă-seară. Am considerat că procedînd astfel le dau atenţia cuvenită şi nu-i jignesc cu nimic. Voi fi fericită cînd voi scăpa de corvoada asta şi sper că voi fi scutită să primesc deodată aşa mulţi prieteni. Cu următorul pachet pe care i-l trimit, îi voi scrie şi lui Charles, bineînţeles dacă între timp nu mă vei anunţa că intenţionezi să-i scrii tu însuţi. Dacă vrei crede-mă,

Sora ta afectuoasă

III. SOUTHAMPTON (1807—1809)

21

Către Cassandra Austen, miercuri 7 ianuarie (1807)

Southampton, miercuri 7 ianuarie

Draga mea Cassandra,

Greşeşti presupunînd că aşteptam duminică scrisoarea ta ; nu speram nicicum să primesc veşti de la tine înainte de marţi, aşa că plăcerea ce-am avut-o ieri n-a fost umbrită de nici o recepţie anterioară. Îţi mulţumesc că mi-ai scris atît de mult — epistola asta valorează cît două.

Sîntem foarte bucuroşi că Elizabeth se simte mult mai bine şi nădăjduim că la sosirea ta din Canterbury ne vei transmite în continuare veşti bune. Cît priveşte vizita ta acolo mă simt obligată să vorbesc „întruna" despre ea ; mă surprinde, dar în acelaşi timp mă bucură foarte mult. Îţi face toată cinstea atît ţie cît şi Doamnei Knight. Sînt convinsă că ţi-ai petrecut timpul cu ea cît se poate de plăcut, în tihnite şi înţelepte conversaţii. Scrii singură că aşteptările ei n-au fost nici pe departe înşelate, dar dacă mă tem totuşi de ceva este că, fiind foarte încîntată de tine să nu dorească, la un moment dat, să te aibă alături de ea pe vecie. Dacă aşa se vor petrece lucrurile, va trebui să ne mutăm la Canterbury unde, sinceră să fiu, îmi place mai puţin ca la Southampton.

Cînd vei primi aceste rînduri, musafirii noştri vor fi cu toţii plecaţi sau gata de plecare iar eu voi putea, în fine, să dispun în voie de timpul meu, să-mi eliberez cugetul şi mintea de obsesia chinuitoare a budincilor de

orez și a găluștilor cu mere și să cad eventual pradă regretelor că nu m-am străduit îndeajuns să le fac tuturor pe plac.

Doamna J. Austen m-a rugat să o însoțesc la Steventon ; nu sînt obligată să-i dau un răspuns ; a invitat-o și pe mama să stea acolo în perioada în care Doamna F. A. nu iese din casă, în așteptarea copilului. S-ar părea că mama este dispusă să răspundă acestei invitații.

Mai zilele trecute am primit o epistolă de la Domnișoara Irvine. Cum nu-i scrisesem de mult mi se cuvenea din partea ei o dojană care n-a fost însă prea aspră ; prima pagină este în stilul ei obișnuit — o trecere în revistă a tuturor evenimentelor pe un ton tulbure și plin de pismă, în rest vorbărie inofensivă. Își dă cu părerea că tăcerea mea s-ar datora faptului că m-am simțit iritată că nu s-a interesat cum îmi merge cu tusea convulsivă. Ei ce zici ? Pe cinstea mea, nostimă creatură !

I-am răspuns străduindu-mă să-i spun, în măsura posibilităților, adevărul și s-o jignesc cît mai puțin. I-am explicat deci că tăcerea mea se datorează faptului că ducem o viață retrasă care nu-mi oferă subiecte suficiente pentru scrisori. Phebe s-a pocăit. I-am scris, de asemenea, lui Charles iar cu prima poștă i-am răspuns și Doamnei Buller, după cum îți spusesem că am de gînd, în ultima mea scrisoare.

Mi-am mai amintit cîteva lucruri cînd însă era prea tîrziu ca să ți le mai comunic : în primul rînd că familia Welby și-a pierdut fiul cel mare din pricina difteriei, la Eton, și apoi că Tom Chute urmează să se stabilească la Norfolk.

De cînd te afli la Godmersham nu mi-ai scris mai nimic despre Lizzy. Sper că nu-i merge mai prost cu sănătatea. Încă nu mă simt în stare s-o bucur pe Fanny, găsindu-i un nume pentru bebelușul Doamnei Foote. Cred că azi n-are nici un rost să-i dau speranțe că mă voi opri asupra unui nume frumos întrucît căpitanul Foote este un adversar notoriu al oricărui nume în afară de cele banale. Pe domnia-sa nu-l satisfac decît nume ca Mary, Elizabeth, Anne etc... Așadar, în cel mai bun caz vom alege probabil „Caroline“ care, reprezentînd un omagiu adus unei surori, ar putea constitui o excepție.

Vineri, căpitanul Foote a luat dejunul cu noi ; mă tem însă că pe viitor nu va repeta această aventură deoarece punctul forte al meniului l-a constituit o pulpă de miel fiartă ca vai de lume chiar şi pentru gusturile lui James. Ori căpitanului Foote nu-i place carnea de miel pregătită în acest fel. Personajul cu pricina a fost totuşi aşa de amabil şi bine dispus încît n-am mai avut timp să mă sinchisesc că s-a sculat flămînd de la masă. Ne-a invitat pe toţi în modul cel mai cordial la locuinţa sa de la ţară, exprimîndu-se exact aşa cum ar fi trebuit s-o facă şi familia Williams pentru ca noi să primim invitaţia cu plăcere. Pe aceştia din urmă nu i-am mai văzut de la plecarea ta. Am auzit că s-ar afla din nou la Bath, pentru ca la Brooklands să se poată face modificările şi reparaţiile de rigoare.

Doamna F.A. a primit o scrisoare extrem de frumoasă de la Doamna Dickson care, încîntată de poşetuţa primită, o roagă să nu-şi comande rochia de botez, ceea ce reprezintă exact dorinţa tinerei sale corespondente. Pe de altă parte, F.A. are de gînd să amîne pe cît posibil confecţionarea boneţelelor pînă la primirea cadoului Doamnei D. care-i va sluji drept model. Mă roagă, apoi, să-ţi scriu că rochiile au fost croite înainte de sosirea epistolei tale şi că sînt suficient de lungi pentru Caroline. Îi revine lui Frank misiunea să se ocupe de restul rochiţelor — „odăjdiile" (parcă aşa le zici) — şi, bineînţeles, croiala lor stîrneşte admiraţia tuturor. „Alphonsine" [1] mi-a înşelat aşteptările. După numai douăzeci de pagini m-am simţit cuprinsă de dezgust căci, abstracţie făcînd de calitatea traducerii, îşi permite libertăţi şi compromite o pană care pînă acum s-a dovedit atît de pură. Am început să citesc în schimb „Un Don Quijotte de genul feminin" [2] cu care ne amuzăm în fiecare seară. Şi asta cu atît mai mult cu cît o găsesc tot aşa ca la prima lectură. Doamna F.A. care o citeşte acum pentru prima dată se amuză şi ea cum era de aşteptat. Cealaltă Mary însă rămîne, ca de obicei, insensibilă ca în faţa oricărei cărţi, de altfel.

[1] Roman de Doamna de Genlis (1746—1830).
[2] Roman de Charlotte Lennox (1720—1804).

Mama nu pare mai decepționată decît noi din pricina înțelegerii familiale[1]; în clipa asta este mai preocupată de situația confortabilă a finanțelor sale. Bilanțul de la finele anului i-a depășit toate așteptările (rămîne cu un plus de 30 de lire) ca atare, cînd îi va răspunde mătușii (ceea ce o obsedează întruna, știi prea bine), va fi cît se poate de binevoitoare. Sînt sigură că voi discuta îndelung, fără rezerve, cu Doamna K. pe tema asta, ca și despre alte probleme de familie. Leagă-te de oricine cît vrei, găsește-le tuturor pricină, dacă așa ai chef, pe mine însă cruță-mă.

Joi. Ieri l-am așteptat pe James, dar n-a venit; dacă va veni totuși, vizita lui va fi foarte scurtă căci mîine trebuie să se reîntoarcă iar Ajax împreună cu trăsurica vor trebui să fie sîmbătă la Winchester. Caroline își va primi mantăluța cea nouă numai dacă mama ei va reuși să călătorească cu trăsura. Cum va fi folosită însă guineea astfel economisită în caz că nu va recurge la trăsură, asta nu mai știu. Doamna J.A. nu prea vorbește în prezent despre faptul c-ar fi strîmtorați și, totuși, și-a pierdut speranța că fratele meu va mai fi în stare să cumpere un alt cal pînă vara viitoare. Sînt cu toții împotriva deplasării în Warwickshire ca și pînă acum, dar mă-ndoiesc că familia va reuși să plece la Stoneleigh încă din luna mai, așa cum susține James.

Mama se teme că n-am fost suficient de explicit cu privire la averea ei; ei bine, a intrat în anul 1806 cu un capital de 68 de lire și începe anul 1807 cu 99 de lire după ce, în prealabil, a investit 32 de lire. Frank și-a încheiat și el conturile și face fel de fel de socoteli; cu toții sînt de acord cu cheltuielile noastre curente, deși, o majorare exagerată a chiriei ne va afecta pe toți. Am impresia că Frank se limitează la 400 de lire pe an.

Vei fi surprinsă să afli că Jenny nu s-a reîntors acasă. De cînd a ajuns la Itchingswell n-am mai primit nici o veste de la ea. Bănuiesc că zace bolnavă pe undeva și așteaptă de la o zi la alta să se înzdrăvenească ca să

[1] Referire la aplanarea unei dispute financiare între familia James Leigh — Perrot de la Scarlets (fratele mamei lui Jane Austen) și pastorul Thomas Leigh de la Adlestrop (văr al mamei lui Jane Austen).

poată reveni. Sînt încîntată că n-am știut dinainte că va lipsi în perioada cînd ne-a fost casa plină de prieteni căci, deși m-am descurcat destul de bine, altfel mi-aș fi pierdut de tot capul. Pînzeturile noastre au avut mult de suferit de pe urma faptului că Molly a pregătit totul cu mîinile ei, după cum a dus-o capul. În prezent, Molly gătește mai bine ca înainte, dar, orice s-ar zice, nu se compară nici pe de parte cu Jenny. Vineri nu ne-am făcut plimbarea — drumurile erau prea murdare : poate vom reuși să ieșim astăzi. După ce-l vom privi pe Frank cum se avîntă plin de elan pe gheață — sperăm să-și îndeplinească această dorință pe pajiștea de lîngă pădurice a de fagi — ne vom oferi apoi plăcerea să trecem de partea cealaltă a lacului cu bacul. S-a lăsat un ger blînd cum n-a mai fost de mult. De dragul lui Frank, care de-abia așteaptă să patineze, nădăjduim că vremea n-are să se încălzească. Frank a încercat și ieri să patineze, dar gheața era prea moale.

Cercul nostru de cunoștințe se lărgește vertiginos. Nu de mult, Frank a fost recunoscut de Amiralul Bertie iar, la scurt timp după asta, Amiralul însoțit de fiica lui, Catherine, a venit să ne facă o vizită. Nu prea are ce să-ți placă sau să-ți displacă nici la tată nici la fiică. Acestora le-a urmat apoi familia Lance ale căror cărți de vizită n-au întîrziat să sosească și cărora Frank și cu mine le-am întors vizita ieri. Locuiesc la aproximativ o milă și trei sferturi depărtare de S., pe partea dreaptă a șoselei celei noi ce duce spre Portsmouth. S-ar părea că locuința lor se vede bine printre copacii pădurici de pe malul celălalt al Itchen-ului. Este o construcție înaltă și impunătoare, așezată splendid. Acasă nu se afla decît Doamna Lance. S-ar părea să aibă și alte progenituri în afară de un uriaș pianoforte, numai că atîta vreme cît am fost noi acolo, nu și-au făcut apariția. Gazda a fost amabilă și destul de comunicativă. S-a oferit să ne recomande și alte familii din Southampton ceea ce am refuzat, nu înainte de a ne exprima toată gratitudinea. Cum nu văd ce alte motive ar avea să fie atît de amabili cu noi, bănuiesc că se poartă astfel în urma insistențelor Doamnei Lance din Netherton. Mă îndoiesc însă că ne vor călca prea des pragul. Trăiesc în stil mare și sînt bogați. Doamnei

îi place să-și savureze bogăția și, cum le-am dat a înțelege că noi nu sîntem nici pe departe avuți, va trage probabil concluzia că nu sîntem demni de cercul ei.

Sper că ai primit deja vești de la Martha. De la scrisoarea ce mi-a fost trimisă mie noi n-am mai primit nimic de la Kintbury.

Doamna F.A. a avut recent o nouă criză de leșin; ca de obicei, a intervenit după o masă copioasă și n-a durat mult. În clipa asta am impresia că nu mai am nimic să-ți scriu. Cînd voi expedia scrisoarea însă îmi voi aminti o sumedenie de lucruri.

A ta afectuoasă,

J. A.

Am întrebat-o pe Caroline dacă e de acord să-i transmit nașei mele toată dragostea ei, la care micuța mi-a răspuns: „Da!".

22

Către Cassandra Austen, (duminică) 8 februarie 1807

Southampton, 8 februarie

Draga mea Cassandra,

Senzația ce o încercam spre sfîrșitul ultimei mele epistole, în sensul că n-aș mai avea nimic nou a-ți scrie, s-ar părea că este mult mai aproape de adevăr decît îmi închipuiam eu atunci căci, iată, în clipa asta nu găsesc nimic demn de a fi pus pe hîrtie. Ca atare, mă voi rezuma răspunzîndu-ți, la toate întrebările, așa cum îmi va sta în putință, după care, te rog, pregătește-te să faci față alternanței monotone de bucurii și insatisfacții ce vor umple restul paginii. Din păcate, nu găsesc motive de bucurie decît dacă țin cu tot dinadinsul să mă simt în al nouălea cer pentru simplul fapt că Doamna Wylmot mai are un fiu iar Lordul Lucan și-a luat o menajeră, ceea ce, de fapt, e de natură să-i satisfacă doar pe cei în cauză. Motive de insatisfacție și păreri de rău găsesc însă cu duiumul. În primul rînd mă amăgesc pe motiv

că întoarcerea ta acasă va fi amînată din nou. Lamentațiile sînt însă de prisos. Ele nu i-au slujit nici Reginei Maria [1], așa că nu văd de ce folos mi-ar putea fi, eventual, mie. În fine, regretăm cu toții că nu vei fi curînd printre noi și cu asta pun punct problemei !

Ieri am primit veşti de la Martha ; săptămîna aceasta se află la familia Harwood, după care va pleca împreună cu James şi Mary, pentru cîteva zile la Eversley ca să-i vadă pe Peter Debary şi pe cele două surori ale sale (între altele, fie spus, prin moartea lui Sir R. Cope, Parohia din Eversley îi va reveni lui Debary), urmînd să se reîntoarcă la noi pe data de 24, adică de marți în două săptămîni. Aș fi încîntată dacă ar reveni la data stabilită deși am destule dubii în această privință. Simt că se vor ivi suficiente motive care o vor reține acolo și sînt mai mult ca sigură că se va căsători cu Peter Debary. Am regretat că nu am reușit să procur pește pentru numeroasa familie de la Kintbury, dar asta-i situația, pînă marți nu s-a ivit absolut nimic. După asta ți-am trimis patru perechi de pești mici și aș fi încîntată să știu c-au sosit la timp. Pînă acum n-am aflat nimic de soarta lor — în fine, mai bine nici o veste decît o veste proastă. Peștii m-au costat șase șilingi și au fost expediați într-un coș, trimis, nu de mult, de la Kintbury cu cîteva păsări. Insist să suport eu toată cheltuiala, indiferent cît ar fi. Tu nu-mi datorezi decît 18 penny. Doamna E. Leigh n-a făcut nici cea mai mică aluzie la afacerea [2] încheiată, după cum mi-amintesc că ți-am spus la data respectivă, tu însă poți să aduci în discuție problema de cîte ori vrei. Mama i-a scris acum o săptămînă. Carpeta Marthei este gata și arată destul de frumos. nu însă așa cum aș fi dorit. Chenarul a ieșit ireproșabil, dar fondul este cam închis la culoare. Mama mă roagă să-ți scriu că-ți va face și ție o carpetă, de îndată ce vei fi alături de noi și-ți vei putea alege singură modelul și culorile. Scuză-mă că te-am înfruntat în privința Domnului Moore, dar cu toată părerea de rău mă văd silită să mărturisesc că nu cred că voi ajunge să-l pot prețui vreodată ; cît

[1] Referire la „Istoria Angliei" (1771) de Oliver Goldsmith (1728—1774).

[2] Vezi nota 3 de la pagina 54.

privește compătimirea față de o femeie tînără doar pentru simplul motiv că nu reușește să locuiască în două locuri deodată, beneficiind, în același timp, de avantajele măritișului și ale fecioriei, ei bine, nu sînt în stare de așa ceva chiar dacă este vorba de Harriet. După cum vezi, la fel ca și tine, am și eu un punct de vedere propriu. Frak și Mary nu se pot obișnui cu ideea că nu vei sosi la timp pentru a-i ajuta să facă ultimele cumpărături și ca atare mă roagă să-ți comunic că în cazul acesta or să se răzbune cumplit, alegînd totul în așa fel încît să-ți facă în ciudă. Sînt hotărîți deci să cumpere cuțite care nu taie, pahare ce nu stau în picioare și sofale pe care nu te poți așeza cum trebuie, ba chiar și biblioteci fără rafturi. În prezent, ne aranjează grădina un om minunat, extrem de plăcut la înfățișare și care, pe deasupra, pretinde o simbrie ceva mai mică decît fostul nostru grădinar. După spusele lui, plantele ce cresc de o parte și de alta a drumeagului cu pietriș sînt în cea mai mare parte măceși și trandafiri — aceștia din urmă soiuri obișnuite — ca atare doresc să plantez și specii mai deosebite. Aflînd că doresc nespus de mult niște siringași, noul grădinar mi-a promis că-mi va procura el cîțiva. Din pricina versului lui Cowper [1] nu pot concepe grădina noastră fără siringași. Ne gîndim de asemenea și la niște copăcei de laburnum. Gardul viu de sub peretele terasei este curățat pentru a fi plantat cu tufe de coacăze negre și agrișe. De asemenea, am găsit un loc excelent pentru zmeură. Amenajările și transformările ce se fac în casă merg și ele foarte bine. Sper că oficiile vor fi toate pe gustul nostru. Din masa de bucătărie pe care am găsit-o aici facem o toaletă. În acest sens am primit asentimentul Domnului Husket, pictorul Lordului Lansdown — pe care l-aș numi mai degrabă pictor de casă, căci locuiește la castel. „Capelanul domestic" a catadicsit să accepte aceste transformări. De altfel, bănuiesc că ori de cîte ori n-are treabă cu pereții castelului, pictorul în cauză se îndeletnicește cu înfrumusețarea și zugrăvirea chipului

[1] Aluzie la versul „...Laburnum, rich / In Streaming gold; syringa iv'ry pure", (Involt laburnum / Un șuvoi de aur și puriu siringași ca de ivoriu") din poemul „Sarcina" (VI, 150 — „Plimbare în miezul unei zile de iarnă") de W. Cowper.

excelenței sale — stăpînul castelului. Azi dimineață, ploua așa de tare că la un moment dat ne-am temut că nu vom reuși s-o vedem pe micuța noastră invitată. Frank însă, care s-a dus totuși singur la biserică, a trecut pe la ea după slujbă iar acum micuța se ține de rochia mea, murmură întruna și examinează curioasă minunățiile din sertărașul mesei mele de scris — încîntată foarte, după cît se pare, și, bineînțeles, nici un semn de timiditate. Pe fetiță o cheamă Catherine iar pe sora ei Caroline. Pentru un copil de vîrsta ei, Chaterine e cam mică de statură, dar altfel, seamănă întrucîtva cu frățiorul ei, deși nu-i frumoasă ca el. Ce s-a-ntîmplat oare cu timiditatea ? A dispărut de pe lume cu totul ? Odată cu trecerea timpului, bolile morale ca și cele naturale, de altfel, dispar treptat și alte boli noi le iau locul. Timiditatea și sudorile emotivității fac loc confidențelor și parezelor. Am aflat cu părere de rău de agravarea bolii Doamnei Whitfield și de marile suferințe ale Mariannei Bridges — iată fapte ce mă fac să sufăr foarte tare ca, de altfel, și vestea că Doamna Deeds va mai avea un copil. Am aflat și de moartea Doamnei W. K. ; nu cred s-o fi simpatizat cineva pe lumea asta deci nu am a compătimi pe nimeni din cei ce i-au supraviețuit. Și totuși mă gîndesc la bietul ei soț și-mi zic că n-ar fi rău dacă s-ar căsători cu Domnișoara Sharpe. Chiar acum, micuța mea musafiră și-a primit darul. O privesc cu plăcere cum îl întoarce pe toate fețele, zîmbind satisfăcută. În clipa asta cred c-aș putea numi-o și eu pe Kitty Foote „prețioasa mea prietenă", întocmai cum făcea și Hastings cu H. Egerton.

Seara. Micuța noastră vizitatoare tocmai a plecat, mulțumită foarte de ea însăși ; este o fetiță drăguță, naturală, afectuoasă și deschisă, dînd dovadă de acea spontană bună-creștere ce se-ntîlnește la toți copiii merituoși din zilele noastre ; se deosebește așa de mult de felul meu de a fi cînd eram de vîrsta ei încît adesea mă simt uluită, ba chiar rușinată. Cea mai mare parte a timpului cît a fost la noi și-a petrecut-o jucînd marocco, după părerea mea piesa de rezistență a gospodăriei noastre, una din importantele binefaceri pe care familia Knight a făcut-o familiei Austen. Dar să lăsăm asta și să-ți spun o altă poveste. Doamna Dickson a anunțat-o de mai multă

vreme pe Mary că o oarecare Domnişoară Fowler intenţionează să ne facă o vizită. Domnişoara F. este prietenă intimă cu Doamna D. iar Mary ştie perfect acest lucru. Joia trecută, Domnişoara cu pricina a trecut pe la noi în vreme ce eram plecaţi. La întoarcere, Mary a găsit cartea de vizită pe care era scris numai numele ei, aflînd totodată de la fata în casă că Domnişoara F. ne va vizita din nou. Aşa stînd lucrurile, am început să sporovăim cu toţii şi să facem felurite ipoteze pe tema asta iar Frank susţinea sus şi tare, în glumă însă, bineînţeles, că după părerea lui, Domnişoara Fowler locuieşte la familia Pearson. Această asociaţie de nume proprii a frapat-o pe Mary care şi-a adus aminte dintr-o dată că, într-adevăr, Domnişoara cu pricina avea relaţii foarte intime cu o familie purtînd acelaşi nume. După care, punînd lucrurile cap la cap, am tras concluzia că musafira noastră locuieşte la singura familie de-aici pe care nu o putem vizita. Ce exclama Madame Duval [1]. Gentilomul negru şi-a mobilizat, mai mult ca sigur, toţi spiriduşii slugarnici pentru a provoca această teribilă dar inofensivă poznă. Domnişoara F. n-a mai călcat pe la noi, dar noi sîntem zilnic în aşteptarea ei. Domnişoara P. i-a dat probabil a înţelege cum stau lucrurile ; e limpede că Domnişoara F. nu se aştepta şi nici nu dorea să-i întoarcem vizita. Pe de altă parte, Frank s-a pus în gardă pentru a evita o situaţie penibilă atît pentru el cît şi pentru soţia lui.

Vom fi încîntaţi să locuim aproape de Winchester cînd Edward se va muta şi el acolo. Nici un musafir nu este mai binevenit la noi ca el. Ştii cumva, va pleca de Paşte de la Eltham ?

Acum citim „Clarentine [2]“ şi descoperim uimiţi cît este de stupidă. Mi-amintesc că la a doua lectură mi-a plăcut mai puţin decît la prima — a treia lectură însă a devenit pur şi simplu insuportabilă. Cumportamentul personajelor este nefiresc, situaţiile neverosimil de dificile în care sînt antrenate abundă la tot pasul şi, în ansamblu, cartea nu are nici un merit deosebit.

---

[1] Personaj din romanul „Evelina“ de Frances Burney (Madame d'Arblay) (1752—1840).

[2] Roman de Sarah Harriet Burney (1770 ?—1844).

Domnișoara Harrison pleacă în Devonshire pentru a fi, ca de obicei, alături de Doamna Dusautoy. Domnișoara Jackson s-a măritat cu junele Domn Gunthorpe și va fi, de bunăseamă, foarte nefericită. Personajul înjură, bea, este supărăcios, gelos, egoist și brutal; căsătoria asta a adus numai tristețe în familia fetei și s-a soldat cu desmoștenirea ginerelui. Lista noastră de cunoștințe s-a îmbogățit cu un nou nume — familia Brown. Domnul Brown este șeful Marinei de Coastă [1] de aici, aflată sub controlul lui Sir Tho. și ne-a fost prezentat ca urmare a propriei sale dorințe de către acesta din urmă. Pînă în prezent nu ne-a vizitat decît capul familiei căci Doamna B. este bolnavă. Țin totuși să-ți spun că ea este o femeie drăguță și poartă cele mai frumoase pălării de paie ce se văd pe aici.

Luni. Paturile de la mansardă sînt gata. Astăzi vor fi gata și ale noastre. Sperăm să isprăvim treaba asta de sîmbătă numai că nici Doamna Hall nici Jenny n-au fost în stare să ne dea o mînă de ajutor. Contribuția mea a fost minimă iar Mary n-a făcut absolut nimic. Săptămîna aceasta vom fi mai vrednice și sper că cele cinci paturi vor fi gata cu tot dichisul. Va trebui să aranjăm perdelele, cuvertura pentru sofa și covorul. Nu m-aș mira dacă săptămîna asta James ne va face din nou o vizită; de altfel, ne-a dat a înțelege că s-ar putea să sosească curînd. Dacă va pleca la Eversley nu cred totuși că va putea veni în cursul săptămînii viitoare.

Îmi pare rău, ba sînt chiar mîhnioasă că vizita sa nu ne poate oferi plăcerea cuvenită căci prezența unui om atît de bun și inteligent ca el trebuie să fie prin ea însăși o încîntare — numai că James vorbește doar cînd este silit s-o facă, părerile sale par, în multe privințe, un ecou al gîndurilor soției și, oricît ar părea de ciudat, își petrece cea mai mare parte a timpului dînd ocol casei, trîntind ușile și sunînd clopoțelul după un pahar cu apă.

În fine, ajunsă la acest punct și avînd în vedere sărăcia materialului, mă pot mîndri că am compus o scrisoare destul de vioaie, dar asemenea scumpului meu Dr. Johnson

[1] Efective militare menite a da alarma în cazul unei invazii a trupelor napoleoniene.

consider că m-am ocupat mai degrabă cu noţiuni decît cu fapte [1].

Sper că tusea ţi-a mai trecut şi că în general te simţi bine. Rămîn a ta cu dragoste şi afecţiune,

J. A.

23

Către Cassandra Austen, luni 20 iunie 1803

Godmersham, luni 20 iunie

Draga mea Cassandra,

Iţi voi scrie mai întîi despre vizita mea la Canterbury deoarece epistola lui J.A. către Anna nu ţi-a putut oferi toate amănuntele pe care ai dori probabil să le cunoşti. Ajunsă acolo am fost întîmpinată cu deosebită afecţiune de către Harriot şi am constatat cu încîntare că arată bine ca de obicei.

Cînd Elizabeth şi Louisa s-au dus la Doamna Miller, Harriot m-a însoţit personal la Doamna Brydges pe care vroiam s-o vizitez; Doamna Brydges se îmbrăca şi ca atare n-am putut-o vedea. Am purces atunci mai departe la „White Friars", unde Doamna K. se afla singură în salonul ei, amabilă, blîndă şi prietenoasă cum o ştii dintotdeauna. În fine, s-a interesat de noi toţi dar mai ales despre tine şi despre mama. Cam la un sfert de oră după sosirea noastră, Elizabeth şi Louisa şi-au făcut şi ele apariţia, îmbujorate şi *bine dispuse* (veneau de la prăvălia Doamnei Baskerville) urmate, la scurt timp de trăsură. Peste nici cinci minute a apărut şi Domnul Moore, în persoană, care tocmai îşi isprăvise cavalcada de dimineaţă. Acum ai vrea să ştii probabil ce gîndesc despre acest Domn Moore... Ei bine, indiferent de ce susţine Macy, n-aş zice că-mi este antipatic — ar

[1] Referire la scrisoarea Doctorului (Samuel) Johnson către prietenul şi biograful său James Boswell, datată 4 iulie 1774, în legătură cu propria sa lucrare „O călătorie în Insulele de Vest" (1775).

fi absurd, de altfel, să pretind acest lucru după ce l-am văzut doar o singură dată. Pe de altă parte i-am mărturisit şi lui Mary că n-am găsit la el nimic demn de a-mi stîrni admiraţia. Ai dreptate ! Are maniere de gentilom şi totuşi felul său de a se purta nu te cucereşte de fel. Politicos, fin, s-a interesat şi despre tine. Le-am văzut fetiţa cea mică ; este un copil micuţ, micuţ de tot şi foarte drăgălaş ; trăsăturile feţei le are la fel de delicate ca şi Mary Jane. Dacă pe lîngă ochişorii ei negri şi dulci ar avea şi tenul minunat al lui Mary Jane, fetiţa ar fi o frumuseţe. Harriot o iubeşte nespus, dar această dragoste caldă, firească, nu întrece nici o clipă limitele normale, devenind o smintită exaltare.

Am văzut-o şi pe Caroline care mi s-a părut cam urîtă. Edward a renunţat la ideea de a veni în Hampshire, ba mai mult, i-a venit gîndul cel bun de a mă aduce şi pe mine la Southampton pentru a petrece a zi întreagă cu tine. Dacă totul va merge strună, îl va aduce şi pe Edward jr. cu el, urmînd ca băieţelul să rămînă şi el o zi alături de voi. Vizita este programată pentru data de 10 iulie a.c. Sper că ai paturi libere unde să-i culci. Noi ar urma să pornim la drum pe data de 8 şi să ajungem la tine în ziua de 9 iulie seara. Azi-dimineaţă am primit o scrisoare de la Doamna Knight, cuprinzînd obişnuita sumă de bani însoţită de obişnuitele ei amabilităţi. Printre altele mă invită să petrec cu ea cîteva zile în cursul acestei săptămîni pentru a face cunoştinţă cu Doamna Knatchball care soseşte astăzi împreună cu soţul ei la „W. Friars". Cred că mă voi duce. Am discutat cu Edward şi am stabilit ca Doamna J. A. să plece cu mine de dimineaţă, să rămînem acolo peste noapte, urmînd ca Edward să mă conducă înapoi acasă în seara următoare. Cadoul ei extrem de binevenit mă va ajuta foarte mult. Jumătate din banii trimişi îi voi rezerva pentru o pelerină. Sper că întorcîndu-mă aşa curînd le voi putea vedea pe Catherine şi pe Alethea. Apoi, în vreme ce mama se află la Steventon, doresc să petrec în linişte două săptămîni împreună cu tine şi cu Martha (n-are importanţă dacă Catherine şi Alethea vor fi sau nu şi ele alături de noi).

Aici ne simțim foarte bine. Mary a ajuns la concluzia că cei mici sînt mult mai liniștiți decît se aștepta și, abstracție făcînd de ei, s-ar zice că nimic nu tulbură liniștea și spiritele la Godmersham. Bătrîna Doamnă este slabă, sărmana, dar binedispusă cum o știi dintotdeauna. Orice nouă cunoștință este pentru ea o adevărată încîntare. Am mai fost în vizită la ea împreună cu Elizabeth și Louisa. Pe John Bridges l-am găsit foarte îmbătrînit. Manierele i-au rămas însă reschimbate. Este foarte plăcut și vorbește plin de admirație despre Hampshire. Spune-i, te rog, lui Anna că Doamna Cooke și Domnișoara Harpe își amintesc de ea cu multă plăcere. Din cîte-mi scrii s-ar zice că manierele ei lasă foarte mult de dorit, sper totuși că vizita ei aici i le va schimba în bine. Doamna Knight își încheie epistola cu următoarele cuvinte : „Cînd îi scrii Cassandrei, transmite-i, te rog, toată dragostea mea." Grozav aș dori să pot petrece o zi la „White Friars". În dimineața aceasta am luat pentru prima dată micul dejun în bibliotecă. Majoritatea celor prezenți s-au plîns toată ziua din pricina căldurii excesive. Louisa și cu mine nu ne sinchisim de vreme. Indiferent cum ar fi, noi ne simțim bine.

Miercuri. Ieri, între orele unu și două a sosit aici familia Moore. Imediat, după ce s-a mai potolit arșița amiezii au plecat la Buckwell împreună cu alte persoane să vadă cum este desecat helești eul. Domnul Moore, James, Edward și James — Edward au mers călare, John Bridges împreună cu Mary au călătorit cu gabrioleta. Noi ceilalți am rămas liniștiți acasă. Dejunul a fost foarte plăcut — cel puțin pentru Harriot. Edward, Louisa și cu mine care ne-am distrat copios. Domnul Moore a fost mai puțin volubil decît ne-așteptam. De altfel, am înțeles de la Fanny că se comportă cu totul altfel ca de obicei, aceasta din pricină că prezența noastră — niște străini, în fond — îl face să fie mai solemn și mai tăcut. Dacă n-aș fi avut motive să-i observ felul de a vorbi și de a se comporta poate nu i-aș fi acordat nici o importanță. Față de soția lui este lipsit total de tandrețe, ba mai mult, la un moment dat s-a dovedit chiar un pic cam impulsiv din pricină că ea nu putea merge la Eastwell.

Înfățișarea soției a dezamăgit-o și pe Mary iar el i se pare de-a dreptul dezagreabil. James însă dimpotrivă o admiră pe ea iar pe el îl găsește nu numai comunicativ ba chiar foarte plăcut. M-am folosit de ei pentru a-i trimite Doamnei Knight răspunsul prin care acceptam atît nota cît și invitația ei. Am scris fără nici un efort căci mă simțeam bogată or este lucru știut că bogătașii sînt întotdeauna respectabili indiferent de felul cum scriu.

Mîine la dejun, mă voi întîlni cu Harriot — este zi de bilanț iar Domnul M. va lua masa cu decanul care tocmai a sosit în Canterbury. Marți urmează să aibă loc o întîlnire de familie la Doamna C. Milles. Vor fi prezenți — Lady Bridges și Louisa de la Goodnestone, familia Moore, cîțiva din cei ce locuiesc la noi în casă. Elizabeth, Louisa și, bineînțeles, eu. Voi avea astfel deosebita plăcere de-a o vedea pe Lady B. care acum se simte destul de bine. Louisa pleacă vineri acasă împreună cu John. Peste o zi însă, el vine înapoi. Acesta-i programul nostru — imaginează-ți tu restul.

Am aflat că Domnul Waller a murit, lucru ce nu mă tulbură prea tare — cred că nici soția lui nu-i prea îndurerată.

Sîmbătă. Edward a început să strîngă finul. Nădăjduiesc că vremea îi va fi favorabilă — are mult de lucru căci iarba este foarte bogată. În ultimul timp răceala și durerile de gît au făcut ravagii, dintre copii, cel puțin, n-a scăpat niciunul. La un moment dat lui Lizzy i-a fost așa de rău că ne-am speriat cu toții. A avut febră mare și se spuzise toată. Din fericire totul a trecut acum cu bine. M-aș bucura să-mi scrii că ai ieșit la cules de căpșuni. Noi ne-am delectat aici în trei rînduri cu ele la masă. Presupun că ai fost obligată să servești mai mult vin alb, ca de obicei, din care pricină ai fost silită să intri mai des în cămară decît dacă ai fi fost singură. De-acum așteptăm sosirea navei „St. Alban". Ce bine ar fi dacă ar sosi înainte de plecarea lui Henry la Cheltenham. I-ar conveni grozav ! Cum are puțin timp la dispo-

ziţie, sînt convinsă că s-ar bucura dacă Frank s-ar putea opri să-l vadă la Londra. Nu prea cred totuşi să reuşească. Săptămîna viitoare îl voi avea în vedere şi pe Charles. Poţi fi sigură că nu-l voi uita. Am fost foarte vrednică la scris înainte de micul dejun şi acum, iată, am plăcuta surpriză de a fi primit o nouă scrisoare de la tine. Mai devreme de mîine nici nu visam la o asemenea bucurie. Am aflat, astfel, că Russell este pe punctul de a aduce geamurile. Eşti foarte amabilă şi teribil de inspirată scriindu-mi o scrisoare atît de lungă. Paginile tale sînt mai dense decît ale mele, la tine fiece rînd este mai înţesat de cuvinte decît rîndurile ce ţi le scriu eu. Mă simt pur şi simplu jenată, dar n-am încotro! Tu dispui de mult mai multe fapte mărunte decît mine. Domnul Lyford îţi pune la dispoziţie o mare cantitate de fapte interesante — fapte de natură intelectuală nu fizică — eu însă ce ţi-aş putea spune oare despre Domnul Scudamore? Dar mai bine tac. După această searbădă şi amară tentativă de a face spirite pe marginea faptelor şi a scrisorilor tale — de care nimeni nu văd să rîdă — mă simt complet descumpănită. M-am săturat şi de mine şi de nefericitele mele calambururi. Slavă Domnului, de altceva n-am însă a mă plînge. Starea de slăbiciune ce o aveam a dispărut cu totul. S-ar cuveni să fiu încîntată de „Marmion:[1] — pînă acum totuşi nu mă simt în stare! James mi-l citeşte cu glas tare în fiece seară — în aceste scurte seri ce încep la ora zece pentru a fi întrerupte de cină. Ferice de Doamna Harrison şi de Domnişoara Austen! S-ar părea că le vizitezi foarte des. Mă bucur că amabilitatea ta dă roade şi-ţi doresc din tot sufletul să te bucuri de vizitele pe care ţi-ai propus să le faci. Astă-seară şi mîine urma să te duci la Netley. Dacă mă gîndesc mai bine — şi sînt convinsă că nu mă înşel — cred însă că vei renunţa la această vizită. Tristă povestea Domnişoarei Powlett! Nu mi-aş fi închipuit c-ar fi fost în stare de aşa ceva. Mi-amintesc că ultima dată cînd ne-am împărtăşit noi a primit şi ea sfînta împărtăşanie. O aluzie la cazul ei, semnată cu iniţiale, a apărut în ziarul

[1] Poem romantic (1808) de Walter Scott (1771—1832).

de ieri. Domnul Moore a tras concluzia că persoana cu pricina ar fi Lordul Sackville, căci nu există nici un alt viconte S. în anuarul nobilimii, iar Lordul viconte Seymour nu figurează acolo. În fine, s-a dovedit că Domnul Moore a avut dreptate. Într-adevăr, mă simt foarte bine în apartamentul meu — după micul dejun îmi petrec totdeauna două-trei ore acolo. Mutarea din Brompton Quarters în această locuință este deosebit de importantă deoarece aici dispunem de mai mult spațiu. Din cînd în cînd, fără să-mi dau seama, mă pomenesc plimbîndu-mă în camera de la intrare. Printre verișoarele ei, micuța Caroline pare cam urîțică, dar deși este mai puțin încăpățînată și capricioasă ca ele nu reușește să-mi fie simpatică. Fratele ei urmează să plece mîine cu noi la Canterbury. Fanny va veni și ea cu noi. Doamna K. nu manifestă nici un interes față de această ramură a familiei. Sper că-și va face totuși datoria față de băiat. Unchiul său, pe nume Edward, îi spune plin de farmec fel de fel de bazaconii, numai că băiatul nu pare a înțelege totdeauna despre ce e vorba. Cei doi reprezentanți ai familiei Morris urmează să ia masa și să-și petreacă ziua cu el. Mary dorește ca mama să cumpere toate cele necesare pentru camerele lui Anna și speră s-o vadă la Steventon, imediat după 9 iulie, bineînțeles, dacă mamei îi convine această dată. Poate n-am fost suficient de clară în privința intențiilor lui Mary — de fapt, dorința ei este ca mama să vina la ei exact atunci cînd va avea ea plăcere. Pe 9 iulie se vor afla acasă iar eu le fac în fiece dimineață o vizită, venind de la Crondale. Domnul și Doamna Filmer tocmai mi-au dat ceea ce mi se cuvenea. Am discutat împreună cu Domnul Filmer cu deosebită plăcere despre Southampton precum și despre familiile Harrison Waller etc. Fanny vă transmite la toți multă dragoste. În curînd îi voi scrie și lui Anna.

A ta cu multă afecțiune,

J. A.

Vreau să știu ce mai e nou la Paragon. Regret grozav că vila Rose Hill nu reprezintă exact ce ne-am dori noi.

24

Către Cassandra Austen, sîmbătă 15 octombrie, 1808

Castle Square, sîmbătă noaptea, 15 octombrie

Draga mea Cassandra,

Veştile tale m-au tulburat aşa cum era de aşteptat în astfel de împrejurări. Pierderea suferită de Edward este cumplită şi durerea prin care trece el acum trebuie să fie, de bunăseamă, la fel de mare. Ne-am pripi, aşadar, dacă am pretinde tatălui şi sărmanei sale fiice calm şi stăpînire de sine în aceste momente triste. Să sperăm totuşi că nu va trece mult şi simţul datoriei faţă de părintele iubit îşi va spune cuvîntul iar draga noastră Fanny va reuşi să se smulgă din starea de depresiune în care se află. Sînt convinsă că de dragul acestui părinte precum şi ca o dovadă grăitoare a nespusei afecţiuni ce-o purta celei dispărute, Fanny se va strădui să-şi recapete liniştea şi se va resemna. Reuşeşti s-o consolezi în vreun fel sau este mult prea copleşită de cele întîmplate pentru a-şi găsi alinarea altfel decît în singurătate ?

Cele relatate de tine în legătură cu Lizzy sînt foarte interesante. Biata copilă ! Să sperăm că impresia produsă asupra ei nu se va şterge lesne şi totuşi ţi se strînge inima cînd te gîndeşti cît de adînc s-a putut cuibări tristeţea în sufletul unei copile de numai opt ani !

Presupun că ai avut prilejul să vezi trupul neînsufleţit al celei dispărute, nu-i aşa ? Cum arată ? Am dori să ştim că Edward nu va participa la înmormîntare deşi, dacă mă gîndesc mai bine, cred că nu se va putea sustrage nicicum acestei îndatoriri.

Pachetul tău va fi expediat luni şi sper că pantofii îţi vor veni — i-am încercat şi eu şi Martha. Îţi voi trimite, de asemenea, veşmintele de doliu ce consider că-ţi sînt necesare în aceste împrejurări, oprindu-mi mie ciorapii tăi şi jumătate din metrajul de catifea. Aranjamentul acesta poate părea cam egoist, dar procedînd astfel ştiu că, de fapt, îţi îndeplinesc propria dorinţă.

Mă voi învesmînta în mătase şi crep, aşa cum mi s-a spus că se obişnuieşte pe aici, confirmînd de altfel, ceea ce Martha remarcase mai de mult.

Aranjarea toaletelor de doliu nu mă va strîmtora de fel, căci dacă-mi pun o nouă căptuşeală la pelerina de catifea nu voi mai avea nici o grijă la iarnă. Îmi dau la căptuşit şi mantaua. În pachet vei găsi şi mantaua ta. Mă gîndesc că poate vei veni s-o dai şi tu la căptuşit, deşi cred că pelerina ar ieşi mai bine dacă ai da-o la reparat. Una din Domnişoarele Baker îmi aranjează rochia iar cealaltă îmi face boneta — care va fi confecţionată din mătase şi crep.

I-am scris lui Edward Cooper. Sper că-l va scuti pe bietul meu frate de crudele lui scrisori de condoleanţe ce nu-i aduc nici o alinare. Ieri i-am răspuns şi lui Alethea Bigg. Ne-a comunicat strict confidenţial că marţi, Catherine urmează să se căsătorească. În cursul săptămînii viitoare, Domnul Hill este aşteptat la Manydown.

Doamna Harrison şi Domnişoara Austen ne roagă să-ţi transmitem ţie şi lui Edward cele de cuviinţă în această tristă situaţie, insistînd mai ales să vă spunem că dacă nu vă scrie personal, lucrul acesta se datorează faptului că nu vor să vă mai deranjeze şi ele, acum, cînd sînteţi copleşiţi de cele întîmplate. Se pare că sînt cu tot sufletul alături de voi.

Sînt bucuroasă de cele ce-mi scrie despre Doamna Knight şi despre cei de la Goodnestone Farm ; în general mă simt uşurată la gîndul că şocul acesta nu le-a agravat starea sănătăţii. Doamne, ce greu trebuie să-ţi fi venit să le anunţi trista veste ! Sper că în prezent nu mai ai de scris aşa multe scrisori căci Henry şi John pot prelua ei o parte din corespondenţă. Domnul Scudamore se afla acasă în acele clipe ? I s-a aplicat vreun tratament ? Se ştie din ce motive s-a produs atacul de apoplexie ?

Duminică. Cum scrisoarea lui Edward către fiul său nu ne-a parvenit aici, ştim că tu trebuie să fi aflat încă de vineri că băieţii se află la Steventon, lucru de care mă bucur mult.

După ce le-a fost expediată epistola ta către doctorul Goddard, Mary a trimis și ea o scrisoare pentru a afla dacă mama dorește ca cei doi nepoți să vină la ea. În fine, am hotărît ca ei să rămînă acolo unde se află acum, lucru cu care sper că fratele meu va fi de acord. Sînt convinsă că el va înțelege că, luînd această hotărîre, noi am renunțat la ceea ce ne dicta inima și am procedat așa cum am considerat că este mai bine.

Mîine voi expedia cu poștalionul o scrisoare Domnișoarei J. A. și lui Edward, scriindu-le despre tristul eveniment, deși vor primi probabil încă de astăzi rîndurile tale în care le comunici toate cele de cuviință în legătură cu doliul. Mă voi adresa, de bunăseamă, și nepotului nostru, abordînd problema cea mai spinoasă, cum am făcut-o, și în scrisoarea mea precedentă. Bieții băieți, se simt, probabil, mult mai bine la Steventon decît la noi, deși îți dai seama, sînt sigură, ce este în sufletul meu cînd mă gîndesc la lucrul acesta !

Mîine va fi pentru voi toți o zi cumplită iar sarcina Domnului Whitfield va fi dintre cele mai grele. Aș fi bucuroasă să aflu că totul a luat, în fine, sfîrșit.

Ești permanent în gîndurile noastre, nădăjduiesc că nu te-ndoiești nici o clipă de asta. Îmi imaginez atmosfera cernită ce domnește în casă și mă gîndesc ce trist și apăsător trebuie să fie mai ales seara, cînd vă străduiți zadarnic să schimbați totuși o vorbă, cînd cele mai firești îndeletniciri sînt prilej de melancolie ; mi-l imaginez pe bietul Edward trecînd dintr-o cameră în alta, negăsindu-și nicăieri locul, copleșit de nenorocirea ce s-a abătut asupra lui, zăbovind din cînd în cînd, pentru a mai privi o clipă trupul neînsuflețit al dragei lui Elizabeth. Prea scumpa mea Fanny trebuie că-și dă, sărmana, seama că ea este acum singura lui alinare și singurul lui prieten — ființa ce va reuși să înlocuiască poate odată cu trecerea timpului greaua lui pierdere. Gîndul acesta sper s-o mai liniștească puțin, dăruindu-i acea înălțare întru spirit, atît de necesară în astfel de momente.

Adieu. Așa cum îți spuneam mai sus, știu că n-ai timp să-mi scrii prea des. Ne bucurăm din tot sufletul

că bebeluşul[1] nu-ţi dă, sărmanul, nici un motiv de îngrijorare. Sărut-o din partea noastră pe draga noastră Lizzy. Spune-i, te rog, lui Fanny că peste două-trei zile îi voi scrie Domnişoarei Sharpe.

Mama nu este bolnavă.

A ta cu sinceritate,

J. Austen

Comunică-i lui Henry că cei din Kintbury i-au trimis în dar un coş cu mere şi că Domnul Fowle intenţionează să-i scrie vineri (în eventualitatea că se va afla la Londra) pentru a-l ruga să încredinţeze hârtiile şi toate celelalte lucruri familiei Palmer. Doamna Fowle i-a scris deja Domnişoarei Palmer, rugînd-o să trimită după ele.

25

Către Cassandra Austen, luni 24 octombrie (1808)

Castle Square, luni 24 octombrie

Draga mea Cassandra,

Edward a sosit la noi împreună cu George, sîmbătă pe la ora şapte. Au călătorit amîndoi cu bine, dar erau înghemţaţi bocnă din pricină c-au vrut cu tot dinadinsul să parcurgă drumul pe capră, fără palton pe ei, găsindu-şi adăpost sub mantaua Domnului Wise, vizitiul, care i-a ajutat şi el cum a putut. Erau aşa de înfrigurăţi cînd au intrat pe uşă că m-am temut să nu-i fi prins vreo răceală. Din fericire s-ar părea că au scăpat teferi şi arată mai bine ca oricînd.

Se comportă amîndoi excelent din toate punctele de vedere, participă din tot sufletul la cele întîmplate, aşa cum se şi cuvine de fapt, iar cînd vorbesc despre tatăl lor sînt animaţi de cea mai vie afecţiune. Ieri i-au citit amîndoi scrisoarea şi au plîns în hohote. George suspina

[1] Elisabeth (Austen) Knight, soţia fratelui Edward, şi-a pierdut viaţa la naşterea celui de al 11-lea copil.

[2] Doi dintre copiii lui Edward (Austen) Knight, fratele lui Jane Austen.

tot timpul, Edward însă a dat dovadă de mai multă stăpînire de sine. Şi totuşi, din cît mi-am putut da eu seama par amîndoi adînc impresionaţi de cele întîmplate. Domnişoara Lloyd, de altfel, care este un judecător mult mai imparţial decît mine, este foarte mulţumită de ei. Pe George am impresia că-l descopăr acum pentru prima dată şi-l găsesc la fel de simpatic (deşi din motive diferite) ca şi pe Edward.

De distracţii nu ducem lipsă ; ne amuzăm cu prinderea cercului cu sabia la care George este invincibil, jucăm marocco, confecţionăm vapoare din hîrtie, spunem glume şi calambururi, mai facem şi cîte o partidă de cărţi, în fine, privim fluxul şi refluxul, ba din cînd în cînd mai ieşim şi la cîte-o plimbare. Intenţionăm să ţinem cont de povaţa bunului nostru papa aşa că nu vom pleca la Winchester decît miercuri seară.

Doamna J.A. n-a avut timp să le procure băieţilor decît cîte un costum de haine. Celelalte veşminte de trebuinţă vor fi confecţionate aici şi, în ciuda faptului că Southampton-ul nu se face celebru prin croitorii săi, nădăjduiesc că se vor dovedi mai la înălţime decît Basingstoke. Edward are o haină veche de culoare neagră ceea ce ne va scuti de a-i mai comanda încă una. S-ar părea însă că băieţii consideră că pantalonii negri sînt indispensabili, ca atare n-am de gînd să-i fac să sufere, lipsindu-i de ce se poartă de regulă în astfel de împrejurări.

Ieri am avut deosebita plăcere să primesc scrisoarea lui Fanny. Fratele ei îi mulţumeşte foarte mult şi-i promite că-i va răspunde curînd. Am văzut cu toţii scrisoarea fetei şi am fost încîntat de felul cum ne-a scris.

Mîine sper să primesc veşti şi de la tine ; tot mîine ne vom gîndi şi la biata Catherine. Astăzi însă eroina gîndurilor noastre va fi Lady Bridges. Vom fi cu toţii bucuroşi doar atunci cînd întîlnirea ei cu Edward va lua sfîrşit. După asta, sărmanul nu va mai avea parte de asemenea triste încercări.

Aflu că nava „St. Albans" a ridicat ancora exact în ziua în care scrisoarea mea ajungea la Yarmouth — ca atare n-are rost să mai sper în primirea unui răspuns. Cu toate acestea n-aş spune că aşteptăm cu înfrigurare luarea unei hotărîri sau că facem un secret din intenţiile

noastre. Ca urmare a scrisorii primite de la Fanny, am fost obligaţi să le destăinuim oaspeţilor totul, celor de la Steventon însă nu le-am suflat încă nici o vorbă. Ne-am obişnuit şi noi de-acum cu ideea mutatului numai că mama ar dori ca Doamna Steward să părăsească casa la mijlocul verii.

Cum sînt grădinile de legume din preajma casei pe acolo ? Doamna J. A. este îngrijorată că ne vom stabili în Kent. De altfel, încă înainte de a ni se fi făcut această propunere, noi ne gîndeam la ea cu mult interes. Şi totuşi, planul nostru cred că e cel mai bun.

Anna i-a spus stăpînei sale că o părăseşte : fata se va căsători. Regret că nu poate rămîne în slujbă încă un an aşa cum fusese stabilit iniţial. Tot pe teme matrimoniale remarc în ziarul din Salisbury un anunţ care m-a amuzat grozav — doctorul Phillot urmează să-şi unească viaţa cu Lady Frances St. Lawrence. Ea şi-a dorit, pesemne, să aibă un soţ iar el îşi dorea probabil cu tot dinadinsul o Lady Frances.

Sper că ieri aţi fost la biserică, trecînd, în fine, şi peste acest moment de mare tristeţe. Martha n-a putut ieşi din casă din pricina unei răceli, dar eu m-am dus totuşi la slujbă împreună cu cei doi nepoţi ai mei. Edward a fost foarte impresionat de predica despre care, dacă textul ei nu s-ar fi datorat în mod firesc comentariilor doctorului Mant pe marginea litaniei „Toţi cei ce se află în pericol, nevoi sau restrişte", ai fi zis că fusese aleasă anume pentru omul lovit de năpastă. Vremea nefavorabilă nu ne-a permis apoi să ne plimbăm decît pînă la chei, unde George a fost în culmea fericirii tot timpul, alergînd de colo-colo, ba la un moment dat fugind chiar de lîngă mine pentru a se furişa pe puntea unui vas ce transporta cărbuni. Seara am ascultat acasă psalmi, pildele şi predica pe care băieţii le-au urmărit cu multă atenţie, ceea ce nu înseamnă că din clipa în care s-au rostit ultimele cuvinte ei nu şi-au reluat calambururile lor. Mătuşa a scris foarte frumos despre ei, întrecîndu-mi, drept să-ţi spun, toate aşteptările.

În vreme ce scriu aceste rînduri George meştereşte de zor la nişte vaporaşe de hîrtie, botezîndu-le pe loc,

după care le bombardează plin de zel cu castanele sălbatice aduse anume în acest scop de la Steventon. Edward, pe de altă parte, se foieşte întruna, aşezat comod într-unul din fotoliile noastre şi citeşte atent „Lacul din Killarney." [1]

Marţi. Cînd privesc epistola ta în care rîndurile se-ndeasă unul în altul, mă cuprinde ruşinea de paginile mele golaşe ; mi-ai comunicat nenumărate fapte, multe dintre ele foarte interesante. Cît priveşte prelungirea şederii tale acolo, m-aşteptam la ea, numai că-ţi imaginezi că nu mă bucură de fel. Mă simt mai liniştită citind cele ce-mi scrii despre Edward ; mă tem că după ce va trece iureşul primei săptămîni, depresiunea îl va lovi şi mai cumplit — dar asta nu înseamnă că pericolul a trecut. Mare minune dacă nu vei face tu însuţi o criză de fiere. Eu îţi doresc din tot sufletul să n-ai parte de ea. Am aflat cu bucurie unde se va duce astăzi Chaterine — e un plan excelent. Din partea unor oameni înţelepţi nu te poţi aştepta, de altfel, decît la lucruri bune.

Am început ziua într-o atmosferă de veselie şi bună dispoziţie dar s-ar părea că lucrurile nu vor rămîne tot aşa. Ieri mi-am plimbat nepoţii cu barca de la Bacul Itchen pînă la Northam, unde ne-am oprit, întorcîndu-ne apoi pe jos. Copiilor le-a plăcut această mică excursie pe apă atît de mult încît am de gînd ca astăzi să-i duc din nou pînă la Netley. Imediat după ora prînzului este cel mai bine, numai că mă tem să nu plouă. Dacă totuşi nu reuşim să ajungem pînă acolo vom face totuşi o plimbare pe jos de la Bac pînă la chei. Ieri nu vroiam decît să traversăm Itchen-ul, dar plimbarea a fost atît de plăcută şi copiii erau aşa încîntaţi încît, de cum am ajuns în mijlocul rîului ,am căzut cu toţii de acord să ne continuăm mica noastră excursie pe Itchen în sus ; băieţii au vîslit amîndoi mai tot timpul. Ce să-ţi mai spun, curiozitatea şi observaţiile lor, entuziasmul ce pusese stăpînire pe ei m-au amuzat grozav. George nu mai contenea cu întrebările. Interesul său viu faţă de tot ce-l înconjoară mi-a amintit deseori de unchiul său Henry. Seara şi-a avut şi ea plăcerile ei. I-am învăţat

[1] Roman de Anna Maria Porter (1780—1832)

pe copii să joace „speculaţie" şi ne-am antrenat aşa de tare că pînă la urmă nu ştiam cum să-i mai opresc.

Ideea ta ca mîine să luăm masa mai devreme este exact ceea ce gîndeam şi noi căci după ce-am isprăvit prima parte a acestei scrisori mi-am dat seama că în această perioadă a anului se întunecă devreme. Vom urmări deci cînd apune astăzi soarele pentru ca mîine să nu-i pornim pe băieţi la drum pe întuneric.

Băieţii îi transmit scumpului lor papa, precum şi vouă tuturor, multă, multă dragoste, iar George mulţumeşte pentru scrisoarea ce i-a adus-o astăzi poşta. Martha mă roagă să-mi asigur fratele de interesul deosebit ce-l poartă atît faţă de el cît şi faţă de întreaga sa familie, de faptul că ne împărtăşeşte întrutotul bucuria atunci cînd primim veşti bune de la Godmersham.

Despre Chawton cred că nu prea mai am nimic nou a-ţi spune decît doar că tot ce-mi scrii în epistola ce-o am în faţă o va face pe mama, atunci cînd voi reuşi să-i citesc rîndurile tale, să se gîndească cu şi mai multă plăcere la planul de a ne muta acolo. Despre ferma lui H. Digwood ne-am format şi noi aceeaşi părere.

Astăzi ne-a sosit de la Kintbury o scrisoare plină de amabilitate şi afecţiune. Vei putea aprecia, cred, cum se cuvine, atît compasiunea cît şi solicitudinea Doamnei Fowle în aceste momente, făcîndu-te mesagerul sentimentelor ei pe lîngă fratele meu. Iată ce scrie şi despre tine : „Cassandra mă va scuza, sînt sigură, că nu-i scriu. Iar dacă nu pun mîna pe pană o fac nu pentru a mă cruţa pe mine ci pentru a o scuti pe ea de o nouă suferinţă. Transmite-i, te rog, cele mai calde sentimente de dragoste din partea mea şi spune-i că simt faţă de ea exact ceea ce sînt convinsă că ar simţi şi ea faţă de mine în împrejurări similare. Sper din tot sufletul că sănătatea ei nu va avea nimic de suferit de pe urma acestei grele încercări."

De curînd ne-au sosit de la Kintbury două coşuri mari pline cu mere. Le-am dus pe toate în pod şi podeaua e plină de ele. Transmite tuturor dragostea mea.

A ta cu multă afecţiune,

J. A.

26

Către Cassandra Austen, duminică 20 noiembrie (1808)

Castle Square, duminică 21 (sic) noiembrie

Scrisoarea ta, draga mea Cassandra, mă obligă să-ţi răspund imediat pentru a-ţi comunica urgent că Frank intenţionează, dacă va fi cu putinţă, să plece la Godmersham, exact în perioada în care tu urmează să faci o vizită la Goodnestone. De îndată ce am primit ultima ta scrisoare, el a luat hotărîrea de a încerca să-şi prelungească învoirea pentru a putea trece două zile pe la tine, dar mi-a cerut să nu-ţi spun nimic în această privinţă deoarece nu era sigur că demersurile sale vor fi încununate de succes. Acum sînt totuşi silită să-ţi comunic planurile lui — o va face probabil el însuşi — aflîndu-mă în neplăcuta situaţie de a-ţi scrie într-un fel, tardiv şi de prisos. Avea de gînd să se învoiască încă cinci zile şi, dacă primea aprobarea cuvenită, să pornească la drum joi seara cu diligenţa, petrecîndu-şi zilele de vineri şi sîmbătă cu tine ; Frank este, de altfel, convins că toate vor merge aşa cum şi-a propus. Nădăjduiesc şi eu acelaşi lucru, gîndind că deplasarea ta la Goodnestone ar putea fi amînată. Veştile tale despre Edward Bridges sînt binevenite căci n-am mai primit nici o scrisoare de la Wrotham. Îi urez din tot sufletul fericire şi sper că alegerea ce-a făcut-o se va dovedi pe măsura aşteptărilor sale, ba, chiar, va depăşi poate speranţele familiei, lucru de care sînt aproape sigură. Căsătoria reprezintă o mare şcoală şi, într-o situaţie similară Harriet s-ar putea să fie la fel de tandră şi apropiată ca Eleanor. Cît priveşte banii, fii sigură că nu vor întîrzia să vină, căci fără ei nu se pot descurca. Cu prima ocazie cînd îl vezi, felicită-l, te rog, din partea noastră şi transmite-i cele mai bune urări. Căsătoria lor va reprezenta, fără îndoială, un minunat impuls pentru John şi Lucy. Casa de la Chawton are şase dormitoare. Henry i-a comunicat chiar ieri acest amănunt mamei care ardea de nerăbdare să primească asigurări în această privinţă. Henry ne scrie, de asemenea,

și despre cămăruțele din pod, destinate depozitării de alimente. Mamei i-a venit imediat ideea să rezerve una dintre ele pentru servitorul lui Edward, deși poate n-ar fi rău s-o folosească pentru propriul nostru rîndaș căci mama s-a obișnuit deja cu ideea că nu ne putem descurca fără un ajutor. Este o problemă ce ne preocupă de mai multă vreme. În fine, acum îți pot comunica și numele lui — îl cheamă Robert.

Cînd vei primi scrisoarea mea vei fi aflat probabil că Domnișoara Sawbridge s-a căsătorit. După cîte s-ar părea, evenimentul a avut loc joi. Doamna Fowle împărtășea de mai multă vreme taina, vecinii însă n-aveau nici cea mai vagă bănuială. Domnul Maxwell a fost profesorul tînărului vlăstar al familiei Gregory, ca atare mirii trebuie că sînt cea mai fericită pereche de pe lume, demni amîndoi de toată invidia căci ea este mai mult ca sigur înamorată pînă peste urechi iar el, care n-avea absolut nimic, intră dintr-o dată într-o casă confortabilă în care nu-i lipsește nimic. Despre el, spune Martha, toată lumea vorbește cu deosebită stimă. În prezent locuiesc încă la Speen Hill. În fine, în schimbul veștilor despre căsătoria din Kent cu îți voi servi știri despre o nuntă în Southampton. Este vorba de cununia căpitanului G. Heathcote cu Domnișoara Myell. Am aflat vestea de la Alethea și mi-a făcut plăcere căci prevedeam mai de mult acest lucru. Ei da, afacerea Stoneleigh a luat sfîrșit, dar pînă ieri mama nu știa absolut nimic precis despre asta, deși zvonuri în acest sens ne parveniseră încă de luni de la Steventon. În scrisoarea ei, mătușa abia catadicsește să ne informeze cum stau lucrurile și nu suflă nici măcar o vorbă care să ne dea satisfacție. Face îndelungi reflecții pe tema indolenței Domnului T. Leigh și găsește de cuviință să treacă în revistă, cu multă strălucire, de altfel, toate neajunsurile și năpastele ce i-ar pîndi noile servitoare cînd se vor deplasa la Bath, menționînd, bineînțeles, și riscul ca respectivele personaje să răcească, călătorind pe capră, deoarece în diligență li s-ar face greață. Așa stînd lucrurile l-a invitat pe John Binns să ia locul lor, dar acesta a refuzat, pasămite,

după cum bănuiește ea, pe motiv că nu va purta livrea. Indiferent de cauză, pe mine efectul mă amuză grozav. Deși mama o cunoștea prea bine și nu de ieri de azi, pe autoarea acestor rînduri, trebuie să mărturisesc că de data asta i-a întrecut așteptările. A fost desigur surprinsă foarte și șocată. Eu nu văd însă nimic nefiresc în asta deși o asemenea fire mi se pare tare nefericită !

Nu uită, poți fii sigură, să transmită toate urările de bine familiei Chamber pe care o adoră ! Cît privește alte amănunte sau referiri la restanțe, nici o vorbă, deși în scrisoarea către James abordase în mare problema. Mama n-are decît să ghicească la ce sumă se ridică ele acum — și nu poate spera să-și recupereze banii decît eventual la moartea Doamnei Leigh. Cît privește suma de 2.000 de lire pe care a calculat-o Henry — ei bine, perioada ei de rambursare nu corespunde nici cu data aceasta nici cu altă dată. Nu-mi făcea plăcere să împărtășesc știrea anterioară cu privire la intențiile din luna iulie, ca atare am spus doar că dacă l-am putea vedea pe Henry, am afla desigur multe alte amănunte deoarece se părea că el avusese o discuție confidențială cu Domnul T. L. la Stoneleigh. Ca de obicei, după plecarea lui Frank și a lui Mary am păstrat o tăcere deplină în această privință. În aceeași dimineață, Domnul Criswick, care venea de la Portsmouth și se-ndrepta spre casă, a trecut pe la Martha — de atunci nu ne-a mai vizitat nimeni. Într-una din zile am fost la Domnișoara Lyells unde am aflat vești bune despre pînza Domnului Heathcote. Succesul său pare să-i fi întrecut toate așteptările. În scrisoarea ei, Alethea își exprimă speranța că toate acestea vor fi în interesul meu, deși eu trag concluzia că el vorbea mai degrabă de interesul lui Edward. Domnul Lance ne-a spus ieri că Domnul H. s-a purtat excelent și i-a făcut Domnului Thistlethwaite o vizită de curtoazie pentru a-l informa că dacă el (Domnul T. adică) ar candida, el (adică Domnul H) îl va susține. Domnul T. însă a refuzat propunerea, afirmînd că nu și-a achitat încă toate datoriile de pe urma vechii campanii electorale. Aflăm că Doamna Hubert cu toți ai ei sosesc săptămîna

aceasta la Steventon, însoţiţi de Mary Jane Fowle, aceasta din urmă se duce la Doamna Nunes de unde va reveni de Crăciun, împreună cu fratele ei. Despre propriul nostru frate îţi pot spune că sperăm să-l vedem peste cîteva zile şi intenţionăm să profităm de această ocazie pentru a merge la teatru. Atîta vreme cît mai locuieşte la Southampton, Martha se cuvine să vadă interiorul clădirii, deşi cred că după această primă luare de contact cu sala, nu-şi va manifesta dorinţa s-o mai vadă şi a doua oară. Mobila de la Bellevue urmează să fie vîndută mîine. Dacă vremea ne va permite, în timp ce ne facem plimbarea, vom trece şi noi pe-acolo. Cum a fost posibil să plouă joi la tine, cînd la noi vremea a fost superbă, de săptămîni întregi n-am mai avut o zi atît de frumoasă — strălucită, molcomă, înviorată de un vînticel ce bătea de la sud-vest. Lumea ieşise toată la plimbare şi nu se vorbea decît despre venirea primăverii. Marthei şi mie aproape că nu ne venea să ne întoarcem acasă. Vineri seară însă, între 6 şi 9, vîntul a bătut zdravăn, cum nu s-a mai pomenit pe-aici, după cum spun oamenii, ba într-o noapte a şi plouat aşa de tare încît apa s-a infiltrat din nou în cămară. Stricăciunile au fost însă neînsemnate, aşa că n-avem motive de îngrijorare. În ziua ce a urmat acestui neaşteptat eveniment, ne-am îndeletnicit îndelung cu uscarea pachetelor şi proviziilor etc. Acum am adunat totul şi pretutindeni domneşte din nou ordinea.

Martha îţi transmite multă dragoste şi-ţi mulţumeşte că i-ai împărtăşit şi ei taina referitoare la susţinătorii şi adversarii lui Harriet Foote — problemele de felul ăsta o interesează grozav. În acelaşi timp, mă roagă să-ţi scriu că doreşte din tot sufletul să te vadă. La început lui Mary Jane i-au lipsit foarte mult părinţii, acum însă se simte excelent şi fără ei. Mă bucur să aflu că micuţul John se simte mai bine. Sper că şi starea Doamnei Knight va înregistra o ameliorare. Adieu. Transmite tuturor sentimente de afecţiune din partea mea şi fii convinsă că voi rămîne veşnic a ta,

J. A.

27

Către Cassandra Austen, marți 10 ianuarie (1809)

Castle Square, marți 10 ianuarie

Draga mea Cassandra, nu sînt deloc surprinsă că ultima mea scrisoare ți s-a părut cam săracă — drept să-ți spun, grozav aș dori ca rîndurile de față să nu sufere de aceeași meteahnă, din păcate însă, noi nu facem nimic care să merite a fi pus pe hîrtie așa că atunci cînd iau pana în mînă, singura mea sursă de inspirație sînt faptele împărtășite de alții sau propria mea fantezie.

Poșta mi-a adus azi două scrisori interesante — una de la tine și alta de la Bookham — răspuns la rîndurile mele prin care mă interesam de starea sănătății bunei tale mătușe despre care, în ultimul timp, ne sosiseră de la Paragon vești foarte îngrijorătoare. Sursa lor era Domnișoara Arnold care le spusese celor de acolo că Doamna E. L. este grav bolnavă și că pentru îngrijire s-a recurs la un doctor din Oxford.

Ca răspuns la scrisoarea pe care ai expediat-o la Adelstrop, vei primi, probabil, tu însuți vești de la fața locului — în caz contrar se cuvine să te informez că nașa ta se simte bine, deși doctorul Bourne încă n-a declarat că pacienta se află în afară de orice pericol. În fine, așa stăteau lucrurile miercuri și, dat fiind că între timp nu s-a mai aflat nimic, e semn bun. Dacă totul merge bine, săptămîna viitoare (în nici un caz săptămîna aceasta, țin să subliniez) urmează să primesc iar vești de acolo.

Doamna E. L. suferă de o inflamație pulmonară ce s-a declanșat în urma unei răceli contractate acum trei săptămîni la biserică. După cum știi, de altfel, suferinda este o persoană foarte pioasă. George Cooke se afla alături de ea cînd a izbucnit boala. În prezent el a plecat, fiind înlocuit de fratele său. Ținînd cont de vîrsta și starea de slăbiciune a pacientei, temerile în legătură cu ea sînt cît se poate de întemeiate deși inițial evoluția favorabilă a stării ei l-a uimit și pe doctor ; regret că trebuie să-ți spun că Becky se află și ea la pat, suferind de aceeași boală.

Sînt bucuroasă să aflu că ai fixat data la care te vei întoarce acasă — bucuria mea este împărtăşită şi de ceilalţi ; sînt, de asemenea, încîntată că te-ntorci mai repede decît m-aşteptam. Nu îndrăznesc să sper că Mary şi Domnişoara Curling vor fi reţinute la Portsmouth aşa mult (sau măcar jumătate din această perioadă) deşi, la urma urmelor, dacă mă gîndesc mai bine, lucrul acesta nu are nici o importanţă.

Nava „St. Albans" ar urma să ridice curînd ancora pentru a ajuta la readucerea în ţară a ceea ce a mai rămas la data respectivă din sărmana noastră armată a cărei situaţie pare a fi foarte critică. Despre instalarea regenţei [1] s-ar zice că nu s-a auzit decît pe la noi — corespondenţii mei politici cei mai avizaţi nici măcar n-o menţionează în scrisorile lor. Păcat că am irosit atîta energie meditînd la subiectul acesta.

A sosit, în fine, şi clipa să-ţi pot răspunde şi în mare şi în amănunt la întrebarea pe care i-ai pus-o mamei — ei bine, află că a fost fixată definitiv şi categoric pînă şi ziua plecării noastre din Southampton iar dacă această ştire nu prezintă nici o importanţă pentru Edward sînt totuşi sigură c-o să-i facă plăcere. Pornim la drum luni 3 aprilie — a doua zi de Paşti. În prima seară vom dormi la Alton iar în seara următoare, dacă prietenii noştri de la Bookham vor fi acasă, ne vom afla la ei — unde vom rămîne pînă lunea viitoare. Marţi 11 aprilie sperăm să fim la Godmersham. Dacă familia Cooke este plecată, călătoria noastră se va încheia pe data de 5 aprilie. Acest plan depinde, bineînţeles, de starea vremii. Sper totuşi să nu fie prea frig pentru a putea evita astfel orice întîrziere.

Ne vei ierta, cred, faptul că vom trece fără tine pe la Bookham, cînd vei afla că, plecînd din Kent, vom zăbovi probabil cîteva zile la Barton Lodge. Aluzia la această vizită a fost salutată cu multă căldură de către Doamna Birch într-una din epistolele ei stranii şi plăcute ce ne-a sosit de curînd şi în care vorbeşte despre noi, ca de obicei, cu o aleasă bunăvoinţă, afirmînd că nu-şi va

[1] Instalarea Regenţei (Prinţului Regent — viitorul George al IV-lea) a avut loc în 1810.

găsi liniştea decît atunci cînd va afla că am primit un cadou substanţial de la o anumită familie.

Nu ne mirăm că Fanny nu vine cu tine, dar cum este mai mult ca sigur că nu vom avea un pat disponibil şi ne vom vedea totuşi ceva mai tîrziu la Godmersham este mai bine că lucrurile s-au aranjat aşa.

Sper că atunci cînd vei primi aceste rînduri, William va fi complet restabilit. Lucrul de mînă trebuie că i-a oferit o mare alinare ! Spune-i te rog, că doresc tare mult să-i văd broderia. Nădăjduiesc că răspunsurile noastre de azi-dimineaţă v-au satisfăcut pe deplin ; pachetul unchiului Deedes ne-a făcut mare plăcere. Te-aş ruga, de asemenea, să-i spui Mariannei, între patru ochi, de bunăseamă, că bine face că-i lucrează unchiului John un covoraş pentru cafetieră. Şi mai spune-i, te rog, că sînt convinsă că plăcerea pe care o încearcă ea acum, lucrînd de zor, va fi împărtăşită şi de el cînd îşi va primi darul.

Nu mă surprinde că brag-ul se bucură de mai multă trecere decît speculaţia căci, într-un fel, am şi eu cam aceleaşi gusturi ; mă simt însă teribil de jignită căci speculaţia s-a bucurat dintotdeauna de patronajul meu şi nu înţeleg pentru nimic în lume ce merite pot găsi alţii unui mănunchi de cărţi cu pretenţii regale care nu reprezintă la urma urmelor decît trei nouari sau trei valeţi sau, în fine, o biată combinaţie de cărţi similare. Şi-apoi, dacă te gîndeşti mai bine, argumentele împotriva speculaţiei nu stau de loc în picioare, lucru de care, sper, Edward se va convinge singur pînă la urmă. În acest caz, transmite-i toată dragostea mea.

Scrisoarea de la Paragon, menţionată mai sus, este aidoma celor precedente oglindind ca-ntotdeauna starea de deplină fericire a autorului ei. Cei de acolo şi-au găsit casa atît de murdară şi pătrunsă de umezeală încît s-au văzut siliţi să locuiască vreme de o săptămînă la un han. John Binns s-a purtat mizerabil şi pe deasupra i-a părăsit, angajîndu-se în altă parte. În prezent au un alt om care îndeplineşte aceleaşi atribuţii ca şi John Binns. Mătuşa însă nu-l agreează şi-i găseşte atît pe el cît şi pe noua servitoare mult sub nivelul lui Robert şi al Marthei.

Din scrisoare nu-mi dau seama dacă intenţionează să mai angajeze şi alt servitor sau dacă plănuiesc să-şi închirieze o trăsură pe perioada cît vor sta la Bath.

Familia Holder este ca întotdeauna fericită deşi s-ar zice că fericirea nu este ceva obişnuit la ei. Căsătoria cu Hooper îi face însă să se simtă în al noulea cer. Despre familia Irvine nu se menţionează nimic în scrisoare.

De la o pagină la alta „Doamna americana“ [1] parcă devine tot mai interesantă, deşi întîlneşti la tot pasul aceleaşi defecte. În prezent citim „Margiana“ [2] care ne place grozav. Vom porni curînd spre Nourthumberland pentru a fi şi noi întemniţaţi în Turnul Widdrington unde zac deja mai mulţi nenorociţi ce-au căzut pradă unui ticălos fără pereche.

Miercuri. Ştirile despre starea sănătăţii Elizei îmi fac mare plăcere ca şi amănuntele despre reuşitele băncii ce reprezintă pentru mine o permanentă sursă de satisfacţii. Spune-i lui Hendry că dacă profiturile vor continua să crească tot aşa, nu va mai avea, sper, de-a face cu mărunţi şarlatani ca pînă acum.

În ziarul nostru s-a scris acum despre trista soartă a Doamnei Middleton, soţia unui fermier din Yorkshire care împreună cu sora ei şi cu o servitoare au fost surprinse de viscol şi aproape că au degerat de frig. Copilaşul lor care se afla cu ele a împărtăşit şi el aceeaşi soartă. Nădăjduiesc că sora cu pricina nu este Domnişoara Wood, prietena noastră. Cumnatul ei, dacă nu mă-nşel, s-a mutat în Lincolnshire — totuşi numele şi toate celelalte amănunte coincid perfect. Doamna M. şi servitoarea se pare că şi-au revenit. Sora Doamnei M. este însă în stare gravă şi din pricina degerăturilor s-ar putea să nu mai fie în stare să meargă. Covoraşul lui Charles va fi gata astăzi. Mîine i-l vom trimite lui Frank care, la rîndul lui, îl va da în grija Domnului Turner. În pachet îi vom pune şi „Marmion“. Sînt foarte generoasă, nu-i aşa ? Cum de la Adlestrop n-am primit nici o veste, nădăjduim că luni biata femeie era încă în viaţă. Mă

[1] „Memoriile unei Lady americane“ de Anne Grant (1755—1331).

[2] „Margiana sau Tîrgul Widdrington“ (1803) de S. Sykes.

tem însă că vestea cea rea va sosi foarte curînd fie de acolo fie de la Bookham. Tu te simţi în continuare bine ?

Despre micuţa ce-ţi poartă numele nu-mi mai scrii nimic ? Primeşte de la noi toţi multă dragoste şi urări sincere de la mulţi ani.

A ta cu afecţiune,

J. Austen

La balul de la Manydown a venit mai puţină lume decît m-aşteptam. Cu toate astea Anna era în culmea fericirii. La vîrsta ei cu aş fi fost poate ceva mai pretenţioasă.

28

Către Crosbie & Co. (miercuri) 5 aprilie 1809

Domnilor,

În primăvara anului 1803, un gentilom cu numele de Seymour, v-a vîndut contra sumei de 10 lire, achitată pe loc, manuscrisul unui roman în două volume, purtînd titlul „Susan“ [1]. Au trecut de atunci şase ani şi, conform informaţiilor ce le deţin, lucrarea mai sus menţionată, a cărei autoare sînt, nu a văzut încă lumina tiparului, deşi la data achiziţionării manuscrisului se stipulase publicarea sa imediată.

Întrucît consider că singura explicaţie posibilă a acestui caz neobişnuit nu poate fi decît pierderea susnumitului manuscris — datorită unei neglijenţe — sînt dispusă, presupunînd că aceasta este situaţia, să vă pun la dispoziţie un alt exemplar dacă, bineînţeles, doriţi aceasta şi vă angajaţi totodată să publicaţi lucrarea imediat ce veţi intra în posesia ei. Din motive personale nu v-aş putea furniza exemplarul promis înainte de luna august ; presupunînd însă că acceptaţi propunerea mea, puteţi fi sigur că la acea dată îl veţi avea negreşit. Întrucît peste cîteva zile nu voi mai locui la această adresă, v-aş ruga să-mi răspundeţi cît mai curînd.

[1] Este vorba de romanul „Mînăstirea Northanger“, publicat postum în 1818.

În cazul că scrisoarea mea va rămîne fără răspuns, îmi voi lua îngăduinţa să apelez la o altă casă editorială pentru a asigura astfel publicarea lucrării mele.

Rămîn a Dumneavoastră, domnilor, etc., etc.

M.A.D.

5 aprilie 1809

A se adresa Doamnei Ashton Dennis
Oficiul poştal Southampton

28a

Din partea lui Richard Crosby (sîmbătă) 8 aprilie 1809

Doamnă,

Confirmăm primirea scrisorii Dumneavoastră din 5 ale lunii curente. Într-adevăr, la data pe care o menţionaţi, am achiziţionat de la Domnul Seymour manuscrisul unui roman intitulat „Susan", plătindu-i suma de 10 lire, în schimbul căreia am primit chitanţa corespunzătoare.

Am dori să vă informăm însă că tranzacţia noastră nu stipula o dată anume pentru publicarea manuscrisului şi ca atare ne declinăm orice obligaţie de a-l tipări.

În caz că Dumneavoastră sau altcineva ar face demersuri în acest sens vom lua măsurile de rigoare pentru a-l opri. Puteţi intra în posesia manuscrisului Dumneavoastră returnînd suma avansată de noi.

În numele firmei R. Crosby & Co.
Al dumneavoastră etc.,
Richard Crosby

Londra
8 aprilie 1809

IV. CHAWTON (1809-1817)

29

Către Cassandra Austen, joi, 18 aprilie 1811

Sloane St., joi 18 aprilie.

Draga mea Cassandra,

Am a-ţi împărtăşi o sumedenie de mărunţişuri aşa că de-abia aştept să le-aştern pe hîrtie. Ziua de marţi am petrecut-o în Bentinck St. ; familia Cooke, ce se afla acolo în vizită, m-a condus înapoi acasă — aş putea spune, de altfel, că marţi a fost ziua lor — căci Domnişoara Rolles ne-a onorat şi ea cu prezenţa iar Arnold a picat exact cînd ne-aşezam să luăm ceaiul. Vremea rea mi-a năruit cele mai frumoase planuri — aranjasem să trec din nou pe la Domnişoara Beckford, dar, din păcate, pe la prînz s-a pornit o ploaie ce părea că nu se mai termină. După ce m-am despărţit de părinţii lui Mary am plecat împreună cu ea să viziteze Muzeul Liverpool şi Galeria Britanică unde ne-am amuzat destul de bine deşi, trebuie să-ţi mărturisesc, atunci cînd este vorba de bărbaţi şi femei prefer, mai de grabă, să mă aflu în compania unor fiinţe vii decît să le privesc chipurile zugrăvite pe pînză. Doamna Cooke şi-a exprimat regretul că nu te-a văzut cînd ne-am dus la ea în vizită, de vină au fost însă servitorii care au încurcat cumplit lucrurile şi aşa se face că biata femeie n-a aflat că trecem pe la ea decît după plecarea noastră. S-ar părea că persoana în cauză se simte destul de bine, deşi ceea ce s-ar putea numi latura nervoasă a maladiei sale nu înregistrează nici o ameliorare — în consecinţă nici nu se pune problema s-o lase pe Mary să plece. I-am

propus acestcia din urmă să vină cu mine la Chawton, presupunînd, bineînţeles, că voi călători prin Guildford. Nu m-aştept însă să-şi poată părăsi bolnava decît dacă, bineînţeles, vreunul din fraţii ei ar rămîne cu ea acasă. Astăzi, George soseşte la ei.

Pînă marţi n-am reuşit să dau ochii cu Theo — era plecat la Ilford, dar şi-a făcut la timp apariţia, pentru a-şi etala politeţea rece, inofensivă, lipsită de orice noimă. Venind de la Bancă, unde fusese ocupat toată ziua, Henry s-a oprit un sfert de oră să mă ia şi pe mine acasă, iar după ce a delectat întreaga adunare cu spiritele şi vioiciunea lui, a chemat o trăsură şi ne-am văzut amîndoi, frate şi soră, liniştiţi de drum. Slavă cerului, am scăpat cu bine de ziua de marţi ! Numai că din păcate, miercuri s-a dovedit la fel de istovitoare. Împreună cu Manon m-am abătut pe la Grafton House despre care aş avea a-ţi povesti iarăşi o sumedenie de lucruri.

Cu toată părerea de rău, mă văd silită să-ţi aduc la cunoştinţă că am devenit o nesăbuită şi dau cu banii de-a azvîrlita şi ceea ce este şi mai rău, nu-ţi cruţ nici ţie fondurile. Aşa se face că, intrînd la un magazin de pînzeturi şi postavuri ca să cumpăr nişte muselină în carouri (pentru care am plătit şase şilingi yardul), m-a fermecat culoarea unui top de muselină şi în speranţa c-o să-ţi placă, ţi-am cumpărat zece yarzi. Dacă găseşti totuşi că nu-ţi vine culoarea, nu eşti obligată să iei materialul — n-a costat decît trei şilingi şi şase pence iar eu n-aş avea nimic împotrivă să mi-l opresc mie. Ţesătura este exact ce ne place nouă numai că bulinele ei roşii n-aduc nici pe departe cu imprimeul verde-închis pe care-l ştii tu. În fine, cred că am făcut toate comisioanele, vasul de Wedgwood nu l-am luat însă.

Drumul parcurs pe jos mi-a făcut mare plăcere. A fost mai scurt decît m-aşteptam iar vremea era încîntătoare. Am pornit spre Grafton House imediat după micul dejun, urmînd să ajungem acolo în jur de unsprezece jumătate, numai că în clipa în care am intrat în prăvălia de pînzeturi şi postavuri, tejgheaua era înţesată de mărfuri şi a trebuit să aşteptăm cam mult pînă am fost serviţi. N-am aşteptat în zadar căci am fost foarte mulţumiţi de tîrguielile făcute — dantela cu mărgele m-a costat

doi şilingi şi patru pence iar pentru cele trei perechi de ciorapi de mătase am plătit mai puţin de doisprezece şilingi perechea. La întoarcere cu cine crezi că ne-am întîlnit ? Ei bine, cu Domnul Moore în persoană care tocmai sosise de la Beckenham. Mai mult ca sigur că trecea fără să mă vadă dacă nu-l opream eu. Întîlnirea ne-a făcut la amîndoi mare plăcere. Am înţeles însă pe dată că n-are nimic nou a-mi comunica şi ca atare nu l-am mai reţinut. Domnişoara Burton mi-a făcut o boneţică de toată frumuseţea — numai că în prezent nu visez decît pălării de paie în genul pălăriilor de călărie pe care le poartă Doamna Tilson. O tînără din vecini îmi face şi mie una la fel.

Probabil că rîndurile mele te uluiesc şi totuşi pălăria nu va costa mai mult de o guinee. Pentru cele două pelerine mi-a cerut 17 şilingi — cusutul costă doar 8 şilingi — nasturii par cam scumpi — ei, ce mai calea-valea, sînt foarte scumpi, s-o spun deschis şi fără-nconjur, căci asta-i realitatea. Ieri am luat din nou ceaiul cu familia Tilson şi ne-am văzut cu familia Smith. Găsesc foarte plăcute aceste mici întîlniri, Domnul S. îmi este simpatic. Domnişoara Beaty este însăşi întruchiparea bunei dispoziţii, doar atît şi nimic mai mult. Mîine seară vom fi din nou în compania lor şi urmează să ne vedem, de asemenea, cu colonelul şi Doamna Cantelo Smith despre care te-ai obişnuit să primeşti veşti întruna. Dacă Doamna va fi bine dispusă vom asculta probabil şi puţină muzică de calitate. Asiă seară era vorba să mergem la teatru. Henry plănuise să mergem cu toţii la sala „Lyceum" ; eu sînt însă cam răcită şi nu vreau să mă-mbolnăvesc mai rău pînă sîmbătă — în consecinţă stau în casă toată ziua. Eliza va trebui să iasă singură. Cum ziua sindrofiei a fost stabilită şi se apropie cu paşi vertiginoşi, are, săraca, multă bătaie de cap ; pe lîngă cele optzeci de persoane invitate marţi seară va fi prezent şi un excelent grup de muzicanţi — cinci profesionişti, dintre care trei membri ai unui grup vocal, ca să nu mai vorbesc de amatori. Fanny are ce asculta. Unul dintre muzicanţii angajaţi cu acest prilej cîntă excelent la harpă. Sper că o să ne delecteze cu măiestria lui. Punctul culminant al sindrofiei urma să fie dejunul în cinstea lui Henry Egerton şi

a lui Henry Walter, numai că acesta din urmă părăsește Londra luni. Păcat ! Aș fi vrut ca ea să renunțe la prejudecăți — și totuși aș fi fost mult mai mîhnită dacă nu trimitea nici o invitație. Mă simt tare nenorocită la gîndul că va trebui să mă preocup de toate lucrurile astea în loc să mă pot gîndi cum se cuvine la oamenii și la întîmplările care pentru mine reprezintă un interes mult mai trainic — mă refer la societatea în care te învîrtești tu — dar, fii pe pace, mă gîndesc și la voi, doresc să știu ce faceți fiecare în parte și, mai ales, cum a decurs vizita ta la White Friars ; mă întreb însă cum aș face oare să mă descotorosesc de propriile mele preocupări.

Sîmbătă. Frank a fost înlocuit în Caledonia. Vestea mi-a adus-o Henry ieri de la Domnul Daysh care a aflat totodată că Charles ar putea sosi în interval de o lună în Anglia. Sir Edward Pellew preia comanda de la Lordul Gambier iar un căpitan din anturajul său va lua locul lui Charles ; cred că numirile s-au făcut deja. Henry intenționează astăzi să se intereseze din nou cum stau lucrurile ; cu acest prilej i-a scris lui Mary. Iată un lucru demn de toată atenția. Henry nutrește convingerea că lui Charles i se vor oferi alte atribuții, dar se-ndoiește că el va accepta ; în cazul ăsta oare ce va face, unde va locui ? Sper ca astăzi să primesc vești de la tine. Ce mai faci ? Cum te simți cu sănătatea ? Ești în putere ? Cum arăți, cum îți mai merge cu stomacul etc. ? Ieri am primit vești foarte bune de la Chawton. Dacă va fi vreme bună, în dimineața asta intenționez să mă duc cu Eliza la Londra. Ea are nevoie de niște sticle de lampă pentru marți iar eu vreau să cumpăr ață de cusut. A renunțat să mai meargă la teatru diseară. Familia D'Entraigue și Contele Julien nu pot veni la petrecere. La început lucrul ăsta ne-a mîhnit, dar cum nu ducem lipsă de invitați, absența lor nu mai are nici o importanță. Pentru că ei nu mai vin la noi, ne vom duce la ei mîine seară — ceea ce-mi face mare plăcere. Va fi teribil de amuzant să-i văd pe francezi cum se comportă în cercul lor. Acum cîteva zile i-am scris Doamnei Hill care mi-a răspuns plină de amabilitate — prima săptămînă a lunii mai, cînd intenționez să-i fac o vizită, îmi convine de minune, așa că voi pleca la ea mai mult ca sigur. Intenționez să plec din Sloane

Street pe întîi sau pe doi, urmînd ca pe data de nouă să-l aştept pe James să vină să mă ia. Dacă-şi schimbă programul mă voi descurca eu şi singură. Le-am explicat celor de aici ce-am de gînd să fac şi totul a decurs cît se poate de bine. Eliza spune, plină de amabilitate, că mă va conduce la Streatham.

Ieri seară ne-am văzut cu familia Tilson — familia Smith însă, care urma să ne delecteze cu talentele ei muzicale n-a putut veni — cealaltă Doamnă Smith a fost cam bosumflată.

Întorcîndu-mă acasă după ce-am mers îndelung pe jos şi cu trăsura, am avut plăcerea de a găsi scrisoarea sosită de la tine. Regret că nu am la mine versurile lui James. Din păcate au rămas la Chawton. Cînd mă voi reîntoarce acolo, dacă Doamna K. va fi de acord i le voi trimite. Astăzi, primul nostru popas a fost în Henrietta Street unde am discutat cu Henry în legătură cu schimbarea spectacolului de astă seară. Se joacă „Hamlet" în loc de „Regele Ioan" — ca atare vom merge luni la „Macbeth" — ceea ce reprezintă pentru amîndoi o decepţie.

Tuturor multă dragoste.

A ta cu afecţiune,

Jane

30

Către Cassandra Austen, marţi, 25 aprilie (1811)

Sloane St., marţi, 25 aprilie

Prea scumpa mea Cassandra,

Răspund frumoaselor tale cuvinte de laudă, mulţumindu-ţi pentru neaşteptata bucurie ce am avut-o ieri, primind scrisoarea ta, şi, cum surprizele plăcute mi-au mers dintotdeauna la inimă te-asigur că m-am simţit nespus de fericită. N-are nici un rost să-ţi ceri scuze în privinţa rîndurilor tale — le găsesc foarte reuşite — nu însă atît de reuşite încît să merite a fi scrise din nou.

Cred că Edward n-o să mai sufere multă vreme din pricina căldurii — după cum se prezentau azi dimineaţă

lucrurile s-ar părea că binefăcătorul vînt de la miază-zi nu va întîrzia să se facă simţit. Aici este, de asemenea, foarte cald — bănuiesc că nu te îndoieşti de asta căci nici voi n-aţi dus lipsă de căldură — cu toate acestea eu m-am simţit excelent şi nu mi-am pus nici o clipă problema că la ţară ar putea fi altfel. Toţi nu vorbesc aici decît despre căldură — să nu uităm însă că ne aflăm la Londra şi asta explică multe. Despre noul tău nepot nu-ţi pot scrie decît lucruri care să te bucure şi sper că dacă o va apuca vreodată pe căi greşite, noi vom fi mult prea bătrîne pentru a ne mai sinchisi de asta. S-ar părea că Domnişoarele Curling s-au ostenit, nu glumă scriind atîtea epistole — pesemne că le-au luat noutăţile cu asalt şi s-au văzut silite să pună mîna pe pană. Mie mi-a scris Eliza, anunţîndu-mă printre altele că fratele meu s-ar putea să sosească astăzi. Dar, de bunăseamă, oricît aş fi de ocupată, tot îmi găsesc timp să mă gîndesc la „R&S". [„Raţiune şi Sensibilitate"]. Îţi imaginezi oare o mamă care ar fi în stare să-şi uite pruncul ce-l alăptează la piept ? În fine, îţi sînt recunoscătoare că te interesezi de cartea mea. Am făcut corecturi numai la două coli — ultima mergînd doar pînă la prima apariţie a lui W. [Willoughby]. Doamna K. m-a flatat, exprimîndu-şi regretul că nu o va putea citi decît în mai — eu însă nu sper s-o văd apărută mai devreme de luna iulie. Henry este foarte activ — îl zoreşte pe tipograf iar astăzi urmează să-l întîlnească din nou. În lipsa lui, lucrurile nu vor sta pe loc — se va ocupa Eliza de problema asta. Onorariul ? Rămîne aşa cum s-a stabilit la început — dacă îmi va sta în putinţă voi încerca totuşi să mai schimb ceva. Îi sînt foarte recunoscătoare Doamnei K. pentru interesul ce-l manifestă faţă de cartea mea şi, indiferent cum vor sta lucrurile, doresc sincer să-i pot satisface curiozitatea mult mai devreme decît pare probabil în prezent. Cred că o va place pe scumpa mea Elinor — dar nu-mi pot face şi alte iluzii în privinţa ei.

Petrecerea a decurs excelent. La început am fost copleşiţi de probleme, temeri şi mulţi nervi, dar pînă la urmă totul a mers ca pe roate. Camerele au fost împodobite cu flori şi arătau minunat. Pînă va fi gata oglinda comandată, sticlarul le-a pus la dispoziţie o oglindă de-a

sa pentru şemineu. Domnul Egerton şi Domnul Walter au sosit la cinci şi jumătate şi pentru început s-a servit un peşte excelent. Ei da, Domnul Walter a fost şi el prezent căci şi-a amînat într-adins plecarea din Londra. Iniţial, prezenţa sa n-a constituit o mare plăcere pentru gazde ca, de altfel, şi motivul pentru care a ţinut morţiş să participe la petrecere. Duminică a trecut pe la noi — Henry l-a invitat să ia parte la dejun în aceeaşi zi iar Domnul Walter a acceptat pe loc — acum însă lucrurile s-au mai liniştit şi Eliza nu mai are nimic de obiectat împotriva lui. La şapte jumătate au sosit cu trăsura muzicanţii iar în jurul orei opt au început să-şi facă apariţia majoritatea invitaţilor. Printre primii sosiţi s-au numărat George şi Mary Cooke cu care mi-am petrecut într-un mod foarte plăcut cea mai mare parte a serii. Cum în salon era mare zăpuşală ne-am retras în hol unde era mai răcoare, puteam asculta în voie muzica şi, pe deasupra, aveam avantajul de a-i vedea pe noii sosiţi, de cum îşi făceau apariţia. În jurul meu se aflau numai oameni cunoscuţi, în special gentlemani. Erau prezenţi Domnul Hampson, Domnul Seymour, Domnul W. Knatchbull, Domnul Guillemarde, Domnul Cure, un oarecare căpitan Simson, frate cu căpitanul Simson pe care-l cunoşti şi tu şi, bineînţeles, Domnul Walter şi Domnul Egerton — ca să nu mai vorbesc de familia Cooke, Domnişoara Beckford şi Domnişoara Middleton în fine, aşa multă lume că aproape nu ştiam cum să mai fac faţă. Biata Domnişoară B. pe care vechea ei boală a supărat-o serios în ultimul timp, arăta foarte slăbită. La începutul lunii iunie va pleca negreşit la Cheltenham. Atmosfera a fost, bineînţeles, foarte plăcută şi deosebit de cordială. Domnişoara M. pare foarte fericită, dar nu este suficient de frumoasă pentru a avea succes la Londra. Eram în total şaizeci şi şase de persoane — cu mult mai multă lume decît se aştepta Eliza, destui invitaţi deci pentru a umple salonul din spate, celălalt salon şi holul de trecere. Spune-i lui Fanny că muzica a fost excelentă. Pentru început s-a cîntat „Ringiiaţi arpa în mintea Praghelei“[1]. Din cîte mi-aduc aminte,

[1] „Mîngîlaţi harpa în cinstea Dragelei“ — în text, în limbajul comic folosit de familia Austen, în intimitate, la Godmersham Park, reşedinţa fratelui Edward.

au urmat apoi o serie de cîntece pe mai multe voci cum ar fi, de pildă, „În pacea melodiilor de-amor", „Rosabelle", „Cavalerul Crucii Roșii" și „Biata insectă". În pauzele dintre cîntece s-au făcut demonstrații la harpă sau la harpă și pianoforte. Harpistul era un oarecare Wiepart — nume celebru după cum s-ar părea, dar care mie îmi este complet necunoscut. Printre muzicieni se afla și o cîntăreață — Domnișoara Davis, pe nume — mărunțică de statură și îmbrăcată toată în albastru, făcută parcă anume pentru aparițiile în public și avînd o voce minunată. Toți muzicienii prezenți ne-au satisfăcut pe deplin, fără a-și da aere și făcînd exact ce se cuvenea pentru banii primiți. Amatorii n-au putut fi convinși să se producă și ei. După ora douăsprezece, majoritatea oaspeților au început să plece. Dacă vrei să afli și alte amănunte în legătură cu petrecerea Elizei n-ai decît să-mi pui întrebări, deși s-ar cuveni să-ți spun că am cam epuizat subiectul. Căpitanul Simson, despre care ți-am mai scris, ne-a comunicat, conform informațiilor primite de la un alt căpitan sosit de curînd din Halifax, că Charles se întoarce în patrie la bordul navei „Cleopatra" și că în prezent s-ar afla, probabil, în Canalul Mînecii. Te-aș avertiza însă că, avînd în vedere faptul că sus-numitul căpitan S. era cam cherchelit, nu prea putem pune multă bază pe spusele lui. Și totuși o speranță mi s-a trezit în suflet și, așteptînd să văd cum stau lucrurile, găsesc de cuviință că n-are rost să-i mai scriu. Ar fi foarte inspirat dacă ar sosi în Anglia după întoarcerea mea acasă și plecarea celor ce se află în prezent la Steventon. Mama și Martha îmi scriu amîndouă că sînt încîntate de conduita Annei. Aș zice despre ea că este asemenea unei teme cu variațiuni — numai că finalul n-a sosit încă deoarece acum ea se înfățișează înfloritoare și arătoasă, aflîndu-se deci în faza celei de a treia sau a patra variațiuni care, în general, pare simplă și frumoasă.

Liliecii tăi au înmugurit iar ai noștri sînt în floare. Castanii sălbatici sînt gata să înflorească și ei iar ulmilor le-a dat frunza. Duminică am făcut o minunată plimbare în Grădinile Kensington împreună cu Henry, Domnul Smith și Domnul Tilson. Totul era proaspăt și frumos. Pînă la urmă, sîmbătă am fost totuși la teatru — la „Ly-

ceum". Am văzut „Ipocritul" [1], o adaptare după „Tartuffe-ul" lui Molierre şi ne-am distrat grozav. Dintre actori, Dowton şi Mathews s-au dovedit a fi cei mai buni. Doamna Edwin a întruchipat-o pe eroină — jucînd ca de obicei. N-am avut şansa s-o vedem pe Doamna Siddons [2]. Ea a jucat, de fapt luni — dar cum vînzătorul de bilete îi spusese lui Henry că nu crede că va apărea ea în rol am renunţat la spectacol. Aş fi vrut s-o văd mai ales interpretînd rolul Constancei — pot să jur că nu m-ar fi dezamăgit. Henry a văzut Expoziţia de acuarele ce s-a deschis luni. O vom vedea şi noi cu el într-una din dimineţele următoare. Dacă Eliza nu va putea merge (este răcită în prezent), mă voi duce în compania Domnişoarei Beaty. Henry pleacă din Londra duminică după-masă, dar intenţionează să-i scrie curînd lui Edward pentru a-l anunţa ce planuri are. În clipa asta ne pregătim să luăm ceaiul. Dacă nu ai nevoie urgentă de metrajul de muselină colorată, mai aşteaptă, te rog, puţin căci, dacă ţi-l trimit cu poştalionul, ar însemna să le creez celor de aici dificultăţi. Eliza a răcit duminică, cînd ne-am dus în vizită la familia D'Entraigues ; în dreptul Porţii Hyde Park, caii s-au oprit brusc în faţa unui morman de grohotiş care le bara calea asemenea unui uriaş muşuroi. Bănuiesc c-au refuzat să meargă mai departe din pricină că îi rodea hamul. Oricum, Eliza s-a speriat, am coborît şi noi, cu toţii, din trăsură, fiind obligaţi să stăm în frig cîteva minute. Drept urmare, ea a răcit la piept — se îngrijeşte însă cu toată atenţia şi sper că se va restabili curînd. Această vizită l-a împiedicat pe Domnul Walter să zăbovească prea mult aşa că, imediat după ce şi-a băut cafeaua, a aplecat. Eliza a fost foarte încîntată şi intenţionează să cultive pe mai departe relaţiile cu familia D'Entraigues — de fapt nici eu nu le găsesc nici un cusur în afară doar de faptul că prizează cam mult tabac. Bătrînul conte este un bărbat foarte prezentabil, are maniere alese — discreţia sa făcîndu-l să semene foarte bine cu un englez. Bănuiesc totodată că este un om de gust şi cultivat. Posedă cîteva picturi bune care l-au încîntat pe Henry

[1] Adaptare realizată de Isaac Bickerstaff (1735—1782), dramaturg minor de origină irlandeză.

[2] Sarah Siddons (1755—1831), actriţă celebră.

în aceeaşi măsură în care talentele muzicale ale fiului său au delectat-o pe Eliza. Dintre picturi aş menţiona o miniatură înfăţişîndu-l pe Filip al II-lea al Spaniei şi o alta pe nepotul lui Ludovic al XIV-leà. Ambele erau întrutotul pe măsura mea. Contele Julien cîntă minunat. Nu ne-am văzut decît cu Doamna Latouche şi Domnişoara East şi am stabilit ca sîmbăta viitoare să ne petrecem seara la Doamna L, unde-l vom întîlni şi pe D'Entraigues; Monsieur le Conteva trebuie însă să se mulţumească şi fără Henry. Dacă ar vorbi englezeşte mi-ar fi foarte simpatic. I-ai vorbit Doamnei K. de efectele binefăcătoare ale renunţării la ceai? Eliza mi-a amintit din nou de lucrul acesta. De cînd nu mai bea ceai, doarme mult mai bine. Îi voi scrie curînd lui Catherine pentru a fixa ziua — care va fi probabil joi. Pînă sîmbătă nu ne-am mai angajat cu nici o vizită. Răceala Elizei ne-a mai domolit puţin elanul. În ziarul de azi-dimineaţă am citit despre petrecerea dată de ea. Îmi pare foarte rău că Fanny nu se simte bine. În acel cere bănuiesc că trebuie să-şi caute fericirea. Nu mai am nimic de scris.

A ta cu afecţiune,

J.A.

Multă dragoste, în special, finei mele.

31

Către Cassandra Austen, miercuri 29 mai 1811

Chawton, miercuri 29 mai

Draga mea Cassandra, am greşit scriindu-ţi despre cel de al zecelea copil de la Hamstall. Uitasem, cei de acolo nu au, de fapt, decît opt copii.

Te-ai interesat la timp despre unchiul şi mătuşa noastră căci tocmai acum poşta mi-a adus veşti de la ei. Se află din nou la Gloucester House, bucurîndu-se din plin de aerul proaspăt a cărui lipsă se pare că au resimţit-o serios la Bath. Starea lor este acceptabilă — atît şi nimic mai mult. Mătuşa nu intră în amănunte, dar s-ar părea că nu-i prea bine dispusă. Bănuiesc că după tulburările de

astă-iarnă nu şi-a revenit încă complet. Doamna Welby o scoate zilnic la aer cu trăsura ceea ce-i provoacă dureri de cap — dovadă elocventă că noua trăsură nu le e de nici un folos.

Mai mult ca sigur c-ai aflat deja despre căsătoria colonelului Orde cu verişoara noastră, Margaret Beckford, sora Marchizei de Douglas. Ziarul scrie că tatăl şi-ar fi dezmoştenit fiica. Am totuşi o părere mult prea bună despre reprezentanţii familiei Orde, ca atare sînt convinsă că tînăra căsătorită va avea toate cele de trebuinţă pentru a nu depinde de nimeni.

Puişorii de găină sînt cu toţii tare vioi, tocmai buni pentru a fi serviţi la masă — îi păstrez însă pentru o ocazie mai deosebită. Unele din florile pe care le-am semănat s-au prins de minune, rozetele tale însă arată jalnic. Domnişoara Benn n-a avut nici ea noroc cu ale ei. A luat seminţe de la mai multe persoane, dar nici unele nu s-au prins cum trebuie. Bujorii cei noi de lîngă pîlcul de brazi au înflorit şi arată splendid aşa că vom avea în curînd o bordură veselă de garoafe, garofiţe sălbatice şi colombine ale căror muguri tocmai dau în floare. Siringaşii au început să înflorească şi ei. S-ar părea ca anul acesta vom avea multe albăstrele — vom avea însă mai puţină cicoare, cu excepţia poate a celor patru duzine de fire de lîngă perete ce promit să crească foarte frumos. În epistola ce ţi-am trimis-o de cum am ajunse acasă îţi scriam altfel — acum însă îmi dau mai bine seama cum stau lucrurile.

Azi-dimineaţă am primit o încîlcită şi plăcută epistolă de la soţii din Cowes. Ca urmare a celor ce ne scriu despre planurile lor, am discutat despre eventualitatea de a-i invita să facă un popas la noi cînd se vor întoarce de la Steventon — merită să facem acest lucru şi aş îndrăzni să-ţi spun că asta este şi dorinţa lor. Presupunînd însă că Martha va fi acasă nu ne va fi deloc simplu să găzduim atîta lume. Mama s-a oferit să-şi pună camera la dispoziţie pentru Frank şi Mary — în felul acesta ne va fi mai lesne să ne descurcăm cu cele două cameriste şi cu cei trei copii. Soţii din Cowes pleacă la Steventon în jur de 22 — şi bănuiesc, în fine, este vorba doar de o simplă supoziţie — vor rămîne acolo cam două — trei săptămîni.

Acum nu mai are rost să insist pe lîngă Doamna Sharpe să vină la noi — pînă în august nu ne putem permite să-i scriem nimic în sensul asta.

Bietul John Bridges ! Sîntem foarte triști de cele întîmplate și ne pare tare rău de nenorocirea ce s-a abătut asupra familiei lor. Lady B. trece, într-un fel, printr-o grea încercare. Îndrăznesc să spun că și fratele nostru suferă foarte mult în aceste împrejurări.

Despre noi nu prea am ce să-ți scriu. Anna se îngrijește ca să scape de răceala contractată în umbrar, cînd am fost la Faringdon House. Vrea cu tot dinadinsul să-și țină promisiunea de a se duce astă-seară la Maria M., deși cred că asta n-o să-i facă deloc bine. De la Faringdon s-a întors de-abia duminică, însoțită de H. B. care a luat ceaiul cu noi. Ziua de luni și-a petrecut-o toată în compania familiei Prowting. S-a dus acolo să învețe de la Domnișoara Anna cum se fac ornamente din pene și a fost reținută la masă. Lucrurile s-au brodit bine căci în aceeași zi noi am fost invitați să ne întîlnim cu Doamna și Domnișoara Terry la familia Digweed. Anna fusese invitată și ea, dar consider că este mai bine că n-a putut veni. Ținîndu-se departe de acești oameni nu riscă să încurce în nici un fel lucrurile. Doamna Terry, Mary și Robert, împreună cu mătușa, Doamna Harding și fiica ei au venit de la Dummer, rămînînd la noi o zi și o noapte — amabili cu toții și încîntați peste măsură de noua noastră casă și, în general, de Chawton.

Ne-am petrecut vremea cu toții sus și, ca de obicei, a tunat și a fulgerat întruna. N-am mai văzut de cînd mă știu o primăvară bîntuită de furtuni ca asta. Slavă Domnului, la noi vremea e într-un fel mai blîndă ! Am avut noroc că stăpîna casei se teme și ea de fulgere și tunete și, ca atare, a tras storurile și a aprins lumînările. A fost o zi extrem de călduroasă. Doamna Harding este o femeie arătoasă, dar nu se poate compara cu Domnișoara Toke care-i tare brunetă și nu mai are aproape deloc dinți în gură ; pe de altă parte, este la fel de manierată ca și ea, deși nu excelează nici pe departe prin prostia de care dă dovadă aceasta din urmă. Domnișoara H. are aproximativ 19 ani — sau poate mai degrabă 18 ani și jumătate — este elegantă, plăcută și frumușică. Poartă flori în păr

și degetele îi merg strună pe clape. Cîntă excelent. Rareori am ascultat pe cineva cu atîta plăcere. Acum patrucinci ani au fost la Godington. Anul trecut, verișoara mea, Flora Long a fost și ea acolo. „Numele meu este Diana!" Cum îi place lui Fanny acest nume? E de necrezut cum s-a schimbat vremea! Închipuiește-ți că facem din nou focul. La noapte, Harriet Benn va dormi în Casa cea Mare, urmînd să-și petreacă ziua de mîine cu noi; am plănuit, de altfel, să ne ducem cu toții să luăm ceaiul la Faringtcn, căci mama s-a restabilit. Vremea însă nu dă semne prea bune.

Domnișoara Benn a revenit la căsuța ei, de la începutul săptămînii trecute, și are o nouă slujnică originară din Alton. Zile în șir, Domnișoara B. s-a aflat singură, în compania nepoatei ei, Elizabeth, care a fost încîntată să-i fie deopotrivă oaspete și cameristă. Sîmbătă, în vreme ce Anna se afla la Faringdon, au luat amîndouă masa la noi; seara trecută, întîlnindu-se cu totul întîmplător și cedînd unui elan reciproc, Domnișoara Benn și Maria Middleton au decis să vină amîndouă la noi la ceai.

Dacă n-ai aflat încă, se cuvine să știi că Domnul Harrison a fost numit de către episcop, paroh la Fareham. În prezent se zvonește că Domnul Peach (un individ frumos ce-și dă aere de înțelept) urmărește să obțină poziția de vicar la Overton. În caz că va pleca din Wootton, James Digweed ar vrea să-i ia locul. Cu bine.

A ta cu afecțiune,

Jane Austen

32

Către Martha Lloyd, duminică 29 noiembrie (1812)

Chawton, duminică 29 noiembrie

Draga mea Martha,

Voi avea grijă să nu număr rîndurile ultimei tale scrisori — mă faci să mă simt rușinată și umilită; îți sînt totuși obligată și deși, în general, este mult mai plăcut să

găsești pricină cuiva decît să-ți exprimi gratitudinea față de el, în clipa asta nu-mi pasă de asemenea lucruri. Vom fi bucuroși să primim vești de la tine ori de cîte ori vei avea posibilitatea să ne scrii căci îmi dau seama, fără îndoială, că, absorbită cum ești de munca utilă și istovitoare ce-o depui în prezent, nu prea ai vreme să pui mîna pe pană. Ai fost creată parcă anume pentru a face bine în jurul tău iar acum ai prilejul să-ți folosești din plin marile tale calități, veghind la alinarea și tămăduirea unor copilași. Tămăduirea sufletească de care te-ai ocupat, mai ales în ultimul timp, depășește cu mult ceea ce se înțelege de regulă prin caritate. Nu pot decît să sper că binecuvîntarea celui de sus îți va călăuzi mereu pașii. Mă bucur că ești bine și vreau să cred că te vei simți tot așa în continuare ; nădăjduiesc din tot sufletul că vei putea face față unor zile mai puțin istovitoare ca acestea, reușind astfel să părăsești Barton-ul de îndată ce va sosi Doamna D. D. La Alton nu ți-am găsit o pelerină care să merite banii, ca atare Coleby s-a oferit să-ți procure el una — este confecționată din lînă gri și costă 10 șilingi. Sper că o să-ți placă. Sally îți cunoaște bunele intenții și a primit mesajul tău — drept care, chibzuind împreună cu mine, a luat hotărîrea de a-ți mulțumi cum se cuvine pentru bunătatea ta, promițînd totodată să fie fată cuminte. Am uitat s-o întreb dacă dorește ceva anume — după toate aparențele nu duce lipsă de nimic — de altfel, are o înfățișare curată și îngrijită. Vom cumpăra curînd stambă pentru mama ei.

De la plecarea lui Edward și a haremului său am fost mai mult singure, cu excepția zilei de miercuri, cînd Domnișoara Benn a fost la noi pînă la ora 12. Între timp am aflat că Edward a ajuns cu bine la Winchester și sînt cu toții fericiți. Lizzy îți este foarte recunoscătoare pentru mesajul primit și, fiind obișnuită cu dormitorul ei mare de acasă, ar prefera, de bunăseamă, să se folosească de al tău, cît vreme stă la noi. Vizita a fost, bănuiesc, foarte plăcută pentru ambele părți ; de aici am plecat încă cam triști din pricină că nu erau prea entuziasmați de ce-i aștepta acasă. Totuși vremea a fost bună și sper că la Steventon, totul s-a dovedit mult mai plăcut decît visau

ei. Avem motive să credem că schimbarea de nume a avut deja loc deoarece am primit din partea avocatului ce s-a ocupat de afacerea cu pricina o scrisoare care purta mențiunea „Lui Edward Knight Esq." De acum încolo va trebui să mă obișnuiesc să-l fac mai frumos pe „K". Deoarece doctorul Gabell s-a hotărît să ne viziteze după sărbători — nu va sta probabil mai mult de o săptămînă — s-ar părea că următorul nostru oaspete va fi William din Eltham, care în drum spre Winchester va trece pe la noi. Dacă Doamna Barker este curioasă în continuare să afle noi vești despre Domnișoara Webbs, informeaz-o că intenționăm s-o invităm marți seara la noi, dimpreună cu căpitanul și Doamna Clement, cu Domnișoara Benn și cu Doamna Digweed care va veni negreșit. „Bine, bine, dar pe Domnul Digweed de ce nu l-ați invitat ?" se va grăbi probabil să exclame Doamna Barker. La care, fă bine și răspunde-i că Domnul Digweed pleacă marți la Steventon să vîneze iepuri.

Cele patru rînduri în legătură cu Domnișoara W. îmi aparțin întru totul. Mai tîrziu însă James mi-a făcut o sugestie care cred că este foarte binevenită și figurează ca atare în Ediția de la Steventon. „M. & P." [Mîndrie și Prejudecată] s-a vîndut deja. Egerton îmi plătește pentru ea 110 lire. Aș fi preferat mai degrabă 150 de lire, dar n-am putut cădea de acord asupra acestei sume. La urma urmelor nu mă mir că nu s-a hazardat să-mi dea atît de mult. Epuizarea cărții îl va scuti, sper, pe Henry de multe probleme, fiind totodată binevenită și pentru mine. Banii urmează să-mi fie plătiți după 12 luni. Ți-ai exprimat la un moment dat dorința de a-i face Domnișoarei Benn un cadou ; împreună cu Cassandra m-am gîndit că cel mai nimerit lucru ar fi un șal pe care l-ar putea purta în casă pe vreme rece — nu trebuie să fie însă prea frumos căci în cazul acesta nu se va îndura să și-l pună pe umeri. Capa ei de blană s-a uzat de tot. Dacă nu te-ntorci la timp pentru a ne aduce tu curcanul va trebui să te deranjăm din nou, cerîndu-ți să-i comunici Domnului Morton ce-i de făcut — altfel ne vom afla, ca de obicei, în mare încurcătură. Nu știu cum se face, dar faptul că nu știm limpede ce are Domnul Morton de făcut a devenit pentru noi o adevărată obsesie. Sîntem gata a ne îndeplini din

nou îndatoririle de Crăciun şi, în afară de tradiţionalul curcan — plăcută îndatorire — punem de-o parte banii lui Henry pentru a-i dărui celor săraci. Ţin să-ţi spun că anul acesta manevrăm o sumă destul de substanţială căci Doamna Knight a lăsat Parohiei 20 de lire. Starea nepotului tău William pare de-a dreptul alarmantă. Mary Jane de la care am primit veşti mai zilele trecute, scrie despre el că nu se simte deloc bine. Bănuiesc că părinţii lui sînt şi ei foarte tulburaţi. Cînd te vei vedea cu Domnişoara Murden transmite-i, te rog, multă dragoste şi urări de bine din partea noastră şi spune-i că ne pare foarte rău s-o ştim mereu bolnavă. Biata Doamna Stent ! Sper că în curînd nu va mai fi o povară pentru nimeni ! Sînt convinsă că voi toţi — cel puţin, cei ce vă aflaţi în deplinătatea forţelor şi nu v-a pierit încă puterea de discernămînt — aveţi toate privirile aţintite asupra Doamnei John Butler. Ei bine, este sau nu este frumoasă ? — aceasta-i spinoasa întrebare. Fericită femeia ce se oferă privirilor vecinului ei în calitate de mireasă a unui bărbat rumen în obraji şi atît de simplu !

Luni. Este o zi tare umedă, foarte nepotrivită pentru o deplasare la Steventon. Lui Mary Deeds însă i-ar fi plăcut să fie acolo. Este o adevărată dulceaţă fiinţa asta — nimic n-o afectează şi deşi se mulţumeşte lesne cu orice, întocmai ca şi Fanny Cage, n-o auzi făcînd risipă de superlative sau căzînd pentru orice fleac în extaz. Te rog transmite-i multe complimente Doamnei Dundas şi spune-i că dorim s-o ştim cît mai curînd complet restabilită.

A ta cu afecţiune,

J. Austen

33

Către Cassandra Austen duminică 24 ianuarie 1813

Chawton, duminică seara, 24 ianuarie

Vremea este exact aşa cum s-ar cuveni să fie dacă ne-am simţi suficient de bine pentru a ne putea bucura de ea. Aş fi încîntată să aflu că nu mai eşti obligată să

stai în casă din pricina frigului. Domnul Digweed s-a comportat jalnic cu noi. De la omul frumos la chip te-aştepţi la fapte bune, ca atare e limpede — Domnul Digweed este un om extrem de urît. Nădăjduiesc că mi-ai expediat o scrisoare cu poşta de azi, dacă, bineînţeles, n-ai preferat cumva să aştepţi pînă mîine pentru a o pune în plicul francat al Domnului Chute. De la plecarea ta n-am mai primit nici o scrisoare. Cu excepţia Domnişoarei Benn care a cinat cu noi vineri, nici oaspeţi nu prea am avut. Ne-a sosit în schimb o minunată bucată de brînză de Stilton — trimisă, bănuiesc, de Henry. Mama se simte foarte bine. Îşi petrece minunat timpul croşetînd mănuşi. Cînd va termina de lucru perechea asta, va începe o alta, e aşa de încîntată că nu mai face nimic altceva. Sîntem copleşiţi de cărţi. Ea a primit de la Domnişoara B. „Peregrinări prin Spania" de Sir John Carr[1] iar eu citesc un volum în octavo, împrumutat de la Societatea de lectură din Chawton. Este vorba de „Eseul asupra Politicii şi Instituţiilor Militare ale Imperiului Britanic" de Căpitanul genist Pasley[2]. La început, cartea asta m-a contrariat, pe parcurs încă am ajuns la concluzia că este bine scrisă şi foarte agreabilă. Autorul mă entuziasmează şi-l iubesc la fel de mult ca pe Domnul Clarkson[3] sau Buchanan,[4] ba poate chiar ca pe cei doi Domni Smith din oraş. Este primul soldat pentru care suspin în viaţă, dar merită căci căpitanul Pasley dă dovadă de mult spirit şi forţă în scrisul său. În fine, pe lîngă toate aceste cărţi, ieri am mai primit şi „Scrisorile"[5] Doamnei Grant dimpreună cu omagiile Domnului White. M-am dat însă peste cap să mă descotorosesc de ele, cu omagiile Domnului White, cu tot — aşa că, timp de două săptămîni, „Scrisorile" se vor afla la Domnul Papillon. Cum la Chawton nu ducem lipsă de cititori sper chiar că se vor găsi amatori care să mă scutească de ele, dacă va fi cazul, încă vreo două

[1] Sir John Carr (1772—1832)

[2] Sir Charles William Pasley (1780—1861)

[3] Thomas Clarkson (1760—1846), autor aboliţionist, referire, probabil, la lucrarea sa „Abolirea comerţului cu sclavi" (1808).

[4] Claudius Buchanan (1763—1815), referire, probabil, la lucrarea sa „Cercetări creştine în Asia".

[5] „Scrisorile de la munte" (1807) de Anne Grant (1755—1838).

săptămîni. Aflu de la Sir J. Carr că la Gibraltar nu există o „Reşedinţă Guvernamentală", ca atare va trebui să modific[1] şi să scriu „Reşedinţa Reprezentantului Majestăţii Sale".

Petrecerea noastră de miercuri n-a fost tocmai dezagreabilă deşi, ca-ntotdeauna, am fi preferat ca gazda să fie mai puţin agitată şi nervoasă şi oricum mai vorbăreaţă. Ca urmare a unei invitaţii foarte amabile, primite în cursul acestei dimineţi din partea Doamnei Clement, am făcut, împreună cu ea şi cu soţul ei, o plimbare cu trăsura. Amîndoi s-au purtat excelent. Aş fi preferat să merg pe jos şi, mai mult ca sigur, că şi ei au regretat că nu mi-au îndeplinit dorinţa. Seara m-am întors acasă cu toată pompa, însoţită de dragul meu Thomas care mi-a fost foarte util. În total, la petrecere au fost 11 persoane. Printre invitaţi se aflau Domnişoara Bean, dimpreună cu doi gentlemani necunoscuţi — un anume Domn Twyford, vicar la Worldham, avînd locuinţa la Alton, şi prietenul său Domnul Wiikes. Despre Domnul T. nu ţi-aş putea spune decît că e foarte brunet, Domnul W. însă, un tînăr — extrem de tînăr, nu cred să aibă mai mult de 20 de ani — plăcut, vorbăreţ şi comunicativ, s-a dovedit extrem de util, animînd cu prezenţa lui pe toată lumea. Studiază la Colegiul St. John din Cambridge şi a vorbit cu mult respect despre H. Walter pe care l-a numit un adevărat cărturar, cel mai bun clasicist al universităţii. Ce încîntat ar fi fost tata să audă toate astea ! În relaţiile dintre Domnul P. şi Domnişoara P.T. n-am sesizat nimic premiţător. Iniţial ea s-a aşezat lîngă el, dar Domnişoara Bean l-a obligat să-şi schimbe locul. Am văzut-o cu farfuria goală şi deşi, la un moment dat, Domnişoara P.T. l-a rugat în două rînduri pe Domnul P. s-o servească cu o bucată de friptură de miel, a aşteptat cam mult pînă să i se îndeplinească dorinţa. Nu-i exclus ca atitudinea lui să nu fie întîmplătoare — gîndeşte, pesemne, că stomacul gol este mai înclinat spre dragoste. Cînd Doamna Digweed a spus că a trimis Domnului Hinton „Atenţiile

[1] Referire la amănunte documentare solicitate pentru romanul „Mansfield Park" (1814).

respinse“ [1], m-am lansat imediat într-o serie de mici comentarii pe marginea acestei cărți, exprimîndu-mi speranța că lectura ei a reușit s-o amuze. La care ea mi-a răspuns : „A, da, scumpo, de bunăseamă, cel puțin, episodul cu inaugurarea casei și viorile ce încep să cînte toate dintr-o dată este teribil de caraghios !“ Oare ce-o fi vrut să spună biata femeie cu asta ? Numai Dumnezeu știe ! În ceea ce mă privește, am tăcut mîlc și m-am abținut s-o iscodesc mai departe. În prezent cartea se află la familia Papillon care o găsește adorabilă. Le-a fost recomandată cu multă căldură de însăși nepoata lor care în acele clipe arăta aidoma unei ființe ale cărei atenții au fost respinse. De îndată ce amatorii de whist s-au adunat buchet și au luat cu asalt o masă rotundă, mi-am cerut scuze de la mama și am plecat de lîngă ei. În jurul mesei rotunde se aflau tot atîtea persoane ca și la Doamna Grants [2]. Sper că s-au înțeles de minune. M-am întors acasă în jur de ora 10,30, așa că delicatețea mea a fost cît se poate de binevenită. Ca atare n-am nici un motiv să mă simt rușinată. Poți fi sigură că despre familia Coulthard s-a vorbit îndeajuns. Domnișoara Terry, de pildă, a mărturisit că după știința ei, respectivii ar urma să închirieze o casă la Oakley, Doamna Clement, pe de altă parte, a spus că, după toate probabilitățile, vor locui la Streatham. Doamna Digweed și cu mine am căzut amîndouă de acord că în locuința de la Oakley, familia Coulthard nu s-ar putea desfășura în voie iar acum aflăm că, de fapt, tot acolo s-au mutat. Despre Domnul Gauntlett n-am auzit decît lucruri bune — copiii nu și-au făcut încă apariția. Domnișoarele Sibley ar intenționa să înființeze și la ele o Societate de lectură aidoma cu cea de la noi — ceea ce dovedește limpede că Societatea noastră este întrutotul superioară celor existente la Steventon și Manydown — lucru pe care l-am prevăzut și l-am simțit dintotdeauna. Mă înșel oare ? Cred că nu. De-a lungul anilor de cînd există Societatea noastră n-am mai auzit pe cineva exprimîndu-și dolcanțele de felul celor exprimate de Domnișoarele Sibley. Și în fond ce reprezintă oare

[1] James (1775—1839) și Horatio (1770—1849) Smith, autorii volumelor parodice „Atenții respinse“.

[2] Referire la romanul „Mansfield Park“

onorabililor Bigland și Borrow Macartney și Mackenzy [1] față de Căpitanul Pasley și eseul său asupra „Politicii Militare a Imperiului Britanic" sau față de „Atențiile respinse" ? Am fost o singură dată la Alton iar ieri, împreună cu Domnișoara Papillon am făcut o vizită familiei Granet. Domnișoara Papillon s-a invitat plină de amabilitate să mă însoțească pînă acolo, cînd m-am dus la ea pentru a o ruga să ne facă o mică favoare cu „Scrisorile de la munte". Mie plimbarea mi-a făcut multă plăcere. Dacă ea este de altă părere, să-i fie rușine căci în ceea ce mă privește m-am străduit să fiu o tovarășă de drum tot atît de agreabilă ca și ea. Cumătra G. se simte destul de bine. Copiii ei cuminți și sănătoși o înconjurau cu toții, privind-o cu ochii lor mari. Eu i-am oferit o cămașă veche și i-am promis niște ciorapi iar Domnișoara Papillon i-a dăruit din banii ce-i avea la ea.

Ziua de marți și-a făcut datoriile de rigoare și astfel am avut plăcerea să citesc o scrisoare foarte plăcută. Am găsit în ea așa de multe lucruri încît mă văd obligată să-ți scriu încă o pagină, ba poate și mai mult. Cînd portretul meu va fi gata îl voi duce la Alton. Cred că Domnișoara Benn mă va însoți. Cum știu că lui Mary îi place să afle totul despre vecinii ei, spune-i că miercuri Domnișoara B. a luat dejunul la Domnul Papillon, joi a fost la căpitanul și la Doamna Clement, vineri s-a aflat la noi, sîmbătă la Doamna Digweed iar duminică din nou la familia Papillon. Credeam că începînd de sîmbătă Martha se va afla la Barton, dar sînt încîntată că m-am înșelat. Sper că în prezent este destul de bine. Spune-i că în fiecare seară mă războiesc cu pungașii ce se ascund sub patul ei. S-ar părea că absența stăpînei schimbă complet lucrurile. Aseară, Domnișoara Benn și-a etalat șalul cel nou. De altfel, nu s-a retras decît tîrziu și s-ar zice că s-a simțit excelent.

Vinerea trecută, „pe uliță te-nfundai în noroaie". Ce stranie e vremea la tine ! Pur și simplu nu mai pricep nimic ! Din pricina zăpezii ce a căzut peste noapte, vineri la noi a fost o fleșcăraie cumplită. Miercuri a fost frig,

[1] Sir John Barrow (1764—1848), editorul „Jurnalului Misiunii în China" de Lord Macartney (1807) ; Henry Mackenzy (1745—1831), romancier sentimentalist.

dacă nu mă-nșel — da, da, cu siguranță, așa a fost — deși n-aș zice că a fost ger! Una peste alte, iarna este destul de blîndă iar drumurile sînt foarte bune. Oare ce fel de loc mai e și Steventon-ul ăsta? Eu una nu știu ce să mai zic!

Mama îi trimite lui Mary multă dragoste, mulțumindu-i pentru bunele ei intenții și se interesează de situația porcului. Ar prefera să primească partea de carne ce i se cuvine de la ultimii doi porci. Este încîntată că i-a putut dărui o pereche de jartiere și se bucură că erau gata lucrate. Dacă se va ivi vreo ocazie îi ... trimite și Annei scrisoarea — altfel vom aștepta pînă la sosirea ei. Scrisoarea Doamnei Leigh a sosit azi dimineață. Ne bucură că veștile de la Scarlets sînt așa cum sînt. Cît despre bietul Charles și fregata lui... Atîta timp s-a crezut că lucrurile merg strună și acum iată că descoperim că n-avem nici o șansă să-și atingă scopul. Știrile Fratelui Michael mi se par de-a dreptul incredibile. La noi la Chawton nici nu poate fi vorba de așa ceva. Doamna Bramston este genul de femeie pe care o detest. Domnul Cottrell nu suferă nici pe departe comparație cu ea... Mai bine să ți se stîrnească interesul spunîndu-ți-se o minciună, decît nimic...

34

Către Cassandra Austen, vineri 26 ianuarie (1813)

Chawton, vineri 26 ianuarie

Draga mea Cassandra, sper că ai primit micul pachet trimis de mine miercuri prin J. Bond și că duminică ești pregătită să primești iarăși vești de la mine căci, iată, astăzi simt din nou că trebuie să-ți scriu. Pachetul tău a sosit cu bine și voi preda totul așa cum se cuvine. Îți mulțumesc pentru cele cîteva rînduri trimise mie. Deoarece la data respectivă n-aveam vești de la tine este foarte amabil din partea ta că mi-ai scris. Mă grăbesc să nu-ți rămîn nici eu datoare. Aș dori să-ți comunic

că luni mi-a venit de la Londra copilul meu drag[1]; miercuri am primit exemplarul expediat de Faiknor împreună cu cîteva rînduri de la Henry prin care mă informa că a dăruit un volum lui Charles, trimiţînd şi la Godmersham unul cu poştalionul — în fine, erau exact cele două exemplare de care nu m-aş fi dispensat cu atîta uşurinţă. I-am scris deci imediat, cerîndu-i să-mi trimită celelalte două exemplare ce mi se cuvin — numai dacă, bineînţeles, n-ar fi el însuşi dispus să le trimită la Steventon şi Portsmouth — căci pînă azi n-am ştiut că intenţionează să plece din Londra; din scrisoarea ta reiese că Henry părăsise Capitala înainte de a fi primit rîndurile mele. Întîrzierea este singurul neajuns — oricum pînă la reîntoarcerea lui nu se mai poate face nimic. Spune-le deci lui James şi lui Mary cum stau lucrurile şi transmite-le toată dragostea mea. De dragul tău accept lucrurile aşa cum sînt căci nu e simplu pentru tine să te afli prin vecini în clipa cînd încep să se desfăşoare evenimentele. Anunţul a apărut în ziarul de astăzi — taxa 18 şilingi. El va cere o liră şi un şiling pentru următoarele două şi o liră şi opt şilingi pentru cel mai stupid dintre toate. Îi voi scrie lui Frank pentru a nu avea sentimentul că este neglijat. Domnişoara Benn a luat dejunul cu noi exact în ziua cînd au sosit cărţile. Seara ne-am petrecut-o făcînd lectură şi am reuşit să-i citesc aproape jumătate din primul volum. I-am spus în chip de introducere că, primind veşti de la Henry în sensul că va vedea lumina tiparului o astfel de carte, l-am rugat să mi-o trimită de îndată ce va apărea. Cred că Domnişoara Benn nu şi-a dat de fel seama cum stau lucrurile. Biata de ea, s-a amuzat grozav! Nici nu se putea altfel cînd de faţă se aflau două persoane care ştiau să dea tonul — în orice caz, pe Elizabeth[2] o admiră în mod sincer. Trebuie să mărturisesc că eu o consider cea mai fermecătoare creatură din cîte au văzut vreodată lumina tiparului. Nu ştiu, zău, dacă voi reuşi

[1] Romanul „Mîndrie şi Prejudecată" (1813)

[2] Elizabeth Bennet, personaj principal al romanului „Mîndrie şi Prejudecată".

să-i tolerez pe cei care nu sînt în stare s-o prețuiască măcar pe ea. Am găsit cîteva greșeli tipice și consider că adăugarea, din loc în loc, a unui „a spus el" ori „a spus ea" ar conferi mai multă claritate dialogului. Să ne înțelegem însă bine :

„Eu nu scriu pentru spiriduși greoi la minte,
Ci pentru cei cu spirite subtile..."

Al doilea volum este mai mic decît aș fi dorit, dar deosebirea este doar aparentă — nu-i de substanță. Am reușit să cizelez atît de bine textul încît s-ar părea că în ansamblu este mult mai concentrat decît „R. și S." [Rațiune și sensibilitate]. Voi încerca acum să scriu despre altceva — va fi vorba de cu totul altă temă și anume despre consacrarea unui preot [1]. Sînt încîntată că cercetările tale s-au încheiat cu succes. Aș fi, de asemenea, foarte bucuroasă să aflu dacă Comitatul Northamptonshire excelează prin garduri vii.[2] Șaradele tale ne-au încîntat pe toți — pînă acum însă n-am dezlegat decît una. Celelalte par foarte dificile. Versificația este însă atît de frumoasă încît dezlegarea trece pe planul al doilea. Mai mult ca sigur că astăzi la voi e frig și mă gîndesc cu tristețe că vei tremura în drum spre Manydown. Sper că-ți vei pune rochia din crep de China. Oh, sărmana de tine ! Parcă te și văd, dîrdîind, cu picioarele amîndouă ca două sloiuri de gheață. Ce josnică ființă se dovedește a fi Domnul Digweed — pur și simplu întrece orice măsură ! Ei bine, în loc să se deplaseze la Steventon invită oaspeți la dejun marțea viitoare. Din păcate nu m-am putut înfrupta din plăcinta cu carne ce s-a servit la Domnul Papillon — în ziua aceea aveam o durere de cap cumplită, și n-am îndrăznit să gust nimic dulce — am luat totuși puțină peltea care s-a dovedit excelentă. Pere înnăbușite nu s-au servit, dar Domnișoara Benn a avut migdale și stafide. Apropo, dorește să-ți transmit toate cele de cuviință — de altfel, de data trecută trebuia să-ți transmit complimente din partea ei, dar am uitat. Aceleași gînduri bune din partea lui Betsy care speră că ești sănă-

[1] și [2] Este vorba de romanul „Mîndrie și Prejudecată" : personaje principale în romanul menționat.

toasă. Tot din partea ei multă dragoste Domnişoarei Caroline despre care vrea să ştie dacă mai tuşeşte. De cînd scriu la această scrisoare, pe la noi s-au perindat Doamna Digweed, sora ei şi Domnişoara Benn. I-am dat Doamnei Digweed pachetelul. L-a deschis pe loc şi s-a arătat încîntată de conţinutul lui. M-a rugat să-i transmit Domnişoarei Lloyd cele mai calde mulţumiri etc. Sînt convinsă că Martha îşi va putea imagina ce uimită şi recunoscătoare a fost Doamna D. cînd şi-a primit pachetul.

35

Către Cassandra Austen, joi 4 februarie (1813)

Chawton, joi 4 februarie

Draga mea Cassandra,

Scrisoarea ta a fost binevenită — vă sînt tuturor foarte recunoscătoare pentru cuvintele de laudă ce mi le adresaţi — aceste rînduri au sosit la timp căci începusem să mă simt nemulţumită de munca mea. A doua seară pe care mi-am petrecut-o, făcînd lectură în compania Domnişoarei Benn, nu m-a mai satisfăcut în aceeaşi măsură ca prima — cred că asta se datorează rapidităţii cu care citeşte mama — deşi înţelege perfect personajele, ea nu poate vorbi aşa cum s-ar cuveni să vorbească ele. În ansamblu însă mă declar destul de mîndră şi mulţumită de ce am reuşit să fac. Lucrarea este puţin cam luminoasă, luceşte, ba chiar aş zice că străluceşte — ca atare nu i-ar strica cîteva umbre pe ici pe colo ; în unele locuri ar putea fi mai puţin concentrată — un capitol mai lung şi mai grav ar fi binevenit — ceva care să nu aibă neapărat o legătură directă cu povestirea — un eseu despre arta scrisului, cîteva opinii critice despre Walter Scott — ceva din viaţa lui Bonaparte sau, în fine, orice altceva care să contrasteze cu restul şi care să-l facă pe cititor să savureze mai bine stilul vioi şi epigramatic ce caracterizează în general cartea. Cunosc principiile tale rigide. Precauţiile de la Steventon în le-

gătură cu autorul cărții reprezintă o surpriză plăcută pentru mine și sper din tot sufletul că astfel vei fi scutită de orice neplăceri — fii totuși pregătită și de eventualitatea ca cei din împrejurimi să afle că o astfel de operă există pe lume, ba mai mult că ea există în micul univers de la Chawton ! Poți fi sigură că în privința asta cei de la Dummer nu vor sta cu mîinile în sîn. Aici, despre carte s-a vorbit într-una din dimineţile trecute cînd Domnul Digweed ne-a făcut o vizită împreună cu Domnișoara Benn. Gafa tipografică cea mai mare o vei găsi la pagina 220, rîndul 3, unde două replici apar ca și cum ar fi vorba de una. S-ar putea ca la Longbourn cina să nu se fi bucurat de prea mare trecere — ea reprezintă totuși o reminiscență a vechilor obiceiuri ale Doamnei Bennet de pe vremea cînd se afla la Meryton.

Regret decepția ce ai avut-o la Manydown și mă tem că te-așteaptă o săptămînă dificilă. În măsura în care mă pot aventura să judec lucrurile de la o distanță de 20 de mile aș zice că duci dorul Marthei. M-am bucurat însă pentru ea cînd am aflat că a plecat căci sînt convinsă că începuse să tînjească după un loc în care să aibă parte de eforturi și agitație. La plecare a avut noroc de o vreme minunată. Ne-am dus pînă la Alton pe jos. A fost splendid, ca în frumoasele zile de februarie de odinioară. Păcat însă că drumurile erau pline de nori. Înainte de plecare ne-a vizitat Doamna Edwards. În timp ce lipseam de-acasă, au trecut pe la noi Domnișoara Beckford și Maria, împreună cu Domnișoara Woolls și Harriet B. Mama a fost încîntată să le vadă dar și mai încîntată să scape de ele. John s-a îmbarcat iar Domnișoara B. crede că acum tatăl ei se va ocupa serios să găsească o casă. Speră totuși din tot sufletul că nu se vor stabili la Southampton. În fine, îți relatez lucrurile așa cum le-am auzit și eu. Pe de altă parte, le pot comunica Domnișoarelor Williams că Domnișoara Beckford nu intenționează de fel să le invite la Chawton. Ei bravo ! Eu îmi imaginam că la Manydown îți petreci timpul în salon, îmbrăcată în crep de China și cînd colo, tu îți faci veacul în salonașul pentru micul dejun, purtînd o biată rochie de mătase cafenie ! Dacă mi-aș fi imaginat că te afli într-o asemenea postură, de bunăseamă că atunci ai fi avut

parte de bucătărie şi de-o banală rochie de dimineaţă S-ar părea că în scrisorile ce ţi le trimit n-am menţionat nici măcar o dată numele familiei Harwood — lucru uluitor, desigur, şi totuşi îţi mărturisesc că sîntem încîntaţi de fiecare dată cînd ne dai veşti despre ei. Bănuiesc că nu există nici pe departe pericolul ca Domnişoara H. să fie convinsă de a ne face acum o vizită la Chawton. Sper că John H. n-o să mai facă şi alte datorii. Mă bucur că M. T. a luat masa la Steventon — poate că în felul acesta îţi va fi mai uşor să te impui faţă de Fanny, ajutînd-o să-şi statornicească credinţa. Sîmbătă s-a căsătorit Thomas. În afară de faptul că celebrarea cununiei a avut loc la Neatham, nu mai ştiu nimic. Browing este aidoma unei mături noi noute, care, după cum se ştie, la început mătură bine. A uitat să servească şi e cam molatec, în schimb este liniştit şi-şi dă silinţa să se deprindă cu toate. Închide cu regularitate uşa din dos. N-am uitat datoria lui Henry către Thomas. Ieri am primit scrisoarea lui Henry — trimisă din Oxford — epistola mea fusese deja expediată. Îmi scrie că odată cu celelalte volume a trimis două exemplare şi lui S. şi P. Intenţionează să se ducă la Addlestrop.

36

Către Martha Lloyd, marţi 16 februarie (1813)

Chawton, marţi 16 februarie

Draga mea Martha,

Lunga ta scrisoare a fost apreciată cum se cuvine şi consider că meriţi, cu prisosinţă, un răspuns pe măsură. Am de gînd deci să-ţi scriu pe larg, înainte de reîntoarcerea Cassandrei. La sosirea ei, voi avea şi eu plăcerea să citesc scrisorile tale către ea şi astfel mă voi declara pe deplin mulţumită. Mă bucură veştile ce mi le dai despre Anna şi sînt sincer încîntată că Domnişoara Murdon şi-a reparat greşeala — nu pot decît să sper că pe viitor caracterul acestor două fiinţe va da dovadă de mai multă stabilitate.

Despre felul cum a fost vremea pe la noi, în ultimul timp, nu-ţi voi scrie nimic căci dacă nu ţi-ai dat seama de ce zile teribile am avut parte, n-are rost să te mai necăjesc acum. Duminică mama a dormit foarte bine, dar cum nu se poate ca o vreme înnorată ca asta să nu te tulbure, ieri s-a simţit foarte prost. Astăzi şi-a revenit şi încep să sper că încet-încet va putea să mai iasă puţin din casă. Pînă mîine seară vom fi cu toţii foarte agitaţi — la primirea acestor rînduri ne vom mai linişti puţin şi te rog să mă crezi, nu regret defel lucrul acesta. George, Henry şi William sosesc curînd, urmînd să rămînă la noi peste noapte — mîine însă doi reprezentanţi ai familiei Deedes, dimpreună cu Henry Bridges, îşi vor face şi ei apariţia. Vom lua cu toţii prînzul mai devreme, după care îi vom expedia la Winchester. În ultimul timp n-am mai primit nici o veste din Sloane Street, ca atare tragem concluzia că lucrurile merg spre bine, ca de obicei, fără a fi intervenit nici o schimbare spectaculoasă. Marţea trecută, Henry ar fi trebuit să se afle din nou la Londra. Am primit o epistolă de la Frank ; se află iarăşi cu toţii la Deal, unde s-au instalat într-o nouă locuinţă. Dacă mă gîndesc bine cred că n-a mai rămas nici o casă în acest oraş prin care să nu fi trecut ei. Am citit cu mult interes că nava „Pyramus" a revenit în port şi mă tem că Doamna D. D. va regreta că a plecat atît de repede. Cu capriciile vremii nu te joci nicicum. Nădăjduiesc că prietena ta este iarăşi alături de băieţaşul ei. Sper că sora ei s-a simţit bine la balul dat de Lady Keith — nu mi-ai spus nimic în privinţa asta, dar sper că s-a distrat cum se cuvine acolo deşi, la drept vorbind, nu m-aş mira s-aud că între atîţia străini s-a simţit stingheră şi puţin cam stînjenită.

Îţi sînt recunoscătoare că faci cercetări în legătură cu Northamptonshire [1] — te-aş sfătui însă să nu te lansezi în noi investiţii pe tema asta căci sînt convinsă că pentru a afla ce mă interesează mă pot adresa la momentul oportun lui Henry „sans peur et sans reproche". Probabil că toată lumea condamnă scrisoarea Prinţesei

[1] Amănunte cu caracter documentar, solicitate de Jane Austen, menite a-i servi la scrierea romanului „Mansfield Park".

de Wales. Biata femeie, îi voi lua apărarea cît îmi va sta în putință fiindcă este femeie și pentru că-l urăsc pe soțul ei [1] ! Și totuși n-o pot ierta cînd se declară „atașată și plină de afecțiune" față de un om pe care s-ar cuveni să-l deteste — cît privește intimitatea care se spune că ar mai exista între ea și Lady Oxford — într-adevăr este un lucru rău și nu știu, zău, cum i-aș putea găsi vreo scuză ; dacă în cele din urmă mă voi vedea silită s-o abandonez pe Prințesă — țin să-mi exprim cu toată tăria convingerea că ființa aceasta ar fi fost o persoană respectabilă dacă Prințul ar fi avut de la început o atitudine tolerabilă față de ea.

Bătrînul Philmore se simte bine — prea bine chiar căci, iată, este în stare s-o avertizeze pe Domnișoara Benn că va trebui să-și părăsească casa. În locul ei ar urma să se mute fiul susnumitului Philmore. Îți imaginezi, sînt sigură, în ce stare se află biata Domnișoară Benn și cîte strădanii se depun de către întregul Chawton pentru a-i găsi o locuință onorabilă. Mai are la dispoziție două luni după care, dacă nu se va ajunge la nici o înțelegere, va fi fericită să părăsească locașul acela nenorocit — în perioada cît a plouat și furtunile s-au ținut lanț a trecut prin clipe cumplite sărmana. Cassandra a avut mare ghinion la Manydown — numai că acolo, s-a aflat într-o casă în care capriciile vremii n-o pot afecta cu nimic.

Familia Prowting sosește marți sau sîmbătă ; știrile despre starea Doamnei Prowting nu sînt însă deloc bune. Din punct de vedere cantitativ poți spune acum că merit din plin scrisoarea ta. Principiile mele în materie de justiție epistolară sînt foarte stricte, bănuiesc că-ți dai seama, nu-i așa ? Primește multă dragoste din partea mamei. Eu rămîn a ta afectuoasă,

J. Austen

Bietul John Harwood ! Orice-am face, iată-ne siliți să-l compătimim din nou, cu atît mai mult cu cît este vorba de bani. Charles, încăpățînatul ăsta de Charles,

[1] Este vorba de scrisoarea adresată presei de către Prințesa Caroline, soția Prințului Regent (viitorul George al IV-lea), în care își exprimă protestul față de modul în care este tratată de către soțul ei.

se dovedește pînă la urmă a fi cel mai înstărit dintre noi. Îl cam invidiez pentru cele 2500 de lire ale lui. Mama este ferm hotărîtă să vîndă casa de la Deane iar dacă nu o va vinde este limpede că proprietarul n-are planuri matrimoniale.

37

Către Cassandra Austen, luni 24 mai (1813)

Prea scumpa mea Cassandra,

Îți sînt foarte recunoscătoare că mi-ai scris. După ce te-ai frămîntat toată dimineața, cred că n-ai făcut-o deloc cu plăcere. Epistola ta a sosit la timp așa că nu m-am mai deplasat la magazinul „Remnants" ci m-am dus direct la „Christian" de unde am cumpărat muselină pentru Fanny. Vineri am fost, după cum îmi propusesem, la „Laytons" și-am luat mamei material pentru o rochie — șapte yarzi, la prețul de șase șilingi și șase pence. După aceea m-am dus pe jos la „Casa cu nr. 10"[1] unde domnește confuzia și mizeria, dar este destul loc pentru speranță. Am asistat apoi, foarte amuzată la deschiderea unui cont nou, după care, împreună cu Henry, m-am dus să vizitez expoziția[2] inaugurată în Spring Gardens. Lucrările expuse acolo nu-s considerate ca fiind de calitate, eu însă am fost foarte mulțumită de ele — mai ales daterită unui mic portret (spune-i negreșit amănuntul ăsta lui Fanny) care seamănă perfect cu Doamna Bingley[3]. M-am dus acolo în speranța că voi reuși să descopăr un portret al sorei ei, dar din păcate nici urmă de Doamna Darcy[4] — în fine, poate voi găsi ce caut

[1] „Casa cu nr. 10", din Henrietta Street, în apropiere de Covent Garden, unde urmează să se mute fratele Henry, actualmente bancher.

[2] Expoziția „Societății Pictorilor".

[3] și [4] Personaje din romanul „Mîndrie și Prejudecată" (Elizabeth și Jane Bennet, căsătorite respectiv Darcy și Bingley).

în sălile Marii Expoziții [1] pe care o vom vizita, bineînțeles, dacă vom avea timp. Printre lucrările lui Sir Joshua Reynolds [2] expuse în prezent în Pall Mall (unde ne vom duce, de asemenea negreșit) n-am nici o șansă s-o găsesc pe susnumita Doamnă. Cît despre Doamna Bingley nici că se poate asemănare mai mare. Talia, conturul și trăsăturile feței, dulceața expresiei — ce mai calea-valea e leită ea însăși. Poartă o rochie albă cu garnituri verzi, ceea ce-mi convine de minune căci verdele a fost dintotdeauna culoarea ei preferată. Cred că nu greșesc dacă afirm că Doamna D. s-ar cuveni să fie îmbrăcată în galben.

Vineri am avut o vreme îngrozitoare. În timp ce eram plecați de-acasă ne-a surprins furtuna. A bătut grindina (lucru ce nu s-a mai întîmplat aici în ultimul timp), dar de tunat n-a tunat. Sîmbătă vremea s-a mai îmblînzit. A fost frig și n-a căzut o picătură de ploaie. Pe muselină am dat doi șilingi și șase pence — nu mă pot lăuda că am luat-o ieftin, dar pot spune că atît mătăsica cît și serjul sînt de bună calitate. Ț-am cumpărat medalionul pentru care am fost obligată să dau 18 șilingi — e mai mult decît plănuisem și este lucrat totul în aur...

Sîmbătă aranjasem să ne ducem la Expoziția de la Somerset House, dar cînd am ajuns în Henrietta Street a trebuit să plec în oraș, împreună cu Domnul Tilson, în căutarea Domnului Hampson de care aveau nevoie gazdele. Tot umblînd după el s-a făcut tîrziu și nu ne-a mai rămas decît să ne întoarcem acasă. Pe domnul Hampson nu l-am găsit pînă la urmă. Biata Doamnă Tilson! Riscă, sărmana, să nu se mai poată duce la petrecerea ce are loc astă-seară la Lady Drummond Smith. Domnișoara Burdett urma să meargă cu ea, dar tușește și din pricina asta va sta acasă. Iată cum mi-am petrecut ziua de ieri. Dimineața ne-am dus la Belgrave Chapel, seara însă, din pricina ploii n-am mai putut asista la slujba de la St. James. Domnul Hampson ne-a făcut o vizită, Domnii Barlow și Phillips au luat dejunul cu noi, Domnul și Doamna Tilson au sosit seara *à l'ordi-*

[1] Marea Expoziție a Academiei Britanice.
[2] Celebru pictor englez (1723—1792).

naire. Ea a fost la noi la ceai şi joi şi sîmbătă, el a prînzit zilnic în oraş iar vineri am fost împreună. Mîine-seară ne-au invitat la ei pentru a face cunoştinţă cu Domnişoara Burdett — nu ştiu însă ce vom face pînă la urmă. Henry vorbea despre o plimbare cu trăsura la Hampstead, ceea ce ne va da peste cap toate planurile. Eu aş dori foarte mult s-o cunosc pe Domnişoara Burdett, deşi mă cam înspăimîntă gîndul că şi ea doreşte să facă cunoştinţă cu mine. Am devenit o figură celebră — n-am ce face. Nu port nici o vină pentru asta. Vom pleca din Londra negreşit — numai că evenimentul nu va avea loc înainte de marţi aşa că pînă atunci nu ne vom vedea. Henry zice că luni ar fi prea devreme. Fii fără grijă, nu ne poate tenta nimeni să mai rămînem — nici o grijă în privinţa asta !

Încă nu ştiu cum voi proceda cu hainele. O parte le voi trimite, probabil, cu diligenţa, împreună cu o cutie de pălării. Am priceput delicata ta aluzie şi i-am scris Doamnei Hill. Familia Hoplyn ne-a invitat la dejun, dar noi i-am refuzat. La întoarcere Henry va fi copleşit de invitaţii la dejun — va fi foarte bine venit la fiece masă şi fiece masă va fi foarte binevenită pentru el. Pînă se va instala în Henrietta Street nu va avea nevoie de nici una dintre noi. Cel puţin asta este convingerea mea în momentul de faţă. Instalarea nu va avea însă loc decît tîrziu spre toamnă, după septembrie probabil... Un gentleman duce tratative cu noi pentru a prelua casa aceasta. Gentlemanul în cauză se află la ţară, prietenul său însă a fost la noi zilele trecute s-o vadă şi, în ansamblu, s-a declarat mulţumit. Gentlemanul ar prefera mai degrabă să i se majoreze chiria decît să achite imediat 500 de guinee. Dacă asta e singura dificultate, nu-i nici o problemă ! Henry este dispus să accepte. Roagă-te ca miercuri, joi şi vineri să avem o vreme strălucită. În drum spre Henley, intenţionăm să trecem prin Windsor — ceea ce va fi o adevărată încîntare. Urmează să plecăm din Sloane Street în jur de ora 12, cam la 2-3 ore după ce Charles cu ai săi vor fi purces şi ei la drum. O să le ducem, bineînţeles, lipsa, dar plăcerea de a reveni în

camera ta va fi cu adevărat mare. Şi-apoi să nu uităm ceaiul cu zahăr.

Mă tem că Domnişoara Clewes nu se simte bine căci nu pomeneşti nimic despre ea. Dacă nu voi avea fapte noi care să-mi dea ghes să pun mîna pe pană n-am să-ţi mai scriu. Împreună cu aceste rînduri îţi trimit nota de plată şi chitanţa Domnului Herrington.

Îi sînt foarte recunoscătoare lui Fany pentru scrisoarea ei — m-a făcut să rîd din toată inima, dar nu-mi pot impune să-i răspund. Chiar dacă aş dispune de mai mult timp tot n-aş şti cam ce fel de epistolă ar fi în stare să scrie Domnişoara D.[1] Sper că Domnişoara Benn se simte din nou bine şi că astăzi va putea lua masa cu tine liniştită.

Luni seară. Am fost împreună la [Marea] Expoziţie [din Somerset Place] şi [în Pall Mall unde sînt expuse] pînzele lui Sir J. Reynolds, dar am fost dezamăgită în ambele locuri căci n-am găsit nici urmă de Doamna D. Pesemne că Domnul D. îi preţuieşte mult prea mult portretele pentru a accepta să expună vreunul din ele în public. Simt, într-un fel, că ghicesc ce sentiment îl încearcă — e vorba despre un soi de amestec între dragoste, mîndrie şi delicateţe. Abstracţie făcînd însă de această decepţie, tablourile şi drumul m-au amuzat copios. Am mers într-o trăsură deschisă şi totul a fost foarte plăcut. Eleganţa mea solitară m-a încîntat şi-mi venea să rîd de postura în care mă aflam. Simţeam, pur şi simplu, că, de fapt, nu prea aveam dreptul să fac turul Londrei într-o trăsură deschisă. Henry doreşte să-l informeze pe Edward că i-a cumpărat — convenabil — trei duzine de sticle cu vin roşu, ce au fost trimise la Chawton. Nu m-aş mira dacă joi nu vom reuşi să ajungem decît pînă la Reading astfel încît în ziua următoare să ne putem afla la o oră rezonabilă în Steventon pentru a lua masa. Indiferent însă ce-ţi voi scrie sau ce-ţi vei imagina tu că vom face — noi ştim că altfel vor sta lucrurile. Mîine dimineaţă voi sta liniştită — mi-am

[1] Referire la Georgiana Darcy, personaj din romanul „Mîndrie şi Prejudecată".

terminat toate treburile şi probabil voi face o vizită Doamnei Hoblyn. Multă dragoste întregului grup care acum s-a mai împuţinat.

Cu afecţiune a ta,

J. Austen

38

Către Francis Austen, (sîmbătă) 3 iulie 1813

Chawton, 3 iulie 1813

Imaginează-ţi că am luat pana în mînă pentru a-ţi scrie o scrisoare cît mai frumoasă şi urează-mi noroc. Nu de mult am avut plăcerea să aflăm veşti despre tine prin Mary care ne-a comunicat tot ce-i scriseseşi pe 18 iunie din Rugen (dacă nu mă-nşel) şi am fost încîntaţi că dispui de un pilot atît de bun. Oare în ce constă asemănarea ta cu Regina Elisabeta ? Ei bine, în faptul că ştii să-ţi alegi slujitori înţelepţi ! Nu dovedeşte asta oare că aidoma ei, care a fost o regină mare, tu te dovedeşti a fi un căpitan destoinic ? Întrebarea mea ai putea-o folosi drept ghicitoare. Fă în aşa fel încît să ajungă să circule printre ofiţerii tăi şi prestigiul o să-ţi crească. Sînt convinsă că eşti încîntat. Nici nu s-ar putea altfel de vreme ce, silit fiind a părăsi Anglia, te afli într-un anume loc şi vezi o ţară nouă care nu-i alta decît distinsa Suedie. Sînt convinsă că te simţi în al noulea cer şi sper că ai vizitat Carlscroon. În schimbul a nenumărate privaţiuni, profesiunea ta îţi oferă şi satisfacţii. Cu un spirit iscoditor şi receptiv ca al tău îţi găseşti totdeauna motive de satisfacţie. Fantomele lui Gustavus — Vasa, Carol al XII-lea, Cristina şi Linneus nu ţi-au ieşit oare în cale ? Eu nutresc un adînc respect pentru Suedia de odinioară. Cît zel a pus în devoţiunea sa pentru protestantism ! Şi apoi am considerat dintotdeauna că este ţara ce se aseamănă cel mai mult cu Anglia. Conturul hărţii sale şi numele suedezilor sînt aidoma cu ale noastre.

La noi, iulie a început oribil — frig și ploi torențiale — era de așteptat de la această lună care, de regulă, este capricioasă. Dar mai-nainte vremea a fost plăcută și uscată spre bucuria celor ce-și strîng fînul și a acelora ce au pășuni. În general condiții excelente pentru fin. Edward și l-a strîns cum nu se poate mai bine. Toate astea sînt valabile însă pentru Chawton. Aici el a avut mai mult noroc într-un an decît a avut Domnul Middleton în cinci ani de cînd a luat pămîntul în arendă. Asta îl va încuraja să-și încerce din nou norocul la Chawton și sper din tot sufletul că va veni aici și la anul. Bucuria noastră de a-i avea printre noi este atît de mare încît dacă n-am fi 'cei mai buni oameni din lume poate nici n-am merita-o. Sîntem cu toții bine, luăm deseori masa împreună și ne întîlnim zilnic într-un loc sau altul. Edward se simte excelent și se bucură de viață ca toți vlăstarii familiei Austen ce-au văzut lumina zilei în Hampshire. S-ar zice că nu-și pierde vremea în zadar la Chawton. Vorbește mereu de faptul că ar vrea să aibă o grădină nouă — actuala grădină este plasată prost, în apropierea celei a Domnului Papillon. Grădina cea nouă ar urma să fie amenajată pe pajiștea din spatele casei sale. Am dori să-și dovedească atașamentul față de aceste locuri, aranjînd totul cît se poate mai bine. În curînd toți copiii vor fi alături de el — Edward, George și Charles sînt deja aici iar săptămîna viitoare vor sosi Henry și William. La Winchester, unde învață George, există obiceiul ca băieții să plece de la școală cu două săptămîni înainte de începerea vacanței — pesemne ca să nu se omoare cu învățatul pînă în ultima clipă. Profesorului aranjamentul ăsta nu-i prea face cinste. Sperăm că în curînd credinciosul și devotatul nostru Henry ne va vizita. De data asta va fi oaspetele nostru. Este destul de bine și nădăjduim că ți-a comunicat deja vestea cea bună că nu mai este ajutor de portărel. Faptul că a fost promovat îl bucură grozav — este întrutotul rodul străduințiilor sale. Ți-a comunicat desigur și ce planuri are. Proiectul legat de Scoția ni se pare excelent atît pentru el cît și pentru nepotul său. În general, starea sa de spirit este mai bună. Nu greșesc, cred, dacă afirm că nu-i în firea lui să se lase copleșit de necazuri. Este tot timpul preocu-

pat de ceva, este un om activ și optimist. Deși a fost foarte atașat de sărmana Eliza și s-a purtat minunat cu ea, se afla deseori departe de ea, așa că spre deosebire de alți soți pierderea ei n-a reprezentat pentru el o durere prea mare. Și apoi să nu uităm lunga și cumplita boală de care a suferit răsposata și împrejurările în care s-a stins. Henry știa, dealtfel, de mult că ea are să moară iar dispariția ei a reprezentat pentru el o adevărată alinare. N-am ieșit încă bine din doliul ce-l purtam pentru Eliza și, iată, sîntem iarăși cerniți din pricina Domnului Thomas Leigh — respectabilul, demnul, inteligentul și simpaticul Domn Thomas Leigh care la vîrsta de 79 de ani a încheiat bilanțul unei vieți merituoase. Lasă în urma lui unul dintre cele mai frumoase domenii din Anglia precum și o mulțime de nevrednici nepoți și nepoate, cum nu cred să mai fi avut o altă persoană particulară din Anglia. Sîntem curioși să știm cine va prelua parohia din Adlestrop, unde minunata lui soră își va găsi refugiul pentru tot restul vieții. Pînă acum ea a suportat cu tărie greaua pierdere deși cred că de îndată ce iureșul treburilor ce te-absorb în astfel de împrejurări va trece, durerea ce o va resimți va fi fost mare. Și ea nu este singura victimă demnă de compătimirea noastră — să n-o uităm deci pe sărmana Doamnă L. P. care ar fi devenit stăpînă la Stonleigh dacă nu ar fi intervenit acel nenorocit compromis [1] de pe urma căruia n-au avut niciodată nici un folos. Va urma, desigur, un proces foarte greu.

Fetițele lui Charles au stat timp de o lună la noi. Sînt atît de dulci și ne-am atașat așa mult de ele încît acum le simțim grozav lipsa. Avem despre ele numai vești bune. Starea sănătății lui Harriet s-a ameliorat iar Cassy este mai manierată. Aceasta din urmă ar putea fi un copil minunat — natura a fost cu ea foarte darnică — dar metodele după care a fost crescută cam lasă de dorit. Noi am găsit că făcuse multe progrese, ne bucură însă să știm că și părinții ei gîndesc la fel. Cu puține eforturi ar deveni un copil minunat. Harriet este un îngeraș și are o fire tare blîndă. În prezent se află amîndouă la Southend. Dar în fond de ce-ți scriu eu toate acestea,

[1] Vezi nota de la pag. 92.

ca şi cum Charles n-ar pune şi el mîna pe pană ? Nu pot suferi să-mi irosesc timpul de prisos încălcînd drepturile altora. Mă întreb dacă ai citit cumva în ziare ştirea despre căsătoria Domnului Blackhall. Noi am citit. Ei bine, s-a căsătorit cu o oarecare Domnişoară Lewis. Grozav aş vrea să ştiu ce fel de femeie este. El era perfecţiunea întruchipată — o perfecţiune cam ostentativă de care îmi amintesc totdeauna cu destulă consideraţie. Cu puţine luni în urmă a fost numit pastor la Great Cadbury în Somersetshire — un loc excelent pe care şi-l dorea şi de care îmi amintesc că-mi vorbise. După părerea mea Domnişoara Lewis, al cărui tată s-a aflat la un moment dat în Insula Antigua, s-ar cuveni să fie o femeie tăcută din fire şi ignorantă, căreia să-i placă plăcinta de viţel, ceaiul verde, servit după-amiază, şi jaluzelele verzi trase la geam noaptea. Sînt convinsă că vei fi bucuros să afli că „Raţiune şi Sensibilitate" s-a vîndut pînă la ultimul exemplar şi că de pe urma lui am cîştigat 140 de lire plus drepturile de autor (dacă-mi vor sluji vreodată la ceva). Pînă acum deci am cîştigat de pe urma scrisului 250 de lire — ceea ce mă-ndeamnă să nu mă opresc aici. Lucrez în prezent la ceva [1] şi, judecînd după primirea ce s-a făcut romanului „Mîndrie şi Prejudecată", sper că se va vinde bine, deşi cartea nu-i tot aşa de amuzantă. Apropo, te-ar deranja dacă aş menţiona în roman nava „Elephant" precum şi alte două-trei nume de nave pe care-ai fost în trecut ? Am pomenit deja despre ele, dar dacă lucrul acesta te-ar supăra pot să renunţ. De altfel, totul se reduce la o simplă menţiune.

6 Iulie. Acum, prea scumpul meu Frank, îmi voi încheia scrisoarea. N-am lipit-o într-adins, în speranţa că poşta de marţi mi-ar putea oferi prilejul de a-ţi comunica fapte noi — ei bine, acum sînt în măsură să-ţi spun că vecinii noştri de la Great House vor mai rămîne aici cîteva săptămîni în plus faţă de cît se stabilise iniţial. Domnul Scudamore, la care s-a referit fratele meu, a ajuns la concluzia că, în prezent, la Godmersham nu se poate locui — afirmă că vor trebui să mai treacă încă

[1] Este vorba de romanul „Mansfield Park".

vreo două luni pentru ameliorarea situației. Dacă vremea va fi mai caldă, lucrurile se vor aranja mult mai repede. Fratele meu se va deplasa probabil personal acolo pentru a vedea ce-i de făcut și pentru a-și încasa chiriile. Ziua de plată a fost deja amînată. Dacă ei mai rămîn, noi n-avem decît de cîștigat, cum însă cei tineri se arată, în general, dezamăgiți, fie cum vor ei.

Verișorul nostru Thomas Austen va pleca împreună cu Margaretta în Irlanda, unde a fost numit Aghiotant. Lordul Whitworth va face parte din suita lor în calitate de Lord Locotenent. Pentru amîndoi nici că se putea ceva mai bun. Dumnezeu să te binecuvînteze. Sper că ești în continuare bine. Primește de la noi toți sentimente de nețărmurită dragoste.

A ta cu multă afecțiune,

Jane Austen

39

Către Cassandra Austen, sîmbătă 6 noiembrie (1813)

Sîmbătă 6 noiembrie — Godmersham Park

Prea scumpa mea Cassandra,

Cum mai este o jumătate de oră pînă la micul dejun (pe care, imaginează-ți, te rog, îl voi lua în propria mea cameră, în care-s instalată foarte confortabil — e o dimineață splendidă și în cămin arde un foc excelent) îți voi povesti ce s-a mai întîmplat în ultimele două zile. Și totuși, dacă mă gîndesc bine, ce-aș avea oare să-ți spun ? Dar să nu lungesc vorba căci risc să mă pierd în amănunte. La Chilham Castle ne-am întîlnit cu familia Britton și am făcut cunoștință cu un anume domn Osborne cu soția și cu o oarecare Domnișoară Lee ce locuiește acolo. În total n-am fost decît 14 persoane. Familia Britton și Fanny consideră că nicicînd n-am participat la o petrecere mai strălucită iar eu m-am distrat cu fleacuri. Pe doctorul Britton doream de mult să-l văd — cît privește soția lui, ea mă amuză grozav cu eleganța și rafinamentul ei afectat. Domnișoara Lee este foarte comunicativă — îl

admiră pe Crabbe[1] — cum se și cuvine, de altfel. Și ea a fost la faimosul bal de la Chilham Castle așa că ți-o amintești precis. În fine, vreau să te-anunț, draga mea, că nu mă mai consider tînără așa că descopăr adevărate delicii în noua mea postură de însoțitoare a celor tineri căci, iată, acum toți mă instalează pe o sofa, lîngă foc, și pot bea vin după pofta inimii.

Seara s-a făcut muzică, interpreții fiind Fanny și Domnișoara Wildman. Domnul James a stat tot timpul în preajma lor, ascultîndu-le sau, poate, prefinzînd că le-ascultă. Ieri aș putea spune, mai degrabă, că mi-am irosit timpul. Mai întîi, și-a făcut apariția înainte de micul dejun, ca de obicei, Sir Brook, după care ne-a vizitat Domnul Sherer, a sosit apoi, ca în fiece dimineață, Lady Eastwell care, de data asta, se-ndrepta spre casă, venind de la Eastwell, apoi, Sir Brook și Edward ne-au părăsit, după care, la patru și jumătate am luat masa — pusă pentru cinci persoane — a urmat apoi cafeaua iar la ora șase, Domnișoara Clewes, Fanny și cu mine ne-am urcat în trăsură și am plecat. Ce noapte splendidă era! Numai bună pentru zbenguiala noastră! Am ajuns la destinație mai devreme decît trebuia, dar la scurt timp după sosirea noastră, Lady B. cu cele două însoțitoare ale ei și-au făcut apariția. Le reținusem la toate trei locuri lîngă noi. Și iată-ne, acum, instalate toate șase una lîngă alta, sub un perete lateral. Eu am stat între Lady Foote și Domnișoara Clewes. Lady B. s-a comportat exact cum m-așteptam. N-aș putea spune dacă este frumoasă sau urîtă. Nu-mi dau încă bine seama. Mi-a plăcut însă căci, grăbită să pună capăt concertului și să plece, și-a luat rămas bun de la toți prompt și plină de hotărîre iar, cînd a fost vorba să se vadă cu „scumpa Fanny" ce s-a aflat cea mai mare parte a serii în extremitatea cealaltă a sălii, împreună cu prietenii săi, familia Plumptre, a renunțat la orice complimente, ifose sau fasoane de acest fel. Dar să nu mă pierd în amănunte și să revin la subiect.

[1] George Crabbe (1754—1832), poet clasicist și realist, unul dintre scriitorii favoriți ai lui Jane Austen.

La sfîrşitul concertului am văzut-o pe Doamna Harrison cu care am avut o plăcută conversaţie prietenească, abundînd în complimente. E o femeie dulce şi fermecătoare. Seamănă aşa de bine cu sora ei încît la un moment dat am avut impresia că vorbesc cu Doamna Lefroy. M-a prezentat apoi fiicei sale pe care o găsesc frumoasă, dar nu se poate compara nici pe de parte cu la Mere Beaute.[1] Familiile Fagg şi Hammond erau şi ele prezente, William Hammond fiind singurul tînăr cu renume dintre ei. Domnişoara arată splendid — eu o prefer însă pe Julia, micuţa ei soră, care zîmbea tot timpul şi flirta cu toată lumea. În cele din urmă am fost prezentată şi lui Mary Plumptre pe care nu cred s-o mai recunosc dacă o văd a doua oară. Ea însă, entuziastă din fire, s-a arătat încîntată să facă cunoştinţă cu mine. Chiar şi Lady B. a găsit de cuviinţă să afirme că-s mai frumoasă decît se aştepta aşa că, după cîte vezi, mi-a mers mai bine decît ţi-ai fi putut închipui. Acasă am ajuns după ora douăsprezece. Eram toate moarte de oboseală, dar astăzi ne simţim destul de bine. Domnişoara Clewes susţine că n-a răcit iar Fanny s-ar zice că n-a păţit nici ea nimic. Eu mă simţeam atît de obosită încît la un moment dat m-am temut că nu voi face faţă balului de joia viitoare — mersul pe jos pînă acolo va constitui o mare variaţie — precum şi faptul că nu va mai fi aşa de cald mă vor face, sper, să uit de oboseală. Îmi păstrez rochia din crep de China pentru bal. Cam atît despre concert. Ieri am primit o scrisoare de la Mary. Luneа trecută au ajuns cu bine la Cheltenham unde vor rămîne, mai mult ca sigur, o lună de zile. Bath-ul nu se dezice nicicum. H. Bridges cu ai săi trebuie să-i părăsească la începutul săptămînii viitoare. Louisa s-ar părea că nu-i cuprinsă de disperare la gîndul că vor locui cu toţii împreună — pentru cei care privesc însă situaţia de la distanţă, un asemenea lucru pare irealizabil. Doctorul Parry nu vrea ca Lady B. să mai stea la Bath de vreme ce a început să se miște. Mare noroc, n-am ce zice ! Ai să afli de moartea bietului Domn Evelyn.

[1] Aluzie la Doamna de Sévigné (1626—1696).

De cînd ţi-am scris ultima scrisoare, cea de-a doua ediţie[1] a cărţii mele mă priveşte ţintă în faţă. Mary mi-a spus că Eliza intenţionează s-o cumpere. Aş dori acest lucru... Sper din tot sufletul că mulţi vor fi cei ce se vor simţi obligaţi s-o ia. Dacă o vor cumpăra, nu-mi pasă că nu o fac cu plăcere.

Înainte de a reveni acasă, Mary a auzit că la Cheltenham cartea este foarte apreciată şi că a fost împrumutată şi Doamnei Hamilton[2]. Fiind vorba de o scrisoare atît de respectabilă vestea aceasta mă onorează. Dacă aş şti că te obosesc scriindu-ţi prea mult pe tema asta, ceea ce nu e cazul, mi-aş cere, bineînţeles, scuze. Ce vreme, ce ştiri ! Avem ce admira, n-am ce zice ! Tu cred că le-ai savurat pe fiecare în parte.

În ultimele două zile mi-am lărgit în mare măsură orizontul şi cercul de cunoştinţe — mă refer, vreau să zic, la Lady Honeywood ; n-am stat prea aproape de ea pentru a mă putea declara un judecător imparţial, dar o găsesc totuşi extrem de frumoasă — manierele ei excelează prin dezinvoltură, bună-voinţă şi lipsă de afectare ca să nu mai spun că umblă cu patru cai la trăsură şi e foarte frumos îmbrăcată — este deci o femeie perfectă. A, uitam ! Seara trecută l-am văzut şi pe Domnul Gipps — pe utilul Domn Gipps — care, în lipsa unui bărbat mai răsărit, ne-a condus pe noi şi pe Emma Plumptre la trăsură. Este un bărbat mărunţel şi plăcut la chip.

Tînjesc după scrisoarea ta, mai ales pentru a şti ce-mi rezervă soarta în legătură cu Londra. Poate mîine voi primi veşti de la tine. Dorinţa mea este ca Henry să hotărască aşa cum îi place lui — nu voi fi supărată dacă nu va opta pentru mine. Mîine dimineaţă mă duc la biserică. La întoarcere voi fi neliniştită. Familia Sherer a plecat iar familia Faget nu a sosit încă — în consecinţă vom avea de-a face din nou cu Domnul S. Domnul Paget se comportă ca un om nestatornic şi totuşi Doctorul Mant

---

[1] A doua ediţie a romanului „Raţiune şi Sensibilitate" (1811 ; 1813).

[2] Elizabeth Hamilton (1758—1816), romancieră şi eseistă minoră de origină scoţiană.

spune despre el că are caracter — lipsurile sale ar trebui puse pe seama soției. Aș zice că în parlamentul lor este agreată autoritatea femeilor.

Am primit de la Charles o lungă scrisoare, deopotrivă veselă și tristă, dar n-am găsit în ea decît lucruri pe care le știam. Avînd în vedere femeile ce și-au anunțat prezența, s-ar părea că săptămîna viitoare va avea loc un bal excelent. De la acest festin nu va lipsi probabil Lady Bridges împreună cu cîteva reprezentante ale familiei Knatchbull. Doamna Harrison și eventual Domnișoarele Oxenden și Papillon vor veni și ele iar dacă vine Doamna Harrison nu va lipsi, de bunăseamă, nici Lady Fagg. Umbrele serii încep să coboare iar eu îmi reiau narațiunea interesantă. Sir Brook a sosit cu fratele meu în jur de ora patru — Sir Brook a zăbovit foarte puțin, pornind din nou la drum spre Goodnestone. Edward B. ne va face mîine o nouă vizită de duminică — ultima vizită de acest fel, din mai multe motive — sosesc cu toții acasă în ziua în care noi plecăm. Familia Deede vine de-abia marți. Printre ei se va afla și Sophia — o frumusețe controversată pe care doresc să o văd. Lady Elizabeth Hatton și Anna — Maria au fost pe la noi azi-dimineață. Ei bine, ne-au făcut amîndouă o vizită — asta-i tot ce-ți pot spune despre ele. Au venit, au stat cît au stat și apoi au plecat. Atît și nimic mai mult.

Duminică. Bietul Henry ! Îmi scrii că este iarăși bolnav și suferă cumplit de bilă. Or știm cu toții ce înseamnă asta ! După părerea mea, criza a survenit din pricina stării de neliniște și izolării de care a avut parte în ultimul timp. Sper însă că totul va trece la fel de repede cum a venit iar marțea viitoare vei putea să-mi dai din nou vești bune despre el. Am primit o scrisoare miercuri așa că nu mă mai pot aștepta să primesc și vineri, una. Cred că dacă ai trimite o epistolă la Wrotham nu s-ar întîmpla nimic rău. Urmează să plecăm sîmbătă, înainte de sosirea poștei, deoarece Edward intenționează să călătorească cu proprii săi cai. Vrea să pornim la drum în jur de ora nouă. Vom face un popas la Lenham.

Ce frumos din partea ta că te-ai gîndit să-mi trimiți o scrisoare așa de lungă și amabilă ! Am primit-o dimpre-

ună cu scrisoarea mamei exact în clipa în care începuse să mă cuprindă neliniștea. Da, sînt extrem de bucuroasă că am procedat ca atare. M-am temut că propunerea mea ți se va părea inutilă, cuvintele tale însă au reușit să-mi redea liniștea. Spune-i lui Henry că, oricît i s-ar părea de neplăcut, eu tot voi sta cu el. Of Doamne, n-am, sărmana de mine, nici timp și nici hîrtie cîtă mi-ar trebui pentru tot ce aș avea de spus ! De la Oxford mi-au sosit două scrisori. Cea primită ieri este de la George. Au ajuns cu bine la destinație. Edward a sosit acolo cu două ore mai tîrziu decît diligența, căci la plecarea din Londra s-a rătăcit. George scrie calm și plin de voie bună — mă informează că speră să obțină în curînd odăile lui Utterson, că miercuri s-a dus la un curs, spune c-am cît cheltuiește și, în concluzie, afirmă : „Mă tem că voi fi sărac !“ Mă bucur că-și pune atît de curînd această problemă. Am impresia că nu și-a ales încă un profesor ca să-l îndrume — sper însă că fratele meu mă va anunța curînd cum s-a rezolvat această problemă. Tu, Doamna H., Catherine și Alethea făcînd turul orașului în trăsura lui Henry — extraordinar ! Ei bine, oare cine și-ar putea imagina una ca asta ? Eu, cel puțin, nu mă pot obișnui încă cu această idee. Și-apoi, tot ce-ar urma să vezi la Streatham, am văzut deja, dar, la naiba cu Streatham-ul tău și cu Bookham-ul meu ! Perspectiva de a fi adusă la Chewton de către Henry, iată un amănunt care, din punctul meu de vedere, face ca planul să mi se pară perfect. Speram să vezi toate frumusețile orașului și le-ai văzut ! „Speram să vii și ai venit !“ Regret că el nu va veni mai curînd din Marea Baltică. Biata Mary ! Astăzi, fratele meu a primit o scrisoare cam ciudată de la Louisa ; urmează să-și petreacă iarna la Bath. Au hotărît de curînd acest lucru la cererea Doctorului Parry. Și asta nu din pricină că apele i-ar fi necesare lui Lady B. ci pentru că doctorul vrea să aprecieze efectele tratamentului său care se deosebește de tot ceea ce pacienta a făcut pînă acum. Eu aș mai zice că doctorului nu i-ar displace să obțină cîteva guinee în plus de la excelența-sa. Tratamentul său se bazează pe austeritate. De îndată ce au apărut simptome de gută i-a luat douăsprezece uncii de sînge,

i-a interzis vinul etc. Pînă acum, Lady B. este de acord cu acest plan. Şederea la Bath îi face plăcere. Pentru Louisa şi Fanny ea reprezintă o mare dezamăgire. Familia H. Bridges pleacă la ei marţi şi intenţionează să se mute într-o casă mai mică. Sper că ghiceşti cum se simte Edward. Acum nu mai există nici o îndoială că se va duce la Bath. Nu m-ar mira dacă o va lua cu el şi pe Fanny Cage. Peste o zi-două vei primi din nou veşti de la mine. A ta cu multă afecţiune,

J. A.

Planul Domnului Hampson nu ne place.

40

Către Cassandra Austen, miercuri 2 martie (1814)

Henrietta Street, miercuri 2 martie

Draga mea Cassandra,

Greşeai cînd îţi închipuiai că aseară ne aflam la Guildford — de fapt, eram la Cobham. Odată ajunşi la G. am descoperit că John plecase cu caii. Ca atare am procedat întocmai ca la Farnham — Am rămas în trăsură în vreme ce se schimbau caii, după care am plecat imediat la Cobham, unde am ajuns în jur de ora şapte iar la opt ne aflam la masă, ospătînd dintr-o minunată găină friptă etc. Una peste alta, am călătorit foarte bine iar la Cobham ne-am bucurat de tot confortul. Nu i-am putut plăti Domnului Herington ! Acesta a fost, de fapt, singurul inconvenient de care mă pot plînge. Ca atare, va trebui să-i returnez lui poliţa iar mamei cele două lire — urmînd să-ţi încerci tu norocul. N-am început lectura decît după ce am ajuns la Bentley Green. Atitudinea aprobatoare pe care o manifestă Henry coincide întrutotul dorinţei mele. Afirmă că noua carte [1] se deosebeşte de celelalte două, dar nu s-ar părea că o găseşte inferioară acestora. A ajuns cu lectura numai pînă la căsătoria Doamnei R. Mă tem că într-un fel a parcurs partea cea

[1] „Mansfield Park".

mai amuzantă a cărții. Lady B. și Doamna N. l-au cucerit și elogiază în mod deosebit modul cum sînt zugrăvite personajele. Întocmai ca Fanny, le înțelege pe toate și am impresia că prevede tot ce se va întîmpla.

Aseară am terminat „Eroina“ [1] care m-a amuzat grozav. Mă mir că lui James i-a plăcut atît de puțin. Pe mine m-a distrat la culme. Ne-am culcat la ora zece. Eram foarte obosită și am dormit minunat. Astăzi mă simt excelent iar Henry se pare că nu mai are nimic. Am plecat din Cobham la opt și jumătate, am făcut un popas și am luat micul dejun la *Kingston* iar înainte de ora două, ne aflam aici, instalați, așa cum îi place Domnului Knight. Domnul Barlowe ne-a întîmpinat în prag, numai zîmbete, și la întrebarea noastră „Ce mai e nou ?“, ne-a spus că sînt speranțe că pacea va fi încheiată. Apoi mi-am luat în primire camera, mi-am despachetat lucrurile, am trimis la poștă cele două scrisori ale Domnișoarei P., l-am primit pe B. iar acum mă aflu singură în camera din față și scriu. Afară ninge. Ieri a fost viscol iar azinoapte a geruit din care pricină drumul de la Cobham pînă la *Kingston* a fost destul de anevoios. Ca atare, Henry a pus să fie înlocuiți caii înhămați în față și astfel am reușit să călătorim cu bine de la Kingston pînă în Sloane Street. Pot spune deci că în felul ăsta proprii săi cai au fost scutiți de eforturi. În vreme ce treceam cu trăsura pe stradă m-am uitat să văd dacă poartă cineva văluri cernite și am avut bucuria să zăresc cîteva acoperind niște chipuri vulgare. Și acum, spune-mi, te rog, voi ce mai faceți ? Tu în special, cum te simți după emoțiile de ieri și de alaltăieri ? Sper că vizita Marthei a fost și de data aceasta plăcută și că împreună cu mama ai putut mînca budincă cu carne. Să n-ai nici o grijă, mîine de dimineață, de cum mă scol, mă voi ocupa de coșar. Ni s-au procurat bilete la Drury Lane pentru duminică, dar cum dorința publicului a devenit o adevărată manie, n-am reușit să găsim bilete decît în rîndurile trei și patru într-o lojă din față — sper totuși că lucrurile vor merge bine. În fine, este vorba de *Shylock*, piesa [2]

[1] Roman de E. S. Barrett (1786—1820).
[2] Este vorba de „Negustătorul din Veneția“ de W. Shakespeare.

este bună pentru Fanny — ca atare nădăjduiesc că ea nu va fi prea afectată. Doamna Perigord a fost pe aici şi a plătit un şiling pentru material. Mi-a spus că-i datorăm stăpînului ei bani pentru vopsitul mătăsii. Muselina mea cea veche n-a fost încă vopsită, sărmana ! Şi nu-i prima dată cînd îmi promite că se va ocupa de ea. Ce oameni răi sînt şi boiangiii ăştia ! Parcă şi-ar fi muiat cu toţii dintru început sufletul în purpura păcatului. Spune-i mamei că am primit cele şase lire şi cincisprezece şilingi dar că, în loc să fie trecuţi în contul ei, au fost trecuţi în contul meu aşa că am semnat cele necesare pentru schimbările de rigoare. S-a lăsat seara. Ne-am luat ceaiul iar eu m-am cufundat în volumul III al „Eroinei". N-aş zice că acţiunea începeşte — din contră. Este o fermecătoare parodie, în special a stilului Doamnei Radcliffe.[1] Henry continuă să citească „Mansfield Park". Îl admiră pe H. Crawford — vorbesc foarte serios — vede în el un bărbat inteligent şi plăcut. Îţi comunic toate aceste lucruri bune căci ştiu ce mare plăcere îţi fac. John Warren şi soţia au fost invitaţi să ia dejunul cu noi — urmînd să ne comunice data cînd vor veni în următoarele două săptămîni. Totuşi nu cred că se vor ţine de cuvînt. Wyndham Knatchbauli urmează a fi invitat duminică. Este suficient de crud pentru a accepta invitaţia aşa că va trebui să găsesc pe cineva care să-l primească. Aflăm că Domnul Kean[2] este mai admirat ca oricînd. Avem două locuri libere la teatru şi le vom oferi probabil, Domnului Tilson şi fratelui său, generalul Chownes. S-ar părea că s-a aranjat să avem trăsura la dispoziţie pentru viziteie de vineri — ca atare mă duc mai mult ca sigur la Doamna Hares. Eu urmează s-o vizitez pe Domnişoara Spencer. Pe einstea mea, sînt tare nostimă, nu găseşti ? La spectacolul ce va avea loc la „Drury Lane" peste două săptămîni se găsesc locuri foarte bune, Henry însă vrea să rezerve bilete pentru spectacolul ce va avea loc de sîmbătă în două săptămîni, cînd vei fi şi tu printre noi. Mă întreb

[1] Anne Radcliffe (1764—1823), cunoscută autoare de romane „gotice" (satirizate cu multă vervă de Jane Austen, în special în romanul său postum „Mînăstirea Northanger").

[2] Edmund Kean (1787—1833), celebru actor contemporan.

dacă în afară de Sarah Mitchell ţi-a mai căzut pe cap şi altă pacoste. Multă dragoste din partea mea micuţei Cassandra. Sper că a dormit bine noaptea trecută în patul meu şi nu l-a umplut de purici. Pînă acum n-am văzut în toată Londra o creatură cu o bărbie atît de lungă ca Dr. Syntax [1], dar nici un personaj atît de voluminos ca Gogmagoglicus.

A ta cu afecţiune,

J. Austen

Joi. Lada de voiaj n-a sosit aseară — nădăjduiesc s-o primesc în dimineaţa asta — în caz contrar, va trebui să împrumut nişte ciorapi şi să-mi cumpăr pantofi şi mănuşi pentru a putea merge în vizită. Am greşit amarnic neluînd măsurile cuvenite pentru această eventualitate. Nutresc speranţa că scriindu-ţi astfel lada de voiaj îşi va face apariţia deîndată.

41

Către Cassandra Austen, duminică 5 martie (1814)

Henrietta Street, duminică 5 martie

Draga mea Cassandra,

Nu te-nfuria pe mine că-ţi scriu o nouă scrisoare. Am citit „Corsarul" [2], mi-am cîrpit fusta iar acum nu mai am ce face. De ieşit din casă nici vorbă. Ziua asta nu-i este nimănui pe plac. Edward simte nevoia de soare iar afară e zloată şi ceaţă. În fine, ce să-ţi mai spun, deşi în aceste două camere este cald şi plăcut, gîndul îmi zboară la frigul de afară. Tînărul Windham acceptă invitaţia. E un bărbat lipsit de afectare şi este atît de drăguţ şi distins încît cred că este foarte potrivit pentru Fanny ; privirea lui blîndă şi caldă îl face simpatic oricui. De azi într-o săptămînă soarta ne este pecetluită — ne vom întîlni cu Doamna L. şi cu Domnişoara E. Din partea Domnişoa-

[1] Aluzie la lucrarea cu caracter parodic „Dr. Syntax în căutarea Pitorescului" (ilustrată de Rowlandson) de W. Combe (1741—1823).

[2] Poem de G. G. Byron (1788—1824).

rei H. Moore ne-a sosit un bilet foarte politicos în care mi se cer scuze pentru faptul că astăzi nu mi-a întors vizita şi sîntem invitaţi cu toţii să luăm parte diseară la o mică petrecere. Mulţumim pentru invitaţie, avem însă altceva mai bun de făcut. În dimineaţa asta, cînd mi-am dat seama că bucătarul ei n-are gem de zmeură am vorbit cu Madam B. despre nişte pîine fiartă. Ea are un pic de gem şi este gata să i-l dea bucătarului — totuşi poate că n-ar fi rău să ne aduci şi tu un borcan cînd vii.

Duminică. Înainte de micul dejun găsesc un scurt răgaz pentru a-ţi scrie. Am sosit ieri tîrziu, după ora patru ; drumurile au fost atît de proaste încît de la Granford Bridge am avut nevoie de patru cai. La început, Fanny era pierită de frig, dar acum s-ar părea că şi-au revenit amîndoi. Nu se pune problema ca Edward să scrie. Cu toate acestea se pronunţă împotriva unei noi întîmpinări — i se pare că dacă s-ar adresa din nou justiţiei [1] ar da dovadă de spirit vindicativ. La faţa locului s-ar putea însă să-şi schimbe părerea. Lucrurile trebuie să-şi urmeze cursul.

Kean ne-a oferit o mare satisfacţie. Nu-mi pot imagina o interpretare mai bună ca a lui — a avut însă un rol foarte mic. El şi Domnişoara Smith mi-au plăcut, ea n-a fost însă la înălţimea aşteptărilor mele. Celelalte roluri au fost prost interpretate iar piesa greoaie. Am fost prea obosiţi pentru a putea urmări pînă la capăt spectacolul cu piesa „Iluzia" (Nour — jahad) [2] — care are trei acte, abundă în dansuri şi decoruri fastuoase — dar în ansamblu este lipsită de orice valoare. Elliston l-a interpretat pe Nour — jahad — rolul este plin de măreţie, dar n-a fost gîndit în funcţie de posibilităţile lui. Nu-i oferă nici o clipă ocazia de a-şi ilustra marile calităţi. Dacă nu-i cunoşteam vocea, nici nu-mi dădeam seama că-i el. Mi-a vent o idee grozavă în privinţa rochiilor noastre. Cele şase săptămîni de doliu [3] schimbă într-atît lucrurile încît

[1] Este vorba de procesul intentat fratelui Edward (Austen) Knight de către rudele părinţilor săi adoptivi, pentru a revendica o parte din averea moştenită.

[2] Melodramă contemporană.

[3] Decretat la decesul fratelui reginei.

nu mă voi duce la domnișoara Hare pînă ce nu vei putea veni și tu cu mine ca să-ți alegi singură ce-ți place — asta, bineînțeles, numai dacă nu ai vreo altă idee. Aș zice că n-are rost să ne facem rochii prea scumpe — ne-am putea cumpăra, în schimb, cîte o pălărie sau voaluri — în fine, discutăm noi mai amănunțit cînd ne vom vedea. Henry tocmai a sosit — s-ar zice că se simte bine iar răceala i-a mai trecut. Mă așteptam să-l găsesc pe Edward cu pana în mînă scriindu-i Louisei, dar am constatat că eu mă sculasem prima. Pe Fanny am lăsat-o în pat, dormea dusă. Aseară, cînd m-am dus eu la culcare, în jur de unu, ea mai trebăluia prin casă. Am constatat încîntată că nu erau decît cinci cămăși. Îți mulțumește pentru rîndurile trimise și-și cere scuze că nu ți-a scris — eu am căutat s-o consolez, demonstrîndu-i că n-a avut cînd. Relatările despre Lady B. nu-s strălucite. În general, lui Fanny i-a plăcut foarte mult la Bath. Seara n-au ieșit decît în trei rînduri — am fost la teatru și la cele două Săli — în schimb au făcut numeroase plimbări și s-au văzut foarte des cu familiile Harrison și Wildman. Familia Bridges va pleca împreună — Louise va poposi probabil la Dartford pentru că de acolo să se ducă la Harriot... Ne-am întors de la biserică și ne vom apuca cu toții de scris. Aseară, aproape toată lumea era îmbrăcată în doliu — cu toate astea, rochia mea maro a făcut o impresie destul de bună. Mi-a fost prezentat generalul Chowne — nu deține multe amintiri despre Frederick. Pînă la urmă, junele Windham n-a sosit — a trimis în schimb un bilet foarte politicos prin care își cerea scuze. În felul ăsta te vezi silit să moralizezi pe tema căilor sinuoase ale vieții. M-am hotărît să-mi tivesc mătăsica de culoare liliachie cu o panglică de satin negru, întocmai cum am procedat și cu crepul de China... Este ultima modă la Bath. Îndrăznesc a spune că din acest punct de vedere moda este identică și aici și acolo — ceea ce-mi face plăcere. Avînd o asemenea garnitură voi dispune de o rochie extrem de utilă și-mi voi permite să-mi fac apariția cu ea, fără grijă oriunde. În clipa asta, Henry mi-a spus că-i place „M. P." [Mansfield Park] din ce în ce mai mult — a ajuns la volumul al III-lea. Cred că

acum nu mai vrea să știe cum se va sfîrși cartea. Nu mai departe ieri afirma că nu crede că există cineva în stare să ghicească dacă H. C. [Henry Crawjard], se va schimba sau o va uita pe Fanny după două săptămîni. Aș dori grozav să-l mai pot vedea pe Kean — să-l văd împreună cu tine ; interpretarea sa mi s-a părut ireproșabilă pe tot parcursul spectacolului — în scena cu Tubal[1] a fost extraordinar. Edward a avut un schimb de scrisori cu Domnul Wickham pe marginea afacerii Baigent și mi-a arătat cîteva scrisori primite de la un prieten al Domnului W., un avocat ce a fost consultat în această problemă. Avocatul sugerează că, în cazul în care băiatul va fi achitat de prima acuzație — ceea ce, după părerea lui, este mai mult ca sigur — să se intenteze acțiune pentru atac. Excelente scrisori — sînt convinsă că autorul lor trebuie să fie un om deosebit. Găsesc în ele aceeași profunzime, claritate și solicitudine față de cel în cauză ca și în scrisorile lui Frank. Aș dori grozav să știu cum îl cheamă, din păcate însă numele lui este șters. În problema asta a fost consultat numai în calitate de prieten. Atunci cînd Edward mi-a spus că nu este de părere să se intenteze o a doua acțiune, el nu citise încă aceste scrisori. Domnul W. va face parte din Marele Juriu. Cazul de față va duce probabil la strîngerea relațiilor dintre familia sa și a fratelui meu. Pînă revine acasă, Fanny nu-ți poate da răspunsul în legătură cu butonierele. Am uitat să-ți scriu înainte de a porni la drum cu Henry, el mi-a spus, referindu-se la tine, că ar dori să călătorești pe cheltuiala lui, adăugînd totodată că trăsura ar urma să te ia de la Kingston. De-atunci însă n-a mai pomenit nimic despre asta. Tocmai am citit scrisoarea Domnului Wickham din care reiese că epistolele prietenului acestuia către fratele meu au un caracter confidențial așa că te rog nu sufla nimic despre ele : Din felul cum scrie s-ar părea că prietenul cu pricina face parte dintre judecători.

[1] Personaj din piesa „Negustătorul din Veneția" de W. Shakespeare.

Zi rece, dar limpede și luminoasă. Mai mult ca sigur că n-ai început încă răsăditul plantelor. Aflu cu părere de rău că a crescut prețul ceaiului. Nu intenționez să plătesc pentru Twining pînă spre sfîrșitul zilei, cînd vom putea face o nouă comandă de ceai. Aș dori să-mi scrii despre pajiște și aș vrea să știu cum te descurci cu bucătarul.

Luni. Doamne, ce zi ! Pretutindeni s-a așternut zăpada ! Oare ce-o să se-aleagă de noi ? Urma să ne ducem pe jos pînă la magazinul din apropiere, după care am fi mers mai departe cu trăsura. Domnul Richard Snow ne simpatizează grozav. Aș zice că simpatia sa se face simțită și la Chawton. Ieri am fost cu Fanny prin parc, am făcut cîteva tururi cu trăsura și ne-am distrat de minune — atît la prînz cît și seara totul a decurs, de asemenea, excelent. În timp ce lipseam de-acasă, Domnii J. Plumptre și J. Wildman au trecut pe la noi, i-am întîlnit însă, mai apoi, dimpreună cu G. Hatton, în parc. Nu mă pot lăuda c-am făcut cunoștință cu cineva.

Ascultîndu-l cu atenție pe Henry, acum sînt în măsură să-ți comunic că, înainte de Paște intenționează să plece pentru cîteva zile la Godmersham sau, cel puțin, așa a promis că va face — astfel stînd lucrurile, cînd te vei întoarce de la Adlestrop nu vei mai putea rămîne la Londra. Nu-ți amîna deci plecarea. Eu mă gîndesc că, în loc să fac un popas aici, cînd voi veni de la Streatham, ar fi mai bine să vii tu acolo. E pentru mine o mare ușurare că am ajuns să aflu adevărul. Henry și-a dat seama că nu poate porni spre Oxfordshire mai devreme de miercuri — care cade pe data de 23 — așa că pînă atunci nu ne mai rămîn multe zile de stat împreună. În curînd îi voi scrie și lui Catherine. Ei bine, află că m-am aventurat pînă în Coventry Street — ne-a escortat Edward pînă acolo — după care a mers cu noi pînă la familia Newton, unde ne-a lăsat și de unde am adus-o cu bine pe Fanny acasă. În tot răstimpul ăsta a nins întruna. Am renunțat la trăsură. Edward și Fanny mai rămîn încă o zi și sînt amîndoi încîntați din pricina asta. Vizita pe care trebuia s-o facem familiei Spencer a fost, bineînțeles, amînată. Azi-dimineață, Edward a primit

veşti de la Louisa. Mama ei nu se simte deloc mai bine iar doctorul Parry spune că ar trebui să reia cura de ape — în felul ăsta vor rămîne, probabil, mai mult la Bath ceea ce cred că nu-i prea încîntată. Nici nu-ţi poţi imagina ce admirat este şalul meu de hermină, atît de tată cît şi de fiică. A fost un dar cu adevărat nobil. Nu cred că ai aflat deja că Edward ar putea scăpa de proces. Adversarul său nu cedează. Condiţiile înţelegerii n-au fost stabilite încă. Diseară ne vom duce să vedem „Dracul plăteşte" [1]. Sper că ne vom amuza copios. Abstracţie făcînd de Domnişoara Stephens, aş zice că Artaxerxes va fi foarte plicticos. În vitrina de pe Cranbourn Alley am văzut o mulţime de păiării tare drăguţe ! Cînd vei veni, sper că vom cădea amîndouă în ispită. M-am ruinat cumpărîndu-mi o panglică de satin negru cu marginea tivită cu perluţe şi acum încerc să o aranjez în formă de rozete în loc de a face din ea o garnitură banală.

Marţi. Prea scuma mea Cassandra, deşi prinsă cu multe probleme confirm sosirea scrisorii tale de aseară, cu puţin înainte de a porni spre Covent Garden... Chiar în clipa asta Richard mi-a pus-o pe masă. Am deschis-o şi am citit biletul tău. Mulţumiri, mulţumiri şi iar mulţumiri !

Edward este uluit din pricina celor 64 de copaci. Îţi transmite multă dragoste şi te anunţă că i-a sosit masa de lucru. Săptămîna aceasta s-ar putea să şi ajungă la Chawton. Te roagă s-o examinezi tu şi apoi s-o aduci acasă cu căruţa, dar să n-o despachetezi pînă nu va fi şi el de faţă. Ai putea s-o pui în hol. În fine, Domnul Hall a luat dejunul cu noi etc. „Artaxerxes" [2] m-a obosit foarte tare, farsa m-a amuzat copios iar pantomima ce a urmat m-a distrat, în felul ei, şi ea. Seara tîrziu, Domnul J. Plumptre a venit la noi, apoi ne-a condus acasă unde a servit o supă. Doreşte foarte mult să mergem din nou în seara asta la Covent Garden pentru a o vedea pe

[1] Piesă de Ch. Coffey (?—1745).

[2] Spectacol de operă după melodrama lui Metastasio (1698—1782).

Domnişoara Stephens în „Nevasta fermierului". Va încerca să obţină locuri într-o lojă. La drept vorbind, n-aş prea vrea să reuşească. Ce-am văzut pînă acum mi-ajunge. Astăzi, Henry ia masa cu Domnul Spencer.

A ta cu multă afecţiune,

J. Austen

42

Către Anna Austen, miercuri 10 august (1814)

Chawton, miercuri 10 august

Draga mea Anna,

Descopăr ruşinată că nu ţi-am răspuns pînă acum la întrebările ce mi le-ai pus într-o scrisoare mai veche. Am păstrat într-adins scrisoarea cu pricina cu gîndul să-ţi satisfac dorinţa la momentul potrivit, dar apoi am uitat cu totul de treaba asta. Îmi place foarte mult titlul „Care-i eroina ?"[1] şi, probabil, că odată cu trecerea timpului îmi va place şi mai mult — „Entuziasm" este însă mai presus de orice. În faţa unui asemenea titlu, totul păleşte. N-am sesizat nici o gafă în legătură cu Dawlish. În urmă cu 12 ani, Biblioteca de acolo se afla într-o stare lamentabilă. Puţin probabil să găseşti în ea orice carte. Numele de Desborough n-ai să-l întîlneşti printre duci, marchize, conţi, viconţi sau baroni. Ei bine, cam asta-i vrut să ştii. Acum a sosit momentul să-ţi mulţumesc pentru plicul ce mi-a sosit în dimineaţa asta. Nutresc speranţa că Domnul W. D. va veni. Îmi imaginez lesne că Domnii H. D. pot avea toate trăsăturile caracteristice unui june lord libertin — aş zice chiar că asemănarea „depăşeşte orice imaginaţie". Bineînţeles, mătuşa ta Cassandra este ca şi pînă acum foarte încîntată de St. Julien. Mă bucur la gîndul că mă voi întîlni din nou cu Progillian.

Miercuri 17. Tocmai am terminat prima din cele trei cărţi pe care am avut plăcerea să le primesc ieri ; eu am citit cu glas tare şi cu toţii ne-am amuzat grozav —

[1] Piesă de Ch. Dibdin (1745—1814).

ne-a plăcut lucrarea ca și pînă acum. Pînă după-masă nădăjduiesc că voi parcurge o altă carte, deși cele 48 de pagini pe care le-ai scris cuprind multe pasaje demne de toată atenția. Am citit cam o oră. În șase ore cred că aș parcurge un volum măricel. Trebuie să fii mulțumită că ai realizat atît de mult. Lordul F. și fratele său îmi plac foarte mult — mă tem însă că grație firii sale bune Lordul P. va fi îndrăgit de cititori mai mult decît se cuvine. Întreaga familie Portman a ieșit foarte bine — iar Lady Anne, de care te-ai temut atîta, ți-a reușit excelent. Bell Griffin este exact ceea ce trebuie să fie. Corecturile mele nu-s mai importante decît altădată — pe alocuri am considerat că ideea poate fi exprimată în mai puține cuvinte și am eliminat pasajul, în care Sir Thomas se ducea la grajduri, împreună cu celălalt personaj, tocmai în ziua în care-și rupsese mîna căci deși am aflat că tatăl tău a procedat astfel, de îndată ce i-au pus mîna la loc — mi se pare faptul ca atare cam neobișnuit și deci nefiresc într-o carte. Nu are nici un rost ca Sir Thomas să se ducă la grajduri. Lyme nu merge. Se află cam la 40 de mile distanță de Dawlish și e greu de imaginat că poate constitui obiect de conversație acolo. În consecință am înlocuit Lyme cu Starcross. Dacă tu preferi Exeter — perfect — mergi la sigur. De asemenea am șters paragraful în care Domnul Griffin este prezentat Lordului P. și fratelui său. Un medic de țară nu este prezentat unor oameni de rangul lor (dar să nu spui asta Domnului C. Lyford). Apoi să știi că în paragraful în care Domnul Portman apare pentru prima dată nu se cuvine să folosești cuvîntul „Onorabilul". În împrejurări ca acestea nu se folosește niciodată acest mod de a te adresa unui personaj sau, cel puțin, așa cred eu. Am terminat acum cu cartea a doua — sau poate mai bine zis cu a cincea — consider că ai face bine să renunți la post-scriptum-ul lui Lady Helena. Celor familiarizați cu „Mîndrie și Prejudecată" li s-ar putea părea că este vorba de o imitație. Atît mătușa Cassandra cît și eu îți recomandăm, amîndouă, să faci mici modificări în scena finală dintre Devereux F., Lady Clanmurray și fiica sa. Găsim că ele se dovedesc prea insistente față de ei —

ceea ce vine în contradicție cu modul de comportare al unor femei cu bun simț sau cu o educație aleasă. Lady C., cel puțin, s-ar cuveni să dea dovadă de înțelepciune și discreție, acceptînd lesne hotărîrea lui de a nu le însoți — Pînă acum, Egerton mă satisface pe deplin. Nu m-așteptam să-mi placă și totuși constat contrariul. Susan este o ființă delicioasă și plină de vioiciune. St. Julien este însă o adevărată încîntare. Este un personaj foarte interesant. Pasajul în care se descrie ruptura sa cu Lady H. este realizat foarte bine.

Da, Russel Square se află exact la distanța cuvenită de Berkeley Street. Acum citesc ultima carte. Pentru a ajunge de la Dawlish la Bath este nevoie de două zile. Între ele este o distanță de aproape o sută mile.

Joi. Noaptea trecută, după ce ne-am întors de la Great House, unde am luat ceaiul, am terminat cartea. Ultimul capitol nu prea ne-a satisfăcut ; „Piesa" nu ne-a plăcut întrutotul — poate din pricină că în ultimul timp am avut prea mult de-a face cu piese[1]. Și apoi considerăm că n-ar trebui să schimbi locul acțiunii, părăsind Anglia. Aranjează în așa fel ca familia Portman să plece în Irlanda — dar, cum tu nu știi mai nimic despre manierele și moravurile de acolo — lasă-i să se ducă singuri, nu pleca și tu pe urmele lor. Altfel riști să prezinți lucrurile într-o lumină falsă. Concentrează-te, asupra orașului Bath și asupra familiei Forester. În felul ăsta te vei simți mai în largul tău. Mătușii tale Cassandra nu-i plac romanele incoerente și stufoase și se teme că al tău va suferi de pe urma unor asemenea păcate — în fine, se teme că se va trece lesne de la un grup de personaje la altul, că vor fi prezentate evenimente ale căror consecințe pot fi prevăzute dinainte — ceea ce, după părerea ei, nu duce la nimic bun. Eu însă obiectez mai puțin decît ea cînd este vorba de astfel de lucruri și în astfel de cazuri — îți spun asta pentru a te liniști — sînt mai îngăduitoare — consider că natura și spiritul pot acoperi multe din metehnele unei povestiri ce bate

[1] Aluzie la faptul că un episod similar (montarea unei piese de teatru în familie) se întîlnește și în romanul „Mansfield Park" de Jane Austen.

cîmpii — căci, în general, oamenii nu prea se sinchisesc de aşa ceva.

Mi-ar fi plăcut să aflu mai multe despre Devereux. Nu-l cunosc îndeajuns de bine. S-ar zice că nu vrei să ai de-a face cu el. Îmi place cum l-ai schiţat pe Lordul Clanmurray iar prezentarea amuzamentelor celor două tinere sărace este foarte reuşită. N-am relevat însă conversaţia dintre S. Julian şi Cecilia, deşi mi-a plăcut grozav — afirmaţiile tale despre sminteala unei femei care altfel este plină de bun-simţ cît şi despre ieşirea în lume a fiicelor lor — valorează cît greutatea lor în aur. N-aş zice că modul de exprimare este lipsit de vigoare. Mergi, te rog, mai departe.

A ta cu multă afecţiune,

J.Austen

În două rînduri ai scris Dorsetshire în loc de Devonshire. Am făcut corectura de rigoare. Domnul Griffin locuia mai mult ca sigur în Devonshire — Dawlish se află în mijlocul comitatului.

43

Către Martha Lloyd, vineri 2 septembrie, 1814

Hans Place nr. 23, vineri 2 septembrie

Draga mea Martha,

Perspectiva unei dimineţi lungi şi liniştite m-a determinat să-ţi scriu. M-am gîndit ades şi înainte să pun mîna pe pană, fără a fi fost totuşi în stare să o fac iar tu eşti mult prea ocupată, fericită şi bogată, sper, pentru a-ţi mai păsa de scris. Am aflat cu multă bucurie că ai primit banii — împrejurare ce, sînt convinsă, a contribuit la sporirea plăcerilor de care ai parte împreună cu prietenii săi ; aş zice că, în general, îţi petreci foarte bine timpul. Vremea călduroasă nu te afectează, probabil, deloc. Aici, în unele seri a fost atît de frig încît mi-am zis că cei de la ţară s-au văzut siliţi să facă focul. Oraşul Bath trebuie să-ţi pară foarte schimbat. Nu-ţi aminteşte el oare de oamenii şi lucrurile de odinioară ?

Sper că te vei duce la Clifton. Mîine, Henry mă conduce acasă — nădăjduiesc să ajung la Chawton înainte de căderea nopţii — deşi s-ar putea să mai întîrziem pînă duminică dimineaţa din pricina popasului pe care s-ar putea să-l facem la Sunning Hill, unde locuieşte Doamna Crutchley, favorita lui. Henry vrea negreşit să mi-o prezinte. În drum spre casă am fi dorit să ne abatem şi pe la familia Birch — nu ne pot primi însă, ceea ce reprezintă o mare decepţie pentru noi. Miercuri, Henry se întoarce şi, aşa cum s-a stabilit, îl va lua cu el şi pe James ; vrea să se ducă din nou la Scarman căci, în starea în care se aflau armele lui săptămîna trecută nu le putea da pe mîna acestuia. Nu ştiu în ce măsură eşti la curent cu veştile pe care ţi le-am dat. Una peste alta, mi-am petrecut destul de plăcut cele două zile de cînd mă aflu aici şi totuşi n-am nimic deosebit a-ţi scrie — am organizat acasă, în cerc restrîns cîteva mese, am făcut cîteva delicioase plimbări cu brişca şi am luat ceaiul cu familia Tilson. Cam la asta s-a limitat toată activitatea mea. Cu excepţia Domnului Hampson nu m-am văzut cu nici una din vechile mele cunoştinţe. Henry s-a întîlnit întîmplător cu Sir Brook şi cu Lady Bridges iar dacă nu plecau din Londra, ieri ar fi urmat să luăm masa cu ei.

Moda feminină, aşa cum se prezintă ea acum, mă amuză ; fustele colorate susţinute de bretele petrecute peste pieptarele albe şi apoi bonetele enorme sînt tare nostime. În prezent, schimbarea modei mi se pare mai evidentă ca oricînd. Mîneca lungă s-a impus pretutindeni, talia este foarte sus şi din cîte mi-am putut da seama pieptul se poartă acoperit. Seara trecută am fost la o mică sindrofie organizată de Doamna Latouche — unde toaletelor li se acordă o mare importanţă. Ei bine, iată ce am remarcat în această privinţă — fustele se poartă mai scurte şi, în general cu volane iar garniturile ample ce împodobesc rochia sau corsajul — toate pe fond alb — au, aş zice, un efect foarte plăcut. Am văzut faimosul tablou al lui West.[1] Îl prefer tuturor lucrărilor de acest fel văzute pînă acum. Nu ştiu dacă este superior

[1] Benjamin West (1738—1820), pictor

tabloului său „Lecuirea în templu", dar m-a satisfăcut într-o mai mare măsură decît acesta. Reprezintă prima întruchipare a Mîntuitorului pe care o găsesc cu adevărat reuşită. Pînza înfăţişează „Respingerea sa de către bătrîni". Aş vrea ca atît tu cît şi Cassandra s-o puteţi vedea. Sînt extrem de mulţumită de casa cea nouă a lui Henry — este exact ceea ce-i trebuie — nu pot decît să sper că-i va place în continuare tot atît de mult ca şi pînă acum şi nu va căuta să găsească alta mai bună. Cu sănătatea se simte destul de bine — de aproape un an nu s-a simţit aşa ca acum, spune el. Pronosticurile sale şi a celor din anturajul său în materie de politică nu-s prea strălucite — mă refer, bineînţeles, la eventualitatea unui război cu America — pe care el îl consideră inevitabil şi de natură să ne ruineze... nu poate fi cucerită şi noi nu vom face altceva decît să-i învăţăm pe ei arta războiului care, în prezent, le cam lipseşte. Îi vom ajuta să devină buni ostaşi şi marinari de nădejde iar noi nu vom cîştiga nimic. Dacă ne este hărăzit să ne ruinăm, n-avem încotro, trebuie să ne urmăm soarta — îmi pun totuşi întreaga mea speranţă de mai bine în protecţia celui de sus căci sîntem o naţiune religioasă, o naţiune care, în pofida tuturor relelor îşi găseşte împlinirea în religie — ceea ce nu-i cazul americanilor. Indiferent de ce va fi să fie, Domnul Barlowe urmează să vină astăzi la noi şi înainte de plecare sper să-mi încasez banii de la Egerton [2] aşa că ne vom distra şi noi cît ne va sta în putinţă. Mătuşa nu prea pare încîntată că Doamna D.D. şi căpitanul îşi vor lua o casă la Bath — mă temeam că nu-i va conveni acest lucru, eu însă... Cînd mă voi întoarce acasă voi afla mai multe. Mă întreb dacă te-ai întîlnit cu Domnişoara Irwine. În această perioadă a anului aş zice că este puţin probabil că ea se afla la Bath — mai degrabă o găseşti în altă parte... Mă voi bucura foarte tare că mă voi vedea la... cu Domnişoara Benn...[3] pentru a auzi veştile pline de haz ale Doamnei Digweed. La Londra se vorbeşte o limbă inexpresivă — se simte

[1] Pasaj lipsă în original.
[2] Editorul lui Jane Austen.
[3] Pasaj lipsă în original.

lipsa expresiilor ei. Transmite, te rog, prietenilor tăi multe complimente din partea mea. N-am uitat gratitudinea ce le-o datorez în calitate de autoare. Tocmai am aflat că Doamna C. Austen are o fetiţă şi se simte bine. Evenimentul s-a petrecut pe vas, cu două săptămîni mai devreme decît era de aşteptat.

44

Către Anna Austen, (vineri) 9 septembrie, (1814)

Chawton, 18 noiembrie — vineri.

Draga mea Anna,

Cele două cărţi ale tale m-au amuzat foarte tare, dar, cu toate acestea, am de făcut multe observaţii critice — mai multe chiar decît îţi va face plăcere. Nu ne satisface faptul cu Doamna F. s-a stabilit în vecinătatea unui om ca Sir T.H. fără a avea alte motive care s-o îndemne să locuiască pe pămînturile sale. Era normal ca prin apropiere să se afle vreo prietenă de-a ei pentru a fi, deci, tentată să procedeze astfel. Este puţin probabil ca o femeie cu două fete încă neformate, în fine, o femeie înţeleaptă, să comită imprudenţa de a se stabili într-un loc unde nu cunoaşte pe nimeni altcineva în afară de un bărbat care, pe deasupra mai e şi lipsit de caracter. Nu uita că ea este o femeie foarte înţeleaptă şi ca atare nu se cuvine s-o laşi să acţioneze în contradicţie cu firea ei. Găseşte-i o prietenă sau fă în aşa fel încît prietena aceasta să fie invitată pentru a o întîlni la stareţ şi nu vom mai avea nimic de obiectat împotriva faptului că ia masa acolo — în caz contrar însă, o femeie în situaţia ei n-ar avea ce căuta acolo, înainte de a fi primit vizita altor familii. Scena în sine îmi place — îmi plac foarte mult Domnişoarele Lesley, Lady Anne şi faptul că se face muzică. Lesley este un nume nobil. Pe Sir T.H. reuşeşti

să-l prezinți totdeauna foarte bine. Mi-am permis să șterg una din expresiile sale căci e puțin probabil să fie folosită de un personaj ca el. „Pe cinstea mea!" sună deci prea familiar și lipsit de eleganță. Oare de ce atîta nemulțumire din partea lui G.M. pentru faptul că Doamna F. nu a răspuns mai curînd vizitei făcute de familia Egerton ? Ei ar fi trebuit să facă o vizită la parohie înainte de duminică. Descrii un loc încîntător, dar descrierile tale sînt ades mai minuțioase decît s-ar cuveni. Amănuntele abundă pretutindeni. Doamna F. nu se îngrijește suficient de starea sănătății lui Susan iar aceasta din urmă nu s-ar cuveni să iasă din casă după ce a aflat că a plouat din abundență pentru a face lungi plimbări pe drumeaguri pline de noroi. O mamă grijulie n-ar accepta așa ceva. Susan îmi place grozav — este o creatură delicioasă iar imaginația ei sprințară mă încîntă. Așa cum se înfățișează ea acum îmi place nespus de mult și totuși nu sînt mulțumită de atitudinea ce o are față de George R. La început este toată numai atașament și afecțiune pentru ca după aceea să se schimbe complet ; la bal dă dovadă de prea mult calm și s-ar zice că Domnul Morgan o satisface pe deplin. Dă impresia că și-a schimbat caracterul. În prezent reușești să-ți alegi minunat eroii și să-i plasezi într-un cadru ce este o adevărată încîntare pentru mine. Un grup de trei-patru familii și un sat — iată personajele și cadrul cu care se poate lucra excelent. Sper că vei continua să scrii mai departe, profitînd din plin de aceste minunate premize. Aș zice că de-abia acum ai ajuns în miezul cărții, că de-abia acum ai atins partea ei cea mai frumoasă ; pînă la maturizarea eroinei nu te poți aștepta la prea mult — în următoarele trei-patru cărți însă sper că vei găsi motive suficiente de amuzament. În fine, sper că iritată de observațiile mele nu vei renunța să-mi trimiți paginile pe care le vei scrie de acum încolo. Familia Egerton îmi place foarte mult — nici urmă de pantaloni albaștri, extravagante, cocoși și găinușe printre ei. Domnul L. L. n-are nimic de natură să ne încînte și totuși nu avem de făcut nici o obiecție în privința lui. Simpatia ce o are față de Susan îl face agreabil. Sora realizează un contrast

foarte bun — dar numele de Rachael nu mi se pare tocmai potrivit. Nu prea seamănă cu familia Papillon, aşa cum ne aşteptam. Ultimul capitol este foarte amuzant — mă refer la conversaţia despre geniu etc. Domnul St. J. şi Susan vorbesc foarte bine, exact cum le e firea. În pasajele precedente, Cecilia este un pic cam gravă şi dă dovadă de prea multă bunătate — în ansamblu însă realizează un contrast excelent cu Susan iar lipsa ei de imaginaţie este foarte firească. Fă în aşa fel ca Doamna F. să vorbească mai mult, deşi trebuie să recunosc că-i dificil de manevrat un asemenea personaj, că anevoie te poate amuza o fiinţă ce excelează prin bunsimţ, măsură şi seriozitate. La ce altceva te poţi aştepta de la un asemenea om ? Doamna F. este socotită şi ambiţioasă, dar asta nu trebuie să ni se pară ciudat. Episodul cu hîrtiile uitate de Doamna Fisher este foarte reuşit. Bineînţeles că cititorul o să bănuiască ceva. Sper că după ce vei fi scris mai mult vei fi în stare să mai ştergi pe ici pe colo din ce-ai scris pînă acum. Nu sînt de acord că scena în care apare Doamna Mellish este banală şi nu se justifică în nici un fel — în fine, gîndesc că cu cît vei reuşi să concentrezi mai mult episoadele legate de Dawlish şi Parohia Newton cu atît mai bine. Nimeni nu dă atenţie unei fete pînă nu se maturizează. Mătuşa Cassandra vorbeşte întruna despre reuşita numelor proprii — „Parohia Newton" e extraordinar ! Milton şi-ar fi dat şi ochii din cap să-i vină lui ideea asta ! Numele de Cottage l-ai extras din „Tollard Royal", nu-i aşa ?

Duminică 18. Mă bucur foarte mult, draga mea Anna, că am reuşit să-ţi scriu aceste rînduri înainte de evenimentele triste din seara asta. Se cuvine să mai adaug că bunica ta n-a fost prea afectată din pricina şocului. Voi fi foarte fericită să primesc paginile scrise între timp — dacă, bineînţeles, mai ai ceva gata. Tu însă scrii atît de repede încît sper că Domnul D. se va reîntoarce, sărmanul cu un transport de marfă ce va depăşi nu numai valoarea oilor ci şi a hameiului său.

Bunica ta îmi spune să-ţi scriu că mîine îţi isprăveşte pantofiorii şi că speră că vor ieşi foarte frumoşi. Nădăjduieşte, totodată, că-ţi vei ţine promisiunea şi, înainte de a pleca vei trece pe la ea şi vei rămîne cel puţin o zi.

A ta cu afecţiune,

J. Austen

45

Către Fanny Knight, vineri 19 noiembrie (1814)

Chawton, 18 noiembrie — vineri.

Mă-ntreb, întocmai ca şi tine, prea scumpa mea Fanny, cînd voi putea isprăvi oare această epistolă căci în prezent dispun de prea puţine clipe liniştite. Se cuvine totuşi să iau pana în mînă căci ştiu ce nerăbdătoare eşti să primeşti rîndurile mele şi-apoi sînt peste poate de nerăbdătoare eu însumi să abordez o problemă atît de interesantă deşi, la drept vorbind, nu trag nădejde a reuşi să-ţi spun lucruri cu miez în această privinţă. Probabil că tot ce voi reuşi a face va fi să repet lucruri pe care le-am mai spus. Am fost tare surprinsă la început căci nu bănuiam nici o clipă că ar fi putut interveni vreo schimbare în setimentele tale şi-mi permit s-o spun, fără nici un fel de rezervă că nu poţi fi îndrăgostită. Draga mea Fanny, îmi vine chiar să rîd la gîndul acesta deşi recunosc — nu văd de ce-aş rîde cînd îmi dau seama cum te-ai înşelat în privinţa propriilor tale sentimente. Regret din toată inima că nu te-am prevenit în privinţa asta încă din prima clipă cînd mi te-ai adresat — dar îţi mărturisesc că atunci nu te credeam aşa de îndrăgostită cum îţi imaginezi tu ; sînt de părere că la mijloc este vorba, mai degrabă, de un soi de ataşament — suficient de puternic, de altfel, pentru a te face fericită şi care, în condiţii favorabile, ar putea spori odată cu trecerea timpului. Din clipa în care ne-am aflat împreună la Lon-

dra am început să cred că ești foarte îndrăgostită, dar, în realitate, nu ești îndrăgostită de loc — faptul acesta mi se pare foarte limpede. Ce stranii ființe sîntem ! S-ar zice că fiind sigură de sentimentele lui (după cum îmi mărturisești) ai ajuns să fii indiferentă ! Bănuiesc că la cursele de cai ai încercat chiar un soi de dezgust — ceea ce nici nu mă mir. Modul în care s-a exprimat el atunci nu putea fi pe placul unei ființe la care finețea, simțul de pătrundere și gustul ales sînt mai puternice decît iubirea — ca în cazul tău. Și totuși sînt surprinsă văzînd ce adîncă schimbare a intervenit în sentimentele tale. El a rămas același ca la început — la fel de devotat ție ca și pînă acum. Iată, așadar, în ce constă diferența dintre voi. Oare cum am putea explica acest lucru ?

Ceea ce-ți scriu eu ție, prea scumpa mea Fanny, nu-ți poate fi de nici un folos. Sentimentele ce le încerc sînt în fiece clipă altele și nu mă văd în stare a-ți sugera nimic de natură să te-ajute cu ceva. În clipa asta pot plînge lesne pentru ca în rîndurile următoare să rîd, dar a-ți da sfaturi sau a exprima o opinie în această scrisoare găsesc că este de prisos — ele nu vor fi luate în seamă.

Ți-am citit scrisoarea chiar în seara în care am primit-o — de cum m-am aflat singură în camera mea — și-ți pot spune că n-am putut-o lăsa din mînă pînă ce n-am isprăvit-o. Eram teribil de curioasă și îngrijorată. Din fericire, mătușa ta Cassandra lua masa în casa cealaltă așa că am fost scutită a recurge la manevre pentru a mă feri de ea căci de ceilalți nu-mi păsa că trebuie să mă ascund. Bietul Domn J.P. ! Prea scumpa mea Fanny, mii de femei comit aceeași greșeală ca și tine ! El este primul tînăr ce s-a atașat de tine. Farmecul său în asta consta — și cît de puternic este acest farmec ! Pentru miile de femei ce comit ca și tine aceeași greșeală se află puține la număr care să aibă motive puține de regret ; nimic în firea și atașamentul său față de tine nu este de natură să te facă să te simți rușinată. Atunci, ce-i de făcut ? Mai mult ca sigur că l-ai încurajat pînă într-atît încît el a ajuns să se simtă sigur de tine iar tu, la

rîndul tău, nu te simţi atrasă de nici o altă persoană. Situaţia sa în viaţă, familia, prietenii săi, dar, mai presus de toate, caracterul său, firea sa prietenoasă, principiile sale stricte, concepţiile sănătoase, bunele sale obiceiuri — tu le cunoşti pe toate suficient de bine pentru a le putea preţui cum se cuvine. Or toate aceste calităţi sînt, într-adevăr, de o mare importanţă — ele îi susţin cu prisosinţă cauza. Nu mai poţi avea nici un dubiu asupra resurselor sale intelectuale — le-a dovedit la Universitate. Aş îndrăzni să afirm că este un om studios ce nu se poate compara nici pe departe cu simpaticii şi leneşii tăi fraţi.

O, scumpa mea Fanny, din ce-ţi scriu mai mult despre el, din aceea mă înflăcărez mai tare şi-mi dau mai bine seama de valoarea rară a acestui tînăr, de faptul că merită cu prisosinţă să-i acorzi din nou dragostea ta. Îţi fac această recomandare din adîncul sufletului. Poate pe lumea asta există fiinţe — una într-o mie, de bunăseamă — pe care tu sau eu, de pildă, să le considerăm întruchiparea însăşi a perfecţiunii — fiinţe la care farmecul şi spiritul se îngemănează cu demnitatea, ale căror maniere răspund deopotrivă îndemnurilor inimii şi ale minţii, dar să nu uităm, scumpa mea, că astfel de fiinţe nu ne ies în cale şi dacă totuşi lucrul acesta se întîmplă — puţin probabil ca omul cu pricina să fie vlăstarul dintîi născut al unui om bogat, fratele prietenului nostru cel mai bun, ba mai mult să se fi născut în acelaşi comitat cu noi. Chibzuieşte bine la toate aceste lucruri, Fanny ! Domnul J.P. are calităţi ce rare ori se întîlnesc la una şi aceeaşi persoană. Singurul lui defect pare a fi modestia. Or dacă ar fi mai puţin modest s-ar exprima mai zgomotos şi s-ar purta cu mai multă aroganţă. Şi-apoi nu-i oare o fiinţă aleasă acea fiinţă al cărei unic defect este modestia ? Sînt convinsă că din ce va fi mai aproape de tine, îţi va semăna tot mai mult şi firea sa va deveni mai vioaie iar de va ajunge să-ţi aparţină poţi fi sigură că-ţi va urma exemplul în toate. Cît priveşte eventualele obiecţii ce s-ar ridica din pricina credinţei sale, a pericolului ca tînărul să devină evanghelic, ei bine, nu admit-

așa ceva. La urma urmelor nu sînt de fel convinsă că nu s-ar cuveni să devenim cu toții evanghelici — cred oricum că cei ce îmbrățișează aceste convingeri, sub îndemnul cugetului și al simțirii, sînt oamenii cei mai fericiți și împăcați cu ei înșiși. Să nu te-ngrijoreze faptul că frații tăi dau dovadă de mai multă spontaneitate și istețime decît el. Înțelepciunea este mai presus de ele și pînă la urmă se dovedește a rîde mai cu poftă. În fine, nu te speria la gîndul că el respectă mai riguros decît alții preceptele Noului Testament. Și acum, scumpa mea Fanny, după ce am disecat îndeajuns problema dintr-un anume punct de vedere, mă reîntorc și te-ndemn să nu te-angajezi mai departe, cu alte cuvinte nu te gîndi să-l accepți dacă nu-l placi cu adevărat. Merită să accepți și să înduri orice, dar nicicum să te căsătorești atîta timp cît din partea ta nu există afecțiune. Și dacă unele deficiențe ale modului său de a se prezenta în societate te impresionează mai presus decît toate frumoasele lui calități, dacă te obsedează aceste deficiențe, renunță imediat la el. În situația în care au ajuns acum lucrurile, trebuie să te hotărăști într-un fel sau altul — se cuvine fie să te comporți față de el ca pînă acum, fie să adopți o atitudine rece și distantă care să-i dea a înțelege că s-a înșelat în privința sentimentelor tale. Sînt mai mult ca sigură că va suferi foarte tare o perioadă lungă de timp cînd își va da seama că trebuie să renunțe la tine, dar nutresc convingerea pe care de altfel, de bunăseamă o împărtășești, probabil, și tu, că din pricina deceptiilor de acest fel nu a murit nimeni.

Ideea de a-mi trimite notele muzicale a fost admirabilă — altfel nu știu ce explicații aș fi putut da în legătură cu pachetul de la tine căci, deși scumpul tău tată m-a căutat într-adins, pretutindeni, pînă ce a dat de mine singură în sufragerie, mătușa Cassandra văzuse că are să-mi dea un pachet. Nu cred să fi existat bănuieli din partea cuiva. De la Anna n-am mai primit vești noi. Sper că se simte bine în noua ei casă. Scrisorile ei au fost pline de bunsimț — nu face paradă de fericire — lucru

ce-mi place foarte mult. Am întîlnit numeroase femei căsătorite de curînd care, din acest punct de vedere, scriu într-un mod pe care nu-l agrecz. Vei fi bucuroasă, sper, să afli că prima ediţie a romanului „Mansfield Park" s-a vîndut. Unchiul Henry ar dori să vin la Londra pentru a face cele necesare în vederea tipăririi unei a doua ediţii, dar, cum momentan mi-e greu să plec de-acasă, i-am transmis lui toate doleanţele mele. Atîta timp cît nu insistă să vin personal la Londra, nu mă voi duce. Sînt foarte lacomă şi vreau să profit la maximum de pe urma cărţii, cum tu însă nu eşti în situaţia de a te sinchisi de bani, nu te voi mai bate la cap cu alte amănunte. Satisfacţiile mîndriei le-nţelegi mai lesne, ca atare cred că vei încerca aceleaşi sentimente ca şi mine cînd îţi vor ajunge la ureche elogiile ce-mi parvin din cînd în cînd mie, într-un fel sau altul.

Sîmbătă. Domnul Palmer şi-a petrecut ziua de ieri cu noi iar azi-dimineaţă a plecat împreună cu Cassy. O aşteptăm de două zile pe Doamna Lloyd. Astăzi soseşte mai mult ca sigur. Domnul Knight şi Domnul Edward Knight urmează să ia masa cu noi. Luni vor fi din nou la noi la masă, însoţiţi de respectabilele lor gazde.

Duminică. Tatăl tău mi-a comunicat cîteva lucruri pentru tine, dar nu mai are rost să ţi le transmit căci el îi va scrie chiar acum mătuşei Louisa. Ieri, noi am avut invitaţi şi a fost foarte plăcut sau, cel puţin, aşa mi s-a părut mie. Este încîntător să-l vezi pe tatăl tău cît este de bine dispus şi optimist. Mătuşa Cassandra şi cu mine luăm astăzi masa la Great House. Vom fi în total şase persoane şi ne vom simţi în largul nostru. Conform aşteptărilor, Domnişoara Lloyd a sosit ieri şi-ţi transmite multă dragoste. Se bucură că înveţi să cînţi la harpă. Nu intenţionez să-ţi trimit datoria către Domnişoara Hare căci nu cred că vrei să-ţi plătesc anticipat.

A ta cu multă afecţiune,
J. Austen

Vizita pe care ai făcut-o în camera lui, pentru a-ţi pune la încercare sentimentele m-a amuzat la culme. Privelişlea şervetului de ras murdar peste care ai dat acolo — ce detaliu extraordinar ! Un asemenea amănunt

se cuvine să figureze neapărat într-o carte. Este mult prea prețios pentru a fi trecut cu vederea. Transmite-i, te rog, negreșit complimente din partea mea lui Fanny C. M-am gîndit că ți-ar face plăcere să primești vești de la mine, cîtă vreme te afli în compania ei.

46

Către Fanny Knight, miercuri 30 noiembrie (1814)

Hans Place nr. 23, miercuri 30 noiembrie

Scumpa mea Fanny, îți sînt foarte recunoscătoare pentru rîndurile ce mi le-ai trimis și sper că-mi vei scrie curînd din nou pentru a mă anunța că ai ajuns cu bine și sănătate acasă.

Sînt convinsă că vizita noastră la Hendon [1] te va interesa în mod deosebit. N-are rost însă să-ți furnizez eu amănunte căci tatăl tău va fi în măsură el însuși să răspundă la aproape toate întrebările tale. De bunăseamă, eu ți-aș putea descrie mai bine decît el dormitorul, mobilele și camera ei, dar nu cred totuși că o voi face. Am aflat cu destulă părere de rău că ea urmează să-și ia un instrument — s-ar părea că-i iroșește banii. Peste șase luni va avea nevoie de 24 de guinee pentru lenjerie de pat și prosoape ; cît privește folosirea instrumentului — nu cred că ea va cînta vreodată bine. Mantaua ei purpurie m-a surprins. Îmi imaginam că-i cunosc arsenalul de toalete. N-aș vrea să-i găsesc vreo vină — de altfel, îi venea bine și s-ar zice că avea nevoie de acest articol vestimentar. Mă tem însă că l-a cumpărat în secret și pe datorie. O cred în stare de una ca asta.

Ieri am primit cîteva rînduri foarte amabile de la ea prin care mă roagă să vin din nou la ei și să rămîn o noapte acolo ; nu sînt în măsură să mă duc, dar sînt bucuroasă că are puterea să facă ceea ce se cuvine. Vizita mea acolo le-ar fi făcut la amîndoi, sînt convinsă, plăcere.

[1] Reședința nepoatei Anna Austen (fiica fratelui James), proaspăt căsătorită Lefroy.

Tocmai l-am văzut pe Domnul Hayter la teatru. Cred că l-aş găsi agreabil dacă aş face cunoştinţă cu el. Regret că nu a luat masa aici. Mi s-a părut ciudat să mă aflu la teatru fără a avea pe cineva în preajma mea căruia să-i port de grijă. Eu însămi am fost calmă şi m-am simţit în largul meu în ciuda agitaţiei stîrnite de Isabella.

Şi acum, prea scumpa mea Fanny, aş aborda un subiect ce-şi găseşte cît se poate de firesc locul în discuţia noastră. Ei bine, la gîndul că ai apelat la mine pentru a-mi cere sfatul mă cuprinde o teamă cumplită. Sînt, bineînţeles, foarte mişcată de afecţiunea ce mi-o arăţi, dar ţin să te avertizez, totodată, că atunci cînd vei trece la acţiune nu trebuie să te bazezi nici o clipă pe opinia mea. Sentimentele tale proprii, ele şi numai ele, se cuvine să aibă cuvîntul hotărîtor într-o situaţie atît de importantă. Pînă în prezent, după cum vezi, ţi-am răspuns la întrebări fără nici un fel de reticenţă. Sînt perfect convinsă că actualele tale sentimente sînt suficient de puternice pentru a-i asigura fericirea, în eventualitatea că ar urma să te căsătoreşti cu el „acum" dar, cînd mă gîndesc ce departe ne aflăm de acest „acum" şi iau în consideraţie toate cîte s-ar putea întîmpla între timp nu îndrăznesc să-ţi mai spun „nu şovăi nici o clipă — acceptă-l !" Riscurile ce te pîndesc sînt mult prea mari dacă această decizie nu este dictată de propriile tale sentimente. S-ar putea să mă consideri nesinceră căci în ultima scrisoare pledasem în favoarea lui iar acum susţin exact contrariul, dar, indiferent ce vei gîndi despre mine, nu pot proceda altfel. În prezent sînt în primul rînd preocupată de eventualele rele ce s-ar putea abate asupra ta în caz că te-ai lega faţă de el prin vorbe sau întru spirit. De altceva nu-mi mai pasă. Cînd mă gîndesc ce puţini bărbaţi tineri ai cunoscut, de fapt, pînă acum, de ce resurse sufleteşti dispui încă pentru a putea fi cu adevărat îndrăgostită — da, da, consider că eşti încă pe deplin capabilă de-a te îndrăgosti — şi cîte tentaţii s-ar putea să-ţi iasă în cale în următorii şase-şapte ani — perioadă a vieţii favorabilă celor mai puternice ataşamente — nu mă mai văd în stare să te-ndemn ca, animată de firavele tale sentimente de-acum să i te dedici lui.

Este foarte adevărat că s-ar putea să nu mai întîlneşti un al doilea bărbat înzestrat cu calităţile lui, dar dacă se va ivi un alt bărbat capabil să te facă să te ataşezi mai puternic de el — în ochii tăi el va apărea drept perfecţiunea întruchipată. Aş fi bucuroasă dacă vechile tale sentimente ar putea renaşte şi vei hotărî astfel în deplină libertate să mergi mai departe întocmai ca în trecut — numai că lucrul acesta mi se pare însă puţin probabil iar în absenţa lui nu ţi-aş dori să accepţi legămîntul căsătoriei. Nu de posibilitatea de a te căsători cu el mă tem — datorită calităţilor cu care este înzestrat îl vei iubi curînd suficient de mult pentru a putea fi amîndoi fericiţi — mă tem însă de perpetuarea acestui soi de angajament tacit — cu toate incertitudinile sale existente, mă înspăimîntă sosirea clipei în care această stare de lucruri va lua sfîrşit. Vor trebui să treacă mulţi ani pînă ce el îşi va dobîndi libertatea. Tu îl placi suficient de mult pentru a te căsători cu el, dar nu atît cît să fii dispusă să aştepţi. De bunăseamă, este foarte neplăcut să apari nestatornică (dacă doreşti totuşi să-ţi primeşti pedeapsa pentru vechile tale iluzii — acceptă această neplăcere) — pe de altă parte însă nimic nu se poate compara cu suferinţele pricinuite de o căsătorie lipsită de dragoste. Poate fi oare ceva mai cumplit decît să fii legată de un om şi să-l preferi pe altul ? Or aceasta este o pedeapsă pe care tu n-o meriţi.

Ştiu că nu l-ai întîlnit — sau mai degrabă nu-l vei întîlni astăzi (deoarece ieri a trecut pe la noi) şi lucrul acesta mă bucură. Pare puţin probabil să reuşească să sosească la timp pentru a lua parte la un dejun ce are loc la o distanţă de şaizeci de mile. De fapt noi nu l-am văzut personal ci i-am găsit cartea de vizită, la ora patru cînd ne-am întors acasă. Unchiul Henry a remarcat că a sosit exact la o zi după încheierea Tîrgului. Luni l-a întrebat pe fratele tău (cînd a venit vorba despre Domnul Hayter) de ce nu l-a invitat şi pe el. „Ştiu că se află la Londra căci ieri l-am întîlnit în Bond Street" a precizat unchiul Henry. La care, Edward a răspuns că n-a ştiut de unde să-l ia. „Cum, nu-i ştii adresa ?" „Nu !" — a venit prompt răspunsul.

Aş fi foarte bucuroasă să pot primi noi veşti de la tine, prea scumpa mea Fanny, dar grăbeşte-te să le trimiţi pînă cel tîrziu sîmbătă căci noi plecăm luni, foarte devreme, înainte de sosirea poştei. Şi apoi, ai grijă, scumpa mea, şi scrie-mi lucruri ce pot fi citite sau împărtăşite şi altora. Duminică eu urmează să le conduc pe Domnişoarele Moore înapoi acasă. La întoarcere, sper din tot sufletul să găsesc pe masă rîndurile tale scrise atît de frumos, cu litere mici şi unduioase. Va fi pentru mine, te rog să mă crezi, o mare bucurie — după ce voi fi fost obligată să mă-ntreţin cu ele şi să le-aud sporovăind într-una — „Doamnă în sus, Doamnă în jos" — căci deşi Domnişoara H.D. îmi este simpatică — în măsura în care îmi poate fi simpatică la vîrsta mea o persoană pe care am cunoscut-o doar de o zi — este o adevărată corvoadă să faci conversaţie cu nişte oameni pe care îi cunoşti atît de puţin. Una din sus-numitele Domnişoare — Eliza — se-ntoarce probabil mîine cu mine — şi lucrul ăsta mă bagă în sperieţi. N-avem nimic în comun una cu alta. Ea e tînără, drăguţă, fermecătoare şi nu se gîndeşte — cel puţin aşa bănuiesc — decît la rochii, vizite şi admiratori. Domnul Sanford urmează să vină la noi la dejun ceea ce pentru mine reprezintă o mare alinare căci seara, în vreme ce unchiul tău şi Domnişoara Eliza vor juca şah, Domnul Sanford îmi va povesti lucruri hazlii iar eu voi rîde — ceea ce va fi pentru amîndoi o adevărată plăcere. Am făcut o vizită şi în Keppel Street, unde m-am văzut cu toată lumea, inclusiv cu unchiul Charles care va veni, dragul de el, să ia astăzi masa cu noi. Micuţa Harriot a stat tot timpul în braţele mele — dulce şi afectuoasă ca de obicei. Este o dulceaţă de copil — păcat că nu se simte prea bine. Fanny este o fată falnică şi drăguţă. Vorbeşte într-una — puţin cam gîngav şi confuz — ceea ce-i dă un aer interesant — este foarte probabil că odată cu trecerea timpului se ve face o mîndreţe de fată. Cassy cea mică nu s-a arătat prea încîntată cînd a dat cu ochii de mine. Nici surorilor ei nu le-a dat mai multă importanţă. Era de aşteptat căci nu prea excelează prin tandreţe. Nu va ajunge niciodată o Domni-

şoară O'Neal [1] — mai degrabă, va călca pe urmele Doamnei Siddons.

Îţi mulţumesc — numai că deocamdată nu s-a stabilit dacă vom încerca să scoatem o a doua ediţie. Astăzi urmează să ne întîlnim cu Egerton şi probabil că lucrurile se vor lămuri. Oamenii sînt dispuşi mai degrabă să împrumute şi să laude decît să cumpere o carte — ceea ce nu mă miră de fel — laudele îmi fac însă plăcere ca oricui, de altfel. Îmi plac ceea ce Edward obişnuieşte să numească „Trofeele". Sper că se va îngriji în continuare de ochii săi şi rezultatele vor fi din cele mai bune.

N-aş zice că avem idei opuse în ceea ce priveşte religia creştină — tu ai descris-o excelent, numai că noi acordăm sensuri diferite cuvîntului „Evanghelic".

A ta cu multă afecţiune,

J. Austen

47

Către Cassandra Austen, duminică 26 noiembrie (1815)

Hans Place, duminică 26 noiembrie

Prea scumpa mea,

Pachetul a ajuns cu bine şi-ţi sînt foarte îndatorată pentru deranj. Costă doi şilingi şi zece pence, dar, cum pe de altă parte se economisesc doi şilingi şi patru pence jumătate, sînt convinsă că merită din plin. Îţi trimit patru perechi de ciorapi de mătase — dar nu doresc să fie spălaţi acum. Cînd spun cele trei eşarfe, mă refer şi la cea trimisă anterior. Ar fi bine dacă ţi-ar putea aduce Edward aceste lucruri, dar chiar dacă nu va putea, sînt extrem de bucuroasă că va trece pe la tine, venind de la Steventon. Este mult mai bine aşa.

În biletul meu către Domnul Murray am făcut o menţiune în legătură cu P. R. [2] iar în schimb am primit un

[1] Celebră tragediană a epocii.

[2] Lui Jane Austen i se sugerase prin intermediul lui James Clarke, capelanul Prinţului Regent, să-i dedice acestuia din urmă romanul „Emma", în curs de apariţie.

foarte frumos compliment — nu știu în ce măsură ajută la ceva — Henry este totuși de părere că merită că încerc. Tipografia îmi furnizează regulat material pentru corectură [1] — am ajuns la volumul al III-lea... Promit să nu uit de planta medicinală a lui Anna.

Sper că ai informat-o pe Martha că am hotărît din capul locului să nu spun nimănui că s-ar putea să dedic cartea și asta de teamă ca să nu mă văd silită să procedez astfel — în fine, din pricină că ea este profund convinsă că numai din motive pecuniare aș face-o. Am plătit Domnișoarei Palmer nouă șilingi în contul tău ; cu asta ți-ai lichidat datoria. Ieri am fost cu toții foarte ocupați ; de la unu jumătate ne-am vînturat într-una pe străzi pentru alții ; am alergat zadarnic după un pachet pentru Sandling și am făcut cunoștință cu toate ororile de la Grafton House pentru ai lua lui Eleanor Bridges o rochie purpurie. Am reușit totuși să ne abatem și prin Keppel Street — lucru care mi s-a părut cel mai important și, deși n-am zăbovit acolo decît un sfert de ceas, prezența lui Fanny le-a făcut tuturor o mare plăcere, impresionați mai ales de căldura cu care i-a înconjurat pe copii. Micuța F. nu arăta grozav, sărmana. Mătușa Harriet nădăjduiește că Cassy nu va uita de pernița pentru ace promisă Doamnei Kelly căci aceasta a pomenit în mai multe rînduri despre ea. Sper că joi, tanti H. și fetițele vor fi la noi. Cam atît despre evenimentele din cursul dimineții ; după-amiază am luat masa, apoi a venit la noi Domnul Haden care ne-a delectat cu manierele sale alese și conversația sa inteligentă. De la șapte la opt s-a cîntat la harpă ; la ora opt au sosit Doamna L. și Domnișoara E. Iată cum se înfățișa salonul : pe sofa cele două Lady Henry dimpreună cu mine, așezate confortabil, în fața noastră, pe două scaune Fanny și Domnul Haden (sper că nu mă-nșel) vorbind într-una, fără întrerupere. Îți imaginezi, sper, scena. Ei bine, și după asta ce crezi că ar fi normal să urmeze ? Nici mai mult nici mai puțin decît că mîine Domnul H. va lua din nou masa la noi. Astăzi urmează să vină la noi și Doamna Barlow. Domnul H.

[1] Este vorba de romanul „Emma", tipărit de editorul Murray în decembrie 1815.

citeşte „Mansfield Park“ pentru prima dată şi zice că-i place mai mult decît „Mîndrie şi Prejudecată“. De la Godmersham ne-au sosit ieri patru iepuri de cîmp şi patru iepuri de casă aşa că timp de o săptămînă sîntem aprovizionaţi cu mîncare. Ştirile despre zahăr sînt mai bune decît mă aşteptam. Mă bucur că nu te poţi scula devreme. Sînt convinsă că în ultimul timp ai cam rămas în urmă cu somnul. Am fost împreună cu Fanny la Belgrave Chapel şi ne-am întors cu Maria Cuthbert.

Săptămîna trecută nu prea ne-au năpădit musafirii. Nu-mi amintesc decît de vizita Domnişoarei Herries, mătuşa — astăzi însă mă cuprinde groaza cînd mă gîndesc ce m-aşteaptă. E o duminică splendidă şi n-avem nimic de făcut. Henry se duce la grădina lui în fiece zi, dar în prezent dorinţa lui de a fi mai activ s-a mai domolit. De asemenea a renunţat la planul de a pleca din Londra înainte de 18 decembrie, cînd intenţionează să facă un popas de cîteva zile la Oxford. S-ar părea că în următoarele două luni înclină să rămînă aici. Ştim cu toţii că aceste planuri stau sub semnul incertitudinii, dar dacă totuşi ele se vor împlini va trebui să ne gîndim numai la bine, să sperăm că totul va fi bine şi să facem în aşa fel ca totul să fie foarte bine — în fine, dacă Henry se va duce la Oxford eu m-aş întoarce acasă şi vom putea sta o săptămînă încheiată împreună, pînă la data cînd vei veni tu să mă înlocuieşti — şi eu cred cu toată convingerea că aşa va fi. Acesta este doar un proiect la care pot renunţa lesne în caz că se va ivi ceva mai bun. Henry afirmă că simte pe zi ce trece cum se întremează iar Domnul H. este mulţumit de starea pulsului său, acum mai normală ca oricînd — cu toate astea fratele nostru nu este încă foarte bine. Febra n-a dispărut cu desăvîrşire. Medicamentele pe care le ia (aceleaşi ca înainte de plecarea ta) acţionează în primul rînd asupra stomacului. Continuă de asemenea cu un laxativ slab. Altfel se simte atît de bine încît mă întreb de ce nu se declară perfect sănătos. După părerea mea n-are nimic la stomac — totul s-ar părea că se datorează febrei. Durerile de cap au încetat, nu mai are greţuri, a scăpat de alte dureri şi indigestii. Sper că după plecarea lui Fanny se va însănătoşi de la o zi la alta.

N-am fost dezamăgită — căci fetița de la Wyards nu mi s-a părut niciodată a fi un copil frumos — va avea însă un ten curat și păr creț și ca atare va trece drept frumoasă.

Ne bucură că răceala mamei nu s-a înrăutățit și îi trimitem multă dragoste și cele mai bune urări. Cum se face că scumpul și blîndul nostru Frank a răcit și el ? Asemeni căpitanului Mirvan care se adresa Doamnei Duval[1] îi urez „să se vindece cît mai repede."

Fanny a aflat tot ce ți-am spus în legătură cu ea și Domnul H. Îți mulțumesc că mi-ai trimis scrisoarea primită de la Charles. Ce frumos și ce firesc scrie ! Stilul său reușește să exprime perfect ce simte și în ce dispoziție se află. Bietul de el — n-a primit nici un dar ! Am de gînd să-i trimit lui personal cele douăsprezece exemplare pe care voiam să le ofer cunoștințelor mele cele mai apropiate — începînd cu P.R. și terminînd cu Contesa Morley. Adieu.

A ta cu multă afecțiune,

J. Austen

Multă dragoste din partea mea pentru Cassy și Mary Jane. Cînd vei primi aceste rînduri, Caroline va fi plecat.

48

Către James Stanier Clarke, (luni) 11 decembrie 1815

11 decembrie

Stimate domn,

Romanul meu „Emma" este pe punctul de a vedea lumina tiparului așa încît sînt în măsură să vă asigur că nu am uitat amabila recomandare ce mi-ați făcut-o de a trimite un prim exemplar la Carlton House.[2]

Vă informez pe această cale că Domnul Murray mi-a promis că va expedia acest exemplar Alteței Sale Regale,

[1] Personaje din romanul „Evelina" de Frances Burney (1752—1840).

[2] Reședință a Prințului Regent, mare admirator al romanelor lui Jane Austen.

prin intermediul Dumneavoastră, cu trei zile înainte de apariția propriu-zisă a cărții.

Mă folosesc, totodată, de acest prilej pentru a vă mulțumi, Stimate Domn, pentru deosebitele elogii ce le-ați adus celorlalte romane ale mele. Ele mi-au făcut mult prea multă plăcere așa încît găsesc că ar fi de prisos să mai încerc a vă convinge că depășesc meritele acestor cărți.

Lucrul de care mă tem cel mai mult în prezent este eventualitatea ca cea de a patra carte a mea să nu onoreze meritele celor precedente. În această privință cred că s-ar cuveni totuși să afirm că, indiferent cît m-ar preocupa succesul ultimului meu roman, rămîn obsedat de gîndul că acei cititori care preferă „Mîndrie și Prejudecată" îl vor găsi inferior în ceea ce privește vioiciunea spiritului iar cei ce preferă „Mansfield Park" vor considera că este mai prejos decît acesta în ceea ce privește bunul-simț. Dar indiferent cum este, sper că îmi veți face cinste de a accepta un exemplar.

Domnul Murray va primi indicațiile de rigoare pentru a vi-l trimite. Sînt deosebit de onorată că mă considerați capabilă de a realiza portretul unui cleric, așa cum l-ați schițat în scrisoarea Dumneavoastră din 16 noiembrie. Vă asigur însă că lucrul acesta nu îmi stă în putere. Mă simt capabil de a reda latura comică a personajului, nu însă și calitățile sale de om bun, entuziast, cu înzestrări literare. Conversația unui asemenea personaj trebuie să abordeze adesea subiecte cu conținut științific și filozofic — domeniu în care eu nu știu nimic — sau dacă nu, cel puțin, pe alocuri să abunde în citate și aluzii pe care o femeie ca mine ce nu-și cunoaște decît limba maternă, din a cărei literatură a citit numai foarte puțin, ar fi absolut incapabilă să le furnizeze. Educația în spiritul clasicilor precum și o adîncă familiarizare cu literatura engleză veche și modernă mi se par condiții absolut obligatorii pentru o persoană care ar dori să prezinte așa cum se cuvine portretul unui cleric. Eu însă pot afirma cu toată

convingerea că, în ciuda vanității mele, sînt cea mai neștiutoare și lipsită de informații femeie din cîte au avut vreodată cutezanța de a lua pana în mînă.

Rămîn, Stimate Domn, a Dumneavoastră
recunoscătoare și umilă,
Jane Austen

49

Către J. Edward Austen, luni 16 decembrie 1816

Chawton, luni 16 decembrie

Dragul meu Edward,

Îți scriu acum aceste rînduri pentru simplu motiv că-mi face plăcere să ți le adresez cu titlul de „Esq". Știu că te bucuri că am plecat din Winchester. Acum poți spune deschis cît de nefericit te-ai simțit acolo — acum, treptat, treptat totul va ieși la iveală. Se vor cunoaște, în fine, toate crimele și suferințele tale, se va ști că te-ai dus de-atîtea ori cu poștalionul la Londra, că ai cheltuit cincizeci de guinee la cîrciumă, că ai fost de atîtea ori pe punctul de a-ți pune lanțul de gît, salvat ca prin minune de faptul că în preajma marelui oraș cam lipsesc copacii. Azi, în jur de ora nouă — mai tîrziu ca de obicei — Charles Knight a trecut prin Chawton împreună cu prietenii săi. Împreună cu unchiul Henry i-am putut privi chipul mîndru și frumos radiind de sănătate și bună-dispoziție.

Oare tu cînd vei veni să ne vezi ? Eu bănuiesc ceva, dar voi tăcea chitic. Unchiul Henry arată excelent. Toți sîntem de aceeași părere în această privință. Dacă n-ai făcut-o pînă acum, privește-l și tu cu atenție și vei ajunge la aceeași concluzie. Avem de asemenea bucuria de a constata că și unchiul Charles este schimbat în bine. Arată minunat, este vioi și are o stare de spirit excelentă. Sînt amîndoi, fiecare în felul său o adevărată încîntare. Se înțeleg de minune astfel că vizita lor reprezintă pentru noi o mare bucurie. Unchiul Henry scrie niște predici excelente. Va trebui să punem neapărat mîna pe cîteva din ele și să le folosim în romanele noastre — vor constitui

o contribuţie remarcabilă la împlinirea unui volum ; eu aş putea face în aşa fel ca eroina mea să citească predica cu pricina duminica seara, întocmai ca Isabella Wardour care, în „Anticarul",[1] citeşte Istoria Demonului Hartz printre ruinele din St. Ruth — dar stai, dacă mă gîndesc mai bine cred că Lovell face treaba asta. Apropo, scumpul meu Edward, sînt îngrijorată de pierderea pe care mi-a comunicat-o mama ta într-o scrisoare recentă — dispariţia a două capitole şi jumătate este un lucru îngrozitor. Mare noroc că n-am trecut pe la Steventon în ultima vreme — altfel aş fi putut fi bănuită că am pus eu mîna pe ele. Două crenguţe şi o rămurică de acest fel mi-ar fi consolidat straşnic cuibul operei ! Deşi dacă stau şi mă gîndesc mai bine, cred că un furt de felul ăsta nu mi-ar fi de nici un folos. Ce-aş putea face eu cu schiţele tale vioaie, plină de o bărbătească vigoare, abundînd de varietate şi strălucire. Cum le-aş putea adapta eu oare pe micuţa plăcuţă de ivoriu (lată de 2 incii) pe care lucrez cu o pensulă atît de fină, obţinînd rezultate modeste după atîta muncă ?

Vei afla de la unchiul Henry cît de bine se simte Anna. Pare complet restabilită. Ben a fost sîmbătă pe la noi pentru a ne invita pe unchiul Charles şi pe mine să luăm mîine masa cu ei, dar am fost obligaţi să-l refuzăm fiindcă drumul este peste puterile mele (altfel mă simt foarte bine) şi acum vremea nu ne permite să folosim trăsura cu măgăruş, în fine, dat fiind că noi vrem să fim tot timpul împreună cu unchiul Charles, nu se va duce nici el.

Marţi. Ha, ha, ha, mă-ndoiesc Domn'le Edward că-l vei putea vedea azi pe unchiul Henry la Steventon. Vremea îl va împiedica, probabil, să pornească la drum. Transmite-i tatălui tău odată cu dragostea mea şi a mătuşei Cassandra, că toţi castraveţii în saramură sînt delicioşi. Mai spune-i apoi... ce vrei tu. Nu, să nu-i spui chiar aşa, spune-i mai degrabă că bunica îl roagă să-l convingă pe Joseph Hall să-i plătească chiria. Sper că nu te-a obosit faptul c-am folosit de-atîtea ori cuvîntul „unchi" în scrisoarea mea — n-am isprăvit încă... Ei bine, află că unchiul Charles îi mulţumeşte mamei tale pentru scrisoarea ce

[1] Roman de W. Scott.

i-a trimis-o ; a aflat cu multă bucurie de primirea pachetului şi a fost încîntat că i-a făcut plăcere ; o roagă, totodată să-i dea cumătrei Staples trei şilingi în numele lui. Banii vor fi scăzuţi din suma pe care o datorează ea aici.

Sînt fericită să te pot informa că Domnul Papillon urmează să-şi prezinte în curînd oferta — o va face, probabil, luna viitoare căci se reîntoarce sîmbătă. Nu mai există nici un dubiu în privinţa intenţiilor sale căci a renunţat la casa pe care Domnişoara Baverstock o ocupă actualmente la Chawton şi care va fi curînd eliberată. Casa cu pricina este destinată Domnişoarei Elizabeth Papillon.

Adieu, simpaticule ! Caroline sper că se poartă bine cu tine.

A ta cu afecţiune.

J. Austen

50

Către Fanny Knight, joi 20 februarie (1817)

Chawton, 20 februarie

Prea scumpa mea Fanny,

Eşti inimitabilă, eşti irezistibilă ! Eşti bucuria vieţii mele ! Ce scrisori amuzante mi-ai trimis în ultimul timp ! Ce extraordinară descriere a micuţei tale inimi extravagante am găsit în ele ! Şi-apoi ce splendidă revărsare a roadelor imaginaţiei ! Ţi-o spun sincer valorezi cît greutatea ta în aur ba poate chiar în noile monede de argint ce-au început să circule prin lume. Cum ţi-aş putea exprima oare ce-am simţit citind rîndurile în care ţi-ai depănat propria poveste — cîtă milă, ce nelinişte, cîtă admiraţie am simţit în acele clipe şi cît mai m-am amuzat pe deasupra ! Eşti întruchiparea însăşi a naivităţii şi raţiunii, a bunului simţ şi a excentricităţii. Eşti, deopotrivă tristă şi plină de vioiciune, incitantă şi interesantă. Cine ar putea ţine pasul cu jocul fanteziei şi capriciile gustului tău sau cu contradicţiile simţirii tale ? Eşti atît de ciudată — faci

totul altfel decît toată lumea şi totuşi semeni leit cu ceilalţi oameni ! Este o mare, o foarte mare satisfacţie pentru mine să descopăr cît de bine te cunoşti pe tine însuţi. Nu cred că-ţi poţi imagina ce plăcere mi-ai făcut oferindu-mi o imagine atît de fidelă a propriei tale inimi ! Cînd te vei căsători voi suferi o mare pierdere căci eşti mult prea simpatică aşa cum te afli acum — eşti extraordinar de fermecătoare în postura de nepoată. Cînd jocul delicios al minţii tale se va fi potolit, găsindu-şi statornicia în viaţa conjugală şi în afecţiunea maternă, voi regreta grozav aceste clipe.

Domnul J.W. mă înspăimîntă. Vei fi a lui cu siguranţă. Te va conduce negreşit în faţa altarului. Am suficientă încredere în simţul de observaţie al Doamnei C. Cage, dar în Lizzy pun mai multă bază — şi-apoi mai ştiu că aşa trebuie să fie. Ştiu sigur că aşa va fi. Sînt convinsă că el vrea să se apropie de tine. Ar fi prea stupid şi s-ar face de rîs dacă ar proceda altfel — dar nu numai eu ci şi întreaga lui familie vrea să se apropie de tine. N-aş vrea să-ţi imaginezi că eu am vreo obiecţie reală în această privinţă — ba aş spune că personajul mi-a devenit într-un fel simpatic şi din pricina ta a început să-mi placă şi Chilham Castle — ceea ce nu-mi place însă este că ai să te căsătoreşti. Şi totuşi doresc din toată inima să te ştiu căsătorită căci ştiu că numai astfel îţi vei găsi fericirea ; numai că atunci cînd o voi pierde pe Fanny Knight nimeni nu va putea s-o înlocuiască. Afectuoasa mea nepoată F. C. Wildman nu se poate compara nici pe departe cu tine. Nu-mi place că eşti nervoasă şi plîngi cu uşurinţă — astea-s semne că nu te simţi prea bine — sper însă că Domnul Scud — cum obişnuieşti tu să-i scrii numele (Domnul Scuds al tău mă amuză grozav) o să-ţi facă foarte bine. Mă bucur că şi Cassandra se simte mai bine. Nu m-aşteptam să se refacă aşa repede ! Sînt convinsă că a fost o pacientă liniştită şi cuminte. Eu am iubit-o dintotdeauna pe Cassandra pentru ochii ei negri şi firea ei blîndă.

Reumatismul nu mă mai supără aproape de loc — mai am doar din cînd în cînd o jenă la genunchi — ca

să nu uit să sînt bolnavă — dar am grijă să mă oblojesc. Mătuşa Cassandra a fost tot timpul alături de mine. M-am bucurat că te-ai dus în vizită la Goodnestone — sînt convinsă că te-ai simţit foarte bine acolo. Este prima dată că o poţi vedea pe Fanny Cage cum se cuvine. Cu ea sper că ai putut discuta în voie. De ce trăieşti oare tot timpul cu frica in sîn că el s-ar putea căsători cu alta ? (Şi totuşi este firesc să te temi de asta !) Tu ai renunţat la el — în consecinţă de ce să nu-l laşi să-şi găsească consolarea acolo unde poate ? În adîncul sufletului ştii însă bine că el nu se poate compara cu nimeni. Nu poţi uita ce tulburată ai fost la gîndul că ar fi existat posibilitatea ca el să ia masa în Hans Place. Scumpa mea Fanny, nu suport să te ştiu nefericită din pricina lui. Gîndeşte-te la principiile lui, gîndeşte-te la obiecţiile tatălui-său, la lipsa de bani, la proasta creştere a mamei sale, la fraţii şi surorile lui şi cîte alte neajunsuri...

Dar totu-i în zadar, scumpa şi sucita mea Fanny ! Ştiu prea bine că orice ţi-aş spune împotriva lui tot în favoarea lui se-ntoarce.

Şi acum îţi voi mărturisi că Henry al tău ne place nespus de mult. Este un tînăr extrem de plăcut. Este exact aşa cum şi-au dorit părinţii lui ; şi pe William îl iubesc mult, îl iubim cu toţii, de altfel — socotindu-l ca pe o fiinţă apropiată sufletului nostru. Pe scurt ne simţim foarte bine împreună.

Fiul Doamnei Deedes s-a bucurat de toată bunăvoinţa noastră. Dacă regretăm ceva este faptul că n-am putut face mai mult pentru el. Cele 50 de lire ce i le-am strecurat în mînă, la plecare, au fost maximum ce i-am putut oferi. Ce fiinţă bună este această Doamnă Deedes ! Sper că această Marianne se va purta cum se cuvine cu ea — ca atare eu le-aş recomanda atît ei cît şi Domnului D. tratamentul banal al camerelor separate. Calomnii şi intrigi — ei da, aşa este — sper că nu duci lipsă de aşa ceva — numai că eu ţin foarte mult la Doamna C. Cage şi astea din motive bine întemeiate. Îţi mulţumesc că mi-ai transmis cuvintele ei de laudă la adresa „Emmei". Mi-am adus şi eu contribuţia la cămăşile unchiului Henry, brodîndu-i monogramele. În felul acesta ele poartă pecetea dragostei noastre.

Vineri. Ieri cînd am început această scrisoare n-aveam de gînd să ţi-o trimit înainte de plecarea fratelui tău — trebuie să-ţi mărturisesc însă că mi-am pus pe hîrtie gîndurile bezmetice cu atîta iuţeală încît nu suport să le mai văd înaintea ochilor. Îţi sînt foarte recunoscătoare pentru quadrilles. Am ajuns să le consider destul de drăguţe, deşi, bineînţeles inferioare cotilioanelor de pe vremea mea. Duminica trecută Ben şi Anna au venit aici pentru a-l asculta pe Unchiul Henry [1], ea era atît de frumoasă încît era o adevărată plăcere s-o priveşti — era atît de proaspătă şi avea un aer atît de inocent încît s-ar fi zis că nici cînd un gînd rău n-a putut sălăşlui în căpuşorul ei dulce — deşi dacă ne-amintim de anii copilăriei ei şi credem în doctrina păcatului originar s-ar zice că lucrurile nu stau chiar aşa. Sper că Lizzy o să-şi vadă piesa. Drăguţ din partea celor ce s-au ocupat de ea. Henry este, în general, considerat a fi un băiat foarte frumos deşi nu se poate compara cu Edward. Mie trăsăturile chipului său îmi plac mai mult. William arată excelent, are o poftă de mîncare nebună şi pare a se simţi foarte bine. La primăvară Godmershamul o să se destrame. Sînt convinsă că resimţi de-acum plecarea lor. Şi totuşi este foarte normal să fie aşa. Există suficiente motive ca lucrurile să se petreacă astfel. Biata Domnişoară C.! Mi-e milă de ea cînd mă gîndesc ce va simţi cînd o să înţeleagă mai bine ce se petrece cu ea. Obiecţiile tale în legătură cu cadrilurile m-au amuzat grozav — excelente, nimic de zis, din partea unei fiinţe ataşată iremediabil de o singură persoană! Fanny scumpă, să nu crezi totuşi una ca asta despre tine! Nu-ţi împuia mintea cu asemenea calomnii răutăcioase, lăsîndu-te pradă imaginaţiei! Nu-ţi ponegri raţiunea pentru a da satisfacţie fanteziei! Raţiunea cu care ai fost înzestrată merită un tratament mai onorabil. Adevărul este că nu-l iubeşti. N-ai fost niciodată îndrăgostită de el cu adevărat.

A ta cu multă afecţiune,
J. Austin

[1] După ce banca sa dăduse faliment, fratele Henry devenise cleric ; este vorba deci despre predicile sale.

Unchiul H. și Domnișoara Lloyd au luat astăzi masa la Domnul Digweed așa că ne revine nouă obligația să-i invităm pe unchiul și mătușa F. să vină să-și vadă nepoții la noi.

51

Către Fanny Knight, joi 13 martie (1817)

Chawton, joi 13 martie

Draga mea Fanny, este absolut imposibil să poți trimite un răspuns adecvat la o scrisoare ca a ta ; dacă aș trudi tot restul vieții în acest scop și aș trăi cît Matusalem tot n-aș reuși să duc la capăt o epistolă care să atingă perfecțiunea și lungimea celei scrise de tine — și totuși, nu mă simt în stare să-l las pe William să plece fără a-i încredința cîteva rînduri pentru tine.

Problema Domnului Wildman îmi este clară. Din descrierea ta reiese că nu te iubește deși are cele mai bune intenții. În ceea ce mă privește nu pot accepta căsătoria voastră atîta timp cît el nu are pentru tine sentimente puternice. Despre Jemima Branfill nu știu ce să cred. Ce vrea să-nsemne toată vioiciunea asta a ei ? Că nu-i pasă de el sau că, dimpotrivă, vrea doar să lase această impresie ? Cine să le mai înțeleagă pe fetele tinere ? Biata Doamnă C. Milles ! Trage să moară de atîta timp și-și dă duhul exact cînd nu trebuie ! Mare păcat că nu te-ai putut întîlni cu cei de la Goodnestone ! Vreau să cred că ființa asta sociabilă, prietenoasă și îndatoritoare care era încîntată ori de cîte ori reușea să apropie oamenii nu va fi fost conștientă de dezamăgirea ce a provocat-o, zădărnicind întîlnirea noastră. Aflu cu surprindere și părere de rău că nu lasă mai nimic în urma ei și o compătimesc pe Domnișoara Milles (o biată papălapte) căci pe lîngă această pierdere mai suferă și o pierdere materială. S-ar zice că femeile nemăritate au o înfricoșătoare propensiune spre sărăcie — ceea ce reprezintă un foarte puternic argument în favoarea căsătoriei. În cazul tău însă astfel de argumente n-au nici un rost — tu ești în afară de acest

pericol. În fine ţi-o spun acum ca şi altă dată — nu te grăbi şi nu-ţi face griji — pînă la urmă, omul potrivit tot va apare ; în cursul următorilor doi-trei ani vei cunoaşte, sînt sigură, un bărbat cu nimic mai prejos decît cel pe care l-ai cunoscut pînă acum, dar care te va iubi la fel de mult ca El şi se va ataşa de tine într-o asemenea măsură încît vei avea sentimentul că niciînd n-ai fost mai îndrăgostită ca acum. Iar atunci, dat fiind că nu ai avut copii prea de timpuriu, mintea, trupul şi înfăţişarea îţi vor fi încă tinere în vreme ce Doamna William Hammond va fi îmbătrînit datorită grijilor maternităţii. Cei din familia Plumtre şi-au mai făcut apariţia pe la baluri ? Nu-mi scrii nimic despre ei. Dar despre familia Gipp, despre Fanny şi soţul ei ce mai ştii ? Doamna F.A. aşteaptă un copil pe la mijlocul lui aprilie şi arată încă foarte puţin schimbată. Mătuşa Cassandra s-a dus ieri la Wyards împreună cu Doamna Digweed. Anna a avut o răceală serioasă şi e palidă la faţă. Noi ne temem să nu fie ceva mai grav. Nu de mult a înţărcat-o pe Julia. Ce timpuriu îşi arată copiii firea ! Jemima este teribil de irascibilă — cel puţin aşa zice mama ei — în vreme ce Julia este o dulceaţă — e mereu veselă şi cuminte. Sper că dîndu-şi seama din timp de defectele Jemimei, Anna va face tot ce se cuvine pentru a i le corecta.

Recent am primit veşti şi de la mătuşa Harriot. Nu-nţeleg de ce vor să renunţe la Domnişoara S. cînd mătuşa Harriot pare s-o preţuiască atît de mult iar Harriot şi Eleanor au ajuns la vîrsta cînd au nevoie de o guvernantă. Atunci cînd Caroline a fost trimisă la şcoală, Domnişoara Bell n-a fost concediată deşi ceilalţi copii erau încă prea mici pentru a avea nevoie de ea. Oricum, un motiv trebuie să existe, deşi eu una nu-l pot ghici. Pînă voi afla însă despre ce este vorba am să mă amuz făcînd supoziţii maliţioase. S-ar putea astfel ca Domnişoara S. să fie o femeie superioară care n-a catadicsit niciînd să intre în graţiile stăpînei casei prin linguşitorie sau tertipuri de acest fel în vreme ce Domnişoara Bell este genul de om care nu se dă în lături de la astfel de practici.

La ambele tale întrebări îţi voi da un răspuns mult mai complet decît te-ai aştepta. Ei bine, te-anunţ că în

prezent „Domnişoara Catherine“ [1] se odihneşte liniştită la locul ei pe raft şi s-ar părea că nu se va mai urni de-acolo. Am în schimb altceva gata pentru tipar [2] — este vorba despre o carte ce sper să apară cam peste douăsprezece luni.. E o lucrare mică — are aproximativ acelaşi număr de pagini ca şi „Domnişoara Catherine“. Păstrează însă numai pentru tine toate acestea. Domnul Salusbury şi Domnul Wilman nu trebuie să afle nimic.

Mă simt din nou destul de bine — mă pot mişca pe-afară, bucurîndu-mă de aerul proaspăt ; în vreme ce mă plimb fac pauze îndelungi şi stau liniştită ceea ce reprezintă un exerciţiu foarte bun.

A început să se împrimăvăreze aşa că încerc să fac progrese-aş vrea astfel să călăresc un măgăruş. În felul ăsta voi depinde mai puţin de alţii şi voi evita deranjul pe care-l provoacă folosirea trăsurii. O voi putea însoţi pe mătuşa Cassandra cînd se va duce la Alton sau Wyards. Nu-i aşa că William arată bine ? Mai zilele trecute a avut o criză biliară iar la cererea lui, mătuşa Cassandra i-a dat un medicament care pare să aibă efecte bune. Sînt convinsă că dacă ai fi fost de faţă n-ai fi avut nimic de obiectat. William şi cu mine sîntem cei mai buni prieteni. Îl iubesc foarte mult. Ce firesc e el în toate ! Sentimentele lui, felul său de a fi, ba chiar şi glumele lui n-au nimic forţat, sînt sincere şi pornesc din inimă. Ne-am simţit foarte bine şi nu ne-am plictisit nici o clipă cu el. Max Hammond şi A.M. Shaw sînt persoane care nu mă interesează defel — mă voi referi totuşi la situaţia lor, mărturisindu-ţi că mă bucur că sînt fericiţi. Dacă aş fi în locul Ducesei de Richmond aş suferi cumplit din pricina alegerii pe care a făcut-o fiul ei. În fond, la ce te poţi aştepta din partea unui reprezentant al familiei Paget — născut şi crescut într-o atmosferă de infidelitate conjugală şi divorţuri ? Lady Caroline nu mă interesează. Familia Paget îmi este profund antipatică. Avem temeri tot mai mari în legătură cu micuţa Harriet — potrivit ultimelor veşti primite, Sir Ev. Home a confirmat diagnos-

[1] Este vorba despre romanul „Mănăstirea Northanger“ apărut postum (1818).

[2] Romanul „Persuasiune“, apărut postum, împreună cu „Mănăstirea Northanger“.

ticul de inflamaţie cerebrală. Ar fi o mare binecuvîntare dacă s-ar sfîrşi mai repede. Bietul ei tată trebuie să fie zdrobit din pricina ei. În prezent nu se poate nicicum dispensa de Cassy — ea este singura lui alinare şi singurul lui ajutor.

Adieu, prea scumpa mea Fanny ! Delectarea pe care mi-o oferă epistolele tale este unică iar siguranţa cu care îţi mărturiseşti în scris sentimentele face ca plăcerea să fie perfectă. Pentru tine care eşti înzestrată cu atîta imaginaţie nu ştiu dacă mai există idei noi. Ţi-o spun sincer debordezi de imaginaţie ! Partea cea mai stranie a firei tale însă constă tocmai în faptul că deşi înzestrată cu o asemenea înaripată fantezie, o fantezie ce nu cunoaşte limite, aş zice, ai totuşi foarte multă judecată în tot ce faci. Pesemne că principiile religioase explică acest lucru. În fine, la revedere din nou şi Dumnezeu să te binecuvînteze !

A ta cu multă afecţiune,

J. Austen

52

Către Fanny Knight, duminică 23 martie (1817)

Chawton, duminică 23 martie

Prea scumpa mea Fanny, îţi sînt foarte recunoscătoare că mi-ai relatat în scris discuţia avută cu Domnul Wilman. Rîndurile tale m-au amuzat grozav. Aş vrea să nu le iau ca o insultă şi sper să nu-mi formez o părere proastă despre el pentru simplul motiv că gîndeşte altfel decît mine. Ceea ce mă uluieşte cel mai mult este perseverenţa de care ai dat dovadă în încercarea ta de a-l sili să abordeze acest subiect — or, sînt şi eu de acord cu tatăl tău că a proceda astfel nu este cinstit. Cînd va afla adevărul sînt convinsă că Domnul Wilman se va simţi foarte jenat.

Ce creatură ciudată eşti ! Nervoasă peste poate în unele situaţii, dar altfel teribil de calmă şi stăpînă pe tine. Nu te sinchiseşti de reproşuri, eşti dură şi nu ştii

ce-nseamnă ruşinea ! Nu-l obliga să continue lectura.[1] Fie-ţi milă de el, spune-i adevărul şi cere-ţi scuzele de rigoare. Bineînţeles că eu nu pot fi de acord cu concepţiile lui despre eroine şi romane — imaginile perfecţiunii îmi fac rău şi mă irită, ştii prea bine, dar, pe de altă parte, există mult bunsimţ în spusele sale şi îl respect, în mod deosebit, pentru străduinţa lui de a avea o părere bună despre tinerele doamne — dovedeşte că este înzestrat cu o fire blîndă şi delicată. În fine, aş spune că merită să ne purtăm mai bine cu el în loc să-l silim să-mi citească operele.

Să nu te surprindă că unchiul Henry ştie că am o nouă carte gata pentru tipar. N-am fost în stare să neg cînd m-a întrebat, dar în afară de asta nu mai ştie nimic. Cartea n-o să-ţi placă aşa că nu-i cazul să te neliniştești. S-ar putea eventual să-ţi placă eroina[2] căci este mult prea bună pentru mine. Îţi mulţumesc mult de tot pentru deosebita grijă ce o arăţi faţă de sănătatea mea — e foarte adevărat că de' mai multe săptămîni nu mă simt bine iar acum o săptămînă mi-a fost chiar foarte rău. Am avut deseori febră mare iar noaptea nu mi-a fost deloc bine ; acum însă am început să-mi revin — arăt ceva mai bine, căci mă schimbasem foarte tare, şi sper că voi fi din nou sănătoasă şi înfloritoare ca şi altădată. La vîrsta mea, boala e un lux foarte primejdios. Îţi mulţumesc pentru toate cîte-mi scrii, nu mă simt demnă de ele căci nu-ţi pot scrie nimic interesant la rîndul meu, dar te-asigur că epistolele tale îmi fac aceeaşi mare plăcere ca-ntotdeauna — ele m-amuză şi mă interesează aşa cum probabil o doreşti. Dacă există, cu adevărat, o Domnişoară Marsden, bănuiesc eu cu cine se va căsători.

Seara. Cînd am scris rîndurile de mai sus mă simţeam foarte slăbită — eram un interlocutor sinistru ; acum mă simt mai bine — cel puţin am sentimentul că mi-am revenit în fire — aş vrea să fiu mai bine dispusă. În curînd va ploua, dar după asta vremea se va îndrepta ceea ce-mi convine de minune căci şaua va fi gata şi am nevoie

[1] Nepoata Fanny (fiica fratelui Edward) îşi îndeamnă prietenul, în care a încetat de a mai vedea un viitor pretendent, să citească unul din romanele mătuşii sale.

[2] Este vorba de Anne Elliot, eroina romanului „Persuasiune".

de aer curat și mișcare. M-aș bucura să aflu că tristul eveniment de la Scarlets a luat în fine sfîrșit [1] căci așteptarea ne ține pe toți într-o teribilă încordare iar bunica ta nu se gîndește decît la nenorociri ireparabile și atitudini de neînțeles. Știrile ce ne parvin din Keppel Street sînt acum mai bune ; durerile de cap ale micuței Harriet au cedat — Sir Home este mulțumit de efectul mercurului și a început să nutrească speranțe de vindecare. S-ar părea că maladia lui Harriet nu mai este incurabilă în zilele noastre, cu condiția ca pacientul să fie tînăr iar capul să nu fie afectat prea tare. Lichidul format se resoarbe, pare-se, cu ajutorul mercurului. Deși pentru noi tratamentul acesta este cu totul nou, tu trebuie că știai mai de mult despre el prin intermediul prietenului tău, Domnul Scud, care se bucură încă de o înaltă reputație grație și faptului că l-a vindecat pe William de tuse. Spune-i lui William că Triggs este la fel de frumos și plin de condescendență ca și pînă acum și a avut amabilitatea să ia astăzi masa cu noi și mai spune-i că joc deseori cărți și mă gîndesc la el. Anna n-are nici o șansă de scăpare ; soțul ei a trecut ieri pe la noi și ne-a spus că se simte destul de bine, dar că nu e în stare să meargă pe jos atîta drum — va trebui deci să vină cu trăsura trasă de măgăruș. Bietul animal, la treizeci de ani va fi epuizat de tot, sărmanul ! Îmi pare foarte rău de Anna. Doamna Clement este iarăși în situația aceia [2]. Am obosit să tot aud de atîția copii. Doamnei Benn i s-a născut cel de al treisprezecelea prunc. Familia Papillon s-a întors vineri noapte, dar eu nu i-am văzut încă — mi-e greu să mă deplasez pînă la biserică. Am auzit însă că au rămas atît el cît și sora lui neschimbați, așa cum îi știam. Bătrînul Philmore a fost înhumat ieri, iar eu, discutînd cu Triggs am afirmat că a avut parte de o înmormîntare frumoasă — din răspunsul său însă am tras concluzia că n-a fost chiar așa. Că dintr-un anumit punct de vedere, ceremonia a fost la înălțime sînt însă sigură căci, Triggs a urmat cortegiul îmbrăcat într-o haină verde iar Doamna

[1] Este vorba de decesul lui James Leigh — Perrot, fratele mamei lui Jane Austen.

[2] Așteaptă un copil.

Philmore, fiind cea mai afectată dintre toți, era îmbrăcată într-o rochie de mătase neagră tivită cu crep.

Marți. Îmi făcusem multe planuri în legătură cu scrisoarea asta, dar, pînă la urmă, am hotărît că-i mai bine s-o expedieze unchiul Henry din Londra. Cînd unchiul Henry nu se află cu noi îmi doresc să fie alături de tine. A început să urască Londra — cum își amintește de ea se întristează pe dată. Sper că va sosi la timp pentru a te ajuta în situația în care te afli. Sînt convinsă că își va îndeplini obligațiile ce-i revin la fel de bine ca și ceilalți. Ieri s-a întors de la Steventon împreună cu Edward. Unchiul Henry a fost la noi la micul dejun, Edward însă a rămas la Wyards. Am petrecut o zi plăcută în familie căci familia Alton a luat masa la noi. Multă vreme de acum în colo nu ne vor mai putea face probabil o asemenea vizită. Bine că au reușit totuși să vină căci de azi în trei săptămîni ea așteaptă să se producă evenimentul și, în general, nu se înșală în privința asta.

Sper că Henry al tău se află în Franța și ai primit vești de la el. Probabil că de cum a ajuns acolo s-a simțit în al nouălea cer. Ieri am ieșit pentru prima dată cu măgărușul și mi-a plăcut foarte mult. M-am dus pînă în Mounters Lane și am dat o raită prin locurile unde se vor construi căsuțele cele noi. Mișcarea și, în general, totul mi-au făcut multă plăcere. Am avut avantajul unor tovarăși foarte plăcuți căci mătușa Cassandra și Edward au fost alături de mine. Mătușa Cassandra mă îngrijește excelent — este neobosită și plină de zel. Dar tu știi deja prea bine acest lucru.

A ta cu multă afecțiune,
J. Austen

53

Către Anne Sharp, (joi) 22 mai (1817)

Chawton, 22 mai

Draga mea Anne, amabila ta scrisoare m-a găsit la pat căci, în ciuda speranțelor și promisiunilor din ultima scrisoare pe care ți-am trimis-o, m-am simțit foarte rău.

La cîteva zile după ce ţi-am scris, am avut una din tristele mele crize — cea mai gravă de pînă acum — care, survenind după mai multe săptămîni de indispoziţie, m-a lăsat foarte slăbită.

Începînd din 13 aprilie am zăcut tot timpul la pat de unde m-am mutat de cîteva ori pe sofa. În prezent mă simt din nou bine — de altfel în ultimele trei săptămîni am început să-mi recapăt treptat, treptat — deşi cam lent puterile. Acum pot sta în capul oaselor pe pat şi sînt în stare să mă mişc — după cum o dovedesc şi rîndurile de faţă. M-am putut da jos din pat, dar se consideră că este mai bine să stau în această poziţie. Nu ştiu cum le-aş putea mulţumi alor mei pentru dragostea cu care m-au îngrijit în timpul bolii. Toţi fraţii m-au înconjurat cu nespusă afecţiune şi solicitudine — cît despre sora mea — ce să-ţi mai spun — nu găsesc cuvinte pentru a-ţi descrie cu ce dăruire m-a îngrijit. Slavă Domnului, deocamdată nu se simte rău din pricina asta şi, cum n-a fost nevoie să mă ridic din pat, sper că nu va avea de suferit mai tîrziu. Mulţumesc celui de sus că s-a îndurat de mine în acele clipe grele. Mintea mi-a fost tot timpul limpede şi n-am avut dureri aproape de loc — am suferit însă de o stare de slăbiciune, am avut febră în timpul nopţii şi mă apăsa o adîncă depresiune. M-am aflat în starea asta mai bine de două săptămîni şi, cum doctorul nostru din Alton a afirmat că nu ştie ce-i de făcut, am cerut sfatul unor persoane mai competente din Winchester — locul cel mai apropiat şi indicat pentru aşa ceva. Acolo se află un spital şi există medici excelenţi. Unul dintre ei m-a îngrijit şi pe mine iar tratamentul aplicat de el a reuşit treptat, treptat să înlăture răul. În consecinţă, în loc de a mă deplasa la Londra pentru a apela la ajutorul medicilor de-acolo, cum intenţionam să procedez iniţial, mă voi duce la Winchester în speranţa că Domnul Lyford mă va putea pune — cît de cît pe picioare. De altfel, sîmbătă plec acolo — însoţită de Cassandra, desigur — şi cum pînă atunci nu ne mai despart decît două zile, trebuie să ştii că mă aflu în situaţia unui suferind liniştit şi uşor transportabil. Drumul nu-i prea lung — numai 16 mile —

iar acolo vom avea o locuinţă foarte confortabilă închiriată de bunul nostru prieten, Domnul Heathcote, care locuieşte în Winchester. Vom călători cu trăsura pe care fratele meu ne-o trimite anume de la Steventon. În cazul acesta, Doamna J. Austen se dovedeşte a fi la înălţime, deşi de felul ei nu este o persoană prea generoasă. În fine, dacă-ţi imaginezi că această lipsă a caracterului ei va putea fi compensată prin reversiunea proprietăţii de care dispune, te-nşeli, scumpa mea Anne, acum este mult, mult prea tîrziu. Şi apoi s-ar putea ca de-abia în următorii zece ani, domeniul să nu le mai aparţină. Mătuşa mea este o persoană neclintită. Doamna F. A. n-a stat la pat cît mine, ba mai mult, ea a adus pe lume un bebeluş. Amîndouă am căzut la pat cam în acelaşi timp, dar ea este de mult restabilită. Sper că atît tu, scumpa mea Anne, cît şi Eliza sînteţi amîndouă sănătoase. Mîna mi-este încă prea slabă pentru a-mi putea permite plăcerea de a-i scrie Elizei din nou, dar mă bucură să ştiu că aşteaptă rîndurile mele. Crede-mă, scumpa mea, tot ce mi-ai scris tu m-a interesat în cea mai mare măsură, deşi eu, egoistă ca orice om suferind, îţi scriu numai despre mine.

Sper ca rezultatul gestului tău caritabil faţă de acea biată femeie este pe măsura strădaniilor de care ai dat dovadă. Sînt convinsă că sînteţi cu toţii preocupaţi de această problemă. V-aş ajuta şi eu din tot sufletul de mi-ar sta în putinţă. Ce fiinţă minunată eşti ! Pretutindeni unde este suferinţă tu alergi să aduci alinare. Pînă şi Lady P. îţi scrie de la Paris, cerîndu-ţi sfatul ! De bună seamă nu-i altceva decît influenţa Celor Puternici asupra Celor Slabi ! ! Galigai de Concini [1] de-a pururi ! Adieu !

Trimite în continuare corespondenţa la Chawton — între cele două locuri vor exista legături permanente. Nu ţi-am scris nimic despre mama — a suferit foarte mult în clipele mele grele, dar este destul de bine. Doamna Lloyd a fost de asemenea deosebit de amabilă. Într-un

[1] Aluzie la „forţa minţii" cu care ar fi fost înzestrată Eleonore Galigai Concini (doamnă de onoare a Mariei de Medicis), arsă pe rug în 1517, pentru vrăjitorie.

cuvînt, dacă mi-e dat s-ajung bătrînă, poate că s-ar cuveni mai degrabă, să-mi doresc a închide acum ochii căci am avut prilejul să mă bucur pe deplin de dragostea familiei şi aş fi astfel scutită de suferinţa de a supravieţui celor dragi şi afecţiunii cu care m-au înconjurat. Dacă aş fi dispărut acum sînt convinsă că ai fi regretat-o pe prietena ta Jane şi ţi-ai fi adus aminte cu duiosie de ea. Dar providenţa Celui de Sus a hotărît să-mi revin — fie ca în clipa cînd va trebui să mă înfăţişez înaintea Lui să fiu mult mai pregătită decît sînt acum. Indiferent dacă mă simt bine sau sînt în suferinţă, rămîn a ta prietenă afectuoasă.

J. Austen

Doamna Heathcote va fi pentru noi o mare bucurie — ne va lipsi însă Domnişoara Bigg care, precum jumătate din locuitorii Angliei, a fost expediată în Elveţia.

V. WINCHESTER

54

Către James Edward Austen, marți 27 mai 1817

Doamna Davids, College Street — Winton
Marți 27 mai

Prea scumpul meu Edward, gîndesc că cea mai bună cale de a-ți mulțumi pentru grija ce-ai manifestat-o față de mine, cît am fost bolnavă, este de a-ți scrie personal cît mai curînd posibil, că starea sănătății mele continuă să se amelioreze. Nu mă pot mîndri de fel cu caligrafia mea — nici ea și nici chipul meu nu și-au redobîndit încă aspectul cuvenit — pe de altă parte însă mă întremez rapid, pe zi ce trece. În prezent, părăsesc zilnic patul între orele nouă dimineața și zece seara — pentru a sta pe sofa, e adevărat — dar iau masa împreună cu mătușa Cassandra, îmi fac singură treburile și mă pot deplasa dintr-o cameră în alta. Domnul Lyford afirmă că mă va vindeca — în caz că eșuiază mă voi adresa cu un memoriu Decanului și Consiliului Eclesiastic, convinsă fiind că această pioasă, erudită și dezinteresată autoritate îmi va acorda compensațiile de rigoare.

Locuința noastră de aici este foarte confortabilă. Avem un salon micuț și îngrijit cu un bovindou care dă spre grădina Doctorului Gabell. Grație amabilității tatălui și mamei tale, care mi-au trimis trăsura, călătoria mea pînă aici nu m-a obosit prea tare iar dacă ar fi fost o zi frumoasă poate nu m-aș fi ostenit de loc — am fost însă tare mîhnită la gîndul că unchiul Henry și William K. — ce m-au însoțit cu multă dragoste — au fost siliți să călătorească tot drumul prin ploaie. Mîine îi așteptăm

să vină în vizită şi sperăm să rămînă cu noi şi peste noapte. Joi, cînd e zi de sărbătoare — zi de confirmare — urmează să-l avem pe Charles la micul dejun. Pînă acum nu ne-a făcut, săracul, decît o singură vizită, deoarece a fost bolnav şi a zăcut la pat. Diseară speră să poată ieşi din casă.

Pe Doamna Heathcote o vedem în fiecare zi, iar William [1] urmează să ne facă şi el curînd o vizită. Dumnezeu să te binecuvînteze, dragul meu Edward ! Dacă vei fi vreodată bolnav îţi doresc să te poţi bucura de aceeaşi grijă plină de înţelegere din partea prietenilor tăi ca şi mine — îţi doresc să ai parte — şi sper din tot sufletul acest lucru — de cea mai mare binecuvîntare posibilă — aceea de a fi conştient că eşti demn de dragostea lor. Eu una nu pot spune acest lucru.

A ta cu multă afecţiune,

J. Austen

Dacă nu-ţi scriam aceste rînduri, ai fi primit din nou veşti de la mătuşa Martha care mă roagă să-ţi transmit multă dragoste.

[1] Fiul lui Edward (Austen) Knight, fratele lui Jane Austen.

„LADY SUSAN“

Scrisoarea 1

Lady Susan Vernon către Domnul Vernon

Langford, decembrie

Dragul meu cumnat,

Doresc nespus să-mi satisfac plăcerea de a profita de amabila invitaţie ce mi-ai adresat-o la ultima noastră întîlnire, propunîndu-mi să-mi petrec cîteva zile la Churchill, ca atare, dacă atît tu cît şi Doamna Vernon aţi fi dispuşi să mă primiţi în prezent, nutresc speranţa că peste cîteva zile voi fi prezentată unei cumnate pe care de multă vreme doresc să o cunosc. Bunii mei prieteni, la care mă aflu acum, insistă, plini de afecţiune, să mai zăbovesc la ei, numai că fiind din fire oameni veseli şi foarte primitori, fac şi primesc mai tot timpul vizite or, în situaţia şi în starea de spirit în care mă aflu în aceste clipe, nu-mi pot permite aşa ceva ; în fine, aştept cu nerăbdare să mă bucur şi eu de dulcea voastră izolare. Doresc nespus să fac cunoştinţă cu scumpii tăi copilaşi în inima cărora nădăjduiesc să-mi pot cîştiga un loc. Ţin să mai ştii că sînt pe punctul de a mă despărţi de propria mea fiică şi, ca atare, voi trece curînd prin grele încercări. Îndelungata boală a scumpului ei părinte nu mi-a îngăduit să-i acord atenţia pe care obligaţiile şi dragostea maternă mi le impuneau deopotrivă iar, pe de altă parte, am motive serioase să cred că guvernanta în grija căreia am încredinţat-o n-a fost de fel la înălţimea cuvenită — drept care am luat hotărîrea de a o înscrie la una din cele

mai bune școli particulare din Londra unde sper s-o pot instala, cînd mă voi afla în drum spre voi. După cum vezi, sînt ferm hotărîtă să fac tot posibilul pentru a fi acceptată la Churchill. Aș suferi cumplit dacă aș ști că nu-ți stă în putință să mă primești.

Cumnata ta recunoscătoare și afectuoasă,

S. Vernon

Scrisoarea 2

Lady Susan către Doamna Johnson

Langford

Greșești, draga mea Alicia, dacă îți închipui că voi rămîne aici tot restul iernii. Trebuie să-ți mărturisesc că-ți spun aceasta cu mulță părere de rău căci rare ori m-am simțit atît de bine ca în ultimele trei luni petrecute aici. Acum însă situația s-a schimbat. Femeile din familie s-au unit toate împotriva mea. Tu ai prevăzut acest lucru încă de la prima mea vizită la Langford iar Manwaring este atît de amabil încît am început să am și eu unele îndoieli. Mi-amintesc cum îmi spuneam, în vreme ce trăsura mă aducea acasă: „Îmi place bărbatul ăsta! Dcie Domnul să nu se complice lucrurile!" Eram însă hotărîtă să-mi păstrez cumpătul și să nu uit nici o clipă că soțul meu era mort de numai patru luni — în fine, să fiu cît se poate de liniștită — și chiar așa am fost.

Ei bine, scumpa mea, n-am acceptat decît avansurile pe care mi le-a făcut Manwaring, în rest n-am mai cochetat cu absolut nimeni. Singura creatură căreia i-am acordat cît de cît atenție a fost Sir James Martin și asta numai pentru a-l rupe de Domnișoara Manwaring. Dacă ar ști lumea ce motive am avut să procedez astfel cred că toți s-ar pleca înaintea mea. Sînt considerată o mamă lipsită de suflet și totuși numai impulsul sacru al dragostei materne și interesele propriei mele fiice m-au îndemnat

să mă port astfel — iar dacă fiica mea n-ar fi cea mai neroadă ființă de pe lume, de bunăseamă că aș fi răsplătită cum se cuvine pentru străduințile mele de pînă acum. Sir James mi-a cerut mîna Fredericăi — dar ea, care pare să se fi născut pentru a-mi face viața iad, s-a arătat atît de potrivnică față de această idee încît mi-am zis că pentru moment ar fi mai bine să abandonez proiectul. Am spus-o în mai multe rînduri că eu nu am de gînd să mă căsătoresc cu el deși, dacă ar fi ceva mai puțin slab din fire, poate că aș face-o. Vezi tu, scumpa mea, unei ființe romanțioase ca mine, bogățiile nu-i sînt de ajuns. Pe scurt, incidentul de mai sus a tulburat serios lucrurile. Sir James a plecat, dar Maria mocnește iar Doamna Manwaring este nebună de gelozie — în fine, este atît de geloasă și pornită împotriva mea încît dacă i-ar sta în putință cred că, mînată de furie, s-ar adresa protectorului ei. Din fericire însă soțul tău îmi este prieten credincios și nu pot uita că, de îndată ce ea s-a căsătorit, el a abandonat-o pentru totdeauna. A fost cel mai frumos și mai nobil gest din viața lui, n-am ce zice ! Ca atare, te rog, scumpa mea, fă tot posibilul să-i întreții în continuare aceste resentimente.

În prezent ne aflăm într-o situație lamentabilă — atmosfera din casă este de nerecunoscut — întreaga familie este învrăjbită iar Manwaring nici nu mai îndrăznește să-mi vorbească. A sosit timpul să plec — în consecință am luat hotărîrea să-i părăsesc și sper că peste o săptămînă voi putea petrece o zi plăcută cu tine la Londra. Dacă atitudinea Domnului Johnson față de mine a rămas aceeași și mă bucur ca și pînă acum de puțină considerație din partea lui va trebui să vii tu la mine, la locuința mea din str. Wigmore nr. 10. Sper însă că nu va fi așa și voi putea veni eu la tine căci, în pofida tuturor defectelor sale, Domnul Johnson este o ființă căreia prețiosul epitet „respectabil" îi poate fi acordat oricînd și, cum se știe că sînt în relații intime cu soția sa, ar putea părea ciudat să nu-mi acorde atenția cuvenită. Mă opresc la Londra în drum spre un sătuc nesuferit, căci trebuie să

știi că mă voi duce totuși la Churchill. Dacă aș avea acces în altă parte, nu m-aș mai duce eu acolo. Pe Charles Vernon nu pot să-l sufăr iar de soția lui mi-e frică. Va trebui totuși să rămîn la Churchill pînă se va ivi ceva mai bun. Tînăra mea Domnișoară vine cu mine la Londra unde o voi lăsa în grija Domnișoarei Summers, în Wigmore Street, pînă îi va veni mintea la cap. Își va face, sînt convinsă, multe relații acolo căci majoritatea fetelor ce-i vor fi colege sînt de familie bună. Taxele sînt foarte mari — depășesc cu mult posibilitățile mele.

Adieu. Îți scriu cîteva rînduri de îndată ce ajung la Londra.

A ta pentru totdeauna,

S. Vernon

Scrisoarea 3

Doamna Vernon către Lady De Courcy

Churchill

Scumpa mea Mamă,

Cu multă părere de rău mă văd silită să-ți comunic că nu-mi va sta în putință să-mi petrec Crăciunul cu tine — se cuvine totodată să știi că vom fi lipsiți de această plăcere din motive ce nu ne oferă în schimb nici o altă satisfacție. Într-o scrisoare către cumnatul său, Lady Susan ne-a comunicat că intenționează de a ne face foarte curînd o vizită și cum o astfel de vizită este dictată de interese nu pot ști cît va dura. Nu eram de fel pregătită pentru așa ceva și nu știu cum să-mi explic atitudinea Excelenței Sale. S-ar fi zis că Langford-ul este un loc ce i se potrivește din toate punctele de vedere — eleganță, viață în stil mare, atașamentul față de Domnul Manwaring — în fine, nimic nu-i lipsea — așa că nu mă așteptam nicicum la această vizită, deși, dacă mă gîndesc mai bine s-ar fi cuvenit să bănuiesc ceva căci după moar-

tea soţului ei, Lady Susan a început să ne copleşească cu prietenia. Sînt de părere că Domnul Vernon s-a arătat mult prea amabil faţă de ea cînd s-a aflat în Staffordshire. Atitudinea ei faţă de el, abstracţie făcînd de caracterul ei, a fost atît de nesinceră şi lipsit de generozitate, din clipa în care s-a pus problema să ne căsătorim, încît numai o fiinţă blîndă şi prietenoasă ca Domnul Vernon a putut-o trece cu vederea ; şi deşi sînt conştientă că Lady Susan este văduva fratelui său şi, găsindu-se într-o situaţie materială precară s-ar fi cuvenit să primească ajutoare pecuniare din partea lui, invitaţiile sale insistente de a ne vizita mi se par a fi lipsite de orice sens. Dar, cum Domnul Vernon este înclinat din fire să creadă că toţi oamenii sînt buni, el s-a lăsat înduioşat de durerea acestei femei, de nenumăratele ei regrete şi promisiuni de a da dovadă de înţelepciune, mergînd pînă acolo încît s-o considere sinceră. Pe mine însă n-a reuşit să mă convingă de fel şi, în ciuda faptului că tot ce scrie sună foarte firesc, pînă ce nu voi şti precis ce urmăreşte venind la noi, nu-mi voi schimba această părere. În aceste condiţii, cred că îţi imaginezi, dragă mamă, în ce stare de spirit mă aflu acum, cînd o aştept să sosească la noi. Lady Susan va avea prilejul să-şi pună în funcţiune binecunoscutele talente de care dispune, în dorinţa ei de a-mi cîştiga într-un fel stima — cîtă vreme însă nu voi avea convingerea că atitudinea ei este cu adevărat sinceră, poţi fi sigură că tot arsenalul ei de tertipuri şi vicleşuguri nu va avea nici un efect asupra mea. În epistola de care îţi vorbeam îşi exprimă dorinţa fierbinte de a face cunoştinţă cu mine şi scrie rînduri pline de gingăşie despre copiii mei. Nu sînt însă atît de naivă încît să-mi închipui că unei fiinţe ce s-a dovedit lipsită de suflet faţă de propriul ei copil ar putea să-i pese de ai mei. Înainte de a sosi la noi, Lady Susan urmează s-o instaleze pe Domnişoara Vernon la o şcoală din Londra, ceea ce găsesc că este bine atît pentru ea cît şi pentru noi. Despărţirea dintre mamă şi fiică nu poate fi decît binevenită pentru Domnişoara

Vernon și apoi trebuie s-o spun deschis că o fată de 16 ani cu o educație lamentabilă ca a ei n-are ce căuta printre noi.

Știu că Reginald de mult dorește să facă cunoștință cu această seducătoare Lady Susan, ca atare sînt sigură că se va afla și el curînd printre noi. Mă bucur că tata se simte în continuare bine.

Rămîn a ta cu multă dragoste.

Catherine Vernon

Scrisoarea 4

Domnul De Courcy către Doamna Vernon

Parklands

Draga mea Soră,

Te felicit, atît pe tine cît și pe Domnul Vernon, pentru faptul că sînteți pe punctul de a primi în familia voastră pe cea mai desăvîrșită cochetă din Anglia. Am considerat-o din totdeauna o distinsă întruchipare a Flirt-ului. în ultimul timp însă mi-a fost dat să aflu amănunte cu privire la comportamentul ei la Langford din care reiese că nevinovatele aventuri galante cu care se mulțumesc majoritatea oamenilor n-o mai satisfac de fel și aspiră deci la plăceri mult mai rafinate cum ar fi, de pildă, distrugerea unei întregi familii. Prin atitudinea sa față de Domnul Manwaring, personajul cu pricină a stîrnit gelozia și nemulțumirea soției acestuia iar prin atențiile acordate unui june, care anterior se alășase de sora Domnului Manwaring, a reușit să-i răpească acestei admirabile fete iubitul.

Cele de mai sus le-am aflat de la Domnul Smith ce se află actualmente în vecinătatea noastră (nu de mult am luat masa cu el la „Hurst & Wilford"). Personajul cu pricina tocmai a sosit de la Langford unde a viețuit timp de două săptămîni sub același acoperiș cu distinsa noastră

cochetă și ca atare este în măsură să știe perfect cum stau lucrurile.

Ce femeie fantastică ! În ceea ce mă privește ard de dorința de a o vedea și accept amabila ta invitație căci vreau să-mi pot forma o idee mai clară despre puterile magice ce-i permit acestei Doamne să atragă în mrejele ei simultan și în aceeași casă doi bărbați care nici unul nici altul nu sînt liberi să dispună de afecțiunea lor. Și unde mai pui că reușește toate acestea la o vîrstă cînd nu se mai bucură de mult de farmecul tinereții ! Sînt încîntat să aflu că Domnișoara Vernon nu o va însoți pe mama ei la Churchill, căci, potrivit Domnului Smith, manierele sale lasă de dorit și, pe deasupra, este mîndră și lipsită de spirit. Acolo unde mîndria își dă mîna cu prostia zadarnic încerci să mai salvezi aparențele așa că Domnișoara Vernon e sortită disprețului general. Din cîte aflu, Lady Susan este înzestrată cu o rară artă a disimulării or este un adevărat deliciu să contempli și să pătrunzi în taina unor astfel de tertipuri.

În curînd voi fi alături de voi,

Fratele tău afectuos.
Reginald De Courcy

Scrisoarea 5

Lady Susan către Doamna Johnson

Churchill

Draga mea Alicia, am primit biletul tău, cu puțin înainte de a părăsi Londra, și mă bucur să am certitudinea că Domnul Johnson n-a avut nici o bănuială cu privire la programul tău din seara precedentă ; fără îndoială este mai bine să nu știe nimic — încăpățînarea se cuvine răsplătită prin înșelăciune.

Am ajuns cu bine la Churchill și nu mă pot plînge de felul cum am fost primită de către Domnul Vernon

— trebuie să-ți mărturisesc însă că atitudinea soției sale lasă de dorit. Cum era de așteptat, dă dovadă de o desăvîrșită bună creștere și are aerul unei femei de lume, dar din felul cum se poartă cu mine n-aș zice că mă simpatizează. Aș fi vrut s-o văd încîntată de vizita mea — căci trebuie să știi că, din prima clipă, m-am purtat minunat cu ea — în zadar însă, nu mă place de fel! La urma urmelor, dacă ținem cont ce eforturi am depus pentru a-l împiedica pe cumnatul meu să se căsătorească cu ea, nici nu-i de mirare că se comportă astfel deși numai o ființă meschină și ranchiunoasă ca ea poate dușmăni pe cineva din pricina unui proiect eșuat cu mai bine de șase ani în urmă. Uneori mă cuprinde un soi de remușcare la gîndul că nu l-am lăsat pe cumnatul meu Charles să cumpere Castelul Vernon atunci cînd am fost obligați să-l vindem — au fost însă momente grele pentru noi, cu atît mai mult cu cît vînzarea a avut loc în chiar perioada căsătoriei sale — și apoi se cuvenea să am considerația cuvenită față de o situație atît de delicată. Era în fond vorba de nesocotirea prestigiului propriului meu soț. Imaginează-ți ce-ar fi însemnat să permit ca Domeniul familiei să treacă în stăpînirea fratelui mai mic! Dacă am fi putut aranja astfel încît să evităm mutarea noastră din Castel, dacă Charles ar fi locuit cu noi și nu s-ar fi căsătorit, de bunăseamă că n-aș fi insistat pe lîngă soțul meu să-l vîndă altcuiva — dar la data aceea, Charles se căsătorise cu Domnișoara De Courcy — or asta justifică întrutotul atitudinea mea. Cu atîția copii cîți are el, nu văd ce avantaj aș mai fi putut avea eu dacă ar fi cumpărat cumnatul meu Castelul. Faptul că le-am zădărnicit proiectul cred că i-a creat soției sale o impresie foarte proastă despre mine, deși, nu-i mai puțin adevărat, atunci cînd nu simpatizezi pe cineva îi găsești lesne cusururi. Pe Charles însă toată povestea asta nu l-a împiedicat să mă ajute cu bani. Am toată considerația pentru el — este un om cu care poți face treabă.

Casa lor este bună, mobila este la modă şi pretutindeni se remarcă belşug şi eleganţă. Sînt convinsă că Charles este foarte bogat — din clipa în care cineva şi-a înscris numele în conturile unei bănci înseamnă că se scaldă în bani. Din păcate începe să nu prea ştie să-şi folosească averea, trăiesc cam izolaţi şi nu se deplasează la Londra decît pentru afaceri. Viaţa mea aici va fi teribil de plicticoasă. Intenţionez să cîştig inima cumnatei mele prin intermediul copiilor ei — ştiu deja cum îi cheamă pe fiecare în parte şi mi-am pus în gînd să mă apropii, în special, de micuţul Frederic pe care-l iau în braţe şi oftez amarnic ca şi cum prin întreaga lui înfăţişare mi-ar aduce aminte de unchiul său.

Bietul Manwaring ! Sper că mă-nţelegi ce mult îmi lipseşte şi ce mult mă gîndesc la el.

La sosirea mea aici am găsit o scrisoare sumbră din partea lui în care se plîngea, sărmanul, de sora şi soţia lui, lamentîndu-se că a avut parte de o soartă atît de crudă. Gazdelor le-am lăsat impresia că era vorba de o scrisoare din partea soţiei sale iar cînd îi voi scrie, le voi spune că epistola îţi este adresată ţie.

Mereu a ta,

Susan Vernon

Scrisoarea 6

Doamna Vernon către Domnul De Courcy

Churchill

Ei bine, dragul meu Reginald, am reuşit s-o văd în fine pe fiinţa aceea periculoasă şi găsesc de cuviinţă să ţi-o descriu cît de cît, deşi vei avea curînd prilejul să-ţi formezi tu însuţi o idee despre ea. Este, într-adevăr, extrem de frumoasă ! Tu poţi avea, de bunăseamă, unele dubii în legătură cu farmecele unei femei ce a trecut de prima tinereţe, în ceea ce mă priveşte însă trebuie să

declar că rareori am văzut o femeie atît de frumoasă ca Lady Susan. Are părul blond delicat, ochii verzi şi sprîncene negre şi din întreaga ei înfăţişare ai zice că nu are mai mult de 25 de ani, deşi, de fapt, este cu 10 ani mai în vîrstă. În ciuda celor auzite despre frumuseţea ei eram foarte sceptică şi totuşi acum mă văd silită să recunosc că a fost dăruită cu trăsături regulate, strălucire şi graţie — calităţi ce rareori se întîlnesc la una şi aceeaşi persoană.

Faţă de mine se poartă cu blîndeţe, este sinceră, ba chiar afectuoasă iar dacă n-aş şti cu cîtă înverşunare s-a opus căsătoriei mele cu Domnul Vernon aş fi putut considera că-mi este cea mai bună prietenă. De regulă sîntem dispuşi să asociem dezinvoltura cu cochetăria iar limbajul arogant îl considerăm mai totdeauna un apanaj al fiinţelor insolente — eu însămi eram foarte sceptică în legătură cu Lady Susan — înfăţişarea ei însă este atît de dulce, felul ei de-a se purta, vocea ei te cuceresc prin blîndeţea lor !

Păcat, pur şi simplu păcat, căci toate astea ce sînt oare altceva decît înşelătorie ? Din nefericire o cunosc prea bine şi ştiu cu cine am de-a face.

Lady Susan este inteligentă şi plăcută, cunoaşte la perfecţie toate uzanţele lumii ceea ce-i permite să se exprime cu multă uşurinţă, conversează excelent şi stăpîneşte desăvîrşit limba, reuşind astfel să facă lesne din negru alb şi din alb negru. Aproape c-a reuşit să mă convingă că-şi iubeşte foarte mult fiica deşi eram de multă vreme convinsă de contrariu. Vorbeşte despre sărmana fată cu atîta duioşie, deplînge atît de amarnic faptul că educaţia i-a fost neglijată — în mod cu totul inevitabil, după părerea ei — încît pentru a nu mă lăsa sedusă de vorbele ei şi pentru a nu o crede îmi repet într-una că Doamna cu pricina şi-a petrecut ani de-a rîndul sezonul de primăvară la Londra în vreme ce fiica ei stătea în Staffordshire, lăsată în grija servitorilor sau a vreunei guvernante. Dacă asupra mea, care nu o

simpatizez, felul ei de a se purta are o influență atît de mare, îți poți imagina ce efecte are el asupra generosului Domn Vernon.

Aș vrea să cred și eu ca și el că a plecat de la Langford pentru a veni la noi din proprie inițiativă. Dacă nu i-ar fi trebuit trei luni de zile pentru a descoperi că modul de viață al prietenilor de acolo nu se potrivește de fel cu starea de spirit și situația ei actuală, aș fi putut crede că numai suferința provocată de dispariția unui soț ca Domnul Vernon — față de care, oricum comportamentul ei a lăsat mult de dorit — au determinat-o să-și caute, cel puțin pentru o bucată de timp, reculziunea. Cum aș putea uita însă cît a stat la familia Manwaring ? Și apoi cînd mă gîndesc la deosebirea dintre viața ce a dus-o la ei și cea pe care o duce la noi ajung, fără să vreau, la concluzia că dorința ei de a-și schimba reputația, alegînd, deși cam tîrziu, un mod de viață mai demn, se datorește faptului că în realitate a fost izgonită din familia aceea în mijlocul căreia, de fapt, era extrem de fericită. Pe de altă parte, versiunea relatată de Domnul Smith, prietenul tău, nu cred că este întrutotul adevărată, căci prea coincide cu spusele Domnului Manwaring — oricum, aș zice că s-au cam exagerat lucrurile — în fond e puțin probabil ca ea să fi reușit să înșele doi bărbați deodată.

A ta, etc.
Catherine Vernon

Scrisoarea 7

Lady Susan către Doamna Johnson

Churchill

Draga mea Alicia,

Ești foarte amabilă că te ocupi de Frederica — îți sînt recunoscătoare pentru această dovadă de prietenie ; cum nu mă îndoiesc nici o clipă de calitatea sentimente-

lor tale nu-ţi pot pretinde nicicum un asemenea sacrificiu. Frederica este o fată prostuţă, lipsită de orice calităţi. În consecinţă, nu pot accepta sub nici un motiv să-ţi răpeşti din timpul tău preţios pentru a o aduce în Edward Street, cu atît mai mult cu cît fiece vizită de acest fel înseamnă mai puţine ore consacrate nobilei misiuni educative căreia îi dau toată importanţa cită vreme fiica mea se află la Domnişoara Summers. Vreau ca interpretările ei vocale să nu fie lipsite de gust iar la pian să dea dovadă de siguranţă căci are glasul meu şi acelaşi tuşeu delicat ca şi mine. În copilărie eu am fost răsfăţată şi lăsată de capul meu ca atare astăzi sînt lipsită de aceste însuşiri indispensabile unei femei frumoase.

N-aş zice că sînt partizana modei de a stăpîni la perfecţie limbile străine, artele şi ştiinţele — după părerea mea asta înseamnă o pierdere de timp. Cînd o femeie cunoaşte la perfecţie franceza, italiana şi germana, cînd muzica, arta interpretativă şi desenul nu mai au nici un secret pentru ea, va fi răsplătită cu aplauze, dar nu va avea mai mulţi curtezani. Ca atare, nu vreau ca Frederica să devină o erudită — cunoştinţele ei se cuvine să fie superficiale şi o voi ţine la şcoală atîta timp cît îi va fi necesar ca să aibă cît de cît idee de unele lucruri.

Sper că în interval de douăsprezece luni să poată deveni soţia lui Sir James. Tu ştii pe ce-mi bazez eu această speranţă — şi am temeiuri serioase în privinţa asta, poţi fi sigură — căci şcoala constituie o experienţă umilitoare pentru o fată de vîrsta Fredericăi. Apropo, invit-o cît mai rar la tine căci doresc să se plictisească cît mai repede de şcoală.

În privinţa lui Sir James n-am nici un dubiu — dacă-i scriu cîteva rînduri îşi va reînnoi imediat cererea în căsătorie. Te-aş ruga totuşi să-ţi dai toată silinţa pentru a-l împiedica să cocheteze cu o altă persoană cînd va veni la Londra ; cheamă-l din cînd în cînd la tine şi vorbeşte-i despre Frederica pentru ca să n-o uite. Cred

că, în general, reuşita acestui proiect depinde foarte mult de atitudinea mea şi am de gînd să dau dovadă, deopotrivă, de suspiciune şi duioşie.

Unele mame ar fi insistat ca fiicele lor să accepte din prima clipă o asemenea fantastică propunere — eu însă n-am putut-o sili pe Frederica să consimtă a face o căsătorie faţă de care inima ei se împotrivea ; în loc de a recurge la această măsură drastică îmi propun mai de grabă s-o împing să ia singură această hotărîre, făcîndu-i viaţa amară pînă în clipa în care îi va veni mintea la cap. În fine, să punem capăt subiectului ăsta. Am vorbit îndeajuns despre fata aceasta neroadă care-mi mănîncă sufletul !

Te-ntrebi desigur, cum reuşesc să-mi petrec timpul aici — ei bine, prima săptămînă s-a dovedit a fi cumplit de anostă. Acum însă situaţia a început să se amelioreze ; societatea noastră s-a îmbogăţit cu un nou personaj — e vorba de fratele Doamnei Vernon, un tînăr foarte chipeş care s-ar părea că o să mă amuze. Fiinţa asta are ceva ce-mi stîrneşte teribil interesul — dă dovadă de un soi de insolenţă şi familiaritate în relaţiile cu mine pe care îl voi învăţa să şi le corijeze.

Junele este plin de viaţă şi pare isteţ. În clipa în care voi reuşi să-i inspir suficient respect (căci sora lui a avut grijă să-l monteze împotriva mea) voi putea cocheta cu el după pofta inimii. Ce desăvîrşită plăcere să reuşeşti a subjuga o fiinţă insolentă, ce satisfacţie să determini un individ dispus să te urască să-ţi recunoască superioritatea ! Am reuşit deja să-l derutez graţie calmului şi rezervei mele şi voi face în continuare tot posibilul pentru a-l umili şi mai mult pe acest reprezentant al familiei De Courcy ce nu-şi încape în piele de atîta infatuare — ei bine, mă voi face luntre şi punte s-o conving pe Doamna Vernon că precauţiile ei de soră sînt absolut inutile, îl voi convinge şi pe Reginald

că a greșit amarnic ponegrindu-mă. Planul acesta mă va ajuta, sper, să mă mai amuz puțin, mă va face să suport cu mai multă ușurință dureroasa despărțire de tine și de cei pe care-i iubesc. Adieu.

A ta pe vecie,

Susan Vernon

Scrisoarea 8

Doamna Vernon către Lady De Courcy

Churchill

Draga mea Mamă,

Nu te-aștepta ca Reginald să se întoarcă prea curînd acasă. M-a rugat să-ți scriu că vremea favorabilă îl determină să accepte invitația Domnului Vernon de a-și prelungi șederea în Sussex pentru a merge împreună cu acesta la vînătoare. Intenționează să-și aducă aici și caii așa că e greu de spus cînd ai să-l vezi înapoi în Kent.

Față de dumneata, dragă mamă, nu-mi voi disimula nici o clipă sentimentele ce mă încearcă la gîndul că fratele meu și-a schimbat planurile — te-aș ruga însă ca lui tata să nu-i sufli nici o vorbă în această privință căci știu prea bine că grija ce o are față de Reginald îi va afecta considerabil atît starea sănătății cît și starea sufletească.

Lady Susan și-a pus în minte, pot să jur asta, ca în interval de două săptămîni să-l transforme pe fratele meu într-o ființă aidoma cu ea. Pe scurt, sînt convinsă că prelungirea șederii sale la noi peste data stabilită inițial este determinată nu numai de dorința de a merge la vînătoare cu Domnul Vernon ci și de fascinația ce-o exercită asupra lui femeia aceea. Ca atare, nu mă voi putea bucura pe deplin de compania fratelui meu. Cre-

de-mă, te rog, că sînt teribil de indignată de josnicile artificii la care recurge această femeie lipsită de principii.

Cea mai bună dovadă a periculoaselor talente de care dispune este faptul că în prezent Reginald gîndește despre ea cu totul diferit decît în clipa cînd a sosit la noi și nutrește față de Lady Susan cele mai bune sentimente. În ultima lui scrisoare îmi dădea chiar o serie de detalii în legătură cu comportamentul acestei femei cîtă vreme s-a aflat la Langford, detalii aflate de la un gentleman, ce o cunoștea perfect, și care, în caz că s-ar dovedi adevărate, s-ar cuveni să stîrnească oroarea. Ei bine, la data aceea, Reginald era dispus să le dea pe de-a-ntregul crezare. Cînd a sosit la noi el o disprețuia ca pe mai toate femeile din Anglia și era limpede că n-avea de gînd să-i acorde nici stimă nici atenție. La data aceea o considera o creatură gata să răspundă avansurilor oricărui bărbat dispus să cocheteze cu ea. Or, e limpede că Lady Susan s-a comportat cu bună știință într-un anume fel tocmai pentru a pune capăt acestei situații. Astfel, cu personal n-am sesizat la ea nici cea mai mică necuviință — nici urmă de infatuare, aere sau frivolitate. De altfel, Lady Susan este atît de atrăgătoare încît, cum Reginald are de-a face cu ea pentru prima dată, nici nu-i de mirare că o simpatizează atîta ; și totuși sînt uluită căci atitudinea lui nu ține cont nici de argumentele rațiunii nici de convingerile lui anterioare. Admirația lui față de ea a fost din prima clipă foarte puternică, dar nu a depășit nicicum limitele firescului ; nu mă mir că a fost subjugat de amabilitatea și delicatețea manierelor ei — totuși ultima dată, cînd i-a pomenit numele m-a uluit — nu mai înceta cu elogiile iar alaltăieri a afirmat sus și tare că nu este de mirare că bărbații sînt fermecați cu toții de frumusețea și felul ei de a fi.

Ei bine, cînd, contrazicîndu-l, am deplîns amarnic josnicia firii ei, el mi-a întors imediat vorba, spunîndu-mi că lipsurile acestei femei se datorează, de bună seamă,

numai unei educații defectuoase și căsătoriei ei timpurii, că altfel, este pur și simplu o femeie minunată.

Tendința aceasta de a-i găsi scuze în toate, orbit de admirația lui, mă agasează ; de altfel, dacă n-aș fi știut că Reginald își prelungește totdeauna vizitele la Churchill, unde se simte ca la el acasă, m-aș fi supărat grozav pe Domnul Vernon pentru invitația pe care i-a făcut-o.

Intențiile lui Lady Susan sînt de bună seamă acelea ale oricărei cochete căci nu urmărește altceva decît să fie admirată de toată lumea. Pentru moment nu-mi pot imagina nicicum că are în vedere lucruri mai serioase, dar clocotesc de furie cînd văd în ce hal a reușit să prostească un tînăr de talia lui Reginald.

A ta, etc.

Catherine Vernon

Scrisoarea 9

Doamna Johnson către Lady Susan

Edward Street

Prea scumpa mea prietenă,

Te felicit pentru sosirea Domnului De Courcy și te sfătuiesc să faci tot posibilul pentru a te căsători cu el ; averea tatălui său este considerabilă, după cum se știe, iar la moartea acestuia, fiului îi vor reveni mai mult ca sigur atît averea cît și titlul familiei. Sir Reginald este foarte bolnav și nu cred că-ți va sta prea mult în cale. Despre junele De Courcy am auzit numai lucruri bune și, în ciuda faptului că nimeni nu-i demn de scumpa mea Susan, poate ar merita să faci o încercare cu el.

Manwaring o să turbeze, de bunăseamă, dar vei ști tu cum să-l potolești. Și-apoi, oricîte scrupule ți-ai face, nu se cuvine să-l aștepți pe el pînă se emancipează.

L-am văzut pe Sir James — a fost săptămîna trecută cîteva zile la Londra și m-a vizitat în Edward Street.

Am vorbit cu el despre tine și despre fiica ta. Nici vorbă că nu te-a uitat, ba mai mult sînt convinsă că e gata să se căsătorească fie cu tine fie cu fiica ta. I-am dat speranțe în sensul că Frederica s-ar putea să-i accepte cererea în căsătorie și i-am vorbit pe larg despre ea, spunîndu-i că s-a schimbat în bine. L-am dojenit pentru curtea ce i-o face Mariei Manwaring — el a protestat însă, spunînd că totul nu-i decît o glumă, după care am rîs amîndoi cu poftă la gîndul că Domnișoara cu pricina va fi teribil de dezamăgită. Pe scurt a fost foarte plăcut. Sir James a rămas același nătăfleț pe care-l știi.

Prietena ta sinceră.

Alicia

Scrisoarea 10

Lady Susan către Doamna Johnson

Churchill

Îți sînt foarte recunoscătoare, draga mea prietenă, pentru sfatul ce mi l-ai dat în legătură cu Domnul De Courcy. Știu că ești convinsă de utilitatea lui și-mi dau eu însămi seama cît este de întemeiat — totuși nu sînt în stare să-l urmez.

Nu mă pot hotărî cu atîta ușurință într-o problemă serioasă cum este căsătoria, cu atît mai mult cu cît, în prezent, nu duc lipsă de bani, or pînă la moartea bătrînului gentleman nu văd cu ce aș putea beneficia de pe urma acestui pas. E foarte adevărat că mă simt tare mîndră la gîndul că pot pune lesne mîna pe el. Am reușit să-l fac să simtă cît sînt de puternică iar acum savurez plăcerea de a ști că am biruit un om ce fusese montat să mă urască și să mă disprețuiască din pricina trecutului meu. Sper că și sora lui își va da seama că încercările de a ponegri pe cineva sînt de prisos atunci cînd ființa în cauză dispune

de resurse intelectuale şi maniere redutabile. Văd limpede cît este de tulburată constatînd ce rapid îşi schimbă fratele ei părerea despre mine şi-mi dau seama că nu se va da în lături de la nimic pentru a mi se opune ; dar de vreme ce am reuşit să-l fac pe junele Reginald să se-ndoiască de justeţea părerilor ei despre mine, nădăjduiesc că o voi putea înfrînge.

Îţi imaginezi cu cîtă încîntare i-am urmărit strădaniile de a intra în relaţii intime cu mine, cum m-am mai delectat observînd cum îşi schimba treptat, treptat atitudinea ca urmare a calmului plin de demnitate cu care i-am răspuns la insolentele lui încercări de familiaritate. Comportamentul meu a fost din prima clipă foarte rezervat — pot spune că niciCînd în viaţă atitudinea unei cochete nu mi-a fost mai străină, deşi poate niciCînd n-am fost animată mai mult ca acum de dorinţa de a domina.

Am reuşit să-l subjug cu desăvîrşire prin sentimente alese şi conversaţie gravă şi aş putea spune că-i mai mult ca sigur îndrăgostit de mine. Ei bine, am reuşit toate acestea fără a da nici măcar o clipă impresia că mă slujesc de banalele tertipuri ale flirtului.

Cum, graţie sinistrelor ei demersuri, Doamna Vernon este, de bunăseamă, conştientă că pentru asta s-ar cuveni să mă răzbun cumplit, este probabil foarte intrigată şi nu ştie ce scopuri tainice se ascund în atitudinea mea plină de modestie şi bunăvoinţă. Să creadă ce-o vrea şi să acţioneze cum o taie capul — eu una, pînă acum, n-am văzut o soră care să-şi fi putut împiedica fratele să se îndrăgostească dacă el ţine morţiş la asta. În prezent între mine şi Reginald a început să domnească încrederea, pe scurt, păşim cu paşi siguri pe calea statornicirii noastre într-un soi de iubire platonică.

În ceea ce mă priveşte poţi fi sigură că nu voi depăşi această etapă căci de vreme ce în trecut am cunoscut o iubire puternică nu văd cum mai m-aş putea ataşa de un bărbat care a cutezat să aibă o părere atît de proastă despre mine.

Reginald este prezentabil, fiind cu totul demn de cuvintele de laudă ce le-ai auzit despre el — cu toate acestea este mult mai prejos decît prietenul nostru de la Langford. Junele De Courcy este mai puțin cizelat și-i lipsit de darul conversației insinuante în care strălucește Manwaring și-apoi nu dispune nici pe departe de talentele lui de a rosti acele vorbe delicioase care te fac să te simți împăcat nu numai cu tine însuți ci și cu toată lumea. Și totuși este destul de agreabil și m-ajută să trec cu ușurință peste acele ore lungi pe care altfel aș fi silită să mi le petrec străduindu-mă să înfrîng rezerva cumnatei mele sau ascultînd sporovăiala insipidă a soțului ei.

Veștile despre Sir James sînt foarte bune. În curînd vreau să-i dau a înțelege Domnișoarei Frederica, foarte pe de parte, cum e și firesc, ce intenționez.

A ta, etc.

Susan Vernon

Scrisoarea 11

Doamna Vernon către Lady De Courcy

Scumpa mea mamă, influența sporită pe care Lady Susan o are asupra lui Reginald mă îngrijorează. În prezent, între ei s-au statornicit relații de mare prietenie și adesea conversează îndelung. Ea și-a pus în joc toate tertipurile de femeie cochetă pentru a-i suci capul. Intimitatea la care au ajuns atît de repede nu poate să nu mă alarmeze deși nu-mi vine a crede că intenționează să se căsătorească cu el.

Te-aș sfătui să-l rechemi pe Reginald urgent acasă, invocînd un motiv plauzibil. El nu intenționează să ne părăsească, deși eu am făcut numeroase aluzii la sănătatea precară a părintelui nostru, bineînțeles păstrînd măsura căci pînă una alta, Reginald este oaspetele nostru și n-aș

vrea să creadă că-l silesc să plece. În prezent s-ar zice că puterea ce-o exercită Lady Susan asupra lui nu cunoaşte limite căci nu numai că şi-a schimbat opinia proastă ce o avea despre ea, dar a ajuns să uite totul, ba mai mult încearcă să-i justifice comportamentul.

Relatările Domnului Smith cu privire la cele petrecute la Langford, unde Lady Susan a fost acuzată că i-a sedus atît pe Domnul Manwaring cît şi pe un alt tînăr, logodit cu Domnişoara Manwaring, relatări cărora Reginald le dădea crezare cînd a sosit la Churchill — sînt acum socotite de către el drept o scandaloasă scorneală. Mi-a spus acest lucru cu atîta însufleţire încît era limpede că regretă profund cele crezute de el la început.

Am ajuns să blestem clipa în care femeia asta a pus piciorul în casa noastră ! De altfel, totdeauna am avut temeri în privinţa ei, dar nu mi-am imaginat că Reginald va ajunge să fie implicat într-o asemenea poveste. Mă aşteptam că prezenţa ei nu va constitui o companie plăcută pentru mine, dar n-am crezut nici o dată că propriul meu frate va ajunge să cadă pradă unei femei ale cărei principii le cunoştea atît de bine şi al cărei caracter îl dispreţuia aşa de mult. Ar fi foarte bine dacă ai reuşi să-l determini să se reîntoarcă acasă.

A ta cu multă afecţiune,

Catherine Vernon

Scrisoarea 12

Sir Reginald De Courcy către fiul său

Parklands

Ştiu că, în genere, bărbaţii tineri nu permit nici măcar rudelor celor mai apropiate să le iscodească tainiţele inimii ; sper însă, prea scumpul meu Reginald, că tu vei fi mai presus de aceştia şi de dragul tatălui tău care îţi

poartă de grijă, vei renunța la acest privilegiu, deschizîndu-ți inima în fața mea și respectîndu-mi sfatul.

Ești conștient, de sigur, că în calitate de unic fiu și reprezentant al unei vechi familii — conduita ta în viață este urmărită cu deosebit interes de către toți cei ce te cunosc. Cu atît mai mult se cuvine să ții cont de acest lucru cînd este vorba de căsătorie căci de ea depinde totul — propria ta fericire, fericirea părinților tăi, precum și bunul tău renume în societate. Ca atare, nu-mi pot, sub nici un motiv, închipui că te vei angaja în mod deliberat într-o legătură de acest fel fără a o aduce la cunoștința mamei tale și a mea însumi, fără a te asigura în prealabil că noi vom fi de acord cu alegerea ta. Mă tem totuși că acea Doamnă de care te-ai atașat în ultimul timp te-ar putea împinge să faci un asemenea pas pe care întreaga ta familie, fără excepție, se cuvine să-l condamne cu toată tăria.

Vîrsta pe care o are Lady Susan constituie ea însăși o obiecție serioasă împotriva acestui pas. Ce mai contează însă o diferență de 12 ani atunci cînd personajul în cauză este total lipsit de caracter ? Dacă n-ai fi orbit de fascinația ce-o exercită asupra ta sus-numita Doamnă, ar fi probabil ridicol să-ți mai amintesc numeroasele exemple de scandaloasă conduită de care s-a făcut vinovată — notorii, de altfel, pentru toată lumea. Neglijarea propriul ei soț, relațiile cu alți bărbați, extravaganțe și viață libertină — mult prea evidente, la timpul respectiv, pentru a putea fi uitate astăzi.

Lady Susan a fost totdeauna prezentată familiei noastre în culori dulci — grație amabilității lui Charles Vernon ; cu toate acestea, în ciuda generoaselor sale strădanii de a o absolvi de orice vină, știm cu toții că din motive cît se poate de meschine ea a făcut tot ce i-a stat în putință pentru a zădărnici căsătoria lui cu Catherine.

Vîrsta înaintată și numeroasele mele suferințe mă determină, dragul meu Reginald, să doresc a te vedea

statornicit cît mai curînd. Grație posibilităților de care dispun nu mă interesează averea viitoarei tale soții — familia din care provine și caracterul ei însă se cuvin a fi ireproșabile. Dacă vei face o alegere de o asemenea natură încît să nu existe nici un fel de obiecții în această privință poți fi sigur de consimțămîntul meu. Este însă de datoria mea să mă opun categoric unei căsătorii ce s-ar realiza prin viclesug și nesinceritate și care pînă la urmă te-ar face nefericit.

S-ar putea ca atitudinea ei să izvorească din ambiția sau dorința de a cîștiga admirația unui bărbat pe care, probabil, și-l imaginează animat de prejudecăți împotriva ei — mai mult ca sigur însă că intențiile sale nu se opresc aici. Lady Susan este săracă și ca atare urmărește să realizeze o căsătorie care ar fi în avantajul ei.

Îți cunoști drepturile și știi că nu-mi stă în putință să te împiedic a moșteni domeniul familiei. Știi că atîta timp cît trăiesc îmi stă în putință să-ți fac viața amară — numai că nu m-aș coborî niciodată pînă într-atît încît să mă răzbun astfel pe tine. Eu nu voi face altceva decît să-ți mărturisesc sincer care sînt sentimentele și intențiile mele. Nu vreau să te înfricoșez — tot ce doresc este să fac apel la rațiunea și sentimentele tale. Viața mea ar fi complet distrusă dacă aș ști că te căsătorești cu Lady Susan Vernon. Mîndria de a te ști fiul meu va păli atunci pentru totdeauna și-mi va fi rușine nu numai să te văd și să te-aud ci și să mă gîndesc la tine.

S-ar putea ca scriindu-ți această epistolă să nu reușesc altceva decît să-mi descarc inima — am considerat totuși de datoria mea să te încunoștințez că atitudinea ta față de Lady Susan a încetat de a mai fi un secret pentru prietenii tăi, avertizîndu-te totodată împotriva pericolului care îl reprezintă ea pentru tine.

M-aș bucura să aflu ce motive ai de a nu da crezare celor spuse de Domnul Smith — acum o lună nu te îndoiai nicicum de ele.

Dacă m-ai putea asigura că atitudinea ta nu-i dictată decît de dorința de a te delecta cu conversația unei femei inteligente în scurtul răgaz de timp cît te găsești la Churchill, că admirația ce i-o acorzi se adresează doar farmecului și talentelor sale, fără a te lăsa nici o clipă orbit de ele, uitîndu-i defectele, m-ai face fericit. Dacă nu ești însă în stare de aceasta te-aș ruga totuși să-mi explici care au fost motivele ce te-au determinat să-ți schimbi radical părerea despre ea.

Rămîn al tău, etc.

Reginald de Courcy

Scrisoarea 13

Lady de Courcy către Doamna Vernon

Parklands

Draga mea Catherine,

Din nefericire, la sosirea ultimei tale scrisori mă aflam imobilizată în camera mea din pricina unei răceli ce mi-a afectat într-atît ochii încît nu l-am putut refuza pe tatăl tău cînd s-a oferit să mi-o citească și astfel a aflat, sărmanul, spre marea mea tulburare, cît de neliniștită ești în privința fratelui tău.

Intenționam ca de îndată ce starea ochilor mei s-ar ameliora să-i scriu personal lui Reginald pentru a-l avertiza cît de periculos este pentru un bărbat tînăr și cu perspective ca el să întrețină relații intime cu o femeie vicleană ca Lady Susan. Mai mult, aveam de gînd să-i amintesc că în prezent sîntem singuri și avem mare nevoie de el pentru a ne mai descreți frunțile în aceste lungi seri de iarnă. În fine, nu știu ce efect ar fi avut rîndurile mele, sînt însă teribil de tulburată că Sir Reginald a aflat niște lucruri care, de bunăseamă îi fac foarte rău. Din clipa în care ți-a citit scrisoarea a început să nutrească și el aceleași temeri ca tine și sînt convinsă că de atunci

problema aceasta îl obsedează întruna. Cu poşta următoare i-a scris lui Reginald o epistolă foarte lungă pe tema asta, cerîndu-i mai ales să-i explice cum se face c-a ajuns să nu mai dea crezare scandaloaselor zvonuri ce le auzise despre Lady Susan. Răspunsul său ne-a sosit azi-dimineaţă — ţi-l trimit aici căci sînt convinsă că doreşti să-l citeşti ; aş fi preferat o scrisoare mai la locul ei — Reginald pare atît de convins că Lady Susan este o fiinţă excepţională încît toate asigurările ce mi le-a dat în sensul că nu intenţionează să se însoare cu ea n-au reuşit să mă liniştească.

Încerc pe toate căile să-l calmez pe tatăl tău care, de la primirea scrisorii lui Reginald, pare să-şi mai fi revenit. Este pur şi simplu scandalos, scumpa mea Catherine, că din pricina acestui nepoftit musafir al tău, nu numai că nu ne vom putea vedea de Crăciun, dar, iată, avem parte numai de supărări şi necazuri. Sărută-i pe copii din partea mea.

Mama ta afectuoasă,

C. De Courcy

Scrisoarea 14

Domnul de Courcy către Sir Reginald

Churchill

Stimate Domn,

Tocmai am primit epistola Dumneavoastră şi vă mărturisesc că nici cînd n-am fost mai uluit ca acum. Presupun că sorei mele i se cuvin mulţumirile de rigoare pentru faptul că am fost prezentat într-o lumină atît de nefavorabilă în faţa Dumneavoastră încît aţi ajuns să vă faceţi astfel de griji în privinţa mea. Mă întreb de ce a găsit oare de cuviinţă să se agite, tulburînd liniştea întregii familii din pricina unui lucru pe care numai ea însăşi şi-l poate imagina. A o acuza pe Lady

Susan de asemenea intenţii echivalează cu a o priva de acea firească înţelegere pe care nici chiar duşmanii ei nu i-ar refuza-o, ca să nu mai spun că dacă atitudinea mea faţă de această Doamnă ar fi suspectată de intenţii matrimoniale ar însemna pur şi simplu că am abandonat chiar şi cel mai elementar bunsimţ. Diferenţa de vîrstă dintre noi reprezintă o piedică insurmontabilă. Ca atare, vă implor, dragă Domnule, să staţi liniştit şi să renunţaţi la acele suspiciuni ce vă tulbură liniştea, fiind deopotrivă adînc jignitoare pentru mine. Dacă mai rămîn alături de Lady Susan nu o fac decît din dorinţa de a mă bucura pentru o scurtă perioadă de timp (cum aţi scris şi Dumneavoastră, de altfel) de conversaţia unei femei înzestrate cu elevate resurse intelectuale. S-ar cuveni mai degrabă ca Doamna Vernon să observe afecţiunea ce o nutresc faţă de ea şi faţă de soţul ei căci, procedînd astfel, ea ar înceta să-i mai nedreptăţească pe alţii — din păcate, distinsa mea soră este roasă de ireductibile prejudecăţi împotriva lui Lady Susan. Graţie devotamentului faţă de soţul ei — ce-i face cinste, de altfel, atît lui cît şi ei — Doamna Vernon nu poate uita eforturile depuse pentru zădărnicia acestei căsnicii, eforturi ce au fost atribuite înclinaţiilor egoiste ale lui Lady Susan. În cazul acesta însă, ca şi în multe altele, lumea nu face decît să jignească amarnic pe sus-numita-Doamnă, suspectînd-o de intenţii rele, bazate pe dovezi îndoielnice.

Lady Susan aflase fapte concrete ce o puneau într-o lumină atît de nefavorabilă pe sora mea încît ajunsese la concluzia că fericirea Domnului Vernon, de care distinsa Doamnă a fost dintotdeauna foarte apropiată, ar fi fost complet distrusă dacă această căsătorie ar fi avut loc. Împrejurarea aceasta nu numai că explică motivele reale ce au stat la baza atitudinii lui Lady Susan, dar o absolvă totodată de orice vină, dovedind o dată în plus superficialitatea zvonurilor ce circulă în lume, faptul că de forţa malefică a calomniei nu reuşesc să scape nici cei

mai oneşti oameni. Dacă sora mea care, trăind în pacea recluziunii, lipsită atît de posibilitatea cît şi de înclinaţia de a face rău, nu a putut evita cleveteliile, cu atît mai mult se cuvine să nu ne pripim a-i condamna pe aceia care, trăind în Lume şi fiind înconjuraţi de tentaţii, pot fi acuzaţi lesne de erori pe care ar fi avut puterea de a le comite.

Mă căiesc eu însumi că am crezut cu atîta uşurinţă scandaloasele scorneli ale lui Charles Smith în legătură cu Lady Susan şi declar că astăzi sînt ferm convins că ele constituie o curată calomnie. Cît priveşte gelozia Doamnei Manwaring, ei bine, ea este o pură invenţie a Domnului Smith ca, de altfel, şi afirmaţiile sale în sensul că Lady Susan ar fi încercat să-i răpească Domnişoarei Manwaring iubitul. În realitate, tînăra Domnişoară a făcut tot posibilul pentru a cîştiga atenţia lui Sir James Martin care, fiind bogat, este lesne de înţeles că reprezintă o partidă foarte bună. În fine, este notoriu faptul că Domnişoara Manwaring vînează un mire şi nu putem decît s-o compătimim că din pricina farmecelor superioare ale unei alte femei a pierdut ocazia de a nenoroci un bărbat demn de toată cinstea. Lady Susan nu intenţionează nici pe de parte să facă o asemenea cucerire, iar, din clipa în care a sesizat cît de tulburată era Domnişoara Manwaring, văzîndu-se părăsită de iubitul ei, a luat hotărîrea să plece de la Langford în ciuda faptului că Domnul şi Doamna Manwaring insistau să mai rămînă acolo.

Am motive să cred că Sir James i-a făcut propuneri serioase numai că plecînd de la Langford, de îndată ce şi-a dat seama de sentimentele lui, Lady Susan se dovedeşte o dată în plus bine intenţionată şi inocentă. Sînt convins, Stimate domn, că împărtăşiţi întrutotul justeţea acestei păreri şi ca atare veţi fi dispus s-o absolviţi de orice culpă pe această femeie năpăstuită.

Ştiu cu certitudine că venirea lui Lady Susan la Churchill a fost dictată de cele mai onorabile şi bune intenţii.

înțelepciunea și seriozitatea de care dă dovadă sînt exemplare ; față de Domnul Vernon se comportă cu considerația cuvenită. Cît privește dorința ei de a se bucura de simpatia sorei mele, cred că trebuie răsplătită ca atare.

Lady Susan este o mamă ireproșabilă. Afecțiunea puternică ce o nutrește față de fiica ei este dovedită de faptul că a încredințat-o unei persoane care se va ocupa cum se cuvine de educația ei — cum însă această afecțiune este lipsită de carba parțialitate și slăbiciunile altor părinți, lumea o acuză pe Lady Susan că ar fi lipsită de sentimente materne. Cu toate acestea sper că orice om înzestrat cu rațiune va aprecia cum se cuvine acest gen de afecțiune sănătoasă și va fi de acord cu mine că Frederica Vernon trebuie să dea dovadă de mai multă destoinicie ca pînă acum, răsplătind pe deplin grija afectuoasă a mamei sale.

V-am împărtășit deci, Stimate Domn, sentimentele mele reale față de Lady Susan — din rîndurile mele veți fi putut da seama cît de mult îi admir calitățile și îi apreciez caracterul ; m-aș simți însă foarte trist și jignit dacă asigurările mele solemne nu au reușit să vă spulbere temerile neîntemeiate.

Rămîn al Dumneavoastră, etc.

Reginald De Courcy

Scrisoarea 15

Doamna Vernon către Lady De Courcy

Churchill

Draga mea Mamă,

Îți înapoiez scrisoarea lui Reginald și mă bucur din toată inima că citind-o, tata și-a recăpătat liniștea ; totuși, între noi fie vorba, eu cred mai degrabă că Regi-

nald nu intenționează să se căsătorească în prezent cu Lady Susan ceea ce nu înseamnă că în următoarele trei luni acest pericol n-ar putea deveni realitate. Fratele meu ne oferă o versiune foarte plauzibilă cu privire la comportamentul Doamnei cu pricina la Langford — bine-ar fi dacă toate astea ar fi adevărate — din păcate însă sursa acestor relatări pare să fie ea însăși și ca atare nu-s de loc dispusă să-i dau crezare. Pe de altă parte, depling gradul de intimitate ce există acum între ei, dovedit cu prisosință de faptul că au ajuns să discute împreună asemenea probleme.

Regret că Reginald este supărat pe mine — atîta timp însă cît singura lui preocupare este de a o disculpa pe Lady Susan nu mă pot aștepta la ceva mai bun din partea lui. Fratele meu este foarte aspru cu mine, cu totuși sper că nu m-am pripit judecînd-o ca atare pe Lady Susan.

Biata femeie ! Deși am motive suficiente să n-o pot suferi îmi este totuși milă de ea, văzînd în ce situație tristă se află. Chiar azi-dimineață a primit o scrisoare de la Doamna în grija căreia și-a încredințat fiica — prin care i se cere s-o ia imediat pe Domnișoara Vernon de la Londra din pricină că a încercat să fugă. În scrisoare nu se spune nimic despre motivele ce au determinat-o să facă acest pas sau despre locul unde intenționa să se ducă. Cum situația Domnișoarei Frederica Vernon acolo pare să fi fost excelentă Lady Susan are motive suficiente să se simtă afectată.

S-ar părea că Frederica are în jur de 16 ani și ca atare știe ce face — mama insinuiază însă că fata ei este cam rea din fire. Să nu uităm totuși că acest copil a fost foarte neglijat așa că mama s-ar cuveni să țină cont de acest lucru.

Domnul Vernon a plecat la Londra de îndată ce Lady Susan a luat hotărîrile de rigoare. El ar urma s-o convingă pe Domnișoara Summers s-o rețină pe Frederica

acolo iar, în caz contrar, o va aduce la Churchill, unde va rămîne pînă se va găsi o soluție mai bună. În vremea asta, Lady Susan se consolează făcînd lungi plimbări prin grădină în compania lui Reginald și reușește să se bucure din partea lui de toată compasiunea posibilă într-o asemenea împrejurare. De altfel, mi-a vorbit și mie îndelung pe tema asta și, cum se exprimă cu atîta eleganță, aș zice, deși pot părea lipsită de inimă, că nu-i prea afectată de cele întîmplate. În fine, nu vreau să-i găsesc într-una pricină, dar tare mă tem că pînă la urmă va ajunge soția lui Reginald. Să dea Domnul să n-avem parte de una ca asta !

În fond, de ce aș fi eu mai perspicace decît alții ? Domnul Vernon afirmă că atunci cînd a primit scrisoarea, Lady Susan era pierită, că nicicînd n-a văzut o ființă mai afectată ca ea în împrejurări similare. Să fie oare judecata Domnului Vernon mai prejos decît a mea ? Nu știu, zău, ce să mai cred !

Lady Susan nu s-a arătat de loc dispusă să-i permită Fredericăi să vină la Churchill — și pe drept cuvînt, poate — căci pentru felul cum s-a purtat, fata se cuvine tratată ca atare. În altă parte n-are însă unde să se ducă așa că Frederica va sta pentru o scurtă perioadă la noi.

„Scumpa mea cumnată, mi-a spus Lady Susan, îți dai seama, sînt convinsă, că va trebui s-o tratez cu multă severitate pe fiica mea, cîtă vreme se va afla la Churchill. Este trist, dar n-am încotro. Trebuie să recunosc că am fost adesea prea îngăduitoare ; cu o fire ca a ei nu știu ce s-ar fi ales de Frederica dacă aș fi fost prea aspră. Trebuie să mă încurajezi, să mă sprijini scumpa mea ! Nu te sfii să-mi atragi atenția dacă mă vezi înclinată spre indulgență !"

Vorbe pline de înțelepciune, n-am ce zice ! Reginald este teribil de pornit împotriva bietei copile. Oricum, lui Lady Susan nu-i face cinste faptul că-și obidește în așa hal fiica — de altfel, antipatia lui Reginald față de ea se explică, cred, prin antipatia mamei.

În fine, indiferent care-i va fi soarta, avem totuşi consolarea că am făcut tot ce ne-a stat în putinţă pentru a-l salva pe Reginald. De-acum numai Cel de sus ne mai poate ajuta !

Rămîn a ta fiică, etc.

Catherine Vernon

Scrisoarea 16

Lady Susan către Doamna Johnson

Churchill

Prea scumpa mea Alicia, niciodată în viaţă n-am fost mai furioasă ca în dimineaţa aceasta cînd am primit scrisoarea Domnişoarei Summers.

Ei bine, află că fiica mea, ca o ticăloasă ce este, a încercat să fugă de la şcoală. Nu ştiu ce să mai cred ! S-ar fi zis că este o fiinţă moliie ca toţi cei din familia Vernon şi, de fapt, se dovedeşte a fi o adevărată diavoliţă.

La primirea scrisorii în care îmi declaram intenţiile în legătură cu Sir James, Frederica n-a mai stat nici o clipă pe gînduri şi s-a hotărît să fugă în taină cu cineva — probabil că asta i-a fost intenţia, altfel cum mi-aş putea explica oare gestul ei ? Mai mult ca sigur că plănuia să se ducă la familia Clarke în Staffordshire căci nu ştiu să aibă cunoştinţe sau prietene în altă parte. Te asigur însă că-şi va primi cum se cuvine pedeapsa şi pînă la urmă tot se va căsători cu Sir James. L-am trimis pe Charles la Londra să aranjeze într-un fel lucrurile deoarece la Churchill nu vreau s-o văd sub nici un motiv. Dacă Domnişoara Summers nu este dispusă s-o mai ţină la ea, va trebui să-mi găseşti imediat o altă şcoală pentru Frederica. Domnişoara Summers îmi scrie că nu poate nicicum să-şi explice comportamentul neobişnuit al fiicei

mele — or asta îmi întărește o dată în plus convingerea că bănuielile mele sînt perfect întemeiate.

Frederica este mult prea sfioasă și se teme cumplit de mine așa că nu-mi imaginez că va îndrăzni să sufle vreo vorbă, dar dacă unchiul său va reuși totuși să smulgă ceva de la ea, grație firii sale blînde, n-am de ce mă teme. Mă simt în stare să ticluiesc o poveste la fel de verosimilă ca a ei. Oricît aș fi de modestă, de elocvența mea mă simt tare mîndră. Cine stăpînește limba se bucură de considerație și respect tot așa cum Frumusețea stîrnește admirație. Or aici am din plin prilejul să-mi exercit talentele căci conversația reprezintă principalul mod de a ne petrece timpul. Reginald nu-și găsește liniștea decît dacă se află în compania mea iar cînd vremea este frumoasă facem îndelungi plimbări prin grădină. În general îmi place foarte mult acest tînăr. Este inteligent, totdeauna are ceva interesant de spus, numai că-i un pic cam insolent și agitat. Are un soi de delicatețe ridicolă care-l face să insiste a găsi o explicație la toate zvonurile injurioase la adresa mea și nu-și găsește niciodată liniștea pînă ce n-are convingerea că el este acela care a spus ultimul cuvînt în această privință.

Este și acesta un soi de dragoste, dar trebuie să-ți mărturisesc că pe mine una nu prea mă impresionează. Prefer de mii de ori tandrețea și generozitatea lui Manwaring care, convins pe deplin de meritele mele, se declară satisfăcut de tot ce fac eu. În fine, nutresc un real dispreț față de inimile ce par a pune mereu sub semnul întrebării justețea simțămintelor lor. Fără doar și poate, Manwaring îi este întrutotul superior lui Reginald — are totuși o singură lipsă — aceea că nu poate fi alături de mine.

Bietul om ! Este mort de gelozie, ceea ce pe mine mă bucură căci nimic nu stimulează dragostea mai mult ca gelozia. Află, scumpa mea Alicia, că mi-a cerut insistent să accept să vină aici, pentru a-și găsi o locuință prin

apropiere unde ar vrea să stea incognito — eu însă i-am interzis categoric așa ceva. Femeile care uită ce li se cuvine și ignorează opinia lumii nu au, după părerea mea, nici o scuză.

Susan Vernon

Scrisoarea 17

Doamna Vernon către Lady De Courcy

Churchill

Draga mea Mamă,

Domnul Vernon s-a întors sănătos joi seară de la Londra, împreună cu nepoata sa. În aceeași zi, Lady Susan primise o scrisoare prin care era informată că Domnișoara Summers refuză categoric s-o mai țină pe Domnișoara Vernon în institutul său. Ca atare ne-am pregătit să-i primim și i-am așteptat toată seara cu nerăbdare. Au sosit în vreme ce luam ceaiul. Cînd a intrat în cameră, Frederica părea teribil de înfricoșată. În viața mea n-am văzut o ființă umană atît de timorată ca ea.

Lady Susan, care mai înainte vărsase lacrimi grele și se arătase foarte tulburată la gîndul că-și va reîntîlni fiica, s-a purtat cu multă stăpînire de sine, întîmpinînd-o pe Frederica cu răceală. Aproape că nu i-a adresat nici o vorbă iar cînd ne-am așezat jos și copila a izbucnit în lacrimi, a luat-o de mînă și a ieșit cu ea afară din cameră, lăsîndu-ne singuri o lungă bucată de vreme ; cînd s-a întors, Lady Susan avea ochii roșii și părea foarte agitată. Pe Frederica însă n-am mai văzut-o în seara aceea.

Bietul Reginald era teribil de afectat din pricina nenorocirii ce se abătuse asupra frumoasei sale prietene și o încuraja cu atîta tandrețe și solicitudine încît eu, care am observat în mai multe rînduri ce satisfăcută este Lady Susan văzîndu-l cît este de tulburat, simțeam că-mi ies din fire. În fine, mascarada asta patetică s-a prelungit

toată seara. Aș putea spune că în fața unei asemenea demonstrații evidente de violenie și prefăcătorie m-am convins o dată în plus că în realitate Lady Susan nu era impresionată de fel de cele întîmplate. De cînd i-am văzut fiica sînt și mai pornită împotriva ei. Biata copilă arăta atît de nefericită încît mi se rupe inima de milă. Te-asigur, mamă dragă, Lady Susan este mult prea severă cu ea — de altfel Frederica ar trebui tratată cu mai multă blîndețe. Severitatea n-are hici un rost în cazul unei ființe timide, melancolice și supuse ca ea.

Frederica este foarte drăguță, dar nu se compară nici pe departe cu mama ei. Are tenul delicat numai că-i lipsește prospețimea și frăgezimea cu care a fost înzestrată Lady Susan — la trăsături seamănă cu cei din familia Vernon — are o față ovală, luminată de doi ochi negri plini de blîndețe. Cînd vorbește cu unchiul ei sau cu mine, ghicești în privirea ei o dulceață aparte căci la bunătatea cu care o înconjurăm, fata știe să răspundă cu recunoștință. Lady Susan încearcă să insinueze că Frederica are o fire imposibilă — eu însă nicicînd n-am văzut un chip mai inocent ca al ei. De altfel, din felul cum se poartă una față de alta, din severitatea permanentă de care dă dovadă Lady Susan și din starea de deprimare ce-o stăpînește pe copilă, am ajuns la concluzia că mama nu nutrește nici un sentiment față de fiica ei, că nicicînd n-a fost în stare s-o înțeleagă sau s-o trateze cu tandrețe.

Pînă în prezent n-am avut prilejul să discut cu nepoata mea — este foarte timidă și apoi am impresia că este împiedicată să stea prea mult în preajma mea. N-am putut înțelege încă care a fost motivul real ce a îndemnat-o să fugă de la școala Doamnei Summers. Unchiul său, pe care-l știi ce suflet bun are, a evitat să-i pună întrebări în vreme ce veneau de la Londra, de teamă să n-o tulbure prea tare. Regret că nu m-am putut duce eu în locul lui acolo — sînt convinsă că pînă aș fi ajuns acasă aflam totul.

La cererea lui Lady Susan micul nostru pianoforte a fost instalat în camera ei de toaletă iar Frederica își pe-

trece acolo cea mai mare parte a zilei exersînd — numai că eu una, de fiece dată cînd am trecut pe acolo, n-am auzit nici un sunet. Ce face copila asta acolo singură, singurică n-aș putea spune ! Este adevărat că în cameră se găsesc o sumedenie de cărți, numai că o fată normală în vîrstă de 15 ani, nu văd să fie în stare să-și petreacă toată ziua citind ! Biata creatură ! Unde mai pui că priveliștea ce i-o oferă fereastra nu este dintre cele mai respectabile căci camera cu pricina dă spre grădină așa că Frederica își poate contempla mama făcînd îndelungi plimbări în compania lui Reginald. Cînd a fată de vîrsta Fredericăi nu este impresionată de o asemenea priveliște înseamnă că este încă foarte copilăroasă. Ce scuză mai poți găsi atunci unei ființe ce dă un astfel de exemplu fiicei sale ?

Ei bine, cu toate acestea, Reginald găsește că mamă mai bună ca Lady Susan nu există și că Frederica este o netrebnică. Mai mult, este convins că n-a avut nici un motiv să fugă de la școală. De bunăseamă n-aș putea spune că au existat motive care să justifice acest gest, dar cum Domnișoara Summers declară că Domnișoara Vernon n-a dat niciodată dovezi de îndărătnicire sau rea credință cît timp s-a aflat în Wigmore Street, nu pot fi de acord cu teoriile pe care Lady Susan încearcă să i le vîre pe gît lui Reginald. Cum aș putea crede că această nevinovată copilă este o neînfrînată, că a acționat din dorința de a scăpa de controlul și autoritatea profesorilor ei ?

Ah, Reginald, Reginald, cum a mai reușit ființa asta să-ți subjuge mintea ! Ei bine, fratele meu merge pînă acolo încît nu suportă să spun că Frederica este frumoasă iar cînd aduc vorba despre farmecul ei îmi răspunde că ochii copilei sînt lipsiți de orice strălucire ! Uneori susține că fata este cam prostuță iar alteori afirmă că-i rea din fire.

Pe scurt, cînd cineva umblă cu tertipuri și înșelătorii nu se poate să nu se mai și contrazică. Pentru a se jus-

tifica pe sine. Lady Susan simte nevoia să arunce toată vina pe seama Fredericăi, și ca atare, cînd găsește de cuviință că-i mai bine să-și acuze fiica că-i rea din fire, cînd să-i găsească pricină că-i prostuță și nu-i bună de nimic. Reginald nu face decît să repete ca un papagal ce-i dictează această distinsă Doamnă.

Rămîn a Dumneavoastră, etc.

Catherina Vernon

Scrisoarea 18

Din nou Doamna Vernon către Lady De Courcy

Churchill

Draga mea Mamă,

Mă bucur foarte mult că cele ce ți-am scris despre Frederica au reușit să-ți stîrnească interesul față de ea căci sînt convinsă că această copilă merită din plin toată atenția noastră. Cînd îți voi comunica un amănunt pe care l-am descoperit de curînd sînt convinsă că impresia bună ce ți-ai făcut-o despre ea va deveni și mai puternică. Ei bine, am surprins în ochii ei un licăr de melancolică admirație ori de cîte ori îl privește pe Reginald, ceea ce mă face să cred că a început să nutrească față de el sentimente de simpatie ! De altfel, fratele meu este foarte frumos. Ba mai mult are o fire deschisă care, de bună seamă, te cucerește din prima clipă, or Frederica trebuie că este conștientă de toate acestea. Deși de regulă abătută și melancolică, cînd Reginald rostește vreo vorbă de duh, pe chipul ei înflorește imediat un zîmbet și e limpede că-i urmărește concentrată fiece cuvînt, indiferent ce-ar zice.

Aș dori să-l fac pe Reginald să-și dea seama de toate acestea căci știm cu toții de ce este în stare gratitudinea în cazul unui om cu o inimă ca a lui. În fine, dacă grație afecțiunii sincere ce o nutrește Frederica față de el, am

reuşi să-l rupem de Lady Susan, aş putea spune că merită să binecuvîntăm clipa în care această nevinovată copilă a pus piciorul la Churchill.

Gîndesc, scumpa mea Mamă, că nu ai avea nimic împotrivă ca Frederica să-ţi devină noră. Este adevărat, fata este încă foarte tînără, a avut parte de o educaţie care lasă mult de dorit iar frivolităţile mamei sale i-au oferit un exemplu din cele mai proaste — cu toate acestea, te asigur că fata este bună din fire şi are multe calităţi. Deşi lipsită de educaţie şi neşlefuită, nu este nici pe departe o ignorantă cum te-ai putea aştepta căci adoră cărţile şi-şi petrece cea mai mare parte a timpului citind. Lady Susan n-o mai ţine aşa din scurt ca pînă acum iar eu caut să stau tot mai mult în preajma ei, străduindu-mă să-i înfrîng timiditatea. Am devenit prietene foarte bune şi în ciuda faptului că de faţă cu mama ei, copila nu îndrăzneşte să scoată o vorbă, cînd rămînem singure, conversează cu mine îndelung. Astfel mi-am putut da seama că dacă Lady Susan ar fi tratat-o cum se cuvine, fata ar fi fost cu totul altfel. Cînd îşi înfrînge timiditatea, devine o fiinţă minunată — caldă, inimoasă, amabilă şi teribil de îndatoritoare. Micuţele ei verişoare au îndrăgit-o toate.

Cu afecţiune,

Catherine Vernon

Scrisoarea 19

Lady Susan către Doamna Johnson

Churchill

Sînt convinsă că doreşti să afli veşti noi despre Frederica şi consideri, probabil, că sînt o neglijentă că nu ţi-am scris nimic pînă acum. A sosit cu unchiul ei, acum două săptămîni de la Londra, iar eu m-am grăbit s-o descos pentru a afla motivul gestului ei. Ei bine, aşa

cum mi-am închipuit, scrisoarea ce i-am trimis-o a precipitat totul. Cele ce-i scriam acolo au impresionat-o într-o asemenea măsură încît, acționînd mînată deopotrivă de impetuozitatea și nechibzuința tinereții, fără a se gîndi nici o clipă că nu poate scăpa de sub controlul meu, fugind din Wigmore Street, a luat hotărîrea să plece de la școală cu gîndul de a se duce la familia Clarke cu care este bună prietenă. Din fericire se afla încă prin apropiere cînd cei de la școală și-au dat seama de lipsa ei, au pornit după ea și au găsit-o.

Ei bine, aceasta a fost prima aventură a distinsei Domnișoare Frederica Susan Vernon și, dacă ținem seama că n-are decît 16 ani, ne putem imagina lesne ce fantastice surprize ne mai poate rezerva în viitor. Sînt totuși teribil de iritată din pricina Domnișoarei Summers care, arătîndu-se excesiv de scrupuloasă și făcînd paradă de bunăcuviință, a refuzat s-o mai țină pe Frederica la școală. Date fiind relațiile familiale ale fiicei mele, atitudinea ei mi se pare scandaloasă, așa că probabil singurul motiv ce-a putut-o determina pe sus-numita Domnișoară să procedeze astfel este teama că nu-și va primi banii. În fine, acum toate astea nu mai au nici o importanță — Frederica se află din nou sub controlul meu și, neavînd altceva mai bun cu care să-și petreacă timpul, este angrenată în idila pusă la cale de Langford. De fapt, actualmente s-a îndrăgostit de Reginald De Courcy. Ca și cum n-ar fi de ajuns că încalcă voința mamei sale, refuzînd o partidă excepțională, găsește de cuviință să se atașeze de cineva fără a avea asentimentul meu. Sinceră să fiu n-am văzut o fată de vîrsta ei mai naivă ca ea. Așa plină de însuflețire cum este și etalîndu-și deschis sentimentele va ajunge mai mult ca sigur să-și rîdă de ea toți bărbații.

În dragoste, fără prefăcătorie și vicleșuguri nu faci nimic. S-ar zice că Frederica e proastă din născare sau pur și simplu face pe proasta — eu una nu știu ce să mai cred.

Nu-mi dau seama dacă Reginald e conştient de sentimentele Fredericăi, dar oricum treaba asta n-are nici o importanţă. În prezent, tînărul este total indiferent faţă de ea iar dacă va ghici ce se petrece în sufletul ei o va dispreţui, mai mult ca sigur. Familia Vernon îi admiră frumuseţea, pe el însă îl lasă indiferent. Mătuşa sa o apreciază grozav — de bunăseamă pentru faptul că Frederica nu seamănă de loc cu mine. În fond, este o parteneră de conversaţie ideală pentru Doamna Vernon care doreşte să aibă ea iniţiativa şi să strălucească în toate. Inutil să-ţi mai spun că Frederica n-o eclipsează de fel.

La început am încercat s-o împiedic să stea prea mult în compania mătuşii ei. Acum însă sînt mai îngăduitoare căci Frederica este bine strunită şi ştie precis ce trebuie să spună şi ce nu. Cu toate acestea n-aş vrea să-ţi imaginezi că am abandonat planul referitor la căsătoria ei cu Sir James Martin. Nu, nici vorbă, am rămas neclintită în ceea ce priveşte această hotărîre numai că nu ştiu cum o voi duce la capăt. Sub nici un motiv n-am de gînd să le dezvălui celor din familia Vernon planul meu, apelînd, cum s-ar zice, la înţeleptele lor sfaturi.

Actualmente nu mă pot duce la Langford, ca atare Frederica se cuvine să mai aştepte puţin.

Mereu a ta,

Susan Vernon

Scrisoarea 20

Doamna Vernon către Lady De Courcy

Churchill

Dragă mamă, avem un oaspete neaşteptat. A sosit ieri. În vreme ce mă aflam în camera copiilor şi-i supravegheam cum mănîncă, în curte s-a auzit zgomotul

unei trăsuri. Gîndindu-mă că va fi nevoie de mine am pornit-o în grabă spre hol. Cam la jumătatea scărilor m-am întîlnit cu Frederica care, palidă la faţă, venea în fugă sus, îndreptîndu-se spre camera ei. Atunci m-am dus după ea şi-am întrebat-o ce se întîmplă. „A sosit ! A sosit Sir James ! Doamne Sfinte, ce mă fac eu acum !" a exclamat copila. Dar cum pentru mine vorbele ei n-aveau totuşi nici o noimă, am rugat-o din nou să-mi explice ce se întîmplă. În aceeaşi clipă, cineva a bătut la uşă. Era Reginald care venise, trimis de Lady Susan, s-o cheme pe Frederica jos.

„Iată-l pe Domnul De Courcy ! a murmurat copila înroşindu-se toată. Mă cheamă mama... trebuie să mă duc urgent la dînsa !"

Am coborît toţi trei scările. Reginald se uita la Frederica, surprins de groaza ce i-o citea pe chip. În camera în care luăm micul dejun am găsit-o pe Lady Susan împreună cu un tînăr cu înfăţişare distinsă pe care mi l-a prezentat drept Sir James Martin. Ei bine, personajul cu pricina nu este altul decît tînărul pe care, potrivit zvonurilor — sper că-ţi mai aduci aminte — Lady Susan a încercat să-l rupă de Domnişoara Manwaring. S-ar părea însă că nu pentru ea dorea să-l cucerească sau, în fine, poate s-a răzgîndit între timp, destinîndu-l fiicei sale. Fapt este că în prezent Sir James este îndrăgostit pînă peste urechi de Frederica. Biata fată însă nu poate să-l sufere. Adevărul este că deşi atît prin înfăţişarea cît şi prin manierele sale, tînărul pare ireproşabil, Domnul Vernon şi cu mine avem sentimentul că Sir James este totuşi o fiinţă slabă.

Frederica era atît de încurcată şi stînjenită cînd am intrat în cameră încît mi s-a făcut milă de ea. Lady Susan i-a acordat oaspetelui ei toată atenţia cuvenită deşi, judecînd după atitudinea ei, n-aş zice că era prea încîntată de prezenţa lui. Sir James a vorbit tot timpul. Şi-a cerut scuze foarte politicos pentru faptul că şi-a permis să vină la Churchill şi rîdea într-una fără rost. În fine, a sporo-

văit, repetînd iar şi iar aceleaşi lucruri şi în trei rînduri i s-a adresat lui Lady Susan, spunîndu-i că în urmă cu cîteva seri, s-a întîlnit cu Doamna Johnson. Din cînd în cînd i-a adresat şi Fredericăi cîte o vorbă, dar, în cea mai mare parte a timpului s-a întreţinut cu mama ei. Sărmana copilă nu scotea nici o vorbă şi, schimbîndu-se mereu la faţă, stătea cu ochii pironiţi în pămînt. Reginald o privea, cufundat şi el în tăcere. În cele din urmă, iritată probabil de felul cum se desfăşurau lucrurile, Lady Susan a propus să facem o mică plimbare.

În vreme ce ne întorceam sus, Lady Susan mi-a cerut permisiunea să vină cîteva clipe în camera mea de toaletă întrucît voia să-mi spună ceva între patru ochi. I-am îndeplinit dorinţa şi în clipa în care am rămas singure, Lady Susan mi-a vorbit după cum urmează :

„Sînt foarte surprinsă de vizita lui Sir James şi doresc scumpa mea cumnată, să-ţi cer scuzele de rigoare. Ca mamă însă, sosirea lui precipitată nu poate decît să mă flateze. Trebuie să ştii că Sir James este atît de îndrăgostit de fiica mea încît nu poate trăi dacă n-o vede tot timpul. Sir James este un tînăr cu o fire minunată şi are un caracter excelent — este cam impetuos poate, dar, într-un an doi, cred că-şi va corija şi acest defect. În fine, pot spune că reprezintă din toate punctele de vedere o partidă excelentă pentru Frederica şi nădăjduiesc că aşa cum eu sînt încîntată de sentimentele sale, atît tu cît şi cumnatul meu veţi aproba din toată inima această alianţă. Pînă acum n-am pomenit nimănui de eventualitatea acestei căsătorii deoarece, atîta vreme cît Frederica se afla încă la Domnişoara Summers era mai bine ca nimeni să nu ştie nimic. Acum însă cînd îmi dau seama că fiica mea este mult prea mare pentru a mai merge la şcoală şi ca atare am început să nutresc convingerea că această căsătorie va avea loc curînd, m-am hotărît, scumpa mea cumnată, să-ţi mărturisesc atît ţie cît şi Domnului Vernon totul. Sînt convinsă, scumpa mea, că mă vei ierta pentru faptul că pînă acum am păstrat tăcerea în această

privință. Sînt, de asemenea, sigură că vei fi de acord cu mine că atîta timp cît lucrurile nu erau limpezi nu se cuvenea să aduc vorba despre ele. Peste cîțiva ani, cînd vei avea tu însuți fericirea s-o încredințezi pe micuța și dulcea ta Catherine grijii unui bărbat care, prin poziția și caracterul său va fi, de asemenea, un om excepțional, sînt convinsă că vei simți și tu ceea ce simt eu acum ! Slavă Cerului, în ceea ce te privește, fericirea ta nu va depinde în exclusivitate de o asemenea alianță căci Catherine are o zestre bogată iar bunăstarea ei în viață nu e legată ca în cazul Fredericăi doar de un mariaj corespunzător.

În încheiere, Lady Susan mi-a cerut s-o felicit. I-am îndeplinit dorința un pic cam stînjenită căci dezvăluirea neașteptată a unui fapt atît de important mă făcuse să-mi pierd glasul. Ea mi-a mulțumit totuși pentru deosebita afecțiune și grijă ce o manifest față de fericirea ei și a propriei sale fiice, după care a continuat astfel :

„Scumpa mea Doamnă Vernon, nu am talentul să fac mărturisiri și nu am fost niciodată în stare să mă prefac că simt ceea ce este străin inimii mele ca atare nădăjduiesc că mă vei crede atunci cînd îți voi spune că, în ciuda vorbelor de laudă ce le auzisem despre tine înainte de a te cunoaște, nu mi-am închipuit că te voi iubi cum te iubesc acum — mai mult aș dori să te asigur că-ți prețuiesc prietenia ce mi-o arăți, cu atît mai mult cu cît știu că au existat unele încercări de a mă prezenta într-o lumină nefavorabilă. Acum însă, singura mea dorință este ca aceia care au încercat să te învrăjbească împotriva mea — indiferent cine ar fi ei, le sînt îndatorată pentru atenția ce mi-au acordat-o — să poată vedea în ce bune relații sîntem și să poată înțelege că între noi există o afecțiune sinceră ! Dar n-aș vrea să te mai reții. Domnul să te binecuvînteze pentru toată bunătatea ce mi-o arăți mie și fiicei mele și să ai parte numai de fericire !"

Ei bine, ce poți spune despre o asemenea femeie, mamă dragă ? Cîtă onestitate, ce ton solemn, cîtă since-

ritate — pur şi simplu impresionant ! Şi totuşi, dacă stau şi mă gîndesc mai bine, nu pot crede nici măcar o vorbă din tot ce-a spus !

Cît despre Reginald, s-ar zice că este de-a dreptul dezorientat. La sosirea lui Sir James a fost pur şi simplu uluit. Îmi dădeam seama că era contrariat nu numai de inoportunitatea acestei vizite ci şi de stînjeneala ce o citea pe chipul Fredericăi ; discuţia pe care a avut-o imediat după aceea cu Lady Susan n-a rămas, cum era şi firesc fără efect — cu toate acestea Reginald este afectat, sînt sigură, de faptul că Lady Susan acceptă ca un tînăr de teapa lui Sir James să-i facă curte Fredericăi.

Dînd dovadă de multă siguranţă şi stăpînire de sine, Sir James s-a invitat singur să rămînă la noi cîteva zile. A declarat sus şi tare că nădăjduieşte că gestul său nu ni se va părea ciudat, a recunoscut totuşi că o asemenea iniţiativă constituie în fond o impertinenţă, dar a adăugat că, la urma urmelor, a procedat ca şi cum am fi rude, conchizînd cu zîmbetul pe buze, că speră că acestea vor fi în curînd relaţiile dintre noi. Chiar şi Lady Susan părea stînjenită de cutezanţa lui — sînt convinsă că în realitate ea ar vrea să-l vadă plecat cît mai curînd.

Dacă nici eu nici soţul meu nu ne înşelăm în privinţa sentimentelor Fredericăi se cuvine să facem neapărat ceva pentru a o salva. Copila aceasta nu trebuie lăsată nicicum să cadă pradă ambiţiilor şi calculelor meschine, ba mai mult trebuie cruţată chiar şi de spectrul acestor ameninţări.

O fată care este în stare să-şi dea seama de calităţile lui Reginald De Courcy (deşi în prezent el nu-i dă nici o atenţie) merită cu totul altă soartă decît aceea de a deveni soţia lui Sir James. De îndată ce voi reuşi să rămîn singur cu ea, voi încerca să aflu care-i sînt adevăratele sentimente. Din păcate însă, Frederica pare să mă evite. Sper că la mijloc nu se ascunde nimic rău de natură să-mi schimbe părerea bună ce mi-am format-o despre ea. De faţă cu Sir James, copila se arată în continuare stîn-

jenită, pe deplin conștientă de întreaga ei situație. Judecînd după întreaga ei atitudine, n-aș zice însă că îl încurajează în vreun fel. Adieu, scumpa mea mamă.

A ta, etc.

Catherine Vernon

Scrisoarea 21

Domnișoara Frederica Vernon către Domnul Reginald De Courcy

Stimate Domn,

Sper că îmi veți scuza îndrăzneala de a vă adresa aceste rînduri, dar vă asigur că numai situația disperată în care mă aflu mă determină să iau pana în mînă.

Mă simt extrem de nefericită din pricina lui Sir James Martin și, cum îmi este interzis de a aborda acest subiect cu unchiul sau cu mătușa mea, Dumneavoastră rămîneți unica mea salvare. Astfel stînd lucrurile, epistola mea vi s-ar putea părea oarecum ciudată, dacă nu v-aș mărturisi ceea ce doresc de la Dumneavoastră este să interveniți în favoarea mea pe lîngă mama, determinînd-o să mă scape cît mai curînd de acest tînăr pe care nu-l pot suferi. Dumneavoastră sînteți singura ființă umană capabilă de a realiza acest lucru. Ca atare, dacă ați avea marea generozitate de a o convinge pe mama mea să-i ceară lui Sir James să plece, v-aș rămîne nespus de recunoscătoare. Acest personaj mi-a fost din prima clipă antipatic — nu-i vorba de un capriciu sau de o toană de moment, vă rog să mă credeți! Insolența, necuviința și nechibzuința sa mă fac pur și simplu să nu-l pot suferi.

Stimate Domn, vă asigur, încă o dată, că nu găsesc cuvintele de rigoare pentru a-mi cere scuze pentru marea cutezanță de a vă scrie. Sînt convinsă că dacă ar afla de gestul meu, mama ar fi foarte mînioasă. Dar n-am încotro trebuia să-mi asum acest risc.

Rămîn, Domnule, sluga Dumneavoastră umilă,

Frederica Susan Vernon

Scrisoarea 22

Lady Susan către Doamna Johnson

Churchill

Scumpa mea, simt că-mi pierd răbdarea ! Niciînd n-am fost mai nervoasă ca acum şi-ţi scriu pentru a mă mai descărca puţin căci tu eşti singurul om care mă poate înţelege. Ei bine, cu cine crezi că m-am pomenit marţi ? Nici mai mult nici mai puţin decît cu Sir James în persoană ! Bănuieşti deci cît de uluită şi iritată am fost căci numai el mai lipsea la Churchill. Mare păcat că nu-i cunoşteai intenţiile căci n-a fost de ajuns că a sosit pe neaşteptate, ba pe deasupra s-a invitat singur să rămînă cîteva zile în compania noastră. Pur şi simplu îmi venea să-l omor. M-am descurcat totuşi cum am putut mai bine şi i-am ticluit Doamnei Vernon o poveste care se pare că a prins căci, indiferent de ce era în capul ei, nu m-a contrazis cu nimic. Am reuşit, totodată, s-o determin pe Frederica să se poarte civilizat cu Sir James căci i-am dat a înţelege că sînt ferm hotărîtă s-o mărit cu el.

Domnişoara a susţinut că se simte nenorocită din pricina asta, dar în rest şi-a văzut de treabă. La un moment dat ideea acestei căsătorii ajunsese să mă obsedeze şi mai tare căci vedeam cu ochii cum afecţiunea ei pentru Reginald devine din ce în ce mai puternică şi mă temeam că s-ar putea îndrăgosti şi el de ea. Oricît aş dispreţui de mult o legătură bazată doar pe milă, n-ar fi totuşi exclus ca lucrurile să evolueze în sensul ăsta. E foarte adevărat că pînă în prezent atitudinea lui Reginald faţă de mine este neschimbată, pe de altă parte însă, la un moment dat, a rostit din senin numele Fredericăi, ba chiar a şi lăudat-o.

La sosirea oaspetelui neaşteptat, Reginald s-a arătat teribil de nedumerit. În primele clipe, atitudinea lui faţă de Sir James trăda, spre marea mea satisfacţie şi un soi de gelozie. Din nefericire însă nu i-am putut întreţine acest sentiment căci, deşi Sir James s-a purtat tot

timpul extrem de galant cu mine, era limpede că întreaga lui atenţie era concentrată asupra fiicei mele.

Cînd am rămas singură cu De Courcy am reuşit să-l conving lesne că, dată fiind situaţia, am toate motivele să doresc căsătoria Fredericăi cu Sir James, aşa că în ceea ce-l priveşte pe Reginald totul este în ordine. Pe de altă parte e limpede că şi-au dat cu toţii seama că Sir James nu este un al doilea Solomon ; am avut însă grijă să-i interzic categoric fiicei mele de a se plînge lui Charles Vernon sau soţiei sale şi, ca atare, acum ei n-au nici un motiv să se amestece în treburile mele, deşi sînt convinsă că insolenta mea cumnată ardea de nerăbdare s-o facă.

Părea că totul merge strună şi că domneşte calmul. În ciuda faptului că număram clipele ce mai rămăseseră pînă la plecarea lui Sir James, eram pe deplin mulţumită de situaţie. Cînd dintr-o dată, imaginează-ţi că-mi văd planurile date peste cap şi asta din pricina unui personaj la care mă aşteptam cel mai puţin. Ei bine, azi-dimineaţă, în vreme ce mă aflam în camera de toaletă, Reginald, căci vezi bine despre el este vorba, îşi face apariţia şi luîndu-şi un aer grav, pe care nu i l-am cunoscut pînă acum, mă informează după o foarte scurtă introducere că ar dori să ştie motivul pentru care, dînd dovadă de cruzime şi necuviinţă, accept ca Sir James să se căsătorească cu Frederica împotriva voinţei ei. După care mi-a declarat nu mai înainte de a-şi presăra peroraţia cu cîteva insolente complimente şi inoportune dovezi de tandreţe pe care eu le-am ascultat cu o desăvîrşită indiferenţă, că fiica mea l-a informat personal asupra unor amănunte referitoare la ea însăşi, Sir James şi la mine, amănunte care sînt de natură să-l neliniştească în cel mai înalt grad. Ei bine, ce să mai lungesc vorba, am aflat că Frederica îi scrisese, cerîndu-i ajutorul şi că după primirea scrisorii cu pricina, Reginald a discutat îndelung cu ea pentru a-şi da seama de situaţie şi pentru a înţelege care-i este de fapt dorinţa. Pe de altă parte, din felul cum vorbea despre ea, aş putea să jur că distinsa mea fiică s-a folosit

de acest prilej pentru a-i face junelui ochi dulci. Mare pricopseală pentru el o dragoste ca asta !

Te asigur că voi nutri întotdeauna cel mai profund dispreţ faţă de bărbatul care se simte flatat de o dragoste pe care n-a dorit-o niciînd s-o inspire şi pe care n-a solicitat-o de fel. Pe cinstea mea, îi voi detesta pe amîndoi de-a pururi.

Dacă ar fi avut cea mai mică consideraţie faţă de mine, Reginald nu i-ar fi dat ascultare Fredericăi. Cît despre ea ce să mai spun ? Un suflet meschin şi răzvrătit, animat de sentimente lipsite de delicateţe, care solicită protecţia unui bărbat cu care de-abia a schimbat două-trei vorbe — ei bine asta este fiica mea ! Ceea ce mă uluieşte însă este insolenţa şi credulitatea lui Reginald. Cum a îndrăznit să dea crezare celor spuse de Frederica împotriva mea ? Ar fi trebuit să-şi închipuie că am motive foarte întemeiate să procedez într-un anume fel ! Şi-apoi unde-i încrederea ce se cuvenea s-o aibă în judecata mea şi buna mea credinţă ? Oare dragostea sinceră ce mi-o purta nu l-a îndemnat nici o clipă s-o contrazică pe fiinţa ingrată ce mă defăima ? Auzi cui să-i dea el crezare — unei copile amărîte, lipsite de orice talent şi educaţie şi pe care, pe deasupra, fusese instruit s-o dispreţuiască.

Pentru o bună bucată de timp am reuşit să-mi păstrez calmul, dar orice răbdare are o limită. În cele din urmă m-am dovedit a fi, sper, destul de tăioasă. El s-a străduit îndelung, a depus eforturi nesfîrşite pentru a-mi domoli mînia, numai că după părerea mea, doar femeile lipsite de minte se lasă amăgite de complimente, după ce au fost insultate amarnic.

Văzînd că totul este de prisos, Reginald a plecat înfuriat la culme. De altfel nici n-a mai încercat să-şi ascundă mînia. Eu eram acum calmă şi stăpînă pe mine, el însă şi-a dat în vileag cu violenţă toată indignarea. Ca atare sînt convinsă că în curînd se va linişti. În ceea ce mă priveşte însă dimpotrivă — resentimentele mele rămîn la fel de vii şi implacabile.

Acum Reginald stă închis în camera sa, unde s-a dus după ce a plecat de la mine. De bunăseamă, gîndurile trebuie că-i sînt sumbre. Greu de înţeles mai sînt sentimentele anumitor oameni !

Nu mă simt încă suficient de calmă pentru a da ochii cu Frederica. Te asigur însă că nu va uita niciodată ziua asta. Va înţelege, ticăloasa, că zadarnic şi-a depănat povestea de iubire şi că, procedînd astfel, s-a expus dispreţului întregii lumi şi a stîrnit mînia unei mame jignite.

A ta cu afecţiune,

Susan Vernon

Scrisoarea 23

Doamna Vernon către Lady De Courcy

Scumpa mea Mamă, dă-mi voie să te felicit căci problema din pricina căreia am fost atît de îngrijorată va avea un deznodămînt fericit. Perspectivele sînt cum nu se poate mai bune şi, dat fiind, că, în prezent, lucrurile au luat o întorsătură favorabilă, îmi pare rău că ţi-am împărtăşit temerile şi grijile ce-mi tulburau sufletul. Aş putea spune că într-un fel bucuria de a afla că pericolul a trecut a fost plătită din plin prin tot ce ai avut de suferit pînă acum.

Sînt aşa de emoţionată că de-abia reuşesc să ţin pana în mînă — cu toate acestea sînt ferm hotărîtă să-ţi trimit cîteva rînduri prin James pentru a-ţi putea explica uluitoarea decizie a lui Reginald de a se reîntoarce la Parklands.

Cu o jumătate de oră în urmă, în vreme ce mă aflam în salon, în compania lui Sir James, fratele meu m-a chemat afară. Mi-am dat imediat seama că se petrecea ceva căci se îmbujorase la faţă şi vorbea un pic cam agitat. Mamă scumpă, Dumneata ştii foarte bine cum arată Reginald cînd îl frămîntă ceva !

„Catherine, mi-a spus el, chiar astăzi voi pleca acasă. Regret că te părăsesc, dar n-am încotro. Nu mi-am mai văzut de mult părinţii. James va pleca înaintea mea cu prepelicarii aşa că dacă ai de trimis vreo scrisoare i-o poţi da lui. În ceea ce mă priveşte, probabil că nu voi sosi la Parklands înainte de miercuri sau joi căci mă opresc puţin la Londra unde am de rezolvat nişte treburi. Înainte de plecare, însă, a continuat el, coborîndu-şi vocea, dar păstrîndu-şi aceeaşi fermitate în ton, se cuvine să te previn în privinţa unui anume lucru. Nu-i permite nătărăului ăsta de Sir James s-o nenorocească pe Frederica Vernon ! Trebuie să ştii că el intenţionează să se căsătorească cu ea — de altfel mama ei însăşi sprijină această idee deşi Frederica nici nu vrea să audă de aşa ceva. În această privinţă nu mai există nici un dubiu ! — Este limpede că şederea lui Sir James la Churchill reprezintă o adevărată calamitate pentru biata copilă. Fata aceasta este o creatură minunată şi merită o soartă mai bună, te rog să mă crezi, aşa că fă tot posibilul să-l expediezi pe Sir James de la noi cît mai curînd posibil. Individul ăsta este un nătărău şi jumătate ! Pe cinstea mea, nu ştiu ce gîndeşte Lady Susan că vrea cu tot dinadinsul să-şi căsătorească fiica cu el.

La revedere, a mai spus Reginald şi, strîngîndu-mi mîna cu însufleţire, a adăugat : probabil că nu ne vom vedea prea curînd. Ţine minte însă ce te-am rugat în privinţa Fredericăi ! Este de datoria ta să veghezi la soarta acestei copile. Este o fiinţă minunată şi este înzestrată cu mult mai multă minte decît ne închipuim noi !"

Apoi Reginald a plecat, coborînd în grabă scările. N-am încercat să-l opresc căci ştiam ce se petrece în sufletul său în acele clipe. De altfel este inutil să-ţi mai scriu ce-am simţit eu însumi în vreme ce-l ascultam. Cîteva minute în şir am rămas ţintuită locului, copleşită de uimire. Orice s-ar zice însă eram încîntată ! Şi totuşi numai după ce am meditat îndelung la spusele lui m-am simţit cu adevărat fericită şi în siguranţă.

La zece minute după ce am revenit în salon, şi-a făcut apariţia şi Lady Susan. Eram convinsă că între ea şi Reginald avusese loc o dispută aşa că am privit-o cu atenţie pentru a-mi confirma acest lucru. Dar ca o maestră fără pereche în arta disimulării şi a înşelăciunii, ea arăta absolut neschimbată. După ce a sporovăit cît se poate de firesc pe diverse teme, mi-a spus în cele din urmă : „Am aflat de la Wilson că Domnul De Courcy ne părăseşte. Este adevărat că pleacă chiar în dimineaţa aceasta ?" I-am răspuns că da. „Nici aseară, nici azi-dimineaţă la micul dejun, nu mi-a spus nimic în această privinţă, a ciripit ea rîzînd. Pesemne că la vremea aceea nu ştia nici el însuşi care-i sînt intenţiile. Ades tinerii iau hotărîri pripite — le este mai lesne să hotărască ceva decît să-şi implinească gîndul aşa că nu m-aş mira dacă pînă la urmă va renunţa să plece !"

Nu mult după asta, Lady Susan s-a reîntors în camera ei. Scumpa mea mamă, nutresc totuşi speranţa că n-avem motive să ne temem că Reginald şi-ar putea schimba planul — lucrurile au mers prea departe. Mai mult ca sigur că s-au certat din pricina Fredericăi.

Calmul de care dă dovadă Lady Susan mă uluieşte. Imaginează-ţi ce fericită voi fi cînd îl voi revedea pe Reginald demn din nou de a se bucura de toată stima şi consideraţia Dumitale, capabil să-şi făurească singur soarta şi fericirea.

Cu prima scrisoare nădăjduiesc să te pot anunţa că Sir James a plecat, că Lady Susan s-a declarat înfrîntă iar Frederica şi-a găsit liniştea. Avem multe de făcut, dar le vom duce pe toate la bun sfîrşit.

Ard de nerăbdare să descopăr cărui motiv i se datorează această neaşteptată schimbare. Închei rîndurile de faţă, la fel cum le-am început, transmiţîndu-ţi cele mai calde felicitări.

A ta pentru totdeauna,

Catherine Vernon

Scrisoarea 24

Din nou Catherine Vernon către Lady De Courcy

Churchill

Scumpa mea Mamă,

În clipa cînd ţi-am trimis ultima scrisoare nu mi-am putut imagina că starea de spirit excelentă în care mă aflam atunci avea să sufere o schimbare atît de neaşteptată şi tristă. Regret din tot sufletul că ţi-am scris acele rînduri, dar te-asigur că nimeni nu şi-ar fi putut imagina ce-avea să se întîmple. Acum însă minunatele speranţe care cu numai două ore în urmă îmi dăruiseră fericirea, sînt definitiv spulberate. Conflictul dintre Lady Susan şi Reginald a fost aplanat şi ne aflăm, din nou în aceeaşi situaţie ca şi în trecut. În toate astea există totuşi şi un cîştig. Sir James Martin a pierdut partida. În fine, de-acum încolo la ce ne mai putem aştepta ? De bunăseamă, sînt teribil de dezamăgită. Reginald era ca şi plecat — caii fuseseră pregătiţi — n-aşteptam decît să iasă pe poartă. Cine s-ar fi putut gîndi la o asemenea schimbare ?

Timp de o jumătate de oră am fost convinsă că Reginald pleacă. După ce ţi-am expediat scrisoarea, m-am dus la Domnul Vernon pentru a analiza împreună cu el întreaga situaţie. Apoi m-am hotărît să vorbesc cu Frederica pe care n-o mai văzusem de la micul dejun. M-am întîlnit cu ea în timp ce coboram scările. Copila avea ochii plini de lacrimi.

„Mătuşă scumpă, mi-a spus ea, Domnul De Courcy pleacă şi asta numai din pricina mea. Ai tot dreptul să fii mînioasă pe mine, dar, te asigur că n-am bănuit nici o clipă că lucrurile se vor termina astfel !"

„Draga mea, am replicat, n-ai nici un motiv să-ţi ceri scuze. Dimpotrivă găsesc că trebuie să-i port recunoştinţă acelei persoane care l-a determinat pe fratele

meu să se reîntoarcă acasă căci tata dorea nespus să-şi revadă fiul. Oricum aş vrea să ştiu cum ai făcut că ai reuşit să-l determini pe Reginald să ia această hotărîre."

„Eram atît de nefericită din pricina lui Sir James, murmură ea, înroşindu-se toată, încît nu m-am mai putut stăpîni... O, Doamne, de-aţi şti ce nenorocită eram... Mama îmi interzisese categoric să-i mărturisesc unchiului ce avem pe suflet aşa că..."

„Te-ai hotărît deci să te-adresezi fratelui meu şi să-l rogi să intervină el în favoarea ta, am spus eu, scutind-o astfel de alte explicaţii."

„Nu, nu, n-am vorbit cu el, în schimb i-am scris cîteva rînduri, murmură copila. M-am sculat în zorii zilei şi m-am aşezat la masa de scris. Am zăbovit acolo mai bine de două ore şi nu credeam că voi avea curajul să-i dau fratelui Dumneavoastră mica mea epistolă. După micul dejun, în timp ce mă-ndreptam spre camera mea, am simţit dintr-o dată că sosise clipa hotărîtoare şi, luîndu-mi inima-n dinţi i-am strecurat bileţelul. El a avut amabilitatea şi l-a luat fără nici o şovăire. Eram aşa de tulburată că nici n-am cutezat să-l privesc în ochi şi am rupt-o la fugă imediat. De teamă aproape că mi se tăiase respiraţia. Scumpa mea mătuşă, nici nu-ţi poţi imagina ce nenorocită eram..."

„Frederica, am spus eu atunci, s-ar fi cuvenit să-mi mărturiseşti mie tot ce aveai pe suflet. Ai fi găsit în mine o prietenă gata să te-ajute oricînd. Crezi oare că unchiul tău şi cu mine ne-am fi dovedit mai prejos decît Reginald în a-ţi susţine cauza" ?

„O, Doamne, cum m-aş fi putut îndoi oare de bunătatea Dumneavoastră, exclamă Frederica, înbujorîndu-se din nou la faţă. Credeam însă că Domnul De Courcy dispune de mai multă influenţă asupra mamei. Din păcate m-am înşelat. Aşa se face că dînşii s-au certat îngrozitor şi acum Domnul De Courcy pleacă. Sînt convinsă că mama nu-mi va ierta niciodată ce am făcut şi voi fi teribil de nenorocită !"

„O, nu, nu te teme, scumpa mea, am asigurat-o eu — Mama ta nu s-ar fi cuvenit nicicum să-ţi interzică să vorbeşti cu mine într-o problemă ca aceasta. N-are nici un drept să-ţi distrugă fericirea şi nu-i vom permite s-o facă. Faptul că te-ai adresat lui Reginald va avea urmări favorabile pentru toată lumea. Te-asigur că n-ai să mai fii nefericită !"

În aceeaşi clipă însă, spre marea mea surprindere, l-am văzut pe Reginald ieşind din camera lui Lady Susan. Nu ştiam ce să mai cred. Reginald însuşi a fost foarte încurcat cînd a dat ochii cu mine iar Frederica s-a făcut nevăzută, fără să mai scoată o vorbă.

„Pleci ? l-am întrebat eu. Domnul Vernon se află în camera sa."

„Nu, Catherine, nu mai plec, a replicat el. Aş vrea să stăm cîteva minute de vorbă..."

Am intrat împreună în camera mea.

„Recunosc, a continuat Reginald, că m-am prîpit ca de obicei ca un nerod. Am judecat-o complet greşit pe Lady Susan şi eram gata, gata să părăsesc această casă, făcîndu-mi o impresie falsă despre întreaga ei atitudine. S-a comis o mare greşeală — de altfel am greşit cu toţii — Frederica nu-şi cunoaşte de fel mama. În realitate, Lady Susan nu-i vrea decît binele, dar fata asta nu e în stare să se apropie de mama ei. Ca atare, cum ar putea oare Lady Susan să ştie ce gînduri tainice are fiica ei şi ce-ar putea-o face fericită ? Şi-apoi n-am nici un drept să mă amestec — Domnişoara Vernon a comis o greşeală atunci cînd mi s-a adresat mie. Pe scurt, dragă Catherine, lucrurile se încurcaseră amarnic, dar pînă la urmă totul s-a sfîrşit cu bine. Dacă nu mă înşel, Lady Susan ar vrea să-ţi spună şi ea cîteva cuvinte dacă ai răgazul să stai de vorbă cu ea."

„Bineînţeles", am răspuns eu, slobozind un suspin adînc la auzul acestei poveşti neconvingătoare. M-am

abținut totuși de la orice remarcă deoarece eram conștientă că orice argument ar fi fost de prisos. Reginald a plecat fericit să scape de mine iar eu m-am dus la Lady Susan, curioasă să aflu propria ei versiune asupra celor întîmplate.

„Nu ți-am spus că s-ar putea ca pînă la urmă fratele tău să nu mai plece ?“ a exclamat ea cu zîmbetul pe buze.

„Ei da, așa mi-ai spus, numai că îmi făceam iluzii că te-nșeli“, am replicat eu foarte gravă.

„Poate că nu m-aș fi încumetat să fac o asemenea afirmație, mi-a întors ea imediat vorba, dacă nu mi-aș fi amintit că hotărîrea lui Reginald de a pleca părea a fi determinată de conversația ce avusese loc între noi în cursul dimineții, cînd spre marea lui decepție nu reușisem de loc să ne-nțelegem. Mi-am spus atunci că dacă aș sta din nou de vorbă cu Domnul De Courcy și am lămuri cum se cuvine totul, n-ai mai fi în situația să te desparți de fratele Dumitale. Dacă ți-amintești bine, am părăsit imediat camera. Eram ferm hotărîtă să lămuresc cît mai de grabă lucrurile și să înlătur orice greșeală. Dar iată care era situația : Frederica era teribil de pornită la gîndul că urma să se căsătorească cu Sir James...“

„Și în fond ce ți se părea ciudat în asta ? am exclamat eu furioasă. Frederica este o fată înțeleaptă iar Sir James Martin este un nătărău !“

„Dar bine, scumpa mea cumnată, îți imaginezi oare că cu regret eșuarea acestui proiect matrimonial ? O, nu, dimpotrivă ! Sînt încîntată să constat că fiica mea dă dovadă de înțelepciune. De altfel, Sir James se află într-o poziție dezavantajoasă — felul său copilăresc de a se purta și naivitatea lui îl puneau într-o lumină foarte nefavorabilă și-apoi, dacă Frederica ar fi fost înzestrată cu inteligența și calitățile pe care aș fi dorit să le aibă fiica mea sau dacă aș fi bănuit măcar că are un dram de înțelepciune, n-aș mai fi insistat nici o clipă asupra acestei căsătorii !“

„Este foarte ciudat că dintre noi toți, tu ești singura care nu-ți dai seama de calitățile fiicei tale", am replicat eu.

„Frederica nu știe să-și pună în lumină calitățile — e teribil de timidă și foarte copilăroasă, în plus se teme de mine și aproape că nici nu mă iubește. Cîtă vreme trăia tatăl său a fost tare răsfățată — așa se face că după moartea lui, m-am văzut silită să mă port aspră cu ea ceea ce a înstrăinat-o cu totul de mine. În fine, ca să spunem lucrurilor pe nume, Fredericăi îi lipsește deopotrivă acea strălucire a intelectului ce este caracteristică geniului și acea vigoare a minții care nu trece niciodată neobservată."

„Draga mea, s-ar cuveni mai degrabă să spui că Frederica a avut parte de o educație nefericită", am intervenit eu din nou.

„Scumpă Doamnă Vernon, numai Cerul mi-e martor ce mult sufăr eu din pricina asta. Dar ce pot face ? Mă străduiesc din răsputeri să uit că cel ce poartă toată vina pentru asta este o ființă nespus de scumpă sufletului meu !"

Și rostind aceste ultime cuvinte, Lady Susan se prefăcu că izbucnește în lacrimi. Eu fierbeam de mînie.

„Dragă Lady Susan, ce doreai să-mi spui în legătură cu neînțelegerea dintre dumneata și fratele meu ?" am luat-o eu repede.

„Neînțelegerea aceasta a fost generată de o anume inițiativă a fiicei mele, inițiativă ce dovedește nu numai lipsa ei de judecată ci și teama teribilă ce o are de mine. Ei bine, află că i-a scris Domnului De Courcy un bilet !"

„Știu asta, am replicat eu pe dată. Dat fiindcă îi interzisesești să discute cu Domnul Vernon și cu mine ce avea pe suflet, nu era oare firesc să se adreseze fratelui meu ?"

„O, Doamne, exclamă Lady Susan, ce părere sinistră trebuie să ai despre mine ! Îți imaginezi oare că eram conștientă de marea nefericire ce-i rodea sufletul ? Crezi

oare că aş fi vrut să-mi nenorocesc copila şi că-i interzisesem să discute cu Dumneavoastră de teamă că astfel aţi putea pune capăt unui plan diabolic ? Îţi imaginezi oare că sînt o ticăloasă lipsită de orice simţ omenesc ? Dar cum şi-ar putea oare închipui cineva că aş fi capabilă s-o distrug pe fiinţa a cărei fericire şi bunăstare este principalul meu ţel în viaţă ?"

„Într-adevăr cumplit lucru ! Totuşi cum îţi explici că i-ai interzis să vorbească ?"

„O, Doamne, la ce bun aş mai fi apelat la tine, scumpa mea cumnată, în situaţia în care se aflau lucrurile ? La ce bun ţi-aş fi cerut ţie ceea ce-mi refuzam mie însumi ! Nici ţie, nici mie, nici ei nu i-ar fi folosit la nimic toate acestea ! Ei bine, cînd am luat acea hotărîre, doream ca nimeni să nu se amestece în treburile noastre chiar dacă ar fi fost animat de cele mai bune intenţii. Acum recunosc că am greşit, atunci însă eram convinsă că aveam dreptate !"

„Bine, draga mea Lady Susan, dar despre ce greşeală e vorba ? Pomeneşti întruna despre o anumită greşeală... Cum ai ajuns oare să te înşeli atît de amarnic asupra sentimentelor fiicei tale ? Nu ştiai oare că nu-l poate suferi pe Sir James ?"

„Ei, da, ştiam că nu era bărbatul pe care şi l-ar fi ales singură, dacă i-ar fi stat în putinţă. Credeam însă că toată această antipatie faţă de el nu-şi are origina în sesizarea defectelor sale... Draga mea cumnată, murmura ca apoi, luîndu-mă afectuoasă de mînă, nu s-ar cuveni să mă iscodeşti prea mult în această privinţă... Sînt silită să-ţi mărturisesc că există lucruri pe care trebuie să-ţi le tăinuiesc. Sînt tare nefericită din pricina Fredericăi. Faptul că s-a adresat în scris Domnului De Courcy m-a rănit cumplit !"

„Bine, dar ce vrea să însemne misterul acesta ? am replicat eu. Dacă-ţi imaginezi că fiica ta nutreşte sentimente de dragoste faţă de Reginald, nu văd de ce te-ai opune atitudinii ei faţă de Sir James ? Motivul acesta

poate fi tot atît de important ca şi repulsia ei faţă de nerozia Domnului cu pricina. Şi-apoi nu văd de ce-ar fi trebuit să te certi cu fratele meu pentru că a intervenit într-o problemă în care, solicitat ca atare, nu era în firea lui să rămînă indiferent !"

„Cum ştii, prea bine, Domnul De Courcy este cam impulsiv. Aşa se face că a ajuns să-mi ceară socoteală, tulburat peste măsură de soarta acestei copile în care vedea o eroină năpăstuită, ajunsă în pragul disperării. Între noi domnea cea mai cumplită confuzie. Domnul De Courcy mă credea mult mai vinovată decît eram în realitate iar eu găseam că intervenţia lui e mult mai blamabilă decît îmi apare acum. Am pentru Reginald o mare consideraţie, dar pentru o clipă am avut sentimentul că era cu totul altfel decît îmi imaginasem. Eram amîndoi furioşi şi, de bunăseamă, ne pierdusem controlul. Hotărîrea lui de a pleca de la Churchill dovedea însă, o dată în plus, că era animat de cele mai bune intenţii şi, cînd mi-am dat seama care erau cu adevărat aceste intenţii, am început să înţeleg că de fapt amîndoi greşisem într-un fel şi am luat hotărîrea de a mai discuta cu el o dată, înainte de a fi prea tîrziu. Nutresc pentru toţi membrii familiei dumneavoastră o mare afecţiune şi m-ar fi durut dacă despărţirea mea de Domnul De Courcy ar fi fost atît de sumbră. În fine, se cuvine să vă mai spun că în prezent m-am convins că Frederica nu-l poate suferi pe Sir James Martin şi ca atare îl voi informa pe tînărul gentleman că trebuie să renunţe la ea. Regret amarnic că fără să-mi dau seama i-am produs fiicei mele atîtea suferinţe din pricina acestui om. Dar voi face tot ce-mi stă în putinţă pentru a-mi răscumpăra greşeala. Dacă ţine la fericirea ei tot atît de mult ca şi mine, dacă va da dovadă de judecată şi se va comporta cum se cuvine, de-acum încolo Frederica va fi fericită. Scuză-mă, cumnată dragă, că ţi-am răpit aşa mult timp, dar ce să-i faci, asta-i firea mea ! După toate cîte ţi le-am spus nădăjduiesc că vei avea o părere mai bună despre mine !"

I-aş fi răspuns mai degrabă : „Dimpotrivă !" — dar am preferat să plec fără să scot o vorbă. Era mai înţelept să tac căci dacă aş fi început să vorbesc nu m-aş mai fi oprit. Siguranţa de sine, prefăcătoria ei... dar mai bine mă abţin ! Cred, dragă mamă, că cele relatate vorbesc de la sine, comentariile sînt de prisos. Mă cuprinde un sentiment de silă cînd mă gîndesc la toate astea.

De îndată ce mi-am revenit în fire, m-am întors în salon. Trăsura lui Sir James aştepta la uşă iar acesta bine dispus ca de obicei era gata de plecare. De fapt, nu mult după această discuţie ne-a părăsit. O, Doamne, cînd te gîndeşti că pentru Lady Susan a face avansuri unui îndrăgostit sau a se descotorosi de el este totuna !

În ciuda faptului că a scăpat de Sir James, Frederica este la fel de nefericită. Se teme probabil de mînia mamei ei iar, pe de altă parte, tremură deopotrivă la gîndul că Reginald ar putea să plece sau să rămînă. Mi-am dat seama că-i urmăreşte pe amîndoi cu deosebită atenţie. Biata copilă ! Sînt convinsă că n-o aşteaptă nimic bun. Şi-apoi mai mult ca sigur că sentimentele nu-i vor fi împărtăşite. Acum, Reginald şi-a schimbat din nou părerea despre ea. N-aş spune că nu-i dă şi ei cît de cît dreptate, dar reluarea relaţiilor sale cu Lady Susan nu-i mai lasă bietei copile nici o speranţă. În consecinţă, dragă mamă, nu te mai aştepta la nimic bun. Încep să cred tot mai mult că Reginald se va căsători cu Lady Susan. Influenţa ce-o are asupra lui este acum mai puternică ca oricînd. În clipa în care acest nefericit eveniment va avea totuşi loc, Frederica va fi a noastră.

Sînt recunoscătoare faptului că această epistolă soseşte la foarte scurt timp după cea precedentă căci cu cît intervalul de timp în care vei avea parte de o bucurie care, de fapt, nu duce decît la o dezamăgire va fi mai scurt, cu atît mai bine.

A ta pe vecie,

Catherine Vernon

Scrisoarea 25

Lady Susan către Doamna Johnson

Churchill

Scumpa mea Alicia, se cuvine să mă feliciți ! Mi-am revenit — iată-mă din nou aceeași dintotdeauna — veselă și triumfătoare ! Mai zilele trecute, cînd ți-am scris, eram teribil de iritată și nu fără motiv. Nici acum nu știu dacă s-ar cuveni să mă declar pe deplin liniștită căci pacea la care am ajuns a fost cucerită cu nespus de multe eforturi. Trebuie să-ți spun că acest Domn Reginald are o fire extrem de mîndră — mîndrie care, de altfel, rezultă din faptul că își imaginează c-ar fi înzestrat cu o integritate aparte care-l face de-a dreptul insolent. Ca atare, poți fi sigură că nu-l voi ierta cu una cu două ! De altfel, era, nici mai mult nici mai puțin, pe punctul de a pleca de la Churchill. Nu-mi isprăvisem bine ultima mea scrisoare, cînd Wilson m-a înștiințat despre intențiile lui. Ca atare m-am hotărît să acționez de grabă deoarece nu eram nicicum dispusă să ajung la cheremul unui bărbat cu o fire atît de impulsivă și pătimașă. Dacă-l lăsăm să plece, după ce-și formase o impresie deplorabilă despre mine, însemna că-mi bat joc de propria mea reputație. Se cuvenea deci să recurg la condescendență.

L-am trimis imediat pe Wilson să-l înștiințeze că înainte de plecare doresc să-i vorbesc. Reginald s-a prezentat de îndată în camera mea. Acum însă, mînia ce i se citea pe chip la ultima noastră întîlnire se mai domolise. Părea mirat de această invitație și arăta ca și cum într-un fel s-ar fi temut de ce aveam să-i spun, deși, pe de altă parte, ar fi dorit totuși ca vorbele mele să-l readucă la sentimente mai bune.

Deși intențiile mi se citeau pe chip, aveam un aer calm și eram plină de demnitate iar ușoara melancolie ce-mi umbrea fruntea lăsa să se-nțeleagă că eram pe deplin fericită.

„Domnule, scuzați-mă că mi-am permis să vă chem, am început eu, dar cum am aflat că intenționați să ne părăsiți chiar astăzi, n-aș vrea să vă scurtați din pricina

mea, nici măcar cu o singură oră, vizita ce-aţi făcut-o aici. Sînt perfect conştientă că după cele petrecute între noi, nici eu nici Dumneavoastră nu ne-am mai simţi bine în această casă. De altfel, întorsătura neplăcută pe care au luat-o relaţiile de intimă prietenie ce se statorniciseră între noi ar face ca întîlnirea noastră viitoare să se transforme într-o adevărată corvoadă. Ca atare, decizia ce aţi luat-o de a părăsi Churchillul este, de bunăseamă, într-o deplină concordanţă cu situaţia noastră aici, precum şi cu sentimentele puternice pe care ştiu că le aveţi. Pe de altă parte însă, n-aş vrea ca din pricina mea să faceţi sacrificiul de a părăsi nişte rude la care ţineţi atît de mult. Prezenţa mea la Churchill nu le poate oferi Doamnei şi Domnului Vernon aceeaşi plăcere pe care le-o oferiţi Dumneavoastră. De altfel vizita mea s-a prelungit cam mult. Cum urma să plec curînd, nu voi mai zăbovi. Doresc astfel să nu devin instrumentul despărţirii unei familii atît de unite. Unde mă voi duce — n-are importanţă pentru nimeni. Prezenţa Dumneavoastră aici este însă deosebit de importantă pentru toţi ce vă sînt aproape !"

Atît i-am spus, draga mea Alicia, şi nădăjduiesc că eşti mulţumită de mica mea cuvîntare. Ei bine, efectul ce l-a avut asupra lui Reginald justifică întrutotul mîndria mea căci a fost nu numai favorabil ci şi instantaneu. Ah, de-ai şti cu cîtă satisfacţie i-am urmărit chipul în timp ce vorbeam, ce încîntare era pentru mine să privesc lupta ce se dădea între ultimele reminiscenţe de animozitate şi duioşia ce-i revenea în suflet ! Teribil de agreabil mai este spectacolul ce ţi-l oferă o fiinţă pe care o poţi mînui aşa lesne ! Departe de mine însă gîndul de a-l invidia pe Reginald pentru asta — îţi imaginezi, sper, că n-aş vrea pentru nimic în lume să fiu în locul lui, numai că la drept vorbind este foarte comod să ai de-a face cu o asemenea fiinţă cînd vrei să-i influenţezi sentimentele. Şi totuşi, acest Reginald pe care am reuşit să-l domolesc cu numai cîteva vorbe, făcîndu-l supus ca un mieluşel şi cîştigîndu-i ataşamentul şi devotamentul faţă

de mine, mai abitir ca înainte, ar fi fost în stare să mă părăsească la primul acces de mînie provocat de firea sa trufaşă, fără măcar să-mi ceară o explicaţie !

Deşi îl văd atît de umil nu-i pot ierta nicicum acesul de sfruntată mîndrie. Mă întreb chiar dacă nu s-ar cuveni să-l pedepsesc amarnic pentru asta, întorcîndu-i brusc spatele după această reconciliere sau punînd definitiv gheara pe el, luîndu-l de bărbat. Nu pot recurge însă la măsuri atît de aspre fără a cumpăni mai întîi bine lucrurile. Actualmente mă frămîntă mai multe planuri. Am destule lucruri la care să meditez. Trebuie s-o pedepsesc pe Frederica, şi încă cu mare severitate căci a cutezat să apeleze la ajutorul lui Reginald, şi-apoi trebuie să-l pedepsesc pe el însuşi pentru că i-a cedat cu atîta uşurinţă şi pentru că s-a purtat cum s-a purtat. Cumnata mea se cuvine să-şi primească şi ea răsplata căci de la plecarea lui Sir James, prin întreaga ei atitudine, din privirile ei insolente, reiese limpede că se consideră biruitoare. Şi-apoi nu pot uita că, împăcîndu-mă cu Reginald, n-am fost în stare să-l salvez pe nefericitul acela de tînăr. Ca atare mi se cuvine o compensaţie, trebuie să mă răzbun pentru umilinţele la care am fost supusă în ultimele trei zile. Pentru a-mi îndeplini toate aceste dorinţe am în minte mai multe planuri. Intenţionez, de asemenea, să vin foarte curînd în Capitală şi, indiferent ce voi hotărî pînă la urmă în privinţa celor despre care-ţi scriam mai sus, voi pleca negreşit la Londra căci oraşul acesta a fost dintotdeauna cel mai bun cîmp de acţiune, ba mai mult, acolo voi avea plăcerea să te întîlnesc pe tine şi-mi voi putea irosi timpul după pofta inimii căci după cele zece săptămîni de penitenţă în care am trăit la Churchill, merit şi eu o schimbare.

Cred că după ce am dorit atît de mult căsătoria Fredericăi cu Sir James, realizarea ei reprezintă o datorie faţă de mine însămi. Aş dori să cunosc şi părerea ta în această privinţă. Nu-mi stă în fire să-mi schimb lesne hotărîrile sau să urmez sfaturile altora. În fond, Frederica

n-are nicicum dreptul să-şi satisfacă capriciile, sfidînd hotărîrile ferme ale mamei sale. Dragostea ei faţă de Reginald n-are nici un rost şi este de datoria mea să descurajez aceste rătăciri romantice.

Faţă de cele de mai sus nu-mi mai rămîne decît s-o iau cu mine la Londra pentru a o căsători cît mai de grabă cu Sir James Martin. Cînd voi face întocmai cum am voit eu, ceea ce va reprezenta exact contrariul a ceea ce voieşte Reginald, atunci de-abia voi putea spune că sînt cu adevărat în bune relaţii cu el, ceea ce în prezent nu prea e cazul. Căci în ciuda faptului că junele se află încă în puterea mea, eu am renunţat la însăşi pricina ce a generat cearta noastră şi ca atare, deocamdată, victoria mea este îndoielnică.

Comunică-mi părerea ta în privinţa celor de mai sus, draga mea Alicia, şi spune-mi dacă-mi poţi găsi o locuinţă potrivită aproape de tine.

A ta cu multă afecţiune,

Susan Vernon

Scrisoarea 26

Doamna Johnson către Lady Susan

Edward Street

Îţi mulţumesc că mi-ai scris. Iată sfatul meu : vino urgent la Londra, dar n-o aduce şi pe Frederica cu tine. De bunăseamă, este mult mai înţelept să-ţi faci o situaţie, căsătorindu-te cu Domnul de Courcy decît să-l contrariezi atît pe el cît şi restul familiei, silindu-ţi fiica să-l ia de bărbat pe Sir James. S-ar cuveni să te gîndeşti mai mult la tine însăţi decît la fiica ta. Cu firea ei nu-ţi face nici o cinste în lume. Locul ei cel mai potrivit este la Churchill, alături de familia Vernon. Tu însă eşti făcută să trăieşti în societate şi e o adevărată ruşine că te-ai exilat aşa, de bunăvoie. Las-o pe Frederica în plata Dom-

nului la Churchill şi-şi va primi singură pedeapsa pentru toate cele cîte le-ai îndurat de pe urma ei. N-avea nici o grijă, dulcea afecţiune romantică cu care se răsfăţa o să-i otrăvească destul sufletul. Nu mai zăbovi nici o clipă, vino urgent la Londra — ascultă-mă pe mine. Am motive serioase să te zoresc astfel !

Săptămîna trecută, a sosit la Londra Manwaring şi, în pofida Domnului Johnson, a făcut tot posibilul şi a reuşit să mă vadă. Este cumplit de nefericit din pricina ta şi este atît de gelos pe Domnul De Courcy încît ar fi, pur şi simplu, o imprudenţă dacă ar da, în prezent, ochii unul cu altul. Dacă nu vii urgent la Londra s-ar putea să comită cine ştie ce prostie. Te-ai putea pomeni, nici mai mult nici mai puţin, cu el la Churchill. Pe de altă parte, dacă-mi urmezi sfatul şi te hotărăşti să te căsătoreşti cu Domnul de Courcy va trebui să te descotoroseşti de Manwaring. Numai tu eşti în stare să-l determini să se întoarcă la nevasta lui.

Mai sînt şi alte motive care mă determină să te zoresc să vii la noi. Marţea viitoare, Domnul Johnson pleacă la Bath pentru a-şi vedea de sănătate şi, dacă apele de acolo îi vor face bine şi-mi vor sluji şi mie planurile, va zăcea săptămîni în şir, imobilizat de gută. În lipsa lui vom putea petrece cum vrem şi cu cine vrem. Te-aş fi invitat să vii să stai cu mine în Edward Street, dar mi-a cerut să-i promit solemn că nu-mi vei călca pragul. Dacă nu eram în pană de bani, poţi fi sigură că nu-i făceam în ruptul capului o asemenea promisiune. Îţi pot aranja însă să închiriezi un apartament foarte drăguţ în Upper Seymour Street. E foarte aproape de mine şi vom putea fi tot timpul împreună căci voi respecta promisiunea făcută Domnului Johnson — cel puţin cîtă vreme lipseşte din Londra — numai pe jumătate. De dormit nu vei dormi la mine, peste zi însă vom fi împreună.

Bietul Manwaring m-a înnebunit cu poveştile despre gelozia soţiei sale ! Ce femeie stupidă ! Oare cum să se aştepte la fidelitate din partea unui bărbat atît de fer-

mecător ? Dar în fond ce mă mai mir — proastă a fost de cînd o ştiu ! Altfel n-ar fi catadicsit să se căsătorească cu el — ea bogată, nu glumă, iar el sărac, fără o lescaie ! Dacă nu-l lua pe el, pe un baronet măcar şi tot ar fi reuşit să pună mîna ! A greşit atît de amarnic făcînd această legătură încît, deşi Domnul Johnson i-a fost îndrumător şi, în general, eu nu-i împărtăşesc sentimentele, n-am s-o iert niciodată. Adieu.

A ta,
Alicia

Scrisoarea 27

Doamna Vernon către Lady De Courcy

Churchill

Draga mea mamă, scrisoarea de faţă îţi va fi adusă de Reginald. Lunga lui vizită la noi ia în fine sfîrşit, dar mă tem că face acest pas mult prea tîrziu pentru a ne mai fi cu ceva de folos.

Lady Susan urmează să plece la Londra pentru a se vedea cu Doamna Johnson, prietena ei cea mai bună. Iniţial ar fi vrut s-o ia cu ea şi pe Frederica pentru a-i permite să beneficieze de învăţătura profesorilor din capitală — la insistenţele noastre a renunţat însă. Frederica era distrusă la gîndul că va trebui să plece iar eu nu doream s-o ştiu din nou la cheremul mamei sale. Profesorii din Londra n-ar fi compensat nici pe departe răul pe care l-ar fi făcut Lady Susan, luînd-o cu ea. Mă temeam şi pentru sănătatea bietei copile, deşi eram convinsă că principiile şi întreaga ei conduită nu vor avea nimic de suferit. În această privinţă nici chiar mama ei nu i-ar putea face vreun rău. La Londra însă Frederica ar fi trebuit să aibă de-a face cu prietenii distinsei mele cumnate — oameni de soi rău cu toţii, te-asigur — sau s-ar fi văzut condamnată la solitudine. Drept să-ţi spun nu

știu ce i-ar fi făcut mai rău — compania lor sau singurătatea. În fine, dacă ar fi plecat cu Lady Susan, Frederica s-ar fi aflat, mai mult ca sigur, în preajma lui Reginald, ceea ce pentru ea ar fi reprezentat răul cel mai mare.

Aici noi ne vom redobîndi încet, încet pacea. Ocupațiile noastre obișnuite, cărțile și conversația, plimbările în aer liber, copiii precum și toate celelalte bucurii casnice ce-mi stă în putință să i le ofer Fredericăi sper că vor reuși, cu timpul, s-o vindece de această pasiune a tinereții. Dacă lovitură primită de sărmana copilă n-ar fi venit din partea propriei sale mame, sînt convinsă că misiunea mea ar fi fost mult mai ușoară.

De îndată ce am aflat că Lady Susan pleacă la Londra, nu m-am mai putut stăpîni și l-am întrebat pe Reginald dacă intenționează să-și petreacă sezonul de iarnă în capitală. În ciuda faptului că a încercat să lase impresia că n-a luat încă nici o hotărîre în această privință, din felul cum m-a privit și cum mi-a vorbit m-am convins de contrariu. Și cu asta, lamentațiile mele au luat sfîrșit. Soarta lui mi se pare ca și decisă așa că nu-mi rămîne decît să mă resemnez. Dacă va pleca la Londra, deznodămîntul e limpede.

A ta cu afecțiune,

Catherine Vernon

Scrisoarea 28

Doamna Johnson către Lady Susan

Edward Street

Scumpa mea, îți scriu foarte tulb ată — s-a petrecut un lucru cît se poate de nefericit. Domnul Johnson a reușit să ne încurce toate planurile.

Auzind, nu pot pricepe de unde și cum, că urmează să sosești curînd la Londra, a găsit de cuviință să facă

o criză de gută care nu numai că i-a amînat plecarea la Bath, dar s-ar putea s-o contramandeze cu desăvîrşire. Am ajuns să cred că atacurile lui de gută vin şi trec la comandă, căci tot aşa s-au petrecut lucrurile şi cînd a fost vorba să plec în compania familiei Hamilton să vizitez Lacurile. În schimb însă, acum trei ani cînd am avut chef să merg la Bath parcă nu suferise în viaţa lui de gută.

Am primit scrisoarea şi ţi-am închiriat, după cum mi-ai cerut, un apartament. Aflu cu încîntare că rîndurile mele au avut efect asupra ta şi că Domnul De Courcy îţi aparţine. Dă-mi de ştire de îndată ce soseşti la Londra şi, mai ales, spune-mi ce ai de gînd să faci cu Manwaring. Mi-e pur şi simplu imposibil să-ţi spun cînd voi reuşi să dau ochii cu tine. Probabil că nu voi putea ieşi din casă multă vreme. Auzi ce truc sinistru ! În fond, dacă Domnul Johnson avea de gînd să se îmbolnăvească, nu putea oare s-o facă la Bath ? Îţi spun sincer sînt aşa de furioasă că de-abia mă mai stăpînesc. Dacă evenimentul s-ar fi petrecut la Bath, Domnul Johnson ar fi fost îngrijit de bătrînele lui mătuşi — aici toată grija cade asupra mea. Îşi suportă durerile cu atîta calm încît n-am nici un motiv să-mi ies din fire.

A ta pe vecie,

Alicia

Scrisoarea 29

Lady Susan către Doamna Johnson

Upper Seymour Street

Draga mea Alicia,

Nu era nevoie de o nouă criză de gută pentru a-l detesta pe Domnul Johnson — acum însă aversiunea mea faţă de el nu cunoaşte limite. Oribil, pur şi simplu oribil să te ştiu sechestrată în casă, îngrijindu-l pe el ! Scumpa

mea Alicia, cu ce-ai păcătuit în viaţă de ai ajuns să te căsătoreşti cu un bărbat de vîrsta lui ? Dar ce să mai vorbim, l-ai luat suficient de bătrîn ca să sufere de gută şi să aibă capricii şi totuşi mult prea tînăr ca să moară ! În fine, mai bine să schimbăm vorba. Am sosit la Londra aseară, în jur de ora cinci, şi nici n-am apucat să mă aşez bine la masă că Domnul Manwaring şi-a făcut apariţia. Nu mă voi preface şi-ţi voi spune sincer că persoana lui mi-a făcut mare plăcere. Mi-am putut da astfel seama de marea deosebire dintre manierele lui şi ale lui Reginald. De altfel, dacă faci o comparaţie între ei doi, Reginald se dovedeşte a fi în inferioritate. Timp de aproape două ore am avut chiar dubii în ceea ce priveşte oportunitatea căsătoriei mele cu el. În fine, deşi nu m-am lăsat multă vreme copleşită de aceste gînduri absurde trebuie să recunosc că nu mă simt prea dispusă să contractez această căsătorie şi nici n-aş putea spune că aştept cu nerăbdare clipa cînd mă voi întîlni cu Reginald la Londra, aşa cum ne-am înţeles. Probail că-l voi sili să-şi amîne sosirea, invocînd un motiv oarecare. Pînă ce nu pleacă Manwaring, sosirea lui este exclusă.

Sînt momente cînd şovăi serios în privinţa acestei căsătorii. Dacă bătrînul ar muri, n-aş mai sta însă nici o clipă pe gînduri. O fire independentă ca a mea nu poate accepta, vezi bine, să ajungă în situaţia de a depinde de capriciile lui Sir Reginald De Courcy. Dacă mă hotărăsc să aştept pînă se va petrece evenimentul cu pricina, nu voi duce lipsă de motive pentru a justifica această amînare. În fond, soţul meu, nu-i mort decît de zece luni.

Lui Manwaring nu i-am suflat nici o vorbă despre intenţiile mele. Pentru el, relaţiile cu Reginald echivalează cu un flirt oarecare. Pot spune că am reuşit să-l liniştesc. Pînă ne vedem îţi spun adieu. Locuinţa îmi place grozav.

A ta pe vecie,

Susan Vernon

Scrisoarea 30

Lady Susan către Domnul De Courcy

Upper Seymour Street

Am primit scrisoarea ta. Nu voi încerca să-mi ascund bucuria de a constata cu cîtă nerăbdare aştepţi întîlnirea noastră, dar mă văd silită să te anunţ că ea nu va putea avea loc la data fixată. Nădăjduiesc că în clipa în care vei afla motivele ce mă împiedică să procedez cum stabilisem iniţial, nu mă vei mai acuza nici de răutate nici de nestatornicie.

În vreme ce mă-ndreptam spre Londra, dispunînd de timpul şi tihna necesară meditaţiei, am reflectat îndelung la situaţia noastră şi mi-am dat astfel seama că acum se cuvine mai mult ca oricînd să dăm dovadă de precauţie şi delicateţe în întreaga noastră atitudine. În ultimul timp, lăsîndu-ne pradă sentimentelor ce ne luau cu asalt, am ajuns să ne precipităm într-o asemenea măsură încît nici nu mai răspundeam cum se cuvine pretenţiilor ce le au faţă de noi prietenii noştri, nici nu mai eram la înălţimea opiniei ce şi-a format-o lumea despre noi. Am făcut această legătură fără a ne lua măsurile de siguranţă corespunzătoare aşa că n-ar avea rost să mergem cu ea pînă la capăt, dînd o dată în plus dovadă de lipsă de înţelepciune, cu atît mai mult cu cît avem motive serioase de a ne teme că legătura noastră va întîmpina opoziţia prietenilor pe care te bizui.

Nu s-ar cuveni să-l învinovăţim tocmai noi pe tatăl tău că se aştepta să-şi vadă fiul făcînd o căsătorie avantajoasă ; cînd averea unei familii este mare, ca în cazul vostru, dorinţa de a spori este, dacă nu de-a dreptul firească, oricum mult prea comună pentru a mai stîrni surprindere sau resentimente. El are tot dreptul de a pretinde o noră bogată iar eu una mă învinovăţesc adesea că te-am lăsat să te angajezi într-o legătură lipsită de înţelepciune.

Din păcate însă, influienţa raţiunii este resimţită de regulă, mult prea tîrziu de către cei ce au o inimă ca a mea.

Sînt văduvă de numai cîteva luni şi, în ciuda faptului că memoria soţului meu nu-mi evocă clipe de fericire matrimonială în cei cîţiva ani cît am fost împreună, nu pot uita că lipsa de delicateţe a unei căsătorii atît de timpurii va putea genera dezaprobarea lumii şi ceea ce este şi mai greu de suportat pentru mine, nemulţumirea Domnului Vernon.

E foarte posibil că o dată cu trecerea timpului să devin imună la reproşurile celor din jurul nostru — trebuie să mărturisesc însă că voi suferi foarte mult dacă voi pierde stima Domnului Vernon. Iar dacă la toate acestea mai adăugăm sentimentul că te-am învrăjbit cu propria ta familie — îţi dai seama ce va fi în sufletul meu ? Crezi că voi putea suporta eu oare o asemenea situaţie ? Pentru o fiinţă simţitoare ca mine, gîndul de a şti că am reuşit să-l rup pe fiu de propriul său părinte ar însemna, chiar dacă aş trăi alături de tine, un adevărat calvar. Ca atare ar fi recomandabil să amînăm căsătoria noastră, s-o amînăm pînă ce aparenţele vor fi mai promiţătoare, pînă cînd lucrurile vor lua o întorsătură favorabilă. Pentru a ne ajuta pe noi înşine în această situaţie ar trebui să stăm departe unul de altul. Să evităm orice întîlnire. Oricît de crudă ţi-ar părea această hotărîre, sînt convinsă că de îndată ce vei judeca lucrurile în aceeaşi lumină în care m-am văzut silită eu însumi să le analizez, îţi vei da seama pe deplin de justeţea ei.

Te asigur că datoria şi numai datoria m-a împins să iau dureroasa hotărîre de a-ţi cere să trăim o bucată de vreme departe unul de altul. Sper că nu mă vei bănui nici o clipă de lipsă de-consideraţie faţă de propriile tale sentimente — ca atare, îţi spun din nou că nu se cuvine, că nu trebuie să ne mai vedem. Stînd departe cîteva luni unul de altul vom domoli temerile unei surori iubitoare care, obişnuită să se înfrupte din bogăţii, consideră ave-

rea drept o necesitate în toate şi care, fiind înzestrată cu o altă inimă decît noi, nu ne poate înţelege.

Aştept cît de curînd rîndurile tale. Scrie-mi că împărtăşeşti punctul meu de vedere şi, te rog, nu-mi reproşa nimic căci nu pot să suport reproşurile. Sînt mult prea deprimată pentru a mai putea suporta vorbe grele din partea ta. Voi încerca să-mi petrec timpul în altă parte. Din nefericire mulţi prieteni de-ai mei se află la Londra — printre ei Doamna şi Domnul Manwaring. Ştii cît de mult îi preţuiesc pe amîndoi.

A ta credincioasă pentru totdeauna,

Susan Vernon

Scrisoarea 31

Lady Susan către Doamna Johnson

Upper Seymour Street

Draga mea prietenă,

Reginald — această creatură ce a devenit pentru mine un adevărat calvar se află aici. Scrisoarea în care încercam să-l determin să zăbovească cît mai mult la tine a avut drept efect sosirea lui precipitată la Londra. Deşi aş vrea să-l ştiu cît mai departe de mine, această dovadă de afecţiune îmi face plăcere. Îmi este devotat trup şi suflet. Biletul de faţă ţi-l va aduce chiar el. Îi slujeşte ca scrisoare de recomandare către tine căci doreşte de foarte mult timp să te cunoască. Permite-i să-şi petreacă seara cu tine pentru că nu vreau să mă pomenesc din nou cu el aici. Eu i-am spus că nu mă simt bine şi doresc să fiu singură. Dacă se-ntoarce, nu ştiu ce poate ieşi căci pe servitori nu te poţi baza niciodată.

Te rog din nou reţine-l la tine, în Edward Street. Te vei convinge că este un personaj foarte agreabil aşa că-ţi permit să cochetezi cu el cît pofteşti. Nu uita însă ce ai

de făcut pentru mine — caută să-l convingi că dacă rămîne la Londra voi fi foarte nefericită. Bănuiesc că ştii ce argumente să foloseşti — respectabilitate etc., etc. I-aş spune eu însămi toate acestea, dar vreau să scap de el cît mai curînd — într-o jumătate de oră soseşte la mine Manwaring.

Adieu,

Susan Vernon

Scrisoarea 32

Doamna Johnson către Lady Susan

Edward Street

Scumpa mea,

Sînt în culmea disperării. Am intrat amîndouă în mare încurcătură. Nu ştiu ce-i de făcut. Domnul De Courcy a sosit cum nu se putea mai prost — adică în aceeaşi clipă cu Doamna Manwaring care s-a dus în cameră la protectorul ei. Eu habar n-aveam de pocinogul ăsta căci lipseam de-acasă. Altfel îl expediam imediat pe Reginald. La sosirea mea, Doamna Manwaring se afla în camera Domnului Johnson iar Reginald mă aştepta în salon. Doamna cu pricina a sosit la Londra ieri, venind să-şi caute soţul — dar probabil c-ai aflat toată povestea de la Manwaring însuşi. La noi s-a înfiinţat, bineînţeles, pentru a cere sprijinul Domnului Johnson care, înainte ca eu să pot interveni cu ceva a fost pus la curent cu toate amănuntele. Din nefericire, ea a reuşit să afle de la servitorul lui Manwaring că te vizitează zilnic, ba mai mult l-a văzut cu propriii ei ochi plecînd de la tine. Ce-i de făcut ? Faptele vorbesc de la sine ! De-acum, Domnul De Courcy ştie totul. În clipa asta, de altfel, se află în conversaţie cu Domnul Johnson.

Te rog să nu fii supărată pe mine. Cum aş fi putut prevedea oare ce-o să se întîmple ? La un moment dat, Domnul Johnson credea că Domnul De Courcy urmăreşte să se căsătorească cu mine şi de cum a aflat că a sosit la noi şi-a manifestat dorinţa să vorbească cu el între patru ochi.

Nesuferita aia de Doamna Manwaring care, pentru a-ţi face plăcere, ţin să-ţi comunic că, tot agitîndu-se într-una, a ajuns mai slabă şi mai urîtă de cît o ştii, se află încă la noi şi discută cu De Courcy şi Domnul Johnson. Dacă Manwaring este în clipa asta la tine, fă tot posibilul şi expediază-l. Oricum sper că va avea grijă să-şi răsplătească cum se cuvine nevasta. Sînt tare neliniştită. Cu cele mai bune gînduri.

A ta credincioasă,

Alicia

Scrisoarea 33

Lady Susan către Doamna Johnson

Upper Seymour Street

Veştile pe care mi le dai sînt uluitoare. Ce ghinion să lipseşti de-acasă tocmai acum ! Eram convinsă că la ora şapte vei fi în salon, aşteptîndu-ţi musafirul. Dar n-are nici o importanţă — nu-ţi face griji în privinţa mea. Te-asigur că voi şti eu ce să-i spun lui Reginald. Manwaring a plecat de cîteva minute. Mi-a spus printre altele că soţia lui se află la Londra. Ce femeie stupidă ! Ce crede ea că o să reuşească prin astfel de manevre ? Şi totuşi, dacă mă gîndesc mai bine, poate nu era rău dacă în clipa asta s-ar fi aflat la Langford.

La început Reginald o să se cam înfurie — mîine la dejun însă totul va fi în regulă.

Adieu,

Susan Vernon

Scrisoarea 34

Domnul De Courcy către Lady Susan

de la Hotel

Îţi scriu aceste rînduri pentru a-mi lua rămas bun de la tine. Vraja s-a spulberat. Acum te văd aşa cum eşti. Ieri, după ce am plecat din Upper Seymour Street, am avut prilejul să aflu dintr-o sursă demnă de toată încrederea lucruri compromiţătoare care m-au convins că în toată această poveste n-am fost decît o victimă, că este imperios necesar să ne despărţim cît mai curînd şi pentru totdeauna.

De bună seamă că ştii la ce mă refer — Langford, Langford — cuvîntul acesta cred că-ţi este de ajuns! Ei bine, am aflat totul de la Doamna Manwaring în vreme ce mă aflam la Domnul Johnson.

Ştiind cît de mult te-am iubit, bănuieşti probabil ce simt în aceste clipe. Să nu-ţi închipui însă că sînt atît de slab încît să-mi găsesc alinarea mărturisindu-mi sentimentele unei femei care-şi va face un titlu de glorie din faptul că m-a făcut să sufăr, dar care n-a fost niciciînd în stare să mă iubească.

Reginald De Courcy

Scrisoarea 35

Lady Susan către Domnul De Courcy

Upper Seymour Street

Nu voi încerca să-ţi descriu ce uluită am fost citind biletul pe care tocmai l-am primit de la tine. Mă străduiesc din răsputeri dar tot nu reuşesc să-mi imaginez ce ţi-a putut spune Doamna Manwaring încît te-a făcut să-ţi schimbi pînă într-atît sentimentele ce le aveai pentru mine.

Nu ți-am spus eu însumi lucruri ce m-ar putea pune într-o lumină nefavorabilă și pe care reaua voință a lumii a ținut să le interpreteze în defavoarea mea ? Ce-ai putut oare afla că ți-ai pierdut stima ce o aveai față de mine ? Ți-am ascuns eu vreodată ceva ? Reginald dragă, mă tulburi peste măsură. Îți spun deschis că mi se pare absurd să readucem din nou în discuție vechea poveste despre gelozia Doamnei Manwaring. Mai poate oare acum să-i dea cineva ascultare ? Vino, te rog, urgent la mine și explică-mi ceea ce pentru mine este pur și simplu de neînțeles. Aș vrea să mă crezi că Langford — acest cuvînt pe care tu mi-l repeți atîta — mie nu-mi spune nimic. Dacă totuși ne vom despărți, poate că ar fi mai elegant din partea ta să vii personal să-mi spui adio. Dar acum nu-mi arde de glume — de fapt vorbesc foarte serios căci nu-mi pot explica cum a fost posibil ca în mai puțin de o oră să ajung să fiu umilită în așa hal. Crezi că pot suporta să știu că ai o părere atît de proastă despre mine ? Număr fiece clipă pînă la sosirea ta.

Susan Vernon

Scrisoarea 36

Domnul De Courcy către Lady Susan

de la Hotel

De ce-mi scrii ? De ce-mi ceri amănunte ? În fine, dacă asta-i situația, mă văd silit să-ți mărturisesc că toate relatările referitoare la reaua ta credință — atît înainte cît și după moartea Domnului Vernon — relatări cărora le dădusem și eu crezare, la fel ca restul lumii, înainte de a te fi cunoscut, dar pe care, datorită infernalei tale abilități, ajunsesem să le nesocotesc, au fost acum confirmate dincolo de orice putință de tăgadă. Ba mai mult, știu cu certitudine de existența unei legături

cu un anume domn, legătură de care pînă acum nu băn uiam absolut nimic. Ei bine, această legătură a existat şi continuă să existe, ea răpind membrilor familiei celui în cauză liniştea şi pacea, drept răsplată pentru ospitalitatea de care te-ai bucurat din partea lor. Mai ştiu totodată că de la plecarea ta din Langford, ai corespondat permanent cu acest bărbat — nu cu soţia lui, vezi bine, ci cu el — şi că actualmente te vizitează regulat la Londra. Îndrăzneşti oare să negi toate acestea ? Şi cînd te gîndeşti că în tot acest interval m-ai încurajat, ademenindu-mă să-ţi ofer dragostea mea ! Se cuvine să fiu recunoscător Cerului că am scăpat de o asemenea fiinţă ! Să nu-ţi închipui că mă lamentez sau îmi simt pieptul zguduit de suspine. O, nu ! Am căzut în cursă datorită propriei mele nesăbuiri — sînt salvat graţie generozităţii şi integrităţii morale a unei alte persoane !

Dar de Doamna Manwaring ce se va alege oare ? Îşi va găsi şi ea consolarea ? Biata femeie ! În vreme ce-mi povestea cîte a avut de suferit în trecut, s-ar fi zis că o să-şi piardă minţile ! În fine, după toate cîte ţi le-am scris sper că nu te mai miri că sînt hotărît să-ţi spun adio. Fiind din nou cu mintea limpede mă simt în stare să detest tertipurile ce-au reuşit să mă prindă în mrejele lor şi mă dispreţuiesc pe mine însumi pentru că am dat dovadă de o asemenea slăbiciune.

Reginald De Courcy

Scrisoarea 37

Lady Susan către Domnul De Courcy

Upper Seymour Street

Sînt satisfăcută — din clipa în care vei citi aceste rînduri nu te voi mai deranja cu nimic. Logodna pe care ai fi vrut s-o facem acum două săptămîni este de neconceput acum, date fiind noile tale concepţii iar eu descopăr

cu bucurie că sfatul înțelept pe care ți l-au dat părinții tăi n-a fost în zadar. Sînt convinsă că după acest act de supunere filială îți vei recăpăta de grabă liniștea. Sper, totodată, că voi supraviețui și eu decepției ce am avut-o în aceste împrejurări.

Susan Vernon

Scrisoarea 38

Doamna Johnson către Lady Susan

Edward Street

Ruptura dintre tine și Domnul De Courcy mă face să sufăr dar nu mă miră. Domnul Johnson a fost informat în scris cum stau lucrurile. De Courcy mai scrie că astăzi părăsește Londra.

Te asigur că-ți împărtășesc întrutotul sentimentele și te rog să nu te superi dacă te anunț că de-acum încolo relațiile noastre, chiar și prin scris, trebuie să înceteze. Sufăr cumplit din pricina asta, dar ce pot face ? Domnul Johnson s-a jurat că dacă voi menține în continuare relații cu tine se retrage pentru tot restul vieții la țară. Înțelegi, sper, că mi-e imposibil să accept o asemenea situație atîta vreme cît îmi rămîne totuși o alternativă.

Ai aflat, probabil, că familia Manwaring divorțează. Doamna Manwaring ne va face, mai mult ca sigur, o nouă vizită. Își iubește așa de mult soțul și se frămîntă atîta din pricina lui încît sînt convinsă că dacă vor face acest pas, ea nu mai are mult de trăit. Domnișoara Manwaring a sosit de curînd la Londra și stă la mătușa ei. Se vorbește că, potrivit spuselor ei, înainte de a părăsi capitala se va căsători cu Sir James Martin. Dacă aș fi în locul tău, aș face tot posibilul să pun eu mîna pe el. Dar m-am luat cu vorba și am uitat să-ți scriu ce im-

presie mi-a făcut De Courcy. Sînt încîntată de el. Aş zice că e la fel de frumos ca Manwaring şi are o fire deschisă şi prietenoasă care te face să-l îndrăgeşti de la prima vedere. Ce să-ţi mai spun, în prezent este cel mai bun prieten al Domnului Johnson. Adieu, scumpa mea Susan ! Sufăr cumplit că lucrurile au luat o asemenea întorsătură tristă. Of, Doamne, vizita aia la Langford nu ţi-a adus decît ghinion ! Ştiu că ai făcut tot ce ţi-a stat în putinţă — cu destinul însă nu te joci !

A ta cu sinceră afecţiune,

Alicia

Scrisoarea 39

Lady Susan către Doamna Johnson

Upper Seymour Street

Draga mea Alicia,

Mă supun necesităţii ce ne desparte. În împrejurările de faţă nu pot proceda altfel. Aceste împrejurări nu pot afecta însă şi prietenia noastră. În vremuri mai bune, cînd erai la fel de stăpînă pe tine cum sînt eu astăzi, ne-am fi regăsit şi am fi trăit din nou în aceeaşi caldă intimitate. Ca atare nu-mi rămîne decît să aştept cu nerăbdare venirea unor vremuri mai bune — pînă atunci aş vrea să te-asigur că nicicînd nu m-am simţit mai în largul meu şi mai mulţumită de mine ca acum. Pe soţul tău îl detest iar pe Reginald îl disprețuiesc — de altfel sînt convinsă că n-o să mai dau ochii cu ei. Ei bine, nu crezi că am destule motive să mă simt fericită ? Manwaring îmi este mai devotat ca oricînd — dacă ar dispune de libertate sînt convinsă că mi-ar propune imediat să mă ia de soţie iar eu cred că aş accepta.

Dacă soţia lui va locui la tine consider că-ţi stă în putinţă să grăbeşti acest eveniment. Cu sensibilitatea ei o poţi menţine lesne într-o stare de

agitație perpetuă care pînă la urmă o va istovi. Mă bizui pe prietenia ta și sînt convinsă că mă vei ajuta în această privință.

Sînt încîntată că nu m-am căsătorit cu Reginald și sînt ferm hotărîtă s-o împiedic și pe Frederica s-o facă. Mîine intenționez s-o aduc de la Churchill. Maria Manwaring o să tremure din pricina asta. Frederica va fi soția lui Sir James. Nu mă sinchisesc nici de smiorcăielile ei nici de istericalele familiei Vernon. M-am săturat să mă supun capriciilor altora. La ce bun să mă plec în fața judecății acelora față de care n-am nici o obligație și pentru care nu nutresc nici un fel de respect ? Pînă acum am cedat într-una și m-am lăsat manevrată de alții. Frederica însă va vedea că se poate și altfel.

Adieu, tu vei rămîne prietena mea cea mai bună. Deie Domnul ca următoarea criză de gută a Domnului Johnson să pice mai bine. Rămîn de-a pururi prietena ta fidelă,

Susan Vernon.

Scrisoarea 40

Lady De Courcy către Doamna Vernon

Parklands

Draga mea Catherine,

Am pentru tine veşti minunate ! Dacă nu-ţi trimiteam epistola mea de azi-dimineaţă nu ţi-ai mai fi făcut nervi la gîndul că Reginald a plecat la Londra. De aceea îţi scriu din nou pentru a te anunţa că Reginald s-a întors. Ei bine, fratele tău s-a întors nu pentru a ne cere consimţămîntul să se căsătorească cu Lady Susan ci pentru a ne spune că a rupt legăturile cu ea pentru totdeauna. A sosit la Parklands de numai o oră şi n-am apucat să aflu prea multe amănunte căci este cam abătut şi n-am

vrut să-l mai tulbur şi eu cu întrebări. Sper că în curînd vom afla totul.

Dragul meu Reginald ! De cînd îl ştiu nu mi-a făcut o bucurie mai mare ! Dacă ai fi şi tu cu noi, fericirea noastră n-ar mai cunoaşte margini. Sper că vei sosi aici cît mai curînd. De altfel mi-ai promis de mult că ai să ne faci o vizită. Nădăjduiesc că Domnul Vernon nu va avea nimic de obiectat să rămînă o bucată de vreme singur. Dacă vii adu-i cu tine şi pe scumpii mei nepoţi. De bunăseamă ad-o la noi şi pe nepoata ta. Doresc tare mult s-o cunosc. Fără Reginald şî toţi cei dragi pe care-i avem la Churchill, iarna a fost foarte tristă. Nicicînd nu m-am simţit mai deprimată ca acum — reîntîlnirea cu voi ne va reda, te asigur, nu numai buna dispoziţie ci şi tinereţea.

Mă gîndesc într-una la Frederica şi sper că în clipa în care Reginald îşi va reveni, după toate cîte a avut de suferit — sînt foarte optimistă în această privinţă — vom reuşi să-i răpim din nou inima pentru a-l căsători cît mai curînd cu Frederica.

Mama ta afectuoasă,

C. De Courcy

Scrisoarea 41

Doamna Vernon către Lady De Courcy

Churchill

Scumpa mea Mamă,

Scrisoarea ta m-a surprins peste măsură. Să cred oare că s-au despărţit pentru totdeauna ? Aş fi în al noulea Cer dacă aş şti cu siguranţă că aşa stau lucrurile, dar după toate cîte s-au întîmplat cum aş mai putea crede una ca asta ? Sînt uluită la gîndul că Reginald se află cu voi ! Surpriza mea este cu atît mai mare cu cît exact în ziua în care el sosea la Parklands, Lady Susan ne-a făcut pe neaşteptate o vizită cît se poate de inopor-

tună. Ei bine, Doamna cu pricina arăta minunat şi era extrem de binedispusă. S-ar fi zis că este pe punctul să se căsătorească cu Reginald nu că s-a despărţit de el pentru totdeauna. A stat la noi în jur de două ore şi în tot acest interval a fost afectuoasă şi amabilă ca de obicei, ba mai mult n-a suflat nici o vorbă din care s-ar fi putut deduce că între ea şi Reginald a intervenit o răceală. Am întrebat-o dacă s-a văzut cu fratele meu, de la sosirea lui la Londra — şi asta nu fiindcă aş fi avut vreun dubiu în această privinţă ci pur şi simplu pentru că am vrut să văd ce mină va face. Mi-a răspuns pe dată, fără a părea de loc stînjenită, că Reginald a avut amabilitatea de a-i face luni o vizită, dar că, probabil, s-a reîntors deja acasă — vorbe la care însă eu nu eram dispusă de fel să le dau crezare.

Îţi mulţumesc pentru amabila Dumitale invitaţie. Joia viitoare, copiii vor fi alături de Dumneavoastră la Parklands. Dee Domnul ca pînă atunci Reginald să nu se întoarcă din nou în capitală. Regret că nu o pot aduce şi pe Frederica cu mine, cînd voi veni la voi, dar din păcate, scopul principal al vizitei pe care ne-a făcut-o Lady Susan a fost de a-şi lua fiica la Londra. Biata copilă a suferit cumplit, dar mi-a fost imposibil să mă înfrunt cu mama ei. Asta nu înseamnă că Domnul Vernon şi cu mine nu ne-am străduit s-o reţinem la noi. Totul a fost în zadar. Lady Susan ne-a spus că în prezent intenţionează să se stabilească pentru cîteva luni la Londra şi că i-ar fi foarte greu să stea departe de fiica ei. Şi-apoi, a mai spus ea, la Londra, Frederica va putea beneficia de profesorii cei mai buni şi-şi va putea cizela manierele. Domnul Vernon este convins că de-acum încolo, nepoata noastră va fi tratată cum se cuvine şi va avea parte de afecţiune. Eu una mă-ndoiesc de asta !

Biata copilă, s-a despărţit de noi cu inima zdrobită. Am rugat-o să ne scrie cît mai des şi am asigurat-o că în clipele cele mai grele noi îi vom rămîne cei mai buni prieteni. De bunăseamă, am avut grijă să-i spun toate acestea între patru ochi şi sper că astfel am reuşit să-i

mai alin suferințele. Din păcate însă numai cînd mă voi duce eu la Londra îmi voi putea da seama care este adevărata ei situație. Regret sincer că în prezent există slabe speranțe ca proiectul matrimonial de care vorbeai la sfîrșitul epistolei Dumitale să devină realitate.

A Dumitale cu afecțiune,

Catherine Vernon

Încheiere

Datorită unor schimbări intervenite în relațiile dintre personaje, corespondența de față nu mai poate continua spre marea decepție a Serviciului Poștal ce-și vede astfel veniturile afectate. De altfel, scrisorile expediate de către Frederica Vernon mătușei sale n-ar mai fi fost de prea mare folos Statului deoarece Doamna Vernon a sesizat că epistolele cu pricina poartă toate pecetea stilului faimoasei Lady Susan și că deci sînt scrise sub controlul ei. Ca atare, Doamna Vernon a găsit de cuviință să amîne cercetările menite a stabili adevărata stare a lucrurilor pînă la plecarea ei la Londra și i-a scris nepoatei sale tot mai rar și din ce în ce mai puțin. Pe de altă parte, aflînd cu timpul tot mai multe amănunte de la soțul ei, cu privire la cele petrecute între Lady Susan și el, Doamna Vernon a ajuns să aibă o părere și mai proastă despre această teribilă cumnată și a decis s-o smulgă pe biata Frederica de sub controlul mamei sale pentru a-i purta ea însăși de grijă. Deși conștientă de caracterul temerar al unei asemenea încercări, Doamna Vernon a luat hotărîrea fermă de a nu precupeți nici un efort pentru a o îndupleca pe Lady Susan.

Dorința fermă de a-și duce cît mai curînd la îndeplinire planul cu pricina a determinat-o astfel să-și grăbească vizita la Londra iar Domnul Vernon care s-ar fi zis că trăiește numai pentru a-i îndeplini soției sale orice dorință și-a descoperit pe dată treburi urgente care-l

chemau în capitală. Dornică din toată inima să-şi vadă nepoata salvată, Doamna Vernon a vizitat-o pe Lady Susan de cum a ajuns la Londra. Primirea de care s-a bucurat acolo a fost atît de afectuoasă şi binevoitoare încît Doamna Vernon s-a simţit înfiorată. S-ar fi zis că episodul cu Reginald nici nu existase şi apoi Lady Susan era senină şi bine dispusă ca şi cum n-ar fi avut nimic pe suflet. Şi-a înconjurat rudele cu atîta solicitudine şi amabilitate ca şi cum ar fi fost în al noulea cer că le vede şi se străduia din răsputeri să-şi exprime gratitudinea faţă de generozitatea lor. Frederica nu se schimbase nici ea cu nimic — rămăsese aceeaşi fiinţă rezervată care, în prezenţa mamei sale, devenea extrem de timidă. Ei bine, toate acestea au convins-o pe Doamna Vernon că situaţia bietei copile era cît se poate de proastă şi că o schimbare era strict necesară. Pe de altă parte însă, Lady Susan părea bunătatea întruchipată. Presiunile pentru măritişul cu Sir James Martin erau acum de domeniul trecutului iar numele său abia dacă a fost menţionat, atunci cînd gazda a spus printre altele, că el nu se află la Londra. Lady Susan părea a nu avea decît o singură preocupare — bunăstarea şi educaţia fiicei sale. A evocat astfel plină de încîntare, progresele pe care aceasta le făcea zilnic, dînd dovadă de calităţi ce nu pot decît să bucure pe orice părinte.

Contrariată şi suspicioasă, Doamna Vernon nu ştia ce să mai creadă. Părerile ei rămăseseră neschimbate, dar începuse să nutrească temeri că-i va fi şi mai greu să-şi îndeplinească planul. S-a înviorat pentru o clipă, cînd cumnata ei a întrebat-o dacă nu găseşte că Frederica este cam palidă. „Parcă la Churchill arăta mai bine", a adăugat ea, precizînd că uneori are impresia că atmosfera Londrei nu-i prea priieşte. Încredinţînd-o că este şi ea absolut de aceeaşi părere, Doamna Vernon i-a propus imediat s-o ia pe nepoata ei la ţară. Faţă de o asemenea generoasă propunere, Lady Susan s-a arătat plină de recunoştinţă, deşi a mărturisit că nu puţine sînt motivele

ce o împiedică să accepte a se despărți tocmai acum de copila ei. Nu s-a hotărît încă ce are de făcut, a mai adăugat ea, dar speră că foarte curînd o va putea aduce ea însăși pe Frederica la Churchill.

În concluzie, propunerea Doamnei Vernon era respinsă. Cumnata nu s-a lăsat însă. A perseverat în continuare și astfel se face că peste cîteva zile, Lady Susan a început să cedeze.

Declanșarea unei grave epidemii de gripă a precipitat însă o decizie, care altfel nu ar fi fost luată atît de lesne. În fața unui asemenea pericol, temerile materne ale lui Lady Susan s-au dovedit mai puternice ca orice. În consecință, Frederica s-a întors la Churchill împreună cu unchiul și mătușa ei iar trei săptămîni mai tîrziu, Lady Susan a anunțat căsătoria domniei-sale cu Sir James Martin.

Astfel, Doamna Vernon a avut confirmarea a ceea ce ea bănuise de mult și anume că insistase asupra unui pas pe care Lady Susan fusese din capul locului hotărîtă să-l facă.

Inițial, vizita Fredericăi trebuia să dureze șase săptămîni, dar mama ei, deși a menționat plină de afecțiune în vreo două epistole că dorește să-și revadă fiica la Londra, s-a grăbit să le facă tuturor pe plac și vizita a fost prelungită timp de două luni. Lady Susan n-a mai suflat o vorbă despre reîntoarcerea fiicei sale în capitală iar peste alte două luni a întrerupt cu totul corespondența cu cei de la Churchill.

Frederica a rămas deci să locuiască alături de unchiul și mătușa sa, pînă la data cînd Reginald De Courcy s-ar fi convins că ea este fata cea mai potrivită pentru el, lucru care, dată fiind necesitatea de a birui afecțiunea ce o avea pentru mama bietei copile și a răgazului necesar pentru a renunța la hotărîrea lui de a nu se mai îndrăgosti de nici o femeie, înfrîngîndu-și astfel repulsia ce o căpătase față de sexul frumos, era de așteptat că se va petrece peste 12 luni. În mod normal, trei luni ar fi trebuit

să-i fie de ajuns. Reginald însă era foarte statornic din fire şi avea o viaţă afectivă foarte puternică.

Îmi este dificil să afirm dacă Lady Susan este fericită sau nu cu Sir James. Putem crede oare ce spune ea ? În această privinţă, Lumea nu poate face decît supoziţii. Numai soţul şi conştiinţa ei pot şti adevărul.

Pe Sir James Martin soarta pare să-l fi pedepsit mult prea drastic pentru nerozia lui. În consecinţă, fiecare îl poate compătimi după cum consideră de cuviinţă. În ceea ce mă priveşte, dacă îmi este milă de cineva, ei bine, îmi este milă de Domnişoara Manwaring căci şi-a cheltuit veniturile pe aproape doi ani, venind la Londra să-şi cumpere toaletele menite a-i asigura simpatia lui Sir James iar pînă la urmă a fost frustrată de ceea ce i se cuvenea de către o femeie cu zece ani mai în vîrstă ca ea.

TABLA DE MATERII

Farmecul epistolarului anodin : : : : : 5
Nota asupra ediției : : : : : : : : 23
EPISTOLAR : : : : : : : : : 27
LADY SUSAN : : : : : : : : : 217

Redactor : DENISA COMĂNESCU
Tehnoredactor : ELENA DINULESCU

Bun de tipar 17. XII. 90
Coli tipo : 19

Tiparul executat sub cda nr. 259
la Combinatul Poligrafic BUCUREȘTI
Piața Presei Libere nr. 1
ROMÂNIA

Stilul corespondenței familiale a lui Jane Austen este întrutotul asemănător celui al romanelor sale. Tot ce a ieșit de sub pana sa este desăvîrșit căci, în tot ce a scris, autoarea s-a slujit de idei clare și expresii alese cu grijă.

Henry Austen
(fratele scriitoarei).

Veridicitatea cu care zugrăvește Jane Austen totul mă încîntă... Perfecțiunea tușei din unele scene n-o mai întîlnești la nimeni.

Walter Scott

ISBN 973—34—0179—X

Lei 58

CLU

Editura Univers